

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

MA'ÂRİF GAZETESİNİN (21-30. SAYILARI) TRANSKRİPTİ VE
DEĞERLENDİRMESİ

Hazırlayan
Ramazan DİNÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Hamza ALTIN

Bingöl – 2023

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

MA'ÂRİF GAZETESİNİN (21-30. SAYILARI) TRANSKRİPTİ VE
DEĞERLENDİRMESİ

Hazırlayan
Ramazan DİNÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Hamza ALTIN

Bingöl – 2023

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Maarif Gazetesinin (21-30 Sayıları) Transkripti ve Değerlendirmesi* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

.../.../2023

İmza

Ramazan DİNÇ

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	III
ÖNSÖZ.....	VII
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT	IX
KISALTMALAR.....	X
EKLER.....	XI
GİRİŞ.....	1
OSMANLI DEVLETİ'NDE BASIN.....	5
1- Tanzimat Dönemi Osmanlı Basını (1839-1876).....	8
2- II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı Basını (1876-1908)	10
3- II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Basını (1908-1918)	13
MAARİF GAZETESİ.....	14
BİRİNCİ BÖLÜM.....	16
1-1. HİCRÎ ŞEMSÎ (2) KANUN-İ SANÎ SENE 1270 (NUMERO 21 – BİRİNCİ SENE)	
HİCRÎ KÂMERÎ (14) CEMAZİYEL-AHİR SENE 1309	16
1.2. HİCRÎ ŞEMSÎ (9) KANUN-İ SANÎ SENE 1270 (NUMERO 22 – BİRİNCİ SENE)	
HİCRÎ KÂMERÎ (21) CEMAZİYEL-AHİR SENE 1309	42
1.3. HİCRÎ ŞEMSÎ (16) KANUN-İ SANÎ SENE 1270 (NUMERO 23 – BİRİNCİ SENE)	
HİCRÎ KÂMERÎ (28) CEMAZİYEL-AHİR SENE 1309	68
1.4. HİCRÎ ŞEMSÎ (23) KANUN-İ SANÎ SENE 1270 (NUMERO 24 – BİRİNCİ SENE)	
HİCRÎ KÂMERÎ (6) CEMAZİYEL-AHİR SENE 1309	94
1.5. HİCRÎ-İ ŞEMSÎ (30) KANUNU SANÎ SENE 1270 (NUMERO 25 -BİRİNCİ SENE)	
HİCRÎ-İ KAMERÎ (13) RECEB SENE 1309	121
İKİNCİ BÖLÜM	145
2.1. HİCRÎ-İ ŞEMSÎ (6) ŞUBAT SENE 1270 (NUMERO 26-BİRİNCİ SENE) HİCRÎ-İ	
KAMERÎ (20) RECEB SENE 1309	145
2.2. İKİNCİ CİLD-NUMERO 27 13 ŞUBAT 1307 MAÂRİF	173
2.3. İKİNCİ CİLD NUMERO 28 20 ŞUBAT 1307 MAÂRİF	198
2.4. İKİNCİ CİLD – NUMERO 29, 27 ŞUBAT 1307 MA‘ÂRİF	222
2.5. İKİNCİ CİLD – NUMERO 30, 12 ŞA‘BÂN 1309 MA‘ÂRİF	248
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	272
MAARİF GAZETESİ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	272
1- TABİATTA YAŞAYAN HAYVANLAR	272

1-1.	Kaplan	272
1-2.	Sırtlan	273
1-3.	Tilki.....	273
1-4.	Gergedan	274
1-5.	Hüdhüd veya Çakır Kuşu.....	274
1-6.	Papağan	275
1-7.	Güvercin.....	276
1-8.	Şahin	277
1-9.	Geyik.....	277
1-10.	Telli Turna	278
2-	GAZETEDe GEÇEN HASTALIKLAR VE TIBBÎ ÇÖZÜMLER İLE SAĞLIK İLE İLGİLİ DİĞER KONULAR	278
2-1.	İnfluenza.....	278
2-2.	Kömür ve Soba Çarpanlara Nasihatler-Dersler	280
2-3.	Gençler İçin Hava ve Teneffüs	281
2-4.	Venedik Sıhhiye Kongresi	282
2-5.	Verem Hakkında Yeni Bir Usul-ü Tedavi.....	282
2-6.	Gençler İçin Jimnastik.....	283
2-7.	Rahip Kanaip.....	284
2-8.	Kezazın (Tetanoz) Masl-ı Dem (Kan) İle Tedavisi.....	285
2-9.	Tıbbi İlerlemeler (Terakkiyat-ı Tıbbiye)	285
3-	GAZETE'DE YER ALAN EĞLENCETÜRLERİ	286
3-1.	Resimli Mum.....	286
3-2.	Sıçrayan Para.....	287
3-3.	İnci Çiçeği.....	287
4-	ASKERLİK İLE İLGİLİ KONULAR	288
5-	SANATLA İLGİLİ KONULAR.....	290
5-1.	Kurtuba Camii.....	290
5-2.	Mişîğan Darülfünun Müzesi.....	290
5-3.	Gurud-ı Azur	290
5-4.	Raklar Mağarası.....	291
6-	ZİRAÎ FAALİYETLERLE İLGİLİ KONULAR	291
6-1.	Sebzeler	291
6-2.	Meyve Ağaçları.....	291

6-3. Süs Bitkileri.....	291
6-4. Bahçelerin Usul-i Tarihi	292
7- GYM İLE İLGİLİ KONULAR	292
1- Teadid Elbise:.....	292
2- Elbise-i Dahliye (İte Giyilen Elbiseler).....	292
2.1. Gömlek	292
2.2. Fanila (İ amaşıırı)	292
2.3. Don (İlik- Tayt).....	293
2.4. orap	293
2.5. Erkekler İçin Harici Elbise.....	293
2.6. Serpuş (Şapka).....	294
2.7. Yakalık	294
2.8. Boyunbağı	294
2.9. Papuş (Ayakkabı)	294
2.10. ocuk Elbisesi.....	295
2.11. Renklilerin Muhafazası.....	295
SONUÇ	297
KAYNAKÇA	298
WEB KAYNAKLAR	300
EK1:GAZETEDE YER ALAN BAZI BELGELERİN ORİJİNAL METİNLERİ.....	301
EK2: ÖZGEÇMİŞ.....	306

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti'nin basın tarihi ve basın hayatındaki gelişmeler hakkında bilgi sahibi olabileceğimiz bu çalışmada Ma'arif Gazetesi'nin 21. ve 30. sayılarının transkripsiyon ve değerlendirmesi yapılmıştır. Bu sayılar aralığındaki tarihlere baktığımızda Osmanlı Devletin'de II. Abdülhamid dönemine denk geldiğini görmekteyiz.

Ma'arif Gazetesinin 21. ve 30. sayıları 15 Ocak 1892 ile 16 Mart 1892 tarihlerini kapsamaktadır. Araştırma üç ana başlık altında toplanmış ve bunlar üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Çalışmanın ana giriş kısmında, yazının tarihsel serüveni, matbaanın icadı ve gazetecilik faaliyetlerinin ortaya çıkmasının yanı sıra Osmanlı Devleti'nin Basın Tarihi (ilk harfler büyük olmalı mı?) ele alınmış ve Osmanlı Devleti'nde basın ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın birinci ve ikinci bölümlerinde gazetenin Osmanlıca metninin transkripsiyonu yapılmıştır. Son bölüm olan üçüncü kısımda ise Osmanlıca metinlerin transkripsiyonu yapıldıktan sonra değerlendirilmesi üzerinde durulmuştur. Osmanlı Devleti'nde basın tarihi ile ilgili önemli bir süreli yayın olan Ma'arif Gazetesi, Osmanlı Devleti ve çağdaşı olan Avrupalı devletlerin siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel yapısına dair önemli bilgiler içermektedir. Gazete bu yönüyle kendi dönemine ışık tutan önemli bir kaynak özelliği taşımaktadır. II. Abdülhamid döneminde Osmanlı Devleti'nde basının sürekli olarak sansüre uğraması nedeniyle Maarif Gazetesi de çağdaşı olan diğer gazete ve dergiler gibi “Siyasatdan maada her şeyden bahseder” düstürünü benimsemiş ve siyaetin dışında kalan hemen her konuya sayfalarında yer vermiştir. Mesela Afrika, Asya, Avrupa, Amerika, Çin ve Hindistan gibi bölgelerde yaşayan hayvanların ve bitkilerin genel özellikleri anlattığı gibi çeşitli edebi eserler ve çeşitli eğlenceler gazetenin içeriğinde yer almıştır.

Çalışma süresince her daim yanımda duran, benden yardımlarını esirgemeyen, önerilerde bulunan ve eksiklerimi dile getirerek benimle yakından ilgilenen değerli danışman hocam sayın Prof. Dr. Hamza ALTIN' a, lisans hayatımdan beri her daim bir yol gösterici ve örnek bilim insanı olan hocalarım sayın Prof. Dr. Sıtkı ULUERLER ve sayın Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KAYA' ya, çalışmalarım esnasında zaman ayıramadığım, onlarla birlikte olamadığım eşim Bahar' a ve oğlum Mustafa Ertuğrul'a, beni bin bir zorlukla bu yaşıma kadar getiren anne ve babama, lisans hayatımın başladığı günden itibaren dostluğunu ve yardımlarını esirgemeyen değerli dostum Cihat DURGUN' a ve yardımlarını esirgemeyen diğer arkadaş ve dostlarıma şükran ve teşekkürlerimi borç bilirim.

..../..../2023

Ramazan DİNÇ

ÖZET

Tezin Başlığı : Maarif Gazetesinin (21-30 Sayıları) Transkripti ve Değerlendirmesi
Tezin Yazarı : Ramazan DİNÇ
Danışman : Prof. Dr. HamzaALTIN
Anabilim Dalı: Tarih
Bilim Dalı : Yakınçağ
Kabul Tarihi: 08.12.2022
Sayfa Sayısı : 318
Basın, tarih boyunca toplumu oluşturan fertlerin kendi aralarında, siyasi iktidar ve toplumun diğer bireyleri ile olan iletişimleri açısından önemli bir araç ve gereç olmuştur. Dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de basın ve yayın faaliyetlerinin ele alınması sonrasında söz konusu dönemin siyasi, ekonomik, bilimsel, kültürel ve sosyal yapısının bir bütün halinde değerlendirilmesine ve incelenmesine olanak sağlamıştır.Osmanlı Devleti'nde Basın için önemli bir süreli yayın organı olan Maarif Gazetesi 1891 yılında yayın hayatına başlamıştır. Maarif Gazetesi'nin 15 Ocak 1882 ve 16 Mart 1882 tarihleri arasında basılan 21. ve 30. sayıları, transkripte edildilmiş ve daha sonar gazetenin değerlendirilmesi yapılmıştır. Maarif Gazetesinde yer alan başlıca konulara baktığımızda; Osmanlı Devleti'nin iç siyaseti ve dış politikası, Avrupalı devletlerle olan ilişkileri, sosyal, kültürel, bilimsel ve ekonomik yapısına ait konular yer alınmıştır. Bunun dışında gazetede; Avrupa, Amerika, Çin ve Avustralya gibi yerlerdeki hayvanların ve bitkilerin özellikleri, devletler arası meydana gelen siyasi ve askeri gelişmeler, teknik alandaki icatlar, tıp alanında meydana gelen gelişmeler, eğlenceler, edebi eserler, devletlerin ülkelerinde bulunan ürünleri pazarlamak amacıyla düzenledikleri sergiler, balolar, askeri güvercin şebekeleri ve telgraf hatları gibi çeşitli konular hakkında önemli bilgiler yer almaktadır. Bu nedenle gazette basıldığı döneme ışık tutması açısından önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.
Anahtar Kelimeler: Basın, Maarif, Gazete, Osmanlı Devleti, II. Abdülhamid

ABSTRACT

Title of the Thesis: Transcript and Evaluation of the Education Journal (21-30 Issues)
Author : Ramazan DİNÇ
Supervisor : Prof. Dr. Hamza ALTIN
Department: History
Sub-field : Contemporary History
Date: 08.12.2022
Number of pages : 318
Press is an important instrument in terms of the communication of the individuals composing society both with each other and with the government. As a result of handling the press in Ottoman Empire, it has been enabled that the politic, economic, cultural and social structures of the period in question holistically assessed and analyzed. Maarif Newspaper, an important and periodical media organ in Ottoman Empire, began its broadcasting life in 1981. The 1st and 10th issues of Maarif Newspaper, which were broadcasted between January 15, 1982 and March 16, 1982 was analyzed after they had been transcribed. When we look at the issues in the newspaper; the internal and foreign policy of the Ottoman Empire its relations with the European states, and its social, cultural and economic issues are included. Apart from that, in the newspaper; It contains important information on various topics such as characteristics of animals and plants in places such as Europe, America, China and Australia, political and military developments between states, technical inventions, developments in medicine, entertainments, literary works, exhibitions organized by the states in order to market the products in their countries, proms, military pigeon networks and telegraph lines. For this reason, the newspaper is an important source for shedding light on the period.
Key Words: Ministry of Education, Journal, Science, II. Abdülhamid

KISALTMALAR

a.g.e : Adı geçeneser

Bkz :Bakınız

C. : Cilt

DİA. : Diyanet İslam Ansiklopedisi

S. :Sayfa

S :Sayı

TTK. : Türk Tarih Kurumu

Yay. :Yayınevi

EKLER

EK 1: Gazetede Yer Alan Bazı Belgelerin Orijinal Metinleri

EK 2: Özgeçmiş

GİRİŞ

Basın, demokratik rejimlerde kamuoyunu haberdar etme, yönlendirme, bilgilendirme, kısaca kamuoyunu oluşturma işlevidir. Gazeteler toplumdaki bütün gelişmeleri, idarenin aldığı kararları kendi açılarından da olsa yansıttığı gibi, olaylar ve yönetim karşısında kamuoyunun tepkilerini ve görüşlerini de yansıtır. Bu yüzden basın, klasik bir tanımla kamuoyunun sözcüsüdür.¹ Geniş anlamda ise basın; belirli zamanlarda basılıp her çeşit haberi ve fikri topluma ulaştıran tüm yayın kaynaklarına denir. Basın geleneksel ifadesini gazete, dergi gibi dönemsel yayınlarda bulmakla birlikte sadece bunları değil, tüm basılmış eserleri de içermektedir.²

Basın demek, haber demektir. Basın tarihi, haberin, sadece kendini etkili ve yetkili sayan bir seçilmiş grubun tekelinden çıkarılıp kitlelere mal edilmesini sağlayan araçların gelişim aşamalarını, içeriklerini ve toplumsal rollerini araştırır. İnsanların olaylardan haberdar olmasını sağlayan ve bilgi aktarımını kolaylaştıran unsurların gelişimi ise sırasıyla yazının, kâğıdın ve matbaanın icadıdır. Bunlara kısaca değinmekte fayda vardır.³

İnsanlık tarihinde kültürün temeli yazı ile atılmıştır. Yazının icadı ile sözün kalıcı olması ve bilginin nesilden nesile aktarımı sağlanmıştır. Sümerlilerde çivi yazısı, Mısır'da hiyeroglif denilen yazı bunların ilk örneklerini oluşturmaktadır. Fenikelilerde daha sonra Ön Asya'da kullanılan yazılardan faydalanarak kendi alfabelerini oluşturmuşlardır. Bu alfabede günümüz Latin alfabesinin temelini oluşturmaktadır.⁴

Yaşamının her döneminde çevresiyle etkileşim halinde olan insan, sürekli olarak bilgiyi edinme ve elde ettiği bilgiyi paylaşma süreci içerisinde olmuştur. Genelde “iletişim” olarak ifade ettiğimiz bu süreç, bilgilenmek, bilgilendirmek, ikna etmek, yönetmek, eğlenmek, hedef üzerinde etkin olmak, davranışları geliştirmek ve değiştirmek gibi birçok nedenle gerçekleşmektedir.⁵

İnsanoğlu ilkçağlardan itibaren günümüze kadar geçen süreçte her zaman etrafında ne olup bittiğine dair sürekli bir merak içerisinde olmuştur. İlk dönemlerde insanlar için iletişim ve haberleşme insan hafızasıyla sınırlı kalmıştı. Zamanla yaşamın daha karmaşık hale gelmesiyle

¹ Necdet Hayta, *Tarih Araştırmalarına Kaynak olarak, Tasvir-i Efkar Gazetesi (1278/1862- 1286/1869)*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2002, s. 1.

² İlkey Durmuşlu, “1334/1918 Tarihli Yeni Gazete'nin 1565-1579. Sayılarının Transkripsiyonu ve Fihristi” *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.*

³ Orhan Koloğlu, *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yay. , İstanbul 2013, s. 16.

⁴ Hamza Altın, *II. Meşrutiyet Devri Osmanlı Mizah Basını*, Grafiker Yay. , Ankara 2014, s. 13.

⁵ İnci Önal, “Türkiye’de Gazetecilerin Bilgi Gereksinimlerinin ve Arama Davranışlarının Değerlendirilmesi”, *Bilgi Dünyası* 2008, c.9, s.286-314

insan hafızasından fazlasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu durum yeni haberleşme araçlarının ve imkânlarının ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir.⁶

Kitle iletişim araçları, bazı kaynaklardan elde edilen bilgi ve haberlerin geniş halk topluluklarına yaygın olarak duyurulması amacıyla kullanılan araçlardır. Bunlar gazete, kitap, dergi gibi basılı, radyo, televizyon, sinema, plak, ses ve görüntü bantları, bilgisayar ve internet gibi iletişimi sağlayan tüm araçlardır.⁷

Yazının icadından sonra haber kanalları gelişmiş ve çeşitlilik kazanmıştır. İnsanlar yazının bulunması ile beraber yazılanları farklı araçlara kaydetmeye başlamışlardı. Kil tabletler, papirüsler, taşlar, deriler vb. birçok araç gereç kullanılmış ve en son olarak kağıdın bulunması ile beraber bütün bilgiler ve yazılanlar kağıtlara yazılmaya başlanmıştır⁸

Bilginin kalıcı olarak depolanması ve başkalarına aktarılması yazının icadı ile beraber mümkün olmuştu. Yazının ortaya çıkması ile beraber haberlerin unutulması veya insanlar tarafından bunlara başka anlamlar yüklenmesi sorunu ortadan kalkmıştır.⁹

Kâğıdın icadı bilginin ve haberciliğin kalıcılığını sağlayan en önemli araçlardan birini oluşturmaktadır. Kâğıdın ilk kullanıldığı yer Çin olmasına rağmen, ilk çağlardan itibaren insanoğlu kâğıt ihtiyacını farklı şekillerde karşılamaya çalışmıştır. Ayrıca Mısır’da “cyperuspapyrus” adı verilen kamışın ince katlarının soyularak kullanıldığı ve yine hayvan derilerinin kâğıt olarak kullanıldığı bilinmektedir.¹⁰

Kâğıdın ilk şekli papirüs’tür. Eski Mısırlılar M.Ö. 2000’den itibaren “cyperuspapyrus” denilen bitkiden üzerine resim ve yazı yazılabilen ince tabakalar yapmışlardı. Papirüs’ ten sonra Batı Anadolu’da Bergama Şehir Uygarlığı’nın kullandığı Parşömen ortaya çıkmış ve kullanılmaya başlanmıştır. Pergament ve Parşömen, hayvan derilerinin terbiye edilmesi, parlatılması ve mürekkeple üzerinde yazı yazılabilecek konuma getirilmesiyle elde edilmişti.

Kağıdın diğer toplumlar tarafından öğrenilmesi ve kullanılmaya başlanması 7. Yüzyılla birlikte olmuştu. Özellikle matbaanın icadı kağıda olan ihtiyacın giderek artmasına neden olmuştu.¹¹

⁶ Uğur, Akbulut, “Osmanlı Basın Tarihine Bir Katkı: Gazetelerin Yayınlanma Amaçları Üzerine (1831-1876), *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, s.32-33

⁷ Zeynep, Hazar, “*Basın Özgürlüğü ve Ulusal Güvenlik*”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, Y.2013, sa.1-2, s.1527

⁸ Türk Basın Tarihi Açıköğretim Fakültesi, s.54

⁹ Uğur, Akbulut, *a.g.e.*, s. 33

¹⁰ Hamza Altın, *II. Meşrutiyet Devri Osmanlı Mizah Basını*, Grafiker Yay. , Ankara 2014, s. 13.

¹¹ Türk Basın Tarihi Açıköğretim Fakültesi, s.54

Matbaa, gazetenin olmazsa olmazlarından biridir. Sümerliler tarafından matbaa benzeri bir aracın kullanıldığı bilinmektedir. Uygur Türkleri'nin de ilkel bir matbaa kullandıkları bilinmektedir. Uygurların, Çinlilerden önce matbaayı kullandığına dair iddialar bulunmaktadır.

Modern anlamda Almanya'da ilk kitap Latin harfleriyle 1440-1450 yılları arasında Jan Gutenberg tarafından matbaada bastırılmıştır.¹² 1461' de Bamberg, 1465' te Subiaco Manastırı'nda, İngiltere'de 1474 yılında Westminster' de, Amerika'da 1639' da¹³ 1467' de Roma, 1468'de Basel, 1470' te Paris, 1473' te Louvain, 1474' te Valencia 1476' da İngiltere, 1482' de Viyana, 1482'de Odense, 1487' de Lizbon, Amerika da ise 1534' te kullanılmaya başlanmıştı.¹⁴

Matbaada kitapların basılması ile insanoğlunun günlük bilgi ve haber ihtiyacını karşılayacak yeni bir kavram ortaya çıkmıştır: Gazete!..¹⁵ Kültür, sanat, ekonomi, siyaset, spor, magazin vb. konularda bilgi vermek için taraflı ya da tarafsız, genellikle günlük, haftalık ya da aylık olarak yayınlanan medya aracına “gazete” denilmektedir.¹⁶ Gazete belli haber ve bilgilerin çok sayıda basılarak ve serbestçe satılarak topluma ulaştırılması demektir. Osmanlı Devleti basının gücünü fark ettiğinde, Avrupa gazetecilik ve basın alanında zirveye ulaşmıştı.¹⁷

Halkın haber almasına imkan tanıyan basılı haber mektupları gazeteleşmeye doğru gitmişti. Belli zamanlarda yayınlanan ilk periyodik basın ürünleri 16. Yüzyılın başlarında ortaya çıkmaya başlamıştı. Bugünkü anlamda ilk gazeteler ise 1609' da Strasbourg' da haftalık olarak Almanca yayınlanan AvisRelationoderZeitung olmuştu. Bu gazete genellikle dış politika ve savaşlarla ilgili haberler vermekteydi. Bu haberler açıklama veya analize tabii tutulmamış ve gelişi güzel verilmişti.¹⁸

Avrupa'da matbaanın yaygınlaşmasıyla artan okuma yazma oranı habere olan ilgiyi artırmış ve daha nitelikli yayınlara olan ihtiyaç ortaya çıkmıştı. Zaman içerisinde bu ilginin

¹² Altın, a.g.e, s.15.

¹³ Fatma Davulcu, Halil Kıpçak, “Başlangıcından Harf Devrimi'ne Kadar Türkiye'de Basım ve Yayının Kısa Bir Tarihçesi” *Türk Kütüphaneciliği*, 2016, C.30, s. 2.

¹⁴ Nurettin Güz, “Türkiye’de Matbaanın Kurulması”, *Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Dergisi*, Ankara 1989, s. 149-169.

¹⁵ Koloğlu, a.g.e, s.11.

¹⁶ Birol Akgül, Zeynep, Ayer, “Gazetecilik Sektörünün geleceğine Yönelik Genel Değerlendirme”, *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, c.4, 2019, s.137

¹⁷ Ayşe Eryaman, “1909 Matbuat Kanunu Matbuat Hürriyeti Getirdi Mi? İkinci Meşrutiyet Osmanlı Meclisi Mebusan’ında éMatbuat Hürriyeti Tartışmaları (1909-1914)” , <https://dergipark.org.tr/>.

¹⁸ Gülcennet Öztürk, “Sözlü İletişimden Matbaaya: İletişim Devrimleri ve Toplum”, *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 2017.

sonucu olarak sürekli yayınlarda ortaya çıkmıştır.¹⁹ 15. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan haber yaprakları dünyada gazeteciliğin ilk aşamasını oluşturmaktadır. İnsanlar ilk kez 1660 yılında günlük yayın ile tanışmıştır. Bu olayda matbaa en önemli rolü üstlenmiştir.²⁰

Almanya’ da başlayan gazetecilik kısa zaman içerisinde diğer Avrupa şehirleri ve ülkelerinde de ortaya çıkmıştı. 1619’da Hollanda Anvers’ de NieuweTijdinghe adlı gazete, 14 Mayıs 1622’ de Londra’ da ilk İngiliz gazetesi TheWeeklyFromİtalyand Germany, 1631’ de Paris’te ilk Fransız gazetesi La Gazete (haftalık gazete), 1640’ta Roma’ da ilk İtalyan gazetesi Gazete Publica, Polonya’da ilk gazete 1661’ de yayınlanmıştı.²¹

Osmanlı’da “haber yaprağı” dönemi Osmanlı Devleti’nin basın faaliyetlerine geç başlamasından dolayı yaşanmamıştır. İlk gazeteler 19. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkmıştır. Bu uzun süreli gecikme Osmanlı Devleti’nde matbaanın geç kullanılmasıyla açıklanabilir. Matbaadan önce Osmanlı Devleti’nde haberleşme mektuplar aracılığıyla sağlanırken kitaplar da elle yazılmaktaydı. Özellikle el yazımı kitaplar çok pahalı olduğundan sadece alım gücü yüksek olan kişiler kütüphane oluşturma imkânına sahip olmuşlardır.²²

Tarihin en önemli buluşlarından biri yazı ise diğeri de mutlaka matbaadır. Yazı ve matbaa toplumların kaderlerini değiştiren en önemli unsurlardır. Bu iki unsurun Osmanlı Devleti’nde kullanılmaya başlanması ve yerleşmesi Avrupa’dan yüzyıllar sonra ancak gerçekleşmiştir. Avrupa’da ortaya çıkan gazete ve matbaa, Osmanlı’da siyasi gelişmeler sonucunda ortaya çıkmıştır.²³

Osmanlı Devleti’nde ilk matbaa, kitap ve gazetecilik girişimleri ve çalışmaları azınlıklar tarafından gerçekleştirilmişti. Osmanlı Devleti ilk zamanlarda bu alanlara ilgisiz kalmasına rağmen Osmanlı’daki azınlıkların bu alanlarda çalışmalarına da engel olmamış ve bu çalışmaları için gerekli izinleri vermişti.²⁴ Azınlıklara ait ilk gazeteler Osmanlı Devleti’nin çok uluslu yapıya sahip olması ve bu gazetelerin Avrupa’daki fikir ve düşüncelerden etkilenerek bunları Osmanlı topraklarında yaymak istemeleri devlet için tehlikeli görülmüştür.²⁵ İlk Osmanlı gazetesi olan Takvim-i Vekayi’ den çok önce de Osmanlı topraklarında Gayr-i Müslim tebaa ve yabancı uyruklu kişiler tarafından basım ve gazetecilik alanında faaliyetler olmuştu. Ayrıca 1828 yılında Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa’nın “Vakây-i Mısriyye” adlı

¹⁹ Akbulut, *a.g.e.* s.33

²⁰ Koloğlu, *a.g.e.* s.11.

²¹ Türk Basın Tarihi Açıköğretim Fakültesi, s.54

²² Koloğlu, *a.g.e.* s.11.

²³ Mevlüt Gülmez, 2. *Abdülhamid Dönemi (1876-1908) Basının Dili*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 2013, s. 2.

²⁴ Ayhan Ceylan, “Tanzimat Dönemi Osmanlı Basım ve Yayımlarında Hukuki Düzen (1839-1876)”, *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*, S. 1, 2006.

²⁵ Mevlüt Gülmez, *a.g.e.* s.2

gazete çıkarması bu gazetelerin devlet aleyhine başlattığı olumsuz faaliyetler nedeniyle Osmanlı Devleti'nde kendi bünyesinde kendi gazetesini çıkarmayı zorunlu hale getirmiştir.²⁶

Osmanlı Devleti'nde basın hayatı II. Mahmut tarafından 1831 yılında ‘‘Takvim-i Vekayi’’ adlı gazetenin çıkarılmasıyla başlamıştır. Takvim-i Vekayi’ nin basılmasından önce İzmir ve İstanbul’da Fransız ağırlıklı gazeteler ve Osmanlı eyaleti olan Mısır’da iki ayrı gazete basılmışsa da, Takvim-i Vekayi’ nin İstanbul’da ve tamamı Türkçe olarak basılması, ona ilk Osmanlı gazetesi olma özelliğini vermiştir. II. Mahmut bu işle bizzat kendisi ilgilenmiş ve 1831 yılında yayın hayatına başlayan Takvim-i Vekayi’ nin ismini kendisi koymuştur.²⁷

OSMANLI DEVLETİ’NDE BASIN

Osmanlı Devleti’nde matbaanın kurulması ve faaliyete girmesi, gazete, dergi ve çeşitli basın yayın araçlarının kurulması ve yaygınlaşması belirli zorluklardan ve bir süreci takip ederek gerçekleşmiştir. Osmanlı basını sınır komşuları, çağdaşı Avrupalı devletler ve bünyesinde barındırdığı Gayr-i Müslimlere göre daha geç basın faaliyetlerine başlamıştır.²⁸

Osmanlı Devleti’nde ilk matbaa İspanya’da yaşanan katliamdan kaçan Yahudiler tarafından 1492 yılında İstanbul’da kurulmuştur. Yahudiler bunun dışında İzmir, Edirne ve Selanik gibi şehirlerde matbaa kurmuştur.²⁹ Osmanlı ülkesine yerleşen Yahudiler hayatlarını idame ettikten sonra kurdukları matbaalarda eserler basmışlar ancak eserlerin Türkçe ve Arapça basılmasına izin verilmemiştir.³⁰

Yahudilerden sonra Osmanlı Devleti’nde ikinci matbaayı kuranlar Ermeniler olmuştur. Ermeniler matbaayı kurduklarında Ermeni kültürünün gelişmesine katkı sağlamak, Osmanlı ve diğer azınlıklarla olan ilişkilerde Ermeni kimliğinin yaşatılmasını sağlama amacını gütmüşlerdi. Ermenilerin ilk basımevi İtalya’da basmacılık hakkında eğitim alan ve baskı malzemelerini bu ülkeden getiren Tokatlı ApkarTıbir’ dir. 1567 yılında İstanbul’da ilk Ermeni basımevini kurmuştur.³¹

Osmanlı Devleti’nin içerisinde bulunan ve matbaacılık faaliyetlerinde diğer toplumlar gibi gelişme gösteren Maruni Arapları da 1610 yılında kendi matbaalarını kurmuşlardı.³²

Osmanlı’da ilk Rum matbaası ise Ortodoks Patriği KyrillLukaris’ in desteği ile NicodemeMetaxas adlı Rum rahip tarafından Beyoğlu’nda İngiliz Konsolosluğu civarında

²⁶ M. Kazım Benek, ‘‘Osmanlı’da Basının Doğuşu ve II. Meşrutiyet’e Kadar ki Gelişimi’’, *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 6-7, 2016, s. 29.

²⁷ Sema Öner, ‘‘Türk Basınının İlk Resmi Gazetesi Takvim-i Vekayi’de Padişah Portresine İlişkin Haberler’’, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, İstanbul 2011, s. 151.

²⁸ Benek, *a.g.m*, s. 28.

²⁹ Altın, *a.g.e*, s. 18.

³⁰ Oral, *a.g.e*, s. 42.

³¹ Mehmet Ali Akkaya, *Türk Kitap Basmacılığı Tarihçesi ve Beşikdevri*, İstanbul 2008, s. 5-6.

³² Zeki Eraslan, ‘‘Türk Basın Tarihi’’, *Türk Basın Tarihi Uluslararası Sempozyumu Elazığ2016*, c.1, s.138

kurulmuştur. Bu basımevinde 1627 yılında ilk olarak Museviler aleyhine bir risale basılmıştır. Rum basımevinin ortaya çıkması, İstanbul’da yaşayan Fransız Cizvitlerini tedirgin etmiştir. Cizvitlerin kışkırtması ile yeniçeriler ayaklanarak matbaayı talan etmişlerdir. Bundan dolayı Rumlara ait olan matbaanın ömrü ancak 2 yıl sürmüştür.³³

Bu uluslardan bazılarının soy ya da din olarak Avrupa’ya yakın olmaları, Avrupa’da meydana gelen gelişmelerin bu milletler aracılığıyla Osmanlı topraklarına girmesine ve yayılmasına olanak sağlamıştır. Basın bu şekilde Osmanlı topraklarında ortaya çıkarak temel oluşturmuştur.³⁴

III. Ahmet döneminde Avrupa’dan bazı yenilikler alınmıştır. Sait Efendi ve İbrahim Müteferrika’nın çabaları sonucunda Osmanlı Devleti’nde resmi adı “‘Dar’üt- Tıba’at-ül Amire” olan fakat halk arasında “‘Basmahane”” olarak bilinen modern anlamda ilk basımevi 14-16 Aralık 1727 yılında İstanbul’da açılmıştır.³⁵ Osmanlı Devleti’nde ilk kitap basımı ancak 1729 yılında ortaya çıkmıştır. İbrahim Müteferrika tarafından kurulan matbaada dini kitaplar basılmamak şartıyla batıdan almış olduğu teknik destek ile bu matbaada basılan ilk eser olan “‘VankuluLugati”” adı verilen, Arapça-Türkçe bir sözlüktür.³⁶ Osmanlı Devleti’nde basın ve gazetecilik konusunda bu gelişmeler yaşanmıştır. Ancak Avrupa’ya göre yaklaşık 200 yıl geriden takip etmiş bu süreci ve Lale Devrinde basın ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. 1730 yılında yaşanan Patrona Halil İsyanı sonucunda bu çalışmalar sekteye uğramıştır.³⁷

Osmanlı Devleti’nde 18. Yüzyılın ortalarına kadar matbaalarda kitap basımı ve gazetecilik faaliyetleri olmadığından basın alanında yasal düzenlemelere herhangi bir ihtiyaç duyulmamıştı. Fakat 1832’ den sonra matbaa açmak, kitap basmak ve gazete çıkarmak için başvurular artınca bu alanda düzenleme ihtiyacı ortaya çıkmıştı. 4 Ocak 1840 yılında yayınlana Takvim-i Vekayi’ de; kitap basmak isteyen özel kişilerin devlet matbaasına başvurmaları ve basım için gerekli parayı peşin ödemeleri halinde, istedikleri kitapları basabilecekleri, bastırdıkları kitapları istedikleri fiyata satabilecekleri duyurulmuştu. Ancak Osmanlı hükümeti bu uygulamadan 7 Haziran 1841 yılında vazgeçmiş ve bundan sonra özel kişilerin Devlet matbaasında basacakları eserler için öncelikle Bab-ı Ali’ den izin alma zorunluluğu getirmişti.³⁸

³³ Mehmet Ali Akkaya, *Türk Beşikdevri Basmalarında Yazma Kitap Geleneğinin Etkileri ve İç Kapağın Gelişimi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003, s. 56.

³⁴ Hümevra Çelik, *Başlangıçtan II. Meşrutiyet’e Osmanlı İmparatorluğu’nda Basın*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2012, s. 11.

³⁵ M. Nuri İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi*, Der Yay. , İstanbul 1993, s. 155.

³⁶ Hülya Baykal, *Türk Basın Tarihi (1831-1923)*, Afa Matbaacılık, İstanbul 1990, s. 15.

³⁷ Semih Yalçın, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihinin Kaynakları*, BerikanYay. , Ankara 2003, s. 137.

³⁸ Necla Odyakmaz, *Basın Özgürlüğünün Düşünsel Tarihi*, <https://dergipark.org.tr/>.

Osmanlı Devleti'nde basın ile ilgili ilk düzenleme Fransız basın yasası örnek alınarak düzenlenen ve yayınlanan 1864 tarihli Matbuat Nizamnamesi olmuştur.³⁹

Türk basın tarihine baktığımızda dönemin iktidarları ülkede faaliyet gösteren basını kendilerinin istedikleri yasal düzenlemelerle kontrol altında tutmak istemişlerdi.⁴⁰

Osmanlı Devleti'nde matbaacılık faaliyetlerinin ve gazeteciliğin istenilen düzeyde gelişmemesi ve gereken düzeyde önem kazanamamasında; okur-yazar kitlesinin az olması ve gazetelerdeki dilin ağır ve herkes tarafından anlaşılması zor bir dil olması etkili olmuştur. Bu nedenle birçok gazete yayın hayatına başladıktan kısa bir süre sonra yayın faaliyetlerine son vermiş ve kapanmıştır.⁴¹

Türk basın ve gazetecilik tarihi, Osmanlı Devleti'yle başlamış ve ilk zamanlar yerel basın şeklinde ortaya çıkmıştır. Osmanlı Devleti'nde devlet eliyle basılan ilk Türkçe gazete 1831 tarihli Takvim-i Vekayi' den önce yerel ölçekte yabancı dillerde yayımlanan bazı gazeteler mevcuttur. Yani Türkiye'deki ilk gazete örnekleri yerel gazetelerden oluşmaktadır.

Osmanlı Devleti'nde yayımlanan ilk gazeteler, İstanbul'da Fransız Büyükelçiliği tarafından yayımlanmıştır. 1795'te "Bulletin des Nouvelles" Fransız Büyükelçiliği tarafından yayımlanan haber gazetesidir. Yine Büyükelçilik tarafından 1796'da çıkarılan "Gazette Française de Constantinople" Osmanlı'daki ilk gazeteler olarak tarihe geçmiştir.⁴²

İzmir ve İstanbul ağırlıklı basılan bu gazetelerin hedef kitlesi Fransızlar olduğundan dolayı bu gazeteleri Osmanlı basın hayatının bir parçası saymak doğru değildir. Osmanlı sınırları içerisinde çıkarılan bu gazeteler basın hayatının parçası olarak görülmesi de ilk Osmanlı gazetesinin basılmasında oldukça etkili olmuştur. Bu gazetelere ek olarak Osmanlı'ya bağlı bir vali olan Mehmet Ali Paşa 1828'de yarı Türkçe ve Arapça olan "Vekay-i Mısriyye" adlı gazeteyi kendi hâkimiyeti alanındaki Mısır'da çıkartmıştır.⁴³

Osmanlı Devleti'nde ilk gazeteleri çıkaranların yabancılar olmasının sebepleri hem ticari hem siyasal olarak belirtilebilir. Osmanlı Devleti zayıflamakta idi ve diğer devletler Osmanlı Devleti üzerinde egemenlik kurmak istiyorlardı, ayrıca bu devletler Osmanlı Devleti ile var olan ticari ilişkilerini de geliştirmek istiyorlardı.⁴⁴

II. Mahmut ve devlet erkânı basının Avrupa'daki gelişimini ve Mehmet Ali Paşa'nın Mısır'daki reformlarını yakından izleyerek Osmanlı Devleti'nde ilk gazetenin yayınlanması

³⁹ Mustafa Özdemir, Mütareke Dönemindeki Siyasal Akımların Türk Basınına Yansımaları, <https://dergipark.org.tr/>.

⁴⁰ Mehmet Sena Köseadağ, Milli Mücadele Dönemi Kayseri Basını, <https://dergipark.org.tr/>.

⁴¹ Türk Basın Tarihi Açıköğretim Fakültesi, s.54

⁴² Hediyeullah Aydeniz, "Tarihsel ve Literatür Açısından Yerel Gazetecilik", Suat Sezgin (Ed.), *Türkiye'de Yerel Basın*, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yay. , İstanbul 2007, s. 11.

⁴³ Benek, a.g.m, s. 29.

⁴⁴ Oğuz Han, Öztay, "Osmanlı'nın Siyasal Basının Rolü: 19. YY. Örneği", *International SocialMentalityandResearcherThinkersJournal*, 2020, c.6, s.235-246

için çalışmalar başlatmıştır. Bundaki amaçları Osmanlı halkını eğitmek ve yapılacak reformları halkın benimsemesi için basını bir araç olarak kullanmaktır. Yani II. Mahmut basını memurlara ve halka ulaşmak için kullanmayı planladığı bir araç olarak görmüştür.

Yapılan çalışmalar sonucunda Takvim-i Vekayi gazetesi Osmanlı bünyesinde yaşayan halkın faydalanması, devletin halkın her kesimine ulaşmak istemesi, yapılan reformların ve devletin izlediği politikanın halk tarafından benimsenmesi için II. Mahmut' un çabaları ile Rumca, Arapça, Ermenice, Bulgarca, Farsça ve Fransızca gibi çeşitli dillerde gazete çıkarılmıştır.⁴⁵

II. Mahmut dönemine kadar devlet ve halk arasında iletişim, devlet halka ulaşmak istediğinde ferman çıkarıyor ve böylece kendi fikir ve emirlerini halka ulaştırıyordu. Bu durum 1831' de devlet politikalarını halka iletebilecek Takvim-i Vekayi gazetesinin çıkarılmasıyla modern hale geldi. Gazeteler ulaklar tarafından ülkenin her yerindeki bürokrasiye ulaştırılıyordu ve kentlerle mahalle yönetimi yapan imamlara kadar gidiyordu.⁴⁶

Osmanlı basın hayatını üç dönem olarak incelemekte fayda vardır. Bu dönemlerde gelişen tarihi olayların doğal bir seyri olarak kabul etmek gerekir.

1- Tanzimat Dönemi Osmanlı Basını(1839-1876)

2- I. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Basını(1876-1908)

3- II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Basını (1908-1918)⁴⁷

1- Tanzimat Dönemi Osmanlı Basını (1839-1876)

Tanzimat dönemi, Türk basın ve yayım tarihi bakımından belirleyici bir dönem olmuştur.⁴⁸ Bugünkü Türk basın ve yayımcılığının başlangıcı bu dönemdir.⁴⁹

II. Mahmut'un doğrudan ilgilendiği ve adını dahi kendisinin verdiği Takvim-i Vekayi adlı gazetenin 1831 yılında basılmasıyla Osmanlı basın hayatı resmen başlamıştır. Takvim-i Vekayi'nin Türkçe basılması ona Osmanlı Devleti'nin ilk gazetesi olması unvanını kazandırmıştır. Günümüz basınının ilk çekirdeği ve başlangıcı olması bakımından Takvim-i Vekayi gazetesi Türk basın tarihinde önemli bir yere sahiptir.⁵⁰

⁴⁵ Şerif Demir, "İktidar-Basın İlişkilerinin Osmanlı Devleti'nde Görünümü (1831-1918), *The Journal of Academic Social Studies*, S. 33, 2015, s. 368-369.

⁴⁶ Barış Bulunmaz, "Türk Basın Tarihi İçerisinde Demokrat Parti Dönemi ve Sansür Uygulamaları", <https://dergipark.org.tr/>.

⁴⁷ Benek, *a.g.m.*, s.30.

⁴⁸ Ayhan Ceylan, "Tanzimat Dönemi Osmanlı Basın ve Yayımında Hukuki Düzen (1839-1876)", *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*, S. 1, 2006.

⁴⁹ Ceylan, *a.g.m.* s. 1.

⁵⁰ Öner, *a.g.m.*, s. 151.

Takvim-i Vekayi gazetesi ülkedeki bu farklı etnik unsurları göz önünde bulundurarak tüm Osmanlı halkına hitap etmek için farklı dillerde basılmıştır. Gazetenin ilk dönemlerinde resmi yazı, ilan, mahkeme kararları, gayr-ı resmi haberler ve çeşitli yazılar çıkarılmıştır. Gazete devletin yayın organı olmasına rağmen bazı dönemlerde çeşitli haber ve dizgi hatalarından dolayı sansür uygulanmıştır. Baskılar sonucunda yayın hayatı kesintiye uğramıştır. İstanbul Hükümeti'nin yıkılmasıyla 1922 yılında kapatılmıştır.

Tanzimat Dönemi'nin ikinci gazetesi William Churchill tarafından 1840 yılında çıkarılan ‘‘Ceride-i Havadis’’ adlı gazetedir.⁵¹ Devletin resmi yayın organı olan Takvim-i Vekayi'nin yayınlanmadığı dönemlerde onun açığını kapatarak devletin idari haberlerini yayınlamıştır. Gazetede ülke içinde ve dışında meydana gelen olaylar, ilanlar ve çeşitli haberler yayınlanmıştır.⁵²

Churchill yabancı muhabirlerin avantajından yararlanarak ülke dışında meydana gelen gelişmeleri yakından takip ederek gazetede yer vermiştir. Özellikle Churchill'in ikili ilişkilerinin güçlü olması gazetenin güçlenmesini sağlamıştır. Son dönemlerde yaşanan maddi sorunlar ve devletin desteğini kesmesiyle 1843'te yayın hayatına son vermiştir. Ülkenin ilk yarı resmi gazetesi olan Ceride-i Havadis sonraki dönemlerde devletin desteğini yeniden almasına rağmen 1864 yılında yayın hayatına son vermiştir.⁵³

1860'lı yıllar Osmanlı Devleti'nde gerçek anlamda gazetelerin çıkarılmaya başlandığı dönem olmuştur. Bu tarihten sonra halk gazetelere ilgi duymuş ve gazetelerin çıkmasını sabırsızlıkla beklemiştir. Bu dönemde gazeteler geniş halk kitlelerine ulaşmaya başlamış ve gazeteler halkı günlük olaylar hakkında söz sahibi yaparken aynı zamanda halkın bilgi seviyesinin artmasını da amaç edinmiştir. Bu sayede gazeteler bir okul gibi çalışmış ve halkın bilgi seviyesinin artmasına da olanak sağlamışlardır.⁵⁴

1860 yılında Agâh Efendi tarafından çıkarılan Tercüman-ı Ahval adında yeni bir gazete Osmanlı basın hayatına girmiştir. Devlet desteğiyle yayın hayatını sürdüren Ceride-i Havadis gazetesi düşünüldüğünde, Şinasi'nin yardımıyla çıkarılan Tercüman-ı Ahval gazetesi ilk özel sermayeli Türkçe gazetesidir diyebiliriz. Bağımsız tartışma ve düşünce gazetesi parolasıyla Osmanlı basın hayatına dâhil olmuştur.⁵⁵ Tercüman-ı Ahval gazetesi 1866 yılında kapanmıştır.

⁵¹ Benek, *a.g.m.*, s. 31.

⁵² Kenan Demir, ‘‘Osmanlı’da Basının Doğuşu ve Gazeteler’’, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 5, Iğdır 2014, s. 65.

⁵³ Benek, *a.g.m.*, s. 32

⁵⁴ Demir, *a.g.m.*, s.65-66

⁵⁵ Yasemin Doğaner, ‘‘Hürriyet ve Modernleşme Enstrümanı Olarak Osmanlı’da Basın’’, *Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 29, S. 1, İstanbul 2012, s. 112.

Şinasi, Agah Efendi'den ayrıldıktan sonra 1862 yılında Tasvir-i Efkâr adlı gazeteyi çıkarmıştır. Gazetede çıkan yazılardan dolayı Şinasi ile hükümet karşı karşıya gelmiştir. Baskılar sonucunda Şinasi yerini Namık Kemal'e bırakarak yurt dışına kaçmıştır. Yayın hayatına belli bir süre devam eden Tasvir-i Efkâr gazetesi 830 sayılık yayından sonra kapanmıştır.⁵⁶

Ali Suavi tarafından Muhbir, Basiretçi Ali Bey tarafından 1869'da çıkarılan Basiret, 1870'de Namık Kemal'in çıkardığı İbret ve değişik tarzlarda ortaya çıkan Muhip, Terakki, Utarit, Mümeyyiz, Asır, HakayikulVakayi, Devir, Hadika, Hülasatul Efkâr, Medeniyet, Sadakat, İstikbal, Vakıt, Sabah gibi gazeteler I. Meşrutiyet'in ilanına kadar geçen süreçte basın alanındaki boşluğu doldurmuştur.⁵⁷

1831 yılından 1876 yılına kadar geçen süreçte çıkarılan gazeteler Türk basın hayatının gelişmesine temel teşkil etmiştir. Özellikle bu dönemde çıkarılan gazeteler Türk basın ve yayın hayatının gelişmesine büyük katkı sağlamıştır.⁵⁸

Abdülaziz döneminde 2 Kasım 1864 yılında çıkarılan Vilayet Nizamnamesiyle Osmanlı'da eyalet sistemi yerini vilayet sistemine bırakmış ilgili nizamnamenin 7. maddesine göre her vilayette bir matbaanın kurulması öngörülmüştür. Buna bağlı olarak gazetecilikte asıl gelişme bu tarihten itibaren olmuştur.⁵⁹

Tanzimat Dönemi'nde vilayetlerin isimlerini taşıyan gazeteler çıkarılmıştır. Bu gazetelere bakacak olursak bunlar: Beyrut, Rusçuk, Şam, Trablusgarp, Halep, Cebeli Lübnan, Erzurum, Girit, Edirne, İşkodra, Yanya, Diyarbakir, Bursa, Konya, Selanik, Trabzon, Bağdat, Prizren, Kastamonu, Adana, Yemen, Manastır, Ankara, İzmir ve Hersek gibi yerlerde gazeteler çıkarılmıştır.⁶⁰

2- II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı Basını (1876-1908)

1876 yılında Abdülaziz tahttan indirilince basın için geçici bir özgürlük ortamı oluşmuştu. Sürgündeki gazeteciler ve yazarlar ülkeye dönmeye başlamış, gazetelerde her türlü yazılar çıkmaya başlamıştı.⁶¹

Sultan II. Abdülhamit'in meşrutiyeti ilan etmesi ve parlamentoyu açması ülkenin her kesiminden büyük beğeni toplamış, aydın ve gazeteciler bu durumu memnuniyetle

⁵⁶ Benek, *a.g.m.*, s. 33.

⁵⁷ Benek, *a.g.m.*, s. 33.

⁵⁸ Hıfzı Topuz, *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitapevi, İstanbul 2005, s. 47.

⁵⁹ Atilla Girgin, *Türkiye'de Yerel Basın*, Der Yay. , İstanbul 2009, s. 79. Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi (Islahat Fermanı Devri 1861-1876)*, C.VII, TTK Basımevi, Ankara 2011, s.153.

⁶⁰ Altın, *a.g.e.*, s. 25.

⁶¹ Benek, *a.g.m.*, s. 34.

karşılamıştı.⁶²

Bu serbest durum II. Abdülhamid'in ilk dönemlerinde de devam etmişti. Özellikler Kanun-i Esasi'nin ilanıyla beraber basın üzerindeki baskı azalmış, her tarafta coşkulu bir ortamın oluşmasına de neden olmuştu. Anayasanın 12. Maddesinde "basın kanun dairesinde serbesttir." ibaresi basına kanuni bir zemin hazırlamıştı. Bu şekilde basına kanun çerçevesinde muamele edileceği ve keyfi müdahalelerden kaçınılacağı ifade edilmekteydi. Ancak bu ifadeye rağmen basına yapılan baskıların önüne geçilememiştir.⁶³

Osmanlı basın hayatının ortaya çıktığından beri yakaladığı en uygun ve kendince en özgürlükçü davranabildiği zaman dilimi çok uzun sürmemiştir. Kanun-i Esasinin yayınlanmasından bir süre sonra Balkan ülkelerinde çıkan huzursuzluklar ve Çarlık Rusya'sının Osmanlı Devleti'ne saldırması ile ülkedeki tüm havayı olduğu gibi basın üzerinde de yeni baskıların kurulmasına neden olmuştu.⁶⁴

Kararnameme-i Ali'nin yayımlanması ile gazeteler kapatılmış ve gazeteciler sürgün edilmiştir. Ancak bu kararnamenin basını susturmak için yeterli gelmemesiyle 11 Mayıs 1876'da yeni bir kararname yayımlanmıştır. Böylece basında sansür uygulaması hayata geçirilmiştir.⁶⁵ Sansürün başladığı ilk gün Sabah gazetesi de yasaklı yazıların yerlerini boş bırakarak basımını gerçekleştirmiştir. Sabah gazetesi başyazarı Şemsettin Sami, sansürlü yazıların beyaz bırakılarak yayınlanması yöntemini dünyada uygulayan ilk kişi olmuştur. Basın camiasının göstermiş olduğu butepki üzerine Sadrazam Mahmud Nedim Paşa birkaç gün sonra görevinden istifa etmiştir. Görevi devralan Rüştü Paşa ise sansür kararnamesini kaldırmıştır.⁶⁶

Sultan Abdülaziz'in 1876 yılında tahttan indirilmesi ile uzun soluklu olmayan bir özgürlük ortamı oluşturmuştur. Özellikle Kanun-i Esasi'nin yürürlüğe girmesiyle basın üzerindeki baskıcı tutum kırılmış, sürgündeki yazarlar ülkeye dönerek gazetelerde her türden yazıları kaleme almaya başlamıştır. Kanun-i Esasi'nin ilanı ile oluşan uygun ortam neticesinde birçok gazete yayın hayatına katılmıştır. Bu sayede Osmanlı basınına yeni bir soluk gelmiştir. Çıkarılan gazetelerle basın hayatının sürekli gelişimi hedeflenmiştir.

Ahmet Mithat Efendi tarafından 1878'de Tercüman-ı Hakikat çıkarılmıştır. Bunu takiben 1882 yılında Mihran Efendi Sabah gazetesini çıkarmıştır. 1894 yılında Ahmet Cevdet

⁶² Benek, *a.g.m.*, s. 34.

⁶³ Benek, *a.g.m.*, s. 35-36.

⁶⁴ Benek, *a.g.m.*, s. 35-36.

⁶⁵ Sinan Baran, "Türk Basın Kanunlarının Genel Görünümü ve 5651 Sayılı Kanununun İnternet Gazeteciliğine Etkileri Üzerine Bir Tartışma", *Erciyes İletişim Dergisi*, C. 5, S. 4, Kayseri 2018, s. 391.

⁶⁶ Görkem Barındık, (10 Mayıs 2017), Erişim Tarihi: 09 Temmuz 2020, <https://indigodergisi.com/2017/05/turk-basini-ilk-sansur/>

Paşa tarafından İkdam gazetesi çıkarılarak basın camiasına dâhil olmuştur.⁶⁷

Özgürlükçü basın dönemi kısa sürmüş, baskı süreci yeniden başlamıştır. Fakat tüm baskı ve sansüre rağmen Osmanlı basınının gelişimi engellenememiştir. Yeni düzene uyacak şekilde değişikliğe gidilmiştir. Tüm engellemelere rağmen İttihat ve Terakki adlı grup yurt dışında gazete çıkarmaya devam etmiştir. Sonuç olarak Osmanlı basını baskı ve sansüre direnerek ülke sınırları dışında da gelişimini sürdürmüştür.⁶⁸

30 Mayıs 1876'da Abdülaziz tahttan indirilmiş ve yerine V. Murat padişah olmuştur. Ancak V. Murat'ın akli dengesinin bozuk olması nedeniyle 3 ay kadar kısa bir süre devletin başında kalabilmiştir. V. Murat'ın yerine kardeşi II. Abdülhamid 31 Ağustos 1876'da tahta çıkmıştır. II. Abdülhamid döneminde basın, önceki dönemlere göre daha sıkı denetim altına alınmıştır. Basın üzerindeki bu denetim gazete sayısını olumsuz etkilemiştir.⁶⁹

Kanun-i Esasi'nin 12. Maddesinde "Matbuat kanun dairesinde serbesttir" hükmü, bunun aksi yönde hareket eden gazeteciler için çeşitli yaptırımların uygulanacağını ifade etmekteydi.⁷⁰

II. Abdülhamid döneminde 93 Harbi' (1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı)nin yaşanmasıyla, asker ve halkın moralini bozacak gazetelerin çıkarılması ve bu niyetle yurt dışında yayımlanan gazetelerin yurda girişi yasaklanmış ve bu durumun sonucunda basında ilk sansür uygulanmıştır.

II. Abdülhamid döneminde basına uygulanan sansürden Matbuat müdürü de nasibini almıştır. II. Abdülhamid başa geçtikten sonra Sadrazam Mithat Paşa'ya matbuat müdürünün görevden alınması emrini vermişti.⁷¹

II. Abdülhamid dönemi basın hayatı Osmanlı Devleti'nin uygulamış olduğu basın sansürünün katı kuralları olması nedeni ile II. Meşrutiyet dönemi basın hayatına göre daha sönük geçmiştir. Bu dönemde çıkarılan gazetelerden bazıları ise şunlardır: Sabah, Hakikat, Osmanlı, Tercüman-ı Şark, Tercüman-ı Hakikat, Servet-i Fünun Dergisi ve Gazetesi, İkdam, Meşveret, Mizan ve Terakki⁷²

⁶⁷ Benek, *a.g.m*, s. 35-36.

⁶⁸ Benek, *a.g.m*, s. 36.

⁶⁹ Gülmez, *a.g.e*, s.5.

⁷⁰ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi (Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri 1876-1907)*, C.VIII, TTK Basımevi, Ankara 2011, s.408.

⁷¹ Şerif Demir, İktidar-Basın İlişkilerinin Osmanlı Devleti'nde Görünümü (1831-1918), *The Journal of Academic Social Science Studies*, No:33 S.2015, s.367-377.

⁷² Altın, *a.g.e*, s. 38-42.

3- II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Basını (1908-1918)

II. Meşrutiyet 24 Temmuz 1908’de ilan edilmiştir.⁷³II. Meşrutiyet’in ilanı ile beraber Osmanlı basınında sansür kalkmış ve basın alanında önemli gelişmeler ortaya çıkmıştı.⁷⁴Meşrutî düzenin yeniden tesis edildiği ve siyasal özgürlüklerin toplumun bütününde kullanılmaya başlandığı II. Meşrutiyet döneminde gazete ve dergiler, vatandaşların güncel gelişmelerden haberdar olmalarını sağladığı gibi siyasal düşünce ve hareketlerin sözcülüğünü de yapmıştır.⁷⁵ II. Meşrutiyetin ilk günleri, serbestliklerin yaşandığı bir dönem olmuştur. İlk zamanın kargaşası içinde, eski usul ve kanunların çoğu uygulanamayacak hale gelmişti. Bu kargaşa ortamından yararlanmak isteyen birçok kişi, basınla ilgisi olsun olmasın, yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmadan gazete ve mecmua imtiyazı almıştır. O döneme kadar gazete çıkarmak için çok zorlu bir süreç varken bundan sonra Matbuat Müdürlüğü’ne bir dilekçe vermek, gazete imtiyazı ve gazete basmak için yeterli olmuştur.⁷⁶Seçimlerin 1876 Anayasasına göre yapılacağı duyurulmuştur. Aynı gün Sirkeci Garının karşısındaki bir lokantanın bahçesinde toplanan gazeteciler, o gece sansür memurlarını gazetelere sokmama ve sabaha kadar görev başında kalma kararı almışlardır. Bu toplantı da ‘‘Osmanlı Matbuat Cemiyeti’nin’’ temelleri atılmıştır. 24 Temmuz gecesi sansür memurları kapıdan çevrilmiş, yıllar sonra ilk kez 25 Temmuz 1908 sabahı gazeteler sansürsüz olarak çıkarılmıştır. İstanbul’da o günlerde İkdâm, Sabah, Tercüman ve Saadet gazeteleri çıkarılmaktaydı.⁷⁷

II. Meşrutiyet sonrası basında ortaya çıkan kontrolsüz durum kısa bir süre sonra son bulmuştu. İttihat ve Terakki Cemiyeti Bab-ı Ali Baskınının ardından yönetimi ele geçirdikten sonra baskıcı bir tutum sergilemeye başlamıştı. Bu baskıcı yönetim ve tutumdan basında etkilenmişti.⁷⁸

31 Mart Olayı sonrası kurulan askeri yönetim tekrar basına sansür uygulaması getirmiştir. Yayınlarında sansürü hiçe sayan gazeteler kapatılmıştır. Kapatılan gazetelerin farklı isimlerle yeniden yayımlanmasıyla, Basın ve Basım Kanunu tasarıları hazırlanıp Meclise sunulmuştur. Basın ve Basım Kanunu tasarıları 18 Temmuz 1909’da kanun olarak kabul edilmiştir. 1909-1931 yılları arasında yürürlükte kalan kanun liberal eğilimlerle

⁷³ Altın, *a.g.e.*, s.60-61.

⁷⁴ Cihat Tanış, ‘‘II. Meşrutiyet Döneminde Mizah: Dalkavuk Gazetesi’’, <http://www.itobiad.com.tr/issue/39481/443942>.

⁷⁵ Hasan Taner Kerimoğlu, ‘‘II. Meşrutiyet Döneminde İttihat ve Terakki Muhalifi Bir Gazete: Sada-yı Millet’’, <https://docplayer.biz.tr/>.

⁷⁶ Ahmet Ali Güzel, ‘‘İkinci Meşrutiyet’ten 1927 Yılına Kadar Yayın İmtiyazı Alan Gazete ve Mecmualar (1908-1927)’’, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/31984>.

⁷⁷ Altın, *a.g.e.*, s.60-61.

⁷⁸ Y. Haykır, H. Haykır, ‘‘Osmanlı’dan Cumhuriyete Türkiye’de Yerel Basının Tarihsel Gelişimine Bir Bakış’’ Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 56, Ekim 2017, s. 306-325

hazırlanmıştır. Ancak sonradan yapılan değişikliklerle basın özgürlüğüne sınırlamalar getirilmiştir. Bu kanunla, hükümete devletin güvenliğini tehdit eden ve halkı galeyana getirerek isyana sürükleyecek nitelikte yayın yapan gazetelerin geçici süreyle kapatılması yetkisi tanınmıştır.

Basın Kanunu'nun yürürlükte olmasına rağmen askeri yönetimin kurduğu sansür 1912 yılına kadar sürmüştür. 1913 yılında Bab-ı Ali Baskını sonrası, İttihat ve Terakki Cemiyeti yönetimi tamamen ele geçirmiştir. Bu durum basın camiasını ve basın faaliyetlerini fazlasıyla etkilemiştir. Meclis-i Mebusan 14 Temmuz 1909'da Matbuat Kanun'unu kabul etmiş ve bunun neticesinde basın özgürlüğü her yönüyle sınırlandırılmıştır.⁷⁹

Meşrutiyet döneminde Serbesti gazetesinin başyazarı Hasan Fehmi, Sada-yı Millet 'in başyazarlarından Ahmet Samim, Şehrah gazetesi başyazarlarından Zeki Bey öldürülmüştür. Bunun dışında Hasan Tahsin'de boğdurularak öldürülmüştür.⁸⁰

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra gazete çıkarmak adeta moda olmuştur. İşten anlayan veya anlamayan insanlar gazete ruhsatı almak peşine düştüler. Bundan dolayı yaklaşık bir buçuk ay sonra gazete imtiyazı alanların sayısı iki yüzü aşmıştır. Gazete çıkaran kişiler genellikle çeşitli siyasi ve fikri gruplara mensup olan kişilerdir.⁸¹ II. Meşrutiyet'in yayınlanması ile beraber gelen yeni dönemde gazete ve dergi sayısında artışlar yaşanmıştı. Bununla beraber bu gazeteler ve dergilerin birçoğu yeterli okuyucu bulamamış ve gazeteyi basanların yeterli derecede bilgi birikimlerinin olmaması da birçok gazetenin birkaç yayından sonra kapanmasına neden olmuştu.⁸²

MAARİF GAZETESİ

Maarif gazetesinin ilk sayısı, Hicri-Şemsi 19 Ağustos 1269, Hicri Kâmeri 26 Muharrem 1309 tarihinde çıkarılarak Osmanlı basın hayatına dâhil olmuştur. Gazetenin son sayısı ise 22 Rebîûlevvel 1314/31 Ağustos 1896 (19 Ağustos/1 Eylül 1897) tarihinde çıkarılmıştır. Gazetenin tarihlerinde yapılan yanlışlıklar düzeltilerek dipnot olarak belirtilmiştir.

Maarif gazetesi, her hafta bir defa Perşembe günleri çıkan edebi ve fenni bir gazetedir. Gazete'nin matbaa ve kütüphane sahibi Kasbar, imtiyaz sahibi ise Ahmed Naci'dir. Gazete ile ilgili oluşabilecek herhangi bir sorunda "müdüre müracaat edilir" ibaresi yer almaktadır. Gazete bir yıllık posta ücretiyle beraber 30 kuruştur.

⁷⁹ Komisyon, Gazetecilik, *Türk Basınının Doğuşu ve Gelişimi*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 2011, s. 24.

⁸⁰ Ülkü Ayşe Oğuzhan Börekçi, "İttihat ve Terakki Dönemi'nde Gazetecilik Kimliğinin Hüküm Gecesi Romanında Görünümü", *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 1, Konya 2013, s.218.

⁸¹ Altın, a.g.e, s. 61

⁸² Uğur, Akbulut, a.g.e., s. 33

II. Abdülhamid döneminde basına uygulanan sansürden dolayı gazetede siyasete dair konular yer almamaktadır.⁸³

Gazetenin her sayısında ‘‘Muhteviyat’’ başlığı altında o sayıda yer alan yazı, şiir, fotoğraf ve resimlerin yer aldığı konular belirtilmiştir. Gazetenin çıkış amacı, ‘‘siyasetten bahsetmemek kaydıyla’’ fen ve medeniyetle ilgili gelişmeleri zamanında okuyucularına haber vermektir.

Gazetede edebiyat kısmında Mehmed Celal Efendi, askeri, fenni ve sınai kısmında Tayfur ve Osman Efendiler’in, lügat, Arabi ve Farisi’ye ait kısımlarında Cevdet Efendi tarafından gazetecilik faaliyetleri yürütülmüştür. Bunun dışında çeşitli yazarlar tarafından kaleme alınan yazılarda gazetede yer almaktadır.

Gazetenin tüm sayıları Kasbar Matbaası’nda basılmıştır. Sayfa adedi ve ebatları standart değildir. Sayfa adedi, çoğunlukla 16, bazen 12, bazen de 8 sayfadan oluşmaktadır. Saman kâğıdına basılan gazetede yazılar sayfaya çift sütun halinde dizilmiş, bazen bir sayfanın tamamı resme veya fotoğrafa ayrılmıştır.⁸⁴

Maarif gazetesinde süreklilik gösteren yazılar genellikle edebiyat ve fen ile ilgili olanlardır. Fenni yazılarda özellikle Avrupa ve Amerika’da meydana gelen değişiklikleri, Osmanlı insanına o dönemde henüz yabancı görünen yeni icad ve keşifleri haber vermektedir.⁸⁵

⁸³ Erdoğan Erbay, *Maârif Mecmuası -Tafsilli Fihrist ve Bütün Şiirler-*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 1991, s.VI.

⁸⁴ Erbay, *a.g.e.*, s.VII.

⁸⁵ Erbay, *a.g.e.*, s.IX.

BİRİNCİ BÖLÜM

1-1. HİCRÎ ŞEMSÎ (2) KANUN-İ SANİ SENE 1270 (NUMERO 21 – BİRİNCİ SENE) HİCRÎ KÂMERÎ (14) CEMAZİYEL-AHİR SENE 1309

Ma'ârif

(1309)

Umûr-ı idâre ve tahririyeye 'âid her husûs için müdir-i mes'ûl Kasbar nâmına mürâcâ'at olunur.

Her Pençşenbe günleri neşr olunur

Nüşhâsı 20 parayadır

Siyâsiyât dan mâ'dâ her şeyden bahs ider. Derc olunmayan evrâk i'âde olunmaz.

Şerâ'it-i İştirâ

Bir seneliği der-saâdet için - idârehânen alınmak üzere – yigirmi, vilâyet için posta ücretiyle beraber otuz guruşdur

İdârehânesi:

Bâb-ı 'Âli caddesinde Kasbar matbâ'a ve kitâbhane ve mücellidhânesidir.

MUHTEVİYAT

İfade -- Posta Çantası -- Akşam Zamani -- Ta'arifat-ı Sayd Tercümesi

Yigirminci Nüşhadan Maba'ad -- İnfluenza– Tarih-i Tabi'id en : Kaplan ve Sırtlan –

Tedbir-i Menzil Fenden Melbusat On Tokuzuncu Nüşhadan Maba'ad – Mevku t Hastaneler –

Müstakbelde Fen –Mütnevi'adan: İstatistik: 'Alet-i His Beser – Çatal ve Bıçakların Temizlenmesi-Munis Yılanlar – Fenni Eğlencelerden: Resimli Mum – Ucuz Bir Çıngırak – Hal-i Mesail – Öncü Mes'ele – Bir Haftalık Takvim – Yeni Kitaplar

İFADE

İlk nüshasından i'tibaren kısmi edebiyesi muharrirliğini der- âhde iylediğim ma'ârif gazetesine bir müddetten beri yazı yazmamaklığım devami mevkut olan bazı meşâğelden neş'etmişti. Bir taraftan o meşâğalın bertaraf olması, diğer cihetden âlem-i matbuatda- gerek münderecati gerek nefesattabi'îyesi hasebiyle- şayan teşekkür bir mevk'î Takdir ihraz iden ma'ârifin gitdikce intizam peyda iderek, ser-i muharrirlik vazifesinin ise tedkikat-ı edebiyesi refakatında bulunanlar

içün medar-ı iftihar olan muktedir bir zata ihale idilmesi bendenizi- bu nüshadan i'tibaren- tekrar ifayı vazifeye mecbur itdi. Cenab-ı Hak muvaffak eylesun.

Mehmed Celal

Posta Çantası

Lif-i nebatat- Hindlilerin ayakları- talğalara yağın te'âtiri- on sa'âtde bir lokomotif inşası Amerikalı bir mühendis Meksikada neşv ve nema bulan ve <<kimbombo>> denilen bir nebatın elyafından sana'âyide pek ziyade istifade kabul olduğunu göstermiştir. Bu nebatın elyafı gayet parlak ve ipeği meşabe olduğu cihetle pek makbul tutuluyor ve zer'ânın gayet kolay olması ve meyvesinin akla salih ve mağdi bulunması rağbetini arttırıyor. Nesc için isti'mal olunacak elyaf isa'âir lifi nebatatda olduğu gibi karışık bir halde olmayub ğilafı içinde suret-i muntazamada bulunduğundan buda elyafından kamil suhuletle istifadeyi te'emin itmekdedir. Şimdiye kadar istifade olunamayan ve <<Amu-derya>> nehri civarında nema bulan bir nebatın dahi sana'âyî cehâiz ehemmiyet olduğunu Rus gazetelerii' îlan itmekdedir. Kendpir denilen bu nebatdan da suret-i zer'î ve istihzarına [s.326] Göre iki nev'î elyaf olunmakda imiş. Eğer bu nebatın vakt-ı hasadı öylele tesadüf itdirilirse elyafı ipeği taklid için isti'mal olunabilir bir derecede parlak ve ince oluyor. Eğer kış ibtidasında toplanırsa kavice bir renk ile biraz kabalık kesbidiyor ve yüne benziyormuş. Kenevir her nev'î ak meşe nesci için müsa'âde olmağla beraber suya mukavemeti ketene nisbetle üç derece ziyade olduğundan bu nebatın elyafından isti'mal olunan balık ağlarında şayan hayret bir metanet göriliyormuş. Şu hasesi ketene rüchanını da gösteriyor. Ruslar bu nabetın feva'id ve havasını takdir İtdiklerinden muntazamen zir'âî ve zir'âînin Türkistan taraflarında te'âmimi ile uğraşmakda imişler.

..

.

Doktor <<rağnul>> namında bir zat Fransa fûnun encümenine bir lahiya takdim iderek Hindlilerin ayakları hakkındaki müşahadatını bildirmişdir. Bu doktorun müşahade ve ifadesine göre Hindlilerin ayaklarını ellerine mu'âdil kılmaktadırlar. Rağnul bir kasabın bıçağını ayağının baş parmağıyla yanındaki parmağı arasına sıkışdırarak eti aşağıdan yukarıya kesdiğini ve oymacı ve toğramacının işledikleri şeyî ayaklarının parmaklarıyla tutarak elleriyle çalışdıklarını ve bir çocuğun ince bir dali ayaklarının parmaklarıyla tutub kendine bir nokta'î istinad buldiğini ve bu suretle ağaca çıktığını rivayet idiyor. Hindlilerin ekseriya bağdaş kurarak hem elleriyle ve hem

ayaklarıyla çalışdıklarını söylüyor. Bu hale Hindlilerde ayaklarının baş parmakları yanındaki parmakdan açık bulunmasından ileri geliyor. Bu açıklık yalnız parmak uçlarında değildir belki halkaten parmak kemikleri köklerinde bir buçuk santimetre kadar ayırkıdır. Bu sayede bir Hindli ayağının iki parmağını beş altı santimetre kadar ayırabilmektedir. Baş parmağını bu suretle teb'îd ve takribe muktedir olması Hindliye ayağın, adeta bir kısac gibi ist'îmal için mufkit virmiştir. Hindlilerin ayaklarında görülen bu hale tahvilat nev'îye tarafdaranı için mevcub mübahase olması muhtemeldir. Hindlinin ayak baş parmağı böyle fââl ve harekete muktedir olmağla beraber maymunlarda olduğu gibi sâîr parmaklara bir manâ olmaz ve yürümek için asla zahmet vermez. Maymunlar ise ayaklarının kenariyle basmağla mecbur olduklarından zahmetli yürürler ve ağaca suhuletle çıkarlar.

..

.

Birkaç sene akdem zeytun yağının ve mayîî halinde bulunan Sâîr yağların furtunali zamanlarda talğaların şiddeti muhafaza hidmet itdiği söylenmiş idi. Bu sene denizlerin ve ötesinde limanlarından bahr-i şimale ve İzlanda sularına giden balıkçı gemileri talğalara karşı yağ istimaliyle kesb-i istirahat ve emniyet idebilmişlerdir. Bu balıkçılar rüzgara karşı gemilerinin mukavemetlerine i'timad iderlerse de cisim ve muhib talğalardan gögerteye heman kamilen kapladığı için ziyadece korkarlar. Bu sene İzlandadan âvdet iden balıkçı gemileri fena havalarda ve şiddetli talgalarda denize yağ dökmek usulunun şayan hayret derecede netice-i hissine virdiğine nakil itmişler ve ne korkunc talğaları münasib zamanda bir kaç litre yağ dökmekle matlu mesafede teskin itmeğe ve rahatca yol almağla muvaffak olduklarını söylemişlerdir. Bu netice talgalara karşı yağ istimali usulunun tedricen teâmim ideceğini de gösteriyor.

..

.

Sanayîdeki serât âkla hayret virir bir dereceye isal olunmuştur. İngilterede <<.....>> de şimendifer alet ve edevati ve îmal iden <<ğarbetisteren>> fabrikasında terkiyat-ı sanaîyenin ne derece bir serât hasıl itdiği mevkiî tecrübeye konulmuştur. Bu fabrikada lokomotifin kazağani ve tekerlekleri hasılı teknil iczası iayrı ayrı mahallerde îmal olunur Bu kısımlar o derece dikkatli yapılır ki asla düzeltmek ve eğelmek gibi âmeliyata ihtiyaç mess itmeksizin mahal mahsusunda gayet suhuletle yek diğerine rabt olunur. Fabrika bu tecrübeye bu

sene kanun-i evvelin 11 inci günü mevkî tatbike koyarak altı tekerlekli bir lokomotifî kömürlüğü ile beraber 85 amele vasıtasıyla on sââtde ikmal iderek irtesi günü li eclil ticarebe işletmeğe başlamış. Hal İşliyor.

[s.327]

Akşam Zamani

Oh bu letafet!... her gönülde bir başka his peyda ider. Hurşid mağribâra, son şeamile-yi şevavik cibali kestane ağaçlarının zirvesini, yeşil tepe üstünde kavalini çalarak, Hissiyat-ı ğaribanesini tercüme iden çobani, çimenzar daman zümrüdini öpen, etrafındaki kayalara beyaz köpükler saçan coybari çiçeklerin havayı nesimiye teâtir iden güzel kokuları arasında—ruhi düşündirecektir, Sakitane uçuşan sevdalı kelebeklerin kanadlarını yıldızlar, ah bu akşam zamani!

Avci, tüfengini omuzine tıyamış, çantasını arkasına almış olduğu halde, yeşil yaprakların arasında görünür. Çoban, en latif levhaların mahlukat maâsumanesi teşkil iden kuzularını, koyunlarını önüne katmış, o saf, o güzel, kalbinin—ihtimal ki bir nadire-î hüsn için uyuyan—hissiyatını kavalının tağlara, derelere, bââzen de en savdali gönüllerin nazın, rakiki îsabına â'ks iden neğamet tarb-ı fezasına tevdi'î itmiş olduğu halde s'ââdeti t'âkibider. Akşam zamani bir köy 'âlemin semay-i nuranisi altında bulunmalı, insanın zir-i nezaretinde bir yeşil zemin dalğalanır, pek yavaş akıyor gibi görünen ve- ara sıra-sahraya- ağaçlara, tepelere nenni söyleyen bu dere, bu yeşil zemini ikiye ayırır. Havay-i nesmi-î letafet içinde pir-u rüşyab olan bir köyli kızı, omuzinin üstüne bir su destisi almış olduğu halde, deren, ğayri muntazam köprüsünden geçer, bu zaman her köşede bir his, her halde bir sevda uyanır.

Bülbül, ğalıba—aşka daır bir şarkı okur. Bir köyli bu vahşi nağmeye pirululider. Vahşi bir kuşun aci bir kahkahası fezaı bi-intiha içinde uzana uzana ğayib olur. Nesimi hafifi yapraklar ile beraber ruhida okşar. Bu yaprakların bir musiki teranesinden daha m'ânidar, daha latif olan tirmizi ihtisasat-ı beşeriyeye teshir iderek, ruhun içinde dökülür.

Bütün eşyanın havab-ı sükuta daldığı bir zamanda olur. Bu esnada kanadlarının altında sakladığı siham muhabbet ile genc gönülleri cerihadar itmeğe fırsat arayan, nazan elleri rü'âşadar iden, latif dudakları, bilmem nasıl bir ateş içinde—yakan sevda, yaprakların arasında teneffüs ider, yine O esnada, emvac-ı ahenksazi, beyaz sahilleri köpükler içinde bırakan açık, saf denizin kenarında, bir ş'âir mütefekkir kürsi'î istiğrak 'âdd itdiği üsütnde oturarak, başını elleri içine aldıktan sonra bu hücre huruşanın daman semayisi Öpen ufuklara bakar. Yine o esnada akşam

zamanının kederlilere kasvet nahoş olan o hal-i ğaribanesi arasında, ulu ağaçlarının koyu, yeşil siyahları ruhi ğarib bir suret deru'âşadar iden kabristanın sükûnet mütalakası içinde, diz çökmüş, boynuni eğmiş, mezara kapanmış olduğu halde, acı bir sadayı m'ânevi- yerden göğe aks iden bir nağme gibi- o zavallinin ruhi içinde zayin endaz olur.

Mehmed Celal

Müstakbelde Fen

Acaba müstakbelde fen âlem-i insanata daha ne hizmetler idecek? Fen sayesinde âsr-ı insani hayretde bırakacak harikalar ve ğaribeler görüldi fakat bu gün âlem-i medeniyetin ve fünün ve m'arufatın vasıl olduğu derece-î terki ününde akl-ı beşerin daha bir çok harikalar izharına iktidari teslim olunuyor ve terkit-i feniye kapularının her tarafda açıldığını gören fakir ister istemez beşerin daha neler ihdasına idâğına muktedir olduğunu düşünüyor ve müstakbelde fen âlem-i insaniyete daha ne hizmetler idecek? Diyor.

Fennin her ş'ûbesinde günden güne büyük tekiler göriliyor Fakat âlem-i insaniyet müstakbelde hangi fenden en ziyade müstefid olacak? Buna bir hüküm kat'î virilmezse bile bu istifadenin ve bu te'âmetin 'âkıllara en ziyade hayret virecek 'âcevebeler gösteren kuvve'î elektrikiye yüzünden olacağına ihtimal viriliyor.

[s. 328]

Telğraflardan telefonlardan kat'î nazar yalnız elektrik makinelerinin ıslah ve ikmal idilmesi ve daha dün en kuvvetli elektrik makineleri 50, 60 bargir kuvvetinde iken bu gün 400, 500 bargir kuvvetine çıkmış kuvve'î elektrikiye ile binlerce bargir kuvvetinde makineler vucuda getirilecek yevm müstakbelde pek uzak olmadığına hüküm itdiriyor.

Bu takdirde bu kuvve'î cisimenin nakillerle bir merkezden tevzî ve kuvve'î mahrukenin, diyanın hararetin yine bir merkezden tatbî görülecek, şehrin bir tarafında şimdiki ğazhane yerine büyük bir elektrikhane kâim olacak.

Bu gün pillerle hasıl olan kuvvet ğayri kafi ve sanayîde dâim bir buhar makinesine ve bit dinamoya ihtiyac baki, fakat yarın yalnız kömür ihrakı kuvve'î elektrikiye istihsaline kifayet itmeyeceği ne mâlum?

Ser'âtına hayran olduğumuz ve beynelmilel münasebete yâni istihsal terkiyata bir vasıta âdd ittiğimiz şimendüferler bu gün buharla mütharek ise yarın yalnız şehirlerdeki tramvaylar değil ümumen şimendüferin kuvve'î elektrikiye sayesinde hareket ideceği, ve şimendüferlere

şimdiki sür'âtın üç dört misli bir sür'ât vireceği, sââtde 250 kilometreye kadar yol aldıracağı ve çatışları çarpışları tahfif ve izale idileceği neden mümkün âddolunmasun.

Bu gün mûâmelat-ı kimyeviye'nin icsamını teşkil iden ânasırın terkiib ve tahlilinden îbaret oldığı muhakkak ve kuvve'î elektrikiyenin bu terkiib ve tahville têtêsiri meşhud değil mi? Yarın mûâmelat- kimyeviye'nin kuvve'î elektrikiye ile idare olunmayacağını nebatın neşv ve nemasi dahi bir mûâmele-î kimyeviye'den îbaret ve hattı neşv ve nemayı nebatana elektrikin têtêsiri mecrub olduğu halde ğedamezke'de itmimizinde bize kuvve'î elektrikiye ile istihzar eylemeyeceğini kim iddiâ idvilir?

Bu mesêleler hep dâîre-î fen dahilindedir. Bu gün erbabı haliyle uğraşıyorlar. Yarın hal olunacak. Safvet

TÂÂRİFAT-I SEYYİD TERCÜMESİ

(Yigirminci nüshadan mabââd)

Eşmam- harf-i mevkuf âlimin zımmesi mikdarından ziyade olmamak üzere dem ile telaffuz için dudakların ihzarındandır.

İştıyak- lezzetin tezayid veya devami zımnında zaman ve salatde mahbun mahbubuna incizab battaniyesidir.

Eşrabe- (şerab) 'ıncem'îdir ki helal veya haram olsun İçilen fakat çekininilmeyen ma'âyatdır.

İşaret nas- lüğattan nazım kelamla sabit ve fakat ana dair idare-î kelam ğayr-i vakî olan işaretdir. Mesela (ve âl-ielmevlüd...)

İştikak- bir kelimededen mâna ve terkiib cihetiyle meşabe ve şekil ve sığaca meğayir diğer bir kelime nezî itmektir.

İştikak-ı sağır- iki lafz arasında haruf ve tertib cihetiyle tenasib bulunmaktır. (derebe)' nin (derebe)' den iştikaki gibi

İştikak-ı lebir- iki kelime arasında tertib hurufca değil, lafz ve mâni cihetiyle tenasub bulunmuşdur. (Cezb)' den müştek olan (Cebz) gibi.

İştikak-ı Ekber- iki lafz arasında mahreç cihetiyle tenasib bulunmaktır. (nehk) ile (neâk) gibi.

İşhar-ı Haram- dertdir: receb, zülkâdde, zülhicce, ve muharremdir ki birisi menfur da diğer üçü metetabeâdır.

Asıl- kendi üzerine başkasi bina olunandır.

Usul- (asıl)' incemîdir ki lüğatda kendine ihtiyac hasıl olduğu halde kendisi başkasına ihtiyac ve iftikardan [s. 329] ve arasta olandır. Şerîf şerif istilahatında kendi üzerine başkasi bina idildiği halde kendisi ğayrısı üzerine bina olunmayandır. (Asıl) hükmi kendi nefsiyle sabit ve başkasi anın üzerine mübeni olandır.

Usul-ı Fıkıh- (Camîl Kebir) ve Camîl sağır) ve (mesbut) ve (ziyadat) usullerinden îbaret ve fıkıha vasıtâi vusul bulunan kavaidi bilmekdir.

İsrar- günah ve ana müşabe feâlde sabit ve kaîm olmaktadır.

İstilah- bir şeyin, mevzîi evvelinden nakil idilan, Bir isimle yad idilmesine bir kavm ve cem'âtının itfakından ibaretdir.

İstilah- yanlarındaki münasebete mübeni lafzın mânayı lağviden diğer mânaya nakliler. Bâzılarına göre istilah lafzın bir mânaya makbul vazîinden ve bâzılarına göre bir şey'in mânayı lağviden ihraciyle beyan-ı merad zımnında başka mânaya naklinden veyahud bir kavm-ı mûâyin arasında bir lafz-ı mûâyinden îbaretdir.

İshab-ı Feraîd- isham miktara ishabidir.

Esvat- sevt ve seda beyan iden veyahut heyvanana haykırmakda kullanılan elfazdır. Mesela (ğak) karğanın sesi beyan idüb (neh) deveyi çökertmeğe ve (kaî) koyunları koğmağa mahsusdur.

Esvat- Cenab-ı Fahr-i kainati görüb zat-ı mübareklerine iman itmiş olduğu halde huzur-u mübareklerinde oturanlardır.

İzafet- birisi diğeriyle kaim ve mütekerer bir hılatdır. (Ubuvvet) ve (bunuvvet) yâni (babalık) ve (evladlık) gibi.

İzafet- bir şeyse, diğer bir nisbete kıyasın, ârz olan nisbetfir. (ubu vv et) ve (bunuvvet) gibi

İzafet- tâ'rif veya tahsis beyan zımnında iki ismin imtizacıdır.

İzhar-ı fi â'ruz- ikinci harfin iskanidir. (mütefâîlun) kelimesinin (taî) ni iskanla hasıl olan (mütefâîlun) kelimesini (mütefâîlun) a nakil ve tahvil gibi ki buna mazmardirler.

İzmar- bir şey'in mâânen baki kalmak üzere iskatdır.

İzmar- esr-i baki kalmağla beraber bir şey'in terkidir.

İzmar-ı Kablel-zikr- beş yerde caizdir. Birincisi(huziyde kâim) misali gibi zamir sayesinde ikincisi(ruba ricalen) misali gibi (rab) nın zamirinde üçüncüsü (neâm-ı rical-ı zeyd) misali gibi (neâm) nın zamirinde dördüncüsü (darbini ve ekreminezey) misali gib iki fâ'ilin tenaz'înda beşincisi dahi (zerbetezeydan) misali gibi mazharın mazmura bedelindedir.

İzahat: Eyamı nehirde Cenab-ı Hakka karb ve ibadet zımnında kesilen şey'in ismidir.

İzrab: Bir şey'e ikbalden sonra i'irazdar. (zerbet-i ziyaden bil 'emaren) misalinden olduğu gibi

Etnab: maksadın ibare-i mütearifeden ziyade bir suretde edasıdır.

Etnab: kestret-i nazariye mevcub olacağı hasebiyle matlubun ya'ani ma'asukun uzun ifade ile i'lam ve ihbaridir. Ba'azı ikvale göre (etnab) lafzının asıl murada ziyade olmasıdır.

Etrad: Memduh veya gayrisinin ismiyle babalarının ismini tertib viladet üzerine fakat bila teklif zikr etmektir.

İ'İmal: amelde ızdırab andan ebleğdir.

İ'İman: zatiyle ka'aim olan ya'ani başkasının tahyizine tabi'i olmayarak bi-nefse methiz bulunandır ki bu da – tehzi mevzu'u ve k'aim bahsi olan cevahirin tahziyine tab'ii bulunan- ('arz)' indandır.

İ'iman-ı Sabit: Hak te'alanın 'amelinde hakayık-ı mümkünatdan i'ibaretdir ki esma-i Allahiyenin hazret-i 'ameliyede hakaiki olub hakdan te'ehirleri m'aanen değil, zati olduğundan hem ezeli hem ebedidirler.

İ'iman-el medmunet bi-nefsiha- mahv ve helak halinde (misaliye) ise meselli ve (kıyamiye) ise kıymeti ve icab olandır. Su meşr üzerine makbud ve mal ma'ağsub gibi [s. 330]

i'ayan-el-madmunet bi-ğayriha - (mebi'i) ve (merhun) gibi baledeki ayana muhalif olandır.

İ'atak - memluk ya'ni kölede kuvve-i şeri'iyenin isbatıdır.

İtibar - dünya-yı fani, sekinesini te'ame-i mevt-amiraneni mukaddime-i harab görmektir. Bir kula göre itibar (muatebere) 'nin ismi olub buda cuzinin fenasından dünyanın fenasını derk ve tekinden ibaretdir. Bazı ikvale görede itibar (i'aber) den gelur ki o da nehr-i ve bahri yarub geçmek ya'ni (mu'teber) nefsinin makam-ı dünyadan birinde görmesidir.

İtibar - hükm-u sabitin tahkik ettiği m'anaya nazır yine de el-hak itmektir ki kıyasın 'aynıdır.

İtizar – günah ve kusur eserinin mahvidir.

i'are – ‘avz-ı maliyeye mukabil olmayarak temlik mena’afi’adur.

itiraz- esnayı kelamda yahud iki kelam metası) arasında, refii inam için olsun olmasun i’rabın mahalli olmadığı halde ber cümle veya daha ziyade iradidir. Buna (huşu) dahi dirler. Mesela (vecholun. ...) kavli celilindeki tenziye gibi ki burada (subhane) kelimesi esna-i kelamda (Allah lebnat) ifadesine maatuf (ve lehm-i mayeştahun) dan akdem ve cenab-ı metnizehe nisbet idilen saftı nakis olduğundan (cümle-i mu’aterde) dir.

i’tikaf - lügatda (makam) ve ihtibas) ma’anasına olub istilah şer-i’i şerife de sa’imin ibadete niyet iderek bir cema’atin mescidinde kalmasıdır.

i’tikaf kalbin meşâğil-i dünyeviyeden tahliyesi ve nefsin Hazret-i Mevlaya teslimidir. Bir kula göre de (i’tikaf ve akuf-u ikamet) 'in mikyası (bana mağfiret itmedikce bab-ı rahmetinden ayrılmam) m’aanasındadır.

iirab- ‘avamülk lafzen veya takdiren tahlifi ilcisiatıyla kelime-i avahiriye’nin tebdilidir.

i’irabi – ‘arebin cahilidir.

iiraf - (mat-‘ii) her bir şey’i mazhar olduğu sıfatla görmekten ibaret makam (şuhud ve hak) dırki etrafa en müşerref makamdır (ve ali-el ‘iiraf rical... 5...) ayet kerimesiyle (.....ayete zahiren ve betna) hadis-i celilinde işaret olduğu gibi.

‘iilal- tahfif için harfi 'aletin tağyiridir. (tağyir) t’abiri hem ‘ialale ve hemde hemzenin tahfifiyle ibdale şamildir. fakat harf-i alet kaydi tahfif ile kam karb-ı mahrec hasebiyle icra idilen ve (asılal-ile-asılan)'da olduğu gibi harf-i ‘aletle vuku’u bulmayan ebedilik b’azısını istisna ve bertaraf itdiği gibi ('alem fi 'alem)'i bu t’arifden ihrac ider. i'alal ile hemzenin tahfif şartide tahfifi arasında geli mebayenet vardır. Çünkü birincisi harf-i aletin tebdilidir. Harfi ‘aletin tağyiri ile ebdal ve i'alal arasında (umum ve hususi menvice) vardır. (kal- kelimesinde i’alal ve ebdal mevcud olduğu halde (yekval) 'de yalnız i'alal ve (asılan)'da yalnız ebdal vardır.

İ’caz fil-kelam- m’ananın bir tarikle eda idilmesidirki terk-i sairenin kafesinden eblağ ola.

‘i’anat – belağatın bu sanatına (tatbik), (teşdid) ve (lüzum malel ilzem) dahi deniyorki bir redif veya (revi) den evvel gelen bir harf-i mahsus hareke-i mahsuseyi iltizamdan ibaretdir. (fama el-yetim fela.....) ayet-i kerimesiyle (Allahım bana acul ve bin asul) hadis-i şerifinde olduğu gibi.

İ’ğmai- (bayılmak)- gayr-i asıl ve uyuşturmayıcı bir futur olub kuvvetlerin ‘amelini izale ider. (gayri asli) kaydi uykuyu uyuşturmayıcı kaydi muhderat ist’imaliyle ‘arz olan futuri istisna idub (‘amel-i izale) (kaydıda ('ate) yani bunaklığı ihrac ider.

(mab'aadı var)

Tezhit

[s. 331]

İnfluenza

Seyahat haritul adesiyle m'arif influenza cenabları bu senede memleketimizi ziyaret iderek sağıar ve kibar pek yok zati müt'eesir itmiştir. Aurupada colandan sonra ders'aadete gelen bu hastalık her tarafca t'eesirat mazuresini gösterdikden ve siddet hiddetini teadil itdikden sonra memleketimizi ziyaret idiyor.

Avrupadan gelen resmi vefat haberleriyle m'aalumatı saireden anlaşıldığına göre Avusturya ve Almanyada bilhassa bu 'illetden vefat idenler bulunuyor.

İnfluenzanın mahiyeti hakikiyesiyle teşhis ve tedavisi hususunda şehrimiz etba-yı hazekesinden b'azıları tarafından yev-mi gazetelerle makalat- mahsusa neşr idilmiş ise de görülen luzum üzerine tarafımızdan da M'arif Gazetesiyle o hususda m'alumat virmeği arzu iyledik.

Öteden beri neşriyatımı mütala'aya rağıbet buyuran zevat-ı kiramın m'aalumları oldığı üzere her bahisde tetavil makale ile mevcub seda'a olmakdan çekinerek 'alii tarik-el hatsar 'arz-ı m'alumatı sevmek ve muhafaza itmek mesleğim mukteziyatından bulunmağıla, neşriyatı saireden bu hastalık hakkındaki mutal'aa-i kemteranem daha ziyade istifadeli olmasa bile her halde uzun uzadıya it'aab fikre b'ade olmayacağı gibi lüzumsuz bir takım ikval ve efkardan de halli bulunacağını t'eemin eylerim.

Memleketimiz de heman iki seneden beri gözükmekte olan marz-ı mezkure on beşinci lev'ii devrinden beri Avuranın pek çok yerlerinde icrayı hüküm itmekte olub nam-ı marzında meşar-i ileyh tarafından i'ata idildiğı maalumata-ı tarihiyidendir.

İnfluenza sarı ve seriyat marzisi mikrob mahsusundan ileru geldiğı hakkında efkar etba müttefik aleyhidir. Figaro Gazetesinin virdiğı malumata göre ve Vertesburğ cemiyeti fenniyesine doktor influenza ile malul olanların ifrazat-ı infiye-i reviyesinde bazı eşkal ve bir milli metrunin binde ikisi tolunda ve yine bir milli metrunin binde biri arzında yekdiğıeri üzerine mevz'uu mikroblar keşf eylediğini arz itmiştir. influenza çocuklarda gençlerde yaşlılarda kadınlar da ve hatti hayvanat da bile göriliyor. Şu kadar varki her şahsa göre influenzanın aldığı şekil mahsus tebdil idiyor. influenzayı bazı müellifler hamayı nezlevi namıyla yadiderek bilhassa cihaz teneffüs üzerine sulet ve t'esir-i mahsusundan bahs idiyorlar ise de yeni gelen cera-id-i tibbiye

marz-ı mezkurenin ichaze-i mahsuse üzerine olan tesir ve suletini eşkal-i matnu'asi tarzında beyan iderler.

influenza 'ali-el umumi iki şekilde müşahade olunur ki biri şekli hafif diğeri de de şekli mahluk dur. mahsula ve şekli hafif hararet, bas, bel ve mifasil ağrılar ile nezle-i sedid, gözlerde ve boğazda nezlelerle beda'i iderek üç dört, gün zarfında tedavi-i mahsusa ve tedabir-i hifz-ı sikhat ile mündefi'i olur.

Şekli mahlukiye usul-i eşkal muhtelif ahz ile bir takım ihtilatata badi olandır. bilhassa nazar-ı dikkat ve tedavii mükemmele taleb ider.

'Ali-el umum eşkali: ru'ii m'adevi, dimaği, m'aai tifoiediden ibaretdir.

Şekli ruiyede i'araz marz-ıye 'ali-el umum ruiler tarafından müşahade olunub hastede 'asret feneffüs, hararet fevk'alade mevcut dub öksürük ıztırabli, balgam zor zorina ihrac olunarak yapışkandır.

Şekl-i m'adeviyede hasta i'arez-ı s'aireden fazla olarak mu'anadekilere düçar olur ve "i'atabar-i himaye mu'adevi tarz ve şeklini ara'ii ider.

Şekli dimağide i'araz marziye 'umumen mevcut olduğu gibi, hastada hezeyan, mevcut olup ber-el tehab sıhaya 'iarazı r'uiyet olunur.

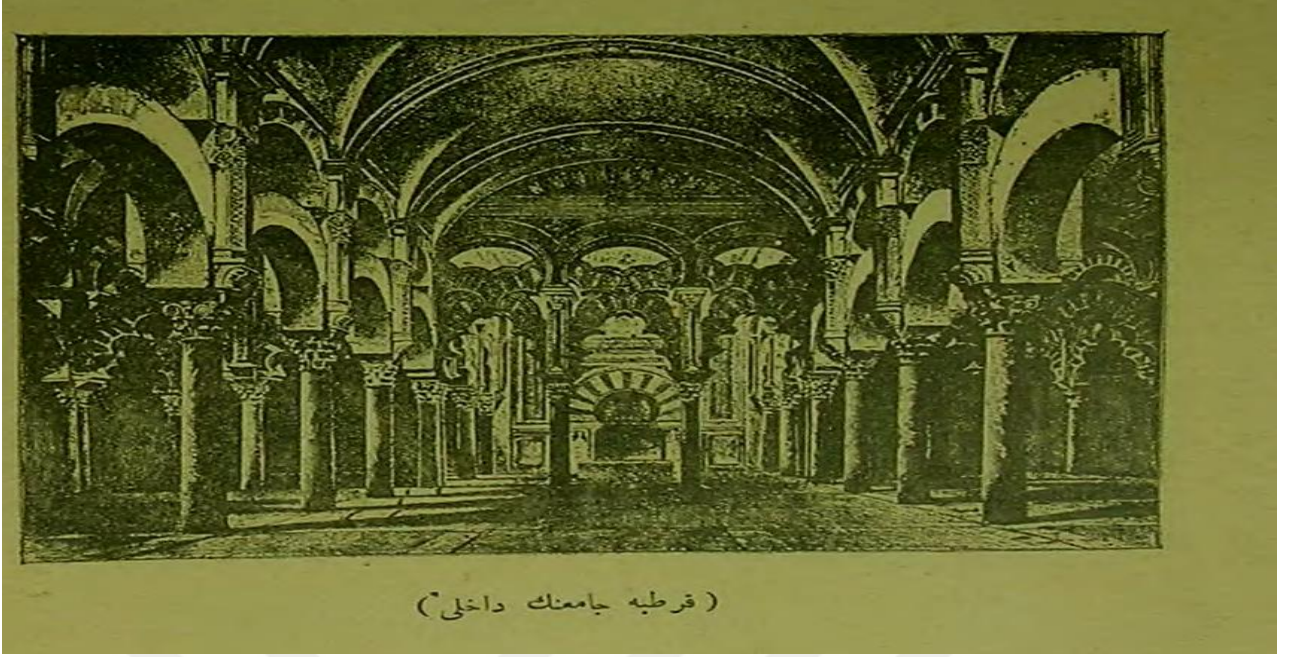
Şekl-i m'uaiyide (bu şekle bazıları influenzanın şekl-i kavileri ise dahi t'abir iderler) ishal mebzul olup bu cihhetle hastada hubut kk kavasuk derecede müşahade olur.

Şekli tifoiyidide, i'araz tifoiyediye ronmon olur.

[s. 332]

influenzanın ilk nazirede bir hararet-i şedidesi mevcuddur ki bilnefes hastalarım üzerinde 41, 42 derecelere kadar hararet-i müşahade itdim. Bu hararet 'ail-el umum giceleri mütezayid sabahları mutenakis bir halde müşahade olunur.

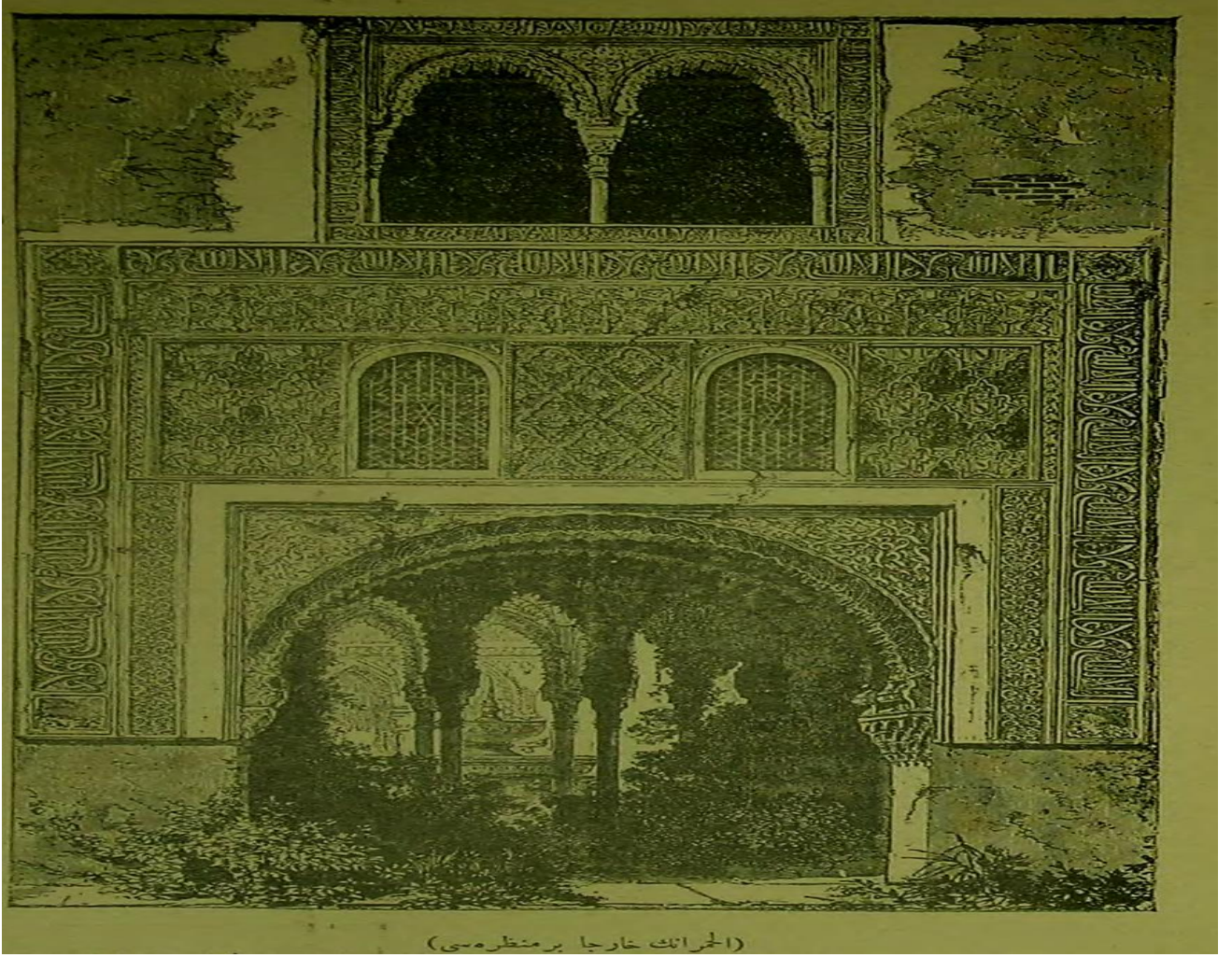
İnfuluanzanın 1775 senesinde Viyanayı istilasi zamanında şekli sefirais müşahade olunarak i'araz-ı marziye, ki 'adem-i iştiha, ishal ve tabaka-i mülteHEME ile cildde renk-i seferaiyenin müşahade olunmasından ibaret kalmış olduğunu "setul" beyan idiyor.

1830 senesinde Paris şehrinde suleti hengamında maaz ve mu'aiyesi müşahade olunarak Fransız mu'allimin meşhuresinde hardi ve behiye bildiriyorlar.

1837 senesinde Avrupaya suleti hengamında înfulianzanın mutlaka bade-i mevt olduğunu ve mevtin zat-el kasabat ve el-raieden mütevellid bulunanak influenzaya tutulanların zat-el kasabat şî'iri ve zat-el kasabat (nuna) namzat söylüyor.

Zat-el kasabat ve el raieden başka influenzanın zat-el raie fesisiye ile dahi ihtilat iylediği görülmüş ve su son zamanlarda zat-el raie garibi hüsn-ı suretle tedkik ve mütalaa olunarak hastaganın ifrazat-ı reviyesinde zat-el raie ve idha mikrobları bulunmuşdur bu halde diğerini tehiye ve ihzar iylesmesini hükm virilebilir. (diyalu fevo) (garib ve zat el raie ve rukai imtihaniye) bazı def'a 1830 senesinde İrlandada vakii olduğu gibi apansız bir 'asret-i teneffüs fevk'alade başlayarak

bu cihhetle bede'i mevt oluyor. nihayet 1779 senesinde (Liv)' de vuk'un bulan suleti gibi inzaf-i rahimiye ile müterafik, şekl-i nerfisi veyahud 1839 (Vevezen) da vuku'u bulduğu gibi şekl-i dem matbuliyesi suretinde dahi müşahade olunuyor. İstanbulda kûsûratla müşahade olunan şekli, şekl-i revî, ve m'aani olub şekl-i dimağiyesini bir kere gördüm. influenzanın ekseriya nihayeti selamet ise de ihtilatat-ı marziyenin kûsurat ve şiddeti mu'alata-i saf bazende mevte inticab idiyor.

[s. 333] influenzanın teşhisi zann olunduğı kadar kolay bir şey olmayub bilhassa himayi'a tifoïyide, sal-el raie had ve iltihab sahayadan tefrikleri lazımdır.

'Aliel umum efkat-ı marziye sekizinci günden başlayarak ter', ishal, ra'af ve arpis şifavi müşahadesi merizan şifayab olması 'alametlerindendir. influenzanın tedavisine gelince: kabız ister olsun ister olmasun bir müşhile ihtiyaç-ı şedid olurki eğer şekl-i

[s 334] hafif ise bilahire aynı miktarda sülfat dükkanın ile aspirin itası ve hastaya perhiz-i şedid ile beraber tışarı çıkmaması hakkında idilecek nesayih şedidi kafi gelir.

Şekli revî olduğu halde meand öksürük göğüsde alem-i şekli reviyi zahiren gösterdiği gibi horahor ğatatau sefiriyenin istimaiyi ilede bir nezlenin vücudi fasbut bulacağından göğsi

yumuşadıcı hatmi deniz kataifi sudaveti vesaire ile beraber bazuat dusuddan mürekkebi mahlutlar ile nezlenin def'i bazan mümkün oluyor. İraz-ı reviyeye pek şedid olduğu zamanlarda göğse boynuzlar eldeki, yodli pamuklar ve dai birciri derununda tatre-stibie istimali faide bahşeder. Cihangirde bir kadında müşahade eylediğim ki asabi bir öksürük bazende nezle-i reviyeyi ğayib olduktan sonra başlıyorki bu hal pek mezic olub buna karşuda teşnic eduyeni istimalinden faide müşahade olunuyor.

Şekl-i madeviyesinde adeta himaye madevi tedaviyesinden bırakarak görüliyor.

Şekli maiyesi ise mademki ishalin sebebi zuhuri influenzadar, influenzanın ise bir mikrob mahsuseden mütevellid olduğunu tasdik eylemekde olduğumuzdan bu hususda mezad afını edeviyenin istimali faide bahşeder ki bunların içinde en medhe şayan olanı çocuklarda üç damladan altıya ve büyüklerde üç damladan onbeş damlaya kadar yalnız şekerli su derununda mahlul kara evvelindir.

Medecine moderne namı-ı ceride-i tabiyenin elli bir numarolu nüshasında salipyrene medh olunuyor ve bunun pek çok tesiri müşahade olduğu alave-i mekal idiliyor.

İhtilatat merziye vukuunda seret mümkün ile oni almak lazımeden olub her ne çareye teşebbüs idilmek lazım gelurse dakik fevt itmek bais muhatradır.

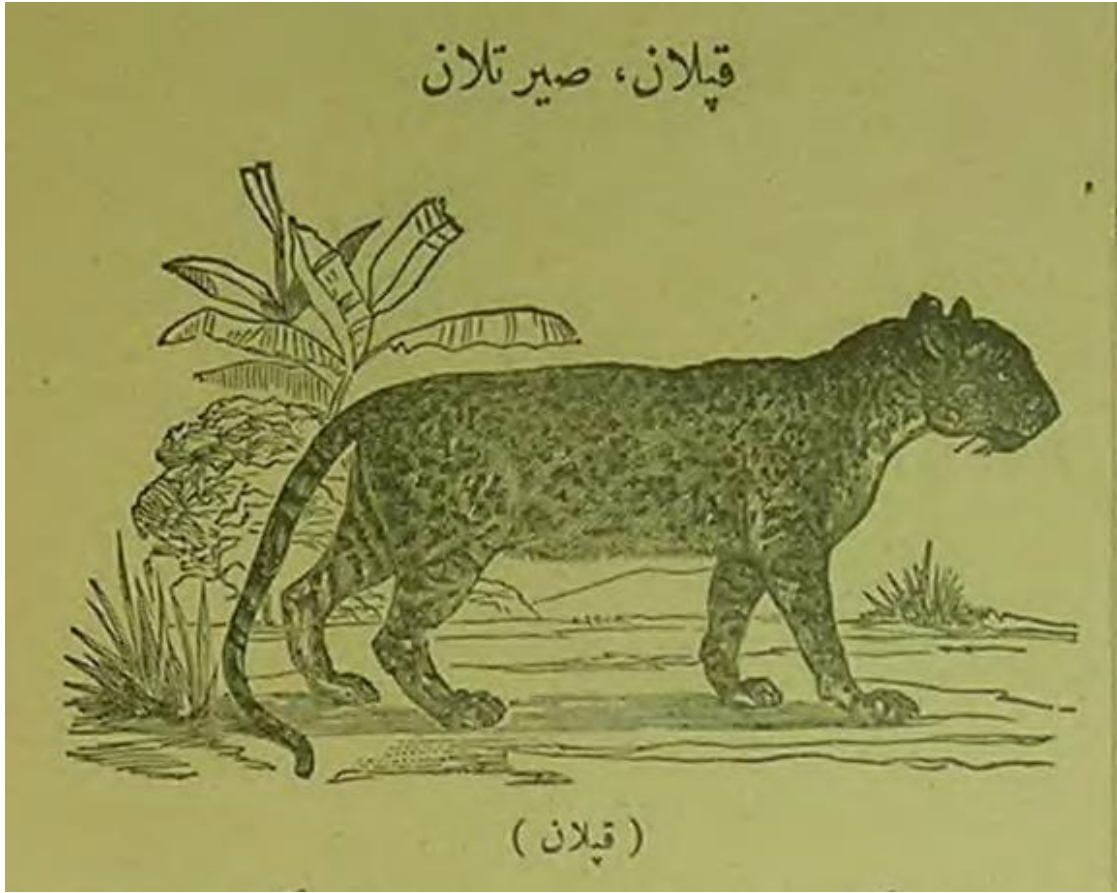
İhtiyat ve tedabir sıhhiyeye gelince bunlar himmei şedid yani suduvat suyundan maada hiçbir şeye müsaade olunmamak eğer şekli hafif ise bir haftadan evvel sokağa çıkmamak soğuk su içmemek, otanın derece-i harareti mutavassıt bir halde bulunmak, sabahları süd veya çay içerisinde konyak istimali eylemek, velhasıl sirayet-i merziyeden hariç kalmak için yevmiye 20:60 gram konyak istimaline müsaade virilmek tedabir hıfz-ı sıhhat cümlesinden madevidir.

Fesd bazı kitablar tarafından tedavi cümlesinden olarak beyan idiliyorsa da ğaribde fesadın mazerat-ı adidesi ta on dördinci lev-i zamanında müşahade olunduğı malumdur.

Doktor Ş. Kamil

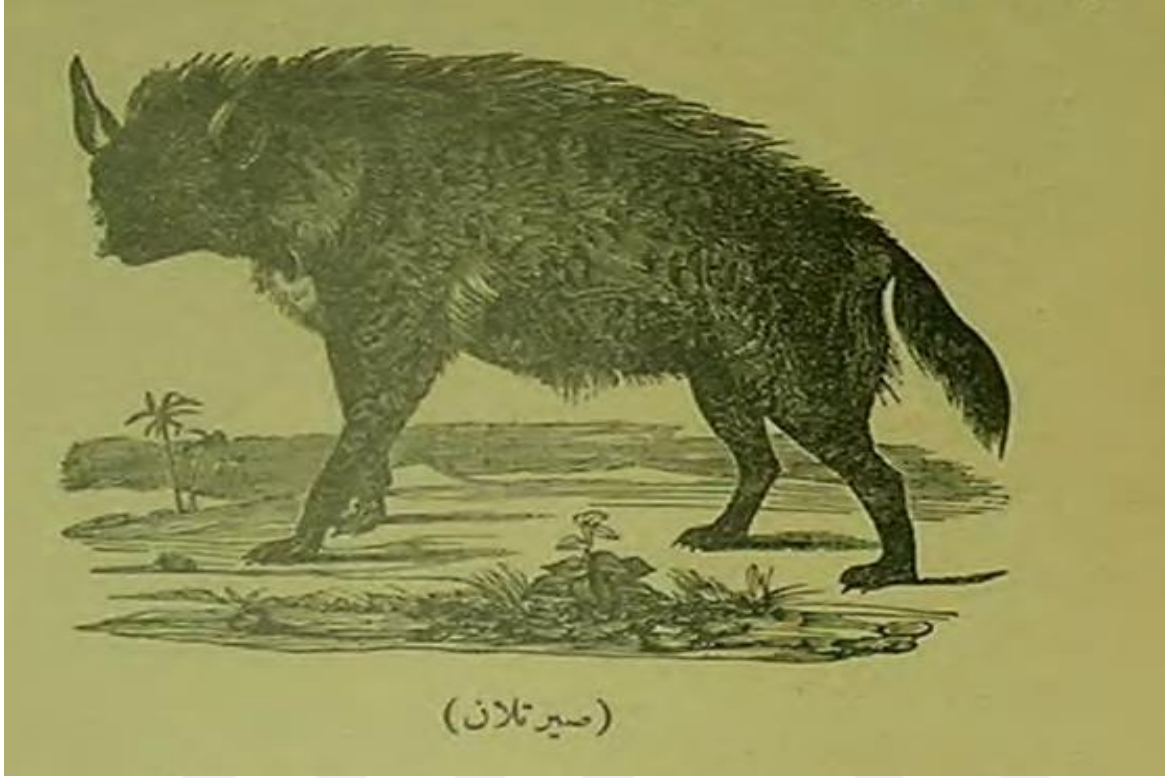
Tarihi Tabii

Kaplan- Sırtlan

Kaplan kedi hanesinden bir hayvan olub kediden çok büyük ve arslandan cüzi küçük isede kuvvetçe ondan aşağı değildir. Ğayet mahuf, ğaddar ve honhor olduğından gündüzleri teayiş itdiği Asya ve Afrika kıtalarının en sıcak memalikinginde kain ormanların girilmesi gayri kabul sık mahallerinde gizlenerek geceleri şekarini aramak için o mahallerden çıkar, bade gözine ilişen şekarın üzerine dehşetli suretde bir sıçrayışla atılarak kedinin fareyi yakalayub götürdiği vecihle oni yakalayub istediği mahale götürür ve ğaddarane bir tarzda mahv ve nabadid ider. Kaplan o derece ğaddar ve hunhar bir hayvandır ki karnı ac olduğu veyahut hayatının tehlikede bulunduğunu gördüğü bir zamanda bile asla silahtan ürkmeyerek insanların üzerine hücum ve işte bu sebeble senede bir çok adamları telef ider. Kaplan posti ğayet kısa tüyü olub pul pul benekli olduğu gibi kuyruğı tamamiyle [s. 335] kedi kuyruğına meşabe ve cacba beneklerle mezindir, pençeleri dahi kedi pençeleri gibi ağı ve sivri ve hayvanın isteğine göre ğaib olub çıkabilur, tırnaklar ile maslahdar bazı kesen tavukları pul pul çizikleri olan bir kaplan namıyla yad iderler isede kaplanın posti gegi gibi olmayub belada yayan olunduğı vecihle pul pul beneklidir dişi kaplan yavrularına ğayet muhabbetle bakar ve süt virir bu yavrular ise kedi

yavruları misli analarının etrafında istedikleri suretde oynamakla meşğul olurlar. Kaplan ğayet vahşı bir hayvan olduğından teanisi pek güçdür meğerki pek küçük iken alınmış olan pars dahi aynıyla kaplan gibi olub fakat benekleri kaplaninkinden biraz daha büyücek olur.

Gündüzleri inlerinde istirahat çekilub geceleri ğazalarını aramak için tışarı çıkan yırtıcı hayvandır biride sırtlandır ki iri bir çoban köpeğinden daha büyük ve ğayet kuvvetli ve favkalade akul bir hayvandır, çizgili ve benekli sırtlan namıyla iki nevi sırtlan olub çizgili sırtlanın sırtında at yelesi gibi uzun tüylü bir yelesi vardır. Eline geçen her şekar ğazasını teşkil itdiği gibi başlıca mezarları açarak içinde bulduğu naaşları akıl itmekden mütelezziz olur ve ğayet kuvvetli olan dişleri sayesinde en sert ve en büyük kemikleri adeta leblebi çiğner gibi kıtır kıtır yer en ziyada bulunduğu mahal afrika kıtasıdır.

Ali Nezima

Tedbir-i Menzil

Melbusat

On tokuzuncu nüshadan mabaad

(2)

Örme şeyler gibi köşek ve yumuşak olan mensucatin aralıkları mabeyninde hasıl itdikleri boşluklar ğayri nakil hararet bir hava tabakası teşkil eylediklerinden soğuğa mukabele için bu gibi köşek ve yumuşak olan kumaşlar sık ve ince kumaşlara izhar cihet-i fevaik olub çokça tayanmak meselesi bertaraf idilurse yalnız hıfz-ı sıhhat nokta-i nazarında köşek ve yumuşak olan mensucat sair her nevi kumaşa faikdir denilebilir.

Sıcak tutar itikadıyla tokumasi ğayet sık ve kati ve haşin yahud tabir diğerle iczayı mürekkebesi meyanındaki müsamati pek az olan mensucat ve misal hayvanat derileri gibi şeylerden elbise imali pek yanlış bir fikir olub keyfiyeti hakikat bunun külliyyen aksini yani mesamati en çok olub köşek ve yumuşak olan kumaşlarda en çok sıcaklık ve menafii olduğu ilmen ve tecrüben sabit bir maddedir.

Hattı bunun için birde cetvel tertib edilmiş ki faideden halli olacağı cihhetle bir vechati derç olundi.

Melbusatda müşteamal olan mevaddan fanila ve aba mesellü teşrik müsamati diğerlerinden ziyade ve köşek oldukları cihetle fanılanın muhafaza idebileceği hararetin derecesi yüz ferz olunarak cedvel ati biltecrübe takdir ve tertib edilmiştir ki cetvelde şudur:

Fanila:100 köşek keten:58 geyik derisi:57 keçi derisi:51 ipekli:40 sahtiyan:1

Bil tecrübe takdir olunub yarılmış olan işbu cetveldən müsteban oluyor ki eğer mensucatin keşafetlerinin ziyadeliği yani mesamenenin iczayı merkebesinin sıklığı ve havan nüfuz idememesi harareti muhafaza itmiş olsaydı fanilaya nisbetle heman mesameti hiç mertebesinde bulunan suhtiyan faniladan birkaç yüz derece ziyade sıcak tutmak icab iderdi. Halbuki emir bir aksi olduğu ulema ve tecrüben sabit olub fanılanın [s. 336] yüz derecesi hararet muhafazası farz olursa suhtiyanın ancak bir derececik muhafaza idebiliyor binaenaleyh bir uca bala eşyalık keşafeti bahsinde idareden sarfı nazar oldii suretde mesamatli olanlarının intihabı icab ider.

(3)

Bu babda bir numaralı madde yani (intihabı mensucat) fıkrasında dermiyan idilen tedkikat-ı sıhhiyede yünle ipekden ibaret olan tecrübe cetvelinin virdiği malumata nazaran keşafet meseleside nazar-ı itibara alınınca keten ipeğe nifak ittiğinden işbu iki madde netyici hülasa idilerek iczayı ferdiyesinde halli ve sıhhat nokta-i nazarından olan derecelere evvela (yün) saniyen (ketan) salisen (ipekli) rabian (pamuk) kumaşlar olduğu istidlal olunur.

(mabadı var)

Mevkut Hastahaneleri

Muharebe esnasında seyaalel mestuliye zamanında heyet-i ictimaiye-i beşeriye büyük hizmetler görebilmek maksadıyla ordugahda yahud şehirler civarında mevkut hastahaneler teesisini tebabet hazıra elzem görmektedir.

Mevkut hastahaneler pamuk için iki usulden birini yani ya çadır veya baraka usulünü kabul etmek zaruridir fakat bunlardan hangisi müreccedir? Bunu tayin etmek iktiza ider 1891 senesi Londrada akd-ı ictimai iden hıfzı sıhhat kongresinde bu mesele mevkii cihhet v müzakereye konulmuş ve bahsi müzakereye kayan muharebe zamani asakir-i beriye ve bahriyeye ve bir marzı müstevelli ve bir afet hengami umumu ahaliye muavenen maksadıyla tesis iden salib-i ahmer cemiyetine mülhak Fransa kadınları heyeti etbasından Doktor Dosusva olmuştur.

Bu son senelerde bu iki usulün isali olundığı derecei terki ve etzam çadır veya baraka kurulduktan sonra görülen fevaid veya mehaziri nazar-ı itibara alınmak şartıyla cihan cihhetinde bir caveb itası meşgul kılmaktadır defî taffin derecei hararetin sebatı tecdi hava, arazat-ı havaya mukavemet noktalara nazarı itibara alınırsa bu hususatin husul ve istikmali için gerek çadır ve gerek baraka ile aynı neticeye usul mümkündür.

Mai mafiye bezek kabiliyet nüfuzi ziyade olmak hasebiyle çadırlarda havanın tecdidi daimesi barakalara nisbeten daha ziyade teemin idildiği ve demirden ve bezden mamul çadırların tasfiyesi ahşabdan veya mukavvadan imal olunan barakalardan daha çabuk ve daha kolay olduğu şayana dikkadır.

Bu iki nevi hastahanenin teesisi cihetine gelince baraka inşası için lazım gelen malzemenin her yerde tedariki kabul isede bunların hıfzı- sıhhat kavaidine tatbiken terkib ve binası pek meşguldür.

Bilakis çadırın nakli kolay, kurulması çabuk ve malzemesi azdır. Fransa kadınlar heyeti şimdiye kadar müsteamil suretlerini hayli tebdil ve ıslah iderek çadır usulünü kabul etmiştir.

Bu ıslah ise başka bir maksad gözedilerek ica olunmuştur bu ıslah olunan çadırlar meydan-ı harbde seyyar bir halde bulundurmağa yarar haymecikler olmayub ordugahdan uzakça mahallerde kurulur birer mevkut hastahanedir.

Bu hastahaneler birkaç ay müddet bir mahalde kalabilir fakat evvelce intihab olunan arazinin bilahare rutubeti veya mezar-elsuhha sair bir hali tebin idince hastahanenin hemen buradan refi ve mahalli münasibe nakli gayet kolaydır.

Bu usul çadırların en fena mevsimlerde icra olunan tahriblere matlub neticeyi virmişdir.

Kurtuba Camii

Kurtuba Camii kavmi necib Arabın İspanya’ da bıraktıkları en meşhur ve en güzel eser meamariyeden biridir.

Abdallar heman evvelin zaman saltanatında inşa olunmuşdur bu bina meşhurun meameri yine bizzat Abdallah hemen olduğu muriddir. Kurtuba Camii cisimat ve ihtişamını ve havi olduğu eser-i [s. 337] sanayiinin kıymet ne nefesati emsalsiz add olunabilir bir tarafı vadii kebire müteveccih olarak inşa olunan bu camii şehir büyük bu kadar mermer sütünü havi olup şarkı ve garbi cihetlerinde tokuzar kapu ile birde altunla mezin ve tezyinatı umumu erbabı sanayiinin hayretini celb büyük bir kapudan ibaret olmak üzere on tokuz kapusu vardır.

Mesali nadir olan en muzic sanayiinin..... pek çok tahribe düşer olmuştur. Müzabıkları kaldırılmış işlemelerin üzerine kireç suyu inmiş oymaları satılmış olduğu mervidir. Bu tahribden kendisini kurtaran camiinin mihrabı olmuştur. Avrupa muharrirlerinden biri Kurtuba Camiini medh ve setayiş sırasında mihrabı hakkında “tezyinatının ihtişamını şimdiye kadar hiçbir eser-i sanayii gölgede bırakmamıştır.” Diyor.

Metnevia

İstatistik

Fransa Cemiyet Fenniye-i Askeriyesinin bir konferansında Doktor Mösyö Şelman muharebe istatistikine dair malumat-ı atiyeye ita itmiştir.

Kırım Muharebesinde (1846-1854) 468.000 muharibden 33 de bir vefat yedide bir mecruh ve 1859’ da İtalya muharebesinde 405.000 muharibden 45 de bir vefat yedide bir mecruh ve 1870 muharebesinde 810.000 muharibden 47 de bir vefat ve yedide bir mecruh ve son Rusya muharebesinde ise (1877-79) 596.000 muharibden 49 da bir vefat ve yedide bir mecruh vukuu bulmuştur.

Bu tefsilatdan evvel: her bir muharibin yedide biri mecruh olmak ve 49 da bir telef olmak ihtimali bulunduğu saniyen: bir kumandan için meydana-ı muharebede düşmanın bıraktığı telefatin adedini tayin iderek bire mukabil yedi mecruh hesabıyla düşmanın yaralı ve meyit mecmuu zayıfatı anlamak kabul olduğu istinac olunur.

İtalya muharebesinde kurşunla mecruh olanlar alet-i carihe ile mecruh olanların otuz yedi ve topla mecruh olanların on yedi misli olduğu ve 1870 muharebesinde kurşun ve top nisbeti (17 de 1) aynen muhafaza edildiği tutulan istatistiklerden müsteban olmuştur.

Ahiren tanzim edilen bir istatistike itimad etmek lazım gelurse dakikada 26 vefat olmak üzere gezeran iden son sene zarfında 35 milyon kişi azem-i diyar-ı ahiret olmuşlardır. Paris resail mukataasından biri Avrupa Devletlerinin ordularında bulunan topların mikdarı hakkında bir istatistik neşr etmiştir.

Hükümet	Batarya	Top
Fransa	480	2880
Almanya	434	2620
Rusya	339	2004
Avusturya ve Macaristan	241	1836
İtalya	198	1188
İngiltere	110	660
Romanya	68	700
İspanya	63	378
İsviçre	50	300
İsveç ve Norveç	48	257
Portekiz	35	207
Belçika	34	196
Flemenk	20	129
Yunanistan	17	102
Danimarka	12	98

Mesarifi bahriye dahil olmayarak 1890-1891 senesinde umumu devletlerin askeri..... bir vecihatıdır.

Almanya (49 milyon ahali) 944.375.000 frank

Avusturya ve Macaristan (41 milyon ahali) 293.750.000 frank

Fransa (39 milyon ahali) 553.000.000 frank

İtalya (34 milyon ahali) 375.500.000 frank

Rusya (113 milyon ahali) 832.500.000 frank

İngiltere (38 1/1 milyon ahali) 446.500.000 frank

İspanya (17 1/1 milyon ahali) 618.750.000 frank

Portekiz (5 1/1 milyon ahali) 68.750.000 frank

[S. 338]

Flemenk (4 1/1 milyon ahali) 43.750.000 frank

Belçika (6 milyon ahali) 46.562.000 frank

İsviçre (3 milyon ahali) 6.500.000 frank

İsveç ve Norveç (6 3/4 milyon ahali) muharebe ve dücasıyla beraber 55.000.000 frank

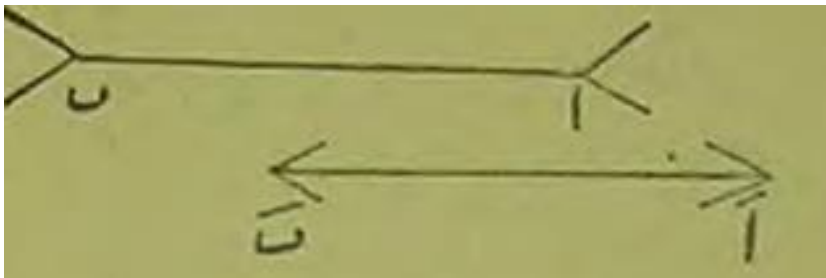
Romanya (5 milyon ahali) 36.250.000 frank

Yunanistan (2 1/4 milyon ahali) 6.250.000 frank

Çatal, bıçak vesair sofra takımlarını temizlemek niyetiyle sıcak su kullanmayınız. Çünkü sıcak su bu gibi aleti ve bahusus çelikden mamul evanibi bozar

Bunun için lekeli veyahud temizlenecek edevati limon asaresi ile güzelce oğduktan sonra bir kuri bez ile kurulamalı bade bunları Brique Anglaise (İngiliz toprağı) denilen tuz ile oğmalı.

Ğalet hissi beser- gözün ruiyetde bazen aldandığı vakiidir.

ت آ ve ب کırıلمیş uçları Mesela

den büyük olduğu zahabına düşersiniz ت آ nin ب harflerine bakacak olursanız .hatti ısrar bile idersiniz fakat ölçüb bakınız biri birine mesavi oldığını görürsünüz

Munis yılanlar

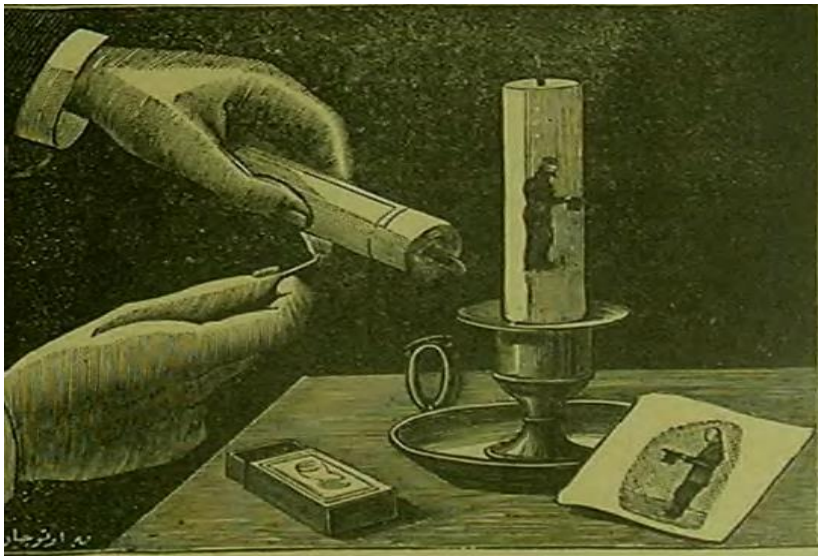
Biraz yaylada fareler o kadar çokdur ki bunları itlaf için olurda mahsusen yılan beslnur bu yılan (boa) cinsinden bir nevii küçük yılan olup toli dört metruyi tecavüz itmezsede bir kol kalınlığında olabilir, (jey boa) dinilen bu yılanın danesi (riyujaniru) ve (bahiya) çarşularında beş altı franga alunub satilur bu hayvan insana asla zarar vermeyub sabahdan ahşama kadar hanenin merdiven başında uyur, eve bir misafir gelur veyahut bir gürülti işidirse biraz başını kaldırmakla iktifa ider fakat gece olunca sayda başlar her tarafa girer tavan arasına çıkar döşeme tahtaları arasına sokilur fareleri yakalar kemiklerini kırar fakat yemez farecikleri yalnız zevki için öldirir bu yılan efendisinin evine o derece alışurki uzak bir yere götürülse kaçub yine eve gelur biraz yaylanın sıcak memleketlerinde heman her evde bir dane (jey boa) vardır o sabahı ekseriya misafirlerde yılanın medhi ve senasında bulunur.

İavanzade

Mehmed Süleyman

Fenni Eğlenceler

Resimli Mum

Hanelerimizdeki beyaz ispiromacit mumlarını güzel güzel resimlerle mezin görmek nazara hoş gelmez mi. Bunun için mesarif-i kesire ihtiyarına yahud ressam olmağa hacet mes itmez. Gayet basit bir usul ile nail-i meram oluruz.

Resimli gazetelerden hoş giden bir resmi intihab itmeli fakar resmin arzı mumun çevresini tecavüz itmemeli- şimdi bu kağıdı resim iç kağıda gelmek üzere muma sıkıca [S. 339] sarınız, yakılmış bir kibrit alevini kağıdın dış tarafından hafifçe ve süratle gezdiriniz sonra kağıdı kaldırınız, mumun üzerine resmin suret-i muntazamada nakil olduğunu görürsünüz. Bu tecrübede muvaffakiyet kesb etmek için resmin mümkün olduğu kadar yeni ve siyah olmasına ve kağıdlarının pek kalın bulunmasına dikkat itmeli.

Ucuz Bir Çıngırak

Bir şişe almalı bu şişenin üzerine ispirotoya batırılmış kalınca bir tereyi muntazam suretde

ve resimde

görildiği

üzere şişenin ١ ٢ mahalline sarmalı, ispirotoyu sal iderek şişe kolayca kesilir. Şişenin ağzına bir mantar tıkayub bu mantardan luzumi derece irtifaade bir ip uzatmalı ve ucuna bir maaden düğme bağlamalı işte masrafsızca bir çıngırak meydana çıktı, güle güle kullanınız.

İavanzade Mehmed Süleyman

Hal-i Mesail

20'inci nüshamızdaki meselelerin hali: ج/١ 1889 adedinin ayrılacağı üç aded 1876, 10, 3 dür.

ج/٢ matlub iki aded 12, 18 dir.

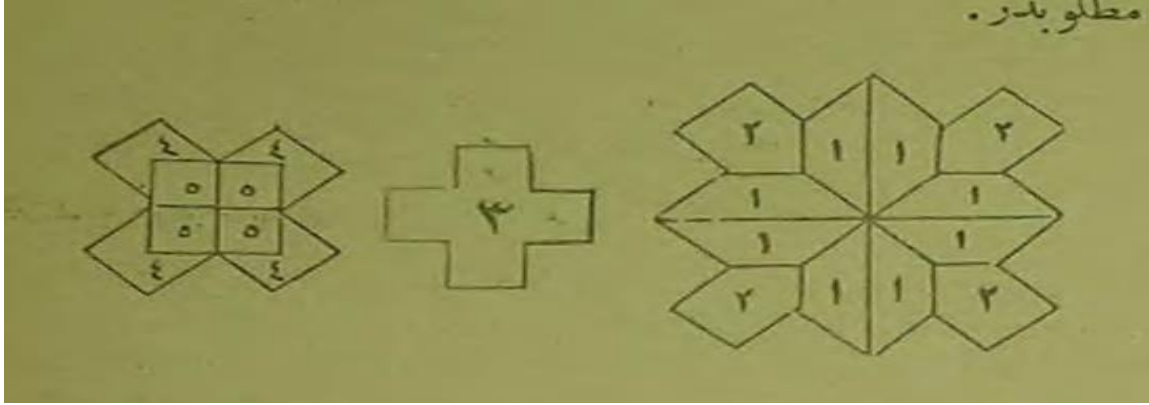
Meseleler ibtida toğru ve maddelerle gösterilerek mühendishaneden S. S. Efendi tarikden hal olunmuştur. Heybeyi latifen alemidar söyler

Toğru han idenler:

Şakir, Mehmed Emin, Nazif Nişantaşında, Hüsni, Hasan Fehmi, Kiğorok, Çenberlitaşda Şükri, Mekteb-i Ebedden İbrahim Serba, Mahkeme-i Teymir Ceza Dairesi Mülazımlarından Salih, Musebika-i Hümayundan Mustafa Hurşid, Kelhane Rüşdiyesinden Osman Faik, Mustafa, Mehmed Ali, Nazif, Serba, Baytar Mektebinden Hamdi, Hasan Hilmi, Darül Tedaristen Ahmed Beşir, Mektebi Hukukdan Ahmed Mazhar, Darelfid Hamdiden Hasan Faik, Soğukçeşme Rüşdiyeyi Askeriyyesinden Şevki, Hasan Sabah, Liğortaranik Mektebi İdadi Mülkiyeden Liğor Tarank, İzmir Şedidiyesinden Yusuf, Mecriye Mahallesinden Vasfi Efendiler ile Numune-i Terkidenden 286 numaralı (ismi okunmayan efendi)

Yeni Mesele

س / ١ atideki eşkalın yigirmi bir hanesini bir mesin muntazam teşkil itmek üzere birbirinin yanına götürerek tanzim itmek matlubdur.

Suret halinde şekli çizilmek ve yukarı yeş numerolar derunına konulmak matlubdur.

İşbu meseleyi toğruca hal iden zata mücelled ve mezin (heyet-i arz) nam kitab ihda olunacaktır.

İavanzade

Mehmed Süleyman

İhtar- “pul ile virjini” tercümesine iki haftadır devam idilememesi mütercimın hasta bulunmasından neşet itmiştir. Binelkerim gelecek haftadan itibaren yine neşrine devam olunacaktır.

[S. 340]

Haftalık Takvim

1309 sene-i Hicri-i Kameri 1270 sene-i Hicri-i Şemsi 1307 sene-i Mali 1892 sene-i Frengi												
Günlerin isimleri			Pençşenb	Cum'a	Cum'airtesi	Pazar	Pazarirtesi	Salı	Çarşenbih			
Cemaziyel Ahir			14	15	16	17	18	19	20			
Kannun-u Sani Rumi			2	3	4	5	6	7	8			
Kannun-u Sani Frengi			14	15	16	17	18	19	20			
Aylar												
Ruz-i kasım salbileri			69	70	71	72	73	74	75			
Tulû'uŞems			DS	19	17	16	14	12	11			
Öğlen			DS	18	18	17	16	15	14			
İkindi			DS	46	46	46	45	45	45			
Yatsu			DS	37	37	36	36	36	36			
İmsak			DS	34	33	31	30	28	27			
Alafranga Sa' ati			DS	1	2	4	6	7	8			
Ta' dil zaman			DS	03	10.13	33	51	11.8	26			
Gündüzün müddeti			DS	22	24	25	27	29	30			
Vukûât						Haçın suya atılması			Teamid alii aliyeyi islam			

Yeni Kitablık

Yeni Hesab
Birinci Kısım

Ali Nazima Beyin esasen baş derece ile lahika ve birde başlangıca taksim idilerek tercüme ve teelif idinmiş olan bu kitabın birincisi hesab-ı zihni ve tahriri usulunun havidir ki bir çok merkteblerde tedris olunub fevaid-i kesiresi görülmüş ve etfal vatana tedrici suretde ğayet suret ve suhuletle ilmi hesap öğretmekde bulunmuşdur. Mektebi İbtidaiyenin birinci ve ikinci seneleri şakirdanına mahsus olmak üzere yayılmış ve çocukların daha güzel anlamaları için bir çok şekiller ile nafii ve mefid tatbikati şamil bulunmuş olan bu eser-i fevaid evrak dahi şimdiye kadar lisanımızda mübtediler için yapılan ilmi hesap risalelerine bihak racih belki bir misli daha ğayrı meşduddur denilebilir.

Bihası 100 para

Oku

Yeni risale ilhak ve yeni vezaif (eftal) Ali Nazia Beğın ağaç fidan iken toğrilur misal meşhuri hükmünce henüz neyin ve bedini ve belki kendi mevcudatını bile fark ve temizden aciz bulunan çocuklara ifal-ı memduha ile dinen ve insaniyet ictinabi muktezi olan ifal makduhayı talim itmek hususunu ne derecelere lazımlı bir şey oldığını şerh ve tefsile hacet yokdur. Bu nokta-i mahubi beş nazar-ı dikkatden uzak tutmayan her millet eshab-ı hükümet ve külli itğale mahsus olmak üzere dürlü dürlü resail ihlakiye vezaif itfal yazmışlardır. Lakin Ali Nazima Beğın şu “Oku” unvanlı kitabı lüzume-i mezkureyi güzelce zihinlere birleştirmek için bir takım müfid misallerden mürekkebe olduktan başka itfalın hem kitab, hem el yazısını birlikde okumağa alışdırmak maksadıyla bir sahifenin nısfı (nesc) diğer nısfı (rika) didiğimiz harflerle tertib ve tabii itdirilmiş ve pek az vakit de nish-i mevcudesi kalmamış olduğundan bu defa pek çok feshihatla beraber nihayetine bir takım nesayihi havii cemil hükmüyle ve durub emsal-i ilavesiyle yeniden tabii ve fiatına bir şey zam olmayarak neşr idilmiş olduğından bu vihetle bildiğimiz ahlak risalelerin kafesine faik olanların cümlesinden menfeatlı birer kıymetdar olduğu bu suretle dahi sabit olduğundan evladını iktisab fezaile sai olan evliyayı itğall ile mekatib-i metadde malumlarına tavsiye itmeği ve caib hayr-ı hevahiden ad iyleriz.

Bihası 3 ğuruşdur.

1.2. HİCRÎ ŞEMSÎ (9) KANUN-İ SANİ SENE 1270 (NUMERO 22 – BİRİNCİ SENE) HİCRÎ KÂMERÎ (21) CEMAZİYEL-AHİR SENE 1309

Ma'ârif

(1309)

Umûr-ı idâre ve tahririyeye 'âid her husûs için müdir-i mes'ûl Kasbar nâmına mürâcâ'at olunur.

Her Pençşenbe günleri neşr olunur

Nüşhâsı 20 parayadır

Siyâsiyâtдан mâ'dâ her şeyden bahs ider. Derc olunmayan evrâk i'âde olunmaz.

Şerâ'it-i İştirâ

Bir seneliği der-saâdet için - idârehânedен alınmak üzere – yigirmi, vilâyet için posta ücretiyle beraber otuz guruşdur

İdârehânesi:

Bâb-ı 'Âli caddesinde Kasbar matbâ'a ve kitâbhane ve mücellidhânesidir.

[S.341] Hidiv Mısır Tevfik Paşa hazretlerinin irtihali üzerine cenab-ı eşraf hilafet kibri ve saltanat-ı izamadan izdar buyrulmuş olan fer emin aliye ahkam-ı celilesi üzere hidiviyet-i celile-i mısriye ba irade-i latif muatade-i hazret şehriyarı merhum meşar-ı ileyhın kibr evladi olan fehametlu devletlu Abbas Hilmi Paşa hazretlerinin ahde-i istihallerine tevciye ihsan buyurmuşdur.

Meşar-ı ileyh hazretleri elyevm onsekiz yaşında olub altı seneden beri Viyanada (terziyanum) mektebinde tahsil-i umum ve fenun itmekde idiler.

Terziyanum mektebinin ve muallimin ve şakirdanı hidiv meşar-ı ileyh hazretlerinin o saf Mehmed Hesni ve zeka ve arafanını avrade-i zeban setayiş itmekdedirler.

İmtihanlarda ibraz buyurdıkları liyakat ve rüçhan ve mektebin nizamatına tamami riayet ile meşar bilbenan olmuşlar ve her sene bir derece daha eser terki göstermişlerdi idi.

İlmi hukukda sahib bahre-i oldukları gibi birkaç lisana da vakıfdırlar.

Viyanada ikametleri müddetince imparatoriye birkaç defa med'v olmuşlar ve nezaket ve irfanlarının tasdik itdirmişlerdi.

Hüsn-i ihtilak ve talim ve terbiyesiyle şayan medh ve setayiş ve sıhhat ve afiyetleri berkemal bukunan Abbas Hilmi Paşa hazretlerinin hüsn-i temşiyet umura muvaffak ve tevcihat cihanderecat seniye mazgar olacıkları şüphesizdir.

[S.342]

Hidiv Merhum Mehmed Tefik Paşa

Hidiv-i Mısır Tefik Paşa hazretleri zatelrea hastalığına düçar olarak Cemaziyelahirin 7'inci gicesi irtihal-i dar beka iylemiş ve ziya-i edebiyesi umumen mucib hüznün ce elem olmuşdur.

Merhum meşarileyh 1270 seneyi hicriyesinde tevliid idub 1296 senesi Şabanın 19'uncu günü Hidiv-i Mısır'a tayin buyruluş idi. Hidiviyet-i celileye nasib ve tayin buyrulduğu günden beri makam-ı hilafeti mukaddeseye karşı gösterdiği ferat ubudiyeti ve ahval müşküle içinde Hüsn-i Tesviye-i umura muvaffakiyeti şayan-ı tezakardır.

Merhum meşarileyhe salık celil askeride bulunub 1275 senesi rebülevvelinde rütbe-i samiye-i meşriyi ihraz buyurmuşlardır.

Mersii imtiyaz-ı nişan furuğ ifşanı ve altun ve gümüş maddelileri mersii Osmani ve mecidi nişan dışanlarıyla müteadid ecnebi nişanelerini haiz ve hamil bulunurlar idi.

Avrupa'da tahsil-i ulum ve fûnun itmiş oldukları gibi Türkçe, Arabça, Fransızca ve İngilizceyede vakıf idiler. Merhum meşar-ı ileyh İlhami Paşanın kerime-i asimet ve simakarı Emine Hanımefendi ile tezvic buyurarak dört evladi dünyaya gelmiştir. ,

Hidiv-i Mısır fehametleri devletlu Abbas Hilmi Paşa hazretleri Mehmed Ali Beğ, Hadice Hanım, Nimetallah Hanım

Posta Çantası

Safain nişanında nikel istimali- kırmızı morina- fotoğrafın mesail adliyyede hidmeti- elmasla kayaları delmek hem vapur hem tramvay ahiren cema hayr müttefakai Amerika'da icra olunan tecrübeleri yüzde üçden beşe kadar nikeli havi olan çelik levhaların adi çeliklerin safi derecesinde bir mukavemet kesb itdiğini göstermiştir. Bundan başka nikeli çelik deniz sularının taht-ı tesirinde hiçbir vecihle rahnadar olmakda ve midye ve idtiridye gibi hayvanat-ı bahriyenin istilasına ve mesken tutmasına da manii bulunmakda imiş. Nikelli çelik adi çelikden bir derece daha metin olduğundan inşaat-ı bahriyede istimali mucib muhsenat kesire olacaktır. Şimdikilere nisbet ayn-ı metanetde inşaa olunacak bir sefinenin takliti nisf-i nisfe tenakis idecek ve sukuletin tenakası kuvve-i mahrekeyi tezyid iyleyecekdir. Bu halde az kömür sarfıyla şimdiki sürat virilebilecekdir. En ziyade nikel madenini havi olan kıta Amerikada şube ceziresine kadar bütün Kanada arazisi nikell havi olduğu ve servi bir milyon tonilata nikel ihraç idebileceği andel tahkik anlaşılmıştır. İnşaatı bahriyede nikelli çelik istimaline başlandığı takdirdce Kanada kıtasının kesbi suret visar ideceği aşikardır.

.

. .

[S.343] Morinya balığının bazen kırmızı bir renk itdiği göriliyor ve bu balıktan idilen isifade umumi ve yağı harç alem olduğu için morinanın tahvil levin itmiş ve bozulması erbab-ı fennin nazar-ı dikkatini celb idiyordu. Mösyö Budanın namında bir zat tedkikat amikası neticesi olarak Morinyaya arz olan bu halinde yine bir nevi mikroblardan ileru geldiğini meydana çıkarmıştır. Bu zatın reyine nazaran yalnız bu mikrobun istilasına uğrayan morinanın sarf ve istihlaki mezir döksede bu mikrobların zuhurini müteakib bir takım mezir mikroblar daha nema bularak tefsihin mevcub olmakda ve bu hale gelen morinanın akli tesmimi netice virmekdedir. Morinanın heman tuzlanub güneşde bırakılması bu tahvile manii isede Morina ekseriyetle

Amerika’da sayd olindiğı ve turmaksızın gemi anbarlarına batahmil Avrupa’ya gönderildiği için bu keyfşyete dikkat olunmaktadırç Mösyö Lodant’ın deniz tuzuyla 100de 10 ve 15 nisbette suni kebirititi sevd, uzutit potas, fok kibritit sevd gibi meazd-ı teafin bir maddenin istimalini tavsiye ider.

Umur-u adliyyede fotoğraf bir çok hidemetler görmekdedir. Mesela cinayet ve katl meselelerinde mahali cinayetin maktulün tasvirleri huzur-u mahkemeye getirilir. Meznun firarının resmi bulunursa teksirle her tarafa sevk olunur ve sabıkali gürühun tasviri mezbut bulunan tekrar kabahatlerinde bunlar heman tanılır. Bu hidmetinden başka ahiren fotoğrafın bir iki davanın muhakane faslında da muavenet itdiği görölmüşdür. Fransa’da bazı yerlerinin ğayet maharetle hak idilmiş olmasından şübhe idilen bir senede fotoğrafla büyüdölmek ve yine gözle fark olunmaz derece taklid olunan bir imzanın aslı ile taklidinin ayrı yarı fotoğrafları alınarak beyanlarında fark kali izhar idilmek suretiyle fotoğraf sayesinde hayli da valar fasıl olunmuşdur. Ahiren hükümet tarafından gümüş ve altun evaniye örilen bir küçük ve mesnii tamğalı gözle fark olunmayacak bir derecede yapılan taklidde fotoğraf sayesinde keşf olunmuşdur. Fotoğrafın daha bir çok hususatda heyet-i ictimaiyyeye hidmet olacağı şüphesizdir.

Mösyö Kurumolat nasımda bir zat Fransa encümen-i fünuna takdim itdiği bir muhtırada kayalar delmek ve sert taşları düzeltmek için müsteamil olan makineleri ve cihazları islah itdiğini bildirmiş ve suret-i islahını mükemmelen yazmışdır. Bu zat iki suretde de elmas istimal itmekdedir. Kayalar delmek için teyb itdiği makine sayesinde şamplon tonli gibi bir tonli beş senede keşade mukterdir olacağını ve sert taşların katii dahi için tanzim oldiğini sahib muhtıra ida eylemekde imiş.

Yine diğerinde birinci berzah ile ayrılmış iki gölde seyr ve sefir itmek üzere ahiren İsveç’de Lonjgron destekhanede bir vapur inşaa olunmuşdurç bu küçük vapur birinci gölde seferini itmam itdikden sonra berzah üzerinde inşaa olunan bir demir yolundan yine kendi makinesiyle hareket iderek geçmekde ve ikinci göle girub burada da seferine devam eylemekde imiş. İstiabına kifayet itdiğini ve makinesinin 10 bargir kuvvetinde bulundiğida haber viriyorlar.

Divanlar

Kütübhane-i milliyemizi birçok matbuu ğayri matbuu divanlar tezyin idiyor. Bu divanlar niçun oraya konmuşlar? Bunların mahiyeti nedir? Bunları tedkik itmek lazım bir divan bir şairin “şiiir”lerinden ibaret olacak, fakat şair ne demek şiiir ne oluyor? Buralarını da nazar-ı mütalaadan geçirmek hususiyle benim için elzem çünkü “şairiyet” meziyet celilesini bir dürlü iktisab idemediğim “şiiir” denilen nağme-i uluviyeyi şöyle kağıd üzerine aks itdirmeğe muvaffak olamadığım için bu iki ali kelimeyi bu kadar noksan bedae yokdur aczimle beraber tahlil itmek istiyorum.

[S.344]

Şairlik o kadar güçmi? Bilmem fakat görüyorum ki her memleketde her milletde yüzbin kişi teşkil eden halkın arasında elli altmış şair göriliyor. Bu ne dert niçun? Bakınız ben bu cevaba karşı “cihanda ciddiyatı nazar-ı karib en güze şiiir- fakat badeyii şairane ile tezyin olunmak üzere- hakikatdan ibaretdir.” Diyorki bu iddami isbata kalkışmayacağım çünkü vaktim yok, bununla beraber bir başka makalemde “hakikat ile hayal”e aid olabilir. Buni o vakit isbat iderim. Şimdi benim arz ideceğim şey divanların himmeti birde şiiir ve şairden ibaretdir. En evvel şair nedir? Bir büyük edibin bu suale virdiği cevabi irad itmeğe lüzum görmüş olaydım “tabiatın en sevdali zamanlarında hazin hazin tebessümlerden yaradılmış bir mahluk!” diyordum fakat şiiir ve şairi sevmiyenlere bu tarifi irad idubde kendilerini o kadar gücendirmeye hacet yok. Ben diyorum ki: şair herşeyden, hattı bir caybarın çaltısında müteessir yahud güneşin taluundan, tatlı bir tebessümden, aşıkane bir turdan müşfikane bir bakışdan mütehassis olarak bu teesiratını bu ihtisasatını hakiki olmak şartıyla gerek manzum, gerek mensur, tercüme iden mahluka dirler bu esnada itimad itmeli ki şairiyet sözden söze mütefekkir değildir.

Şiiir bedayii tabiiyeyi hakiki bir suretle tasvire memur olmadığından bu tasvir ister müstefilatın cewhrinden olsun ister nesir bulunsun- akval-i beşere mütabık hissiyat-ı insaniyeye muvaffak olduktan sonra kabul olunur.

Şurasını da söyleyeyim ki : bir milletin lisan-ı hissi -şiiirde içinde dahil olmak üzere- edebiyatdır. Bu cihetle “edebiyatsız millet dilsiz insan” kabilinden oluyor.

Bir divani elimize alırsız, havi oldığı şiiirlerden tasvir itdiği hayalat-ı acibeden bir şey anlamadan yine bırakırsız. Böyle divanlar az değildir. Terkiyat cedide-i edebiyemizin arai itdiği bu hayalat pek acayib ve ğaribdir.

Şair Ali Nezir Nef-i bazı fahriyeleri hiç olmazsa akla yakın bulduğundan hoş görülürken naat-ı nebide her ne söylersem kaza madmunini isbat ider ani bilmez kim hataleb imtimanidir sözüm dimişdir ki o zaman takdir olunsu da bu zamanda hiç çekimez madem ki maneviyatı vadır ve madem ki maneviyatı hürmete mecburuz mevzun söz söylemek için edebi şeriyeyi nazar-ı dikkatden dür tutmak tecviz idilemez.

Kalem-i iltizam-ı sanayia: sanaat-ı edebiyeyi inkar itmek edebiyati inkar itmek demek olur fakat mecirde sanaat-ı şairane gösteceğim diye maanayi, hissi, fikri, hasılı şerait-i edebiyeyi zir vezir etmekde manaa yokdue. Mesela Agah'ın:

Del hayalinde hayalin del

Gah mı şişedeki şişemi tabireder

Mutalâındaki ğarabet hayali tasvir itmeli.

İşte divanlarımızdan şuraya yazdığım iki numune, havi oldukları işarın cümlesini mahus şiir olmak üzere kabul idivermekdeki mahzuri gösteriyor. Kudret-i temyiz lazım. Bir şair, divan sahibi olmakla, bütün şiirlerinin güzel olması lazım gelmez. Ezcümle Vasıf, oldukça meşhur şairlerimizden iken divanından eser intihabi lazım gelse on beyit ya çıkar, ya çıkmaz. Sünbülzade Vehbi şairliğe iştihar itdiği halde;

Sevdiğim gencim diye viran ettin sahibini!

Gibi yavelerinden hala bütün bütün katii nazar- hissiyat-ı rakikayı okşar bir şair “yokdur” dincek kadar hal böyle iken, şiire heves iden bir kısım gençlerimizin, divanların münderacatına vakıf olmadan kitabhanelerini bunlarla doldurmalarından, sonra muamahal itmek çıldırmak derecelerine gelmelerinden ne mana çıkarılabilir? Beday-i edebiye kadime-i ihata iden divan ve divancıkların, bu gün bile bir büyük mevkii ihtiram ahz idenlerinden bir kaçının tavsiyesine lüzüm gördüm:

İşte Fuzuli! Bağdad badiyelerinin hava-yı nesime-i letafetle pir-u rüşyab olan bu koca şair, hiçbir şairimizde görülmeyen bir hiss-i hazin aşıkane, kalb-ı beşeriye bakan bir neva-yı ğaribane ile nağmesaz olmuş! O nağmeyi hissiyat-ı rakikenin ali gönlünde beslediği göz yaşlarıyla tertib iylemiş! Havi olduğu dakayık-ı edebiye, ihtisasat-ı amike ile bu gün en muktedir [S.345] bir şairimiz tarafından bilr kabul-u tenzir olamayan (Leyla ve Mecnun) manzumesi, Bağdan Bülbülünün, fikr-i şaşaadarinin muhatab-ı ruhanisi arasında sevdalar içinde terennüm itdiği nağmat ğaribanedan ibaretdir. Şeyh Ğalib (Hüsn-ü Aşk)i, Nabinin (Hayrabad)i bu mahruk esere yetişememiştir. (Leyla ve Mecnun) dan sarf-ı nazar! Ğazeliyatında o kadar dakik, zengin

nağmeler vardır ki kalbin en rakik iasanına dokunmamak kabul değildir. Bunlar Fuzulinin lisan-ı hissidir bunlar ruhi gizli bir letafetle okşar. Bunları kalb anlar.

Çekme naz eyleme iftadelerinden kıl hazar

Gönüllere açılmasun ellerine damankeder

yahud

her gören ayıb itdi ab-ı dire-i geriyanımı

iyledim tahkik görmesin kimse yok cananımı

Bedialarını his itmeli

İşte Nedim! Nezahat-ı edebiyenin colugah bedayi olan divanında hissiyat-ı rakikenin pek tabii, pek parlak, pek rakik bir suretde tasvir idildiği göriliyor. Bu parlak ifadesiyle tarz-ı cedid edebi ihya iden zat arasında bulunsaydı üstadlık şerefının ihraz ederdi.

Ey alem misalin siyah hüdşiyar

Hiç kasrsurunda gördük mi nevbahar

Yahud

.....sahra iki canibden de ağusan eylemiş

Sankim sah-ı adırımı

Beyitleri bir levha-i buhari teşkil idecek kadar parlak değildir? İşte Şeyh Ğalib (Hüsn-ü Aşk) ünvanli manzumesinde ne hazin şeyler vardır?

İşte Nef'i! Bir kasidesinde münderc olan;

Düşde fikr iylesem arsa bidar olucak

Buldum lev'i hayalimde seraser birenk

Sonra tesir idub ebinme-i endişemde

Hem bazar hrm tuşarım tağime-i gelmeğe ahenk

Beyitlerinde de isbat itdiği vecihle şayan hayret bir ahenk ifadeye malik bulunan bu nadire-i edebin ali, en balıĝ tasvirlerin kailidir. Kasaide ziyade ehemmiyet virmiş olduğundan, ğazeliyatı o kadar güzel değil ise de içtede ziver hafıza olacak beyitler bulunabilir.

İşte Naili? Andalyan marufatın en hazin en rakik nevakarlarından biri de Nailidir. Divanında

Her azimetden bilme şerm ile rulem

Ol saba kabirinin pay-i imani gördün

Gibi Bedialar pek çokdur.

Vecdi de büyük şairlerdendir. Bu zatın eser-i edebiyesi hakkındaki mütalaatımı mektub suretinde yazmış ve maarifin birkaç nüshasıyla neşr itmişdim. Eser-i edebiyesinin ehemmiyeti hakkında malumat almak isteyenler o mektuba müracaat itsunlar. Rüşdi, Nurs-i Kadim, Ahmed Paşa gibi eser-i edebiyeleri şayan-ı intihab olan daha birçok şairanın divanlarında pek güzel eserler bulunabilir. Bununla beraber şiir ile meşhur olan her şairin her sözi mükemmel olmak lazım geleceğinden temyiz ve intihabındaki sevabın nazar-ı dikkatden dır tutulmamasını ve edebamızdan birinin muaheze-i edebiye maksadıyla yazdığı bir mektubdan müstehric bulunan şu fıkranın unutulmamasını tavsiye iderim; “ Seyyid Şerif Cürcani”

Der kalam-ı halık

.....

Dimiş bu hakikate bakılırsa islafca birinci mertebeye haiz olanlardan Fuzulinin de her sözi taarifden musan ve taarifden kurtulanlarının her biri fesahat ve beleğatın had müntehasına tesavi üzere makrun olmamak bir zarure sabit olan mevaddandır.

Mehmed Celal

Yigirmi birinci nüshadan mabaad

İfta-i mesele hakkındaki hükmi beyan itmekdedir.

[S.346]

İfrat- ifrat ile (tefrit) arasındaki fark (ifrat)’ ın haddi kemali tecavüzle ziyadeliği iltizamdan (tefrit)’in noksan ve taksir cihetıyla geri kalmak ve eksikliğini iltizamdan ibaret olmasıdır.

Afak-ı Ala- makam ve ruhun gayeti yani hazret-el vahdiyyete ve vahdiyetdir.

Afak-ı Mübin- makamı kalbin gayretidir.

İfal-i Mukaribe- haberin gerek rica ve gerek husul veyahud halul suretiyle takribine mevzuadır.

İfal-i Naksa- failin her sıfatda takriri için mevzuu olandır.

İfal-i Teacib- teacibi beyan için mevzua ve (ma- elfeale) ve (ifal-i be)' den ibaret iki sığadır.

İfal-i Medh ve Zem- (ni'me) ve (bi'se) kelimeleri gibi medh veya zemmi ifade maksadıyla mevzuu olan kelimedir.

İftirak- aralarında tefasil ve kavii mümkün olacak suretle cevherin iki cizde bulunuşidir.

İfal-i Tefsil- marufeye izafe idildiği zaman muzaf-ı ileyh üzerine ve nekreye izafesi halinde muzaf-ı ileyh in ifradı üzerine tefsil ve tevaffuki ifade ider.

Akdam- akdin icabına başlamak ve ihdasına şuruu iylemekdir.

İkrar- istilah-ı şer'i de başkasının kendi üzerinde olan hakkını ihbar itmekdir.

İkrar- hal veya vukua-i sabıkayı haber virmekdir.

İktibas- gerek nazım ve gerek nesirde kelami Kur'an-ı Kerim veya Ehadis-i Şerifeden biri fehvasıyla tazmin itmekdir. (ibn-u şaman)'ın (ya kavm essabru ve a'li el mahremat vessabru ali lakm-i derecat) vaazında ve şairin ve en tebdilat binağayrina fehsebena Allah ve neam-el vekil beytinde olduğu gibi.

İktiza-i- bir şeyi terkden manii ve icrasını talebden ibaret ise (icab) manii mevcut değil ise (nedib) ve bir şeyin icrasını manii ile beraber terkini talebden ibaret ise (tahrim) manii yok ise (kerahat)' dır

İktiza-i Nas- (nas)'ın ancak takdim iden bir şartla subutidirki bu şart (nas) 'ın sahih olması için lazım gelen merdir. Emrin adem-i sıhhati halinde (nas) yani hüküm ile kadimdir. Mesela bir adam diğerine (bin dirhem mukabilinde benim için köleyi azad it) dişe ve muhattabıda azad itse atık keyfiyeti emrin icabatındandır. Çünkü bu cümle-i emriye (köleyi bana bin dirheme sat ve azadi hususunda bana vekil ol) makamındadır.

İkrah- başkasını vaad-i vaayd ile ikraha sevk itmekdir.

İkrah- insani tabian veya şer'an ikrah itdiği şeye elzam ve icbardır ki şiddet cihetiyle adem-i rızaya mukaddemdir.

Akul (yemin)- çekinenelmesi lazım gelen şeyi çekinenemiş olsun olmasun, cefa yani karına idhaldır. Süd ile (suyık) makul sayılmaz.

Alet- failin eserini mefule isal iden vasıtaadır. Mesela dulkar aletinde (destere) gibi. (isal-i eser) kaydının iradına sebep alet metvesatanın ihracıdır. Mesela (baba)'nın (büyük baba) ile (oğlu) arasında vasıta olması gibi ki (alet metvasıta) fail ile münfeal arasında vasıta ise de (alet-i baide)'nin eserini malule nakil itmez. Çünkü alet-i baide eserinin malule vusuli gayri mümkün olup başka bir şeyin vücut ve tasviti bu babda gayri maeserdir. (ve aslı iliyeye) alet-i metvesıtan ve oda alet-i baideden mütevellid olduğundan anın eseri dimekdir.

Elem- zıd olması hasebiyle menafarık idrakidir ki bir şeyin münaferi mel'amının mukabilidir. Kayd-ı haysiyetin faidesi menafarık idrakından ihtiraz için olup menafır olması sebebiyle değildir. Çünkü (menafır) elem değildir.

Elhak- muamelesini icra maksadıyla bir misale diğerini zam ve izafe olup şartı dahi iki masdurun ithadidir.

[S.347] Elfat- tedbir maaş için muavenet hususunda oranın etfakıdır. Allah'ın fid tarikiyle kalben mazhar olduğu şeydir. Bazılarına göre (Allah'ım) bir hüccete nazar bir ayetden istidlal itmeksizin kalbde amele dair vakii olan alemdir ki ulema nezdinde değil, ancak sofiler nezdinde hüccetdir. (Allah'ım) ile (ialem) beynindeki fark bir necisinin ahs olmasıdır. Çünkü ialem tenbiye tarikiyle iktisab edilir.

İltimas- emru mamur arasında rütbeten tesavi bulunmak üzere vakii olan talebdır. Allah küffe-i (esma-i hüсна)'nın manisini camii bir surette mabuda delalet iden alemdir.

İlahiyat- Hazreti Adem aleyhelselam cemii sur-u beşeriyenin ahdiyet camii olduğu gibi (ilahiyat) dahi camii hakayık vücudiyenin ehadis cemi'idir. (Cem'iyet Kemale)'nin iki mertebesi olup bunlardan birisi tefsilden akdemdir. Çünkü her keserat bilkuvveh ve ihdale masbukdur. (ve az ahz rabbın.....) kul celilinde olduğu gibi buda mufasılın macümlede mufasılan meşhudiyeti şakalarından biri isede – hurma ağaçlarının çekirdekden husuli gibi- alemin halka delaleti kabilinden bir mufassal değildir ki delaleti mezkure bil kuvve olup mafsulun macümlede meşhusiyeti şakalarından isede mufassal olmayub macümledir. Mufassalın macümle mufasılan meşhud olması hakka ve eshba-ı kemale tebliğ-i hakka memur olan hatem-i enbiya ve hatem-i evliyaya mahsusdur.

İlyas- (idirs) olmak hasebiyle (kabz)’a itlak olunur bir isimdir. (idris) alemleri ruhaniye refii ve kuvay mizaciyesi ğayide istihlak idildikden sonra orada kabz idilmişdi. İşte münasebet vazii ve itlak bundan tevellüd ider.

Ululelbab- Her kabukdan lisanını alan ve sözün zahirinden serini istihraca çalışanlardır.

İltifat- ğıybetden hitab veya teklime veya bunun aksi vecihle aduldur.

Emalkitab- akıl oldur.

İmaman- birisi neziri elkute matuf ve merkez katbiden alem-i ruhaniye tevcih iden vücud ve bekanın madde-i usuliyesi buluimdadatın mir’atı olub (gavs) yani (ketebe)’nın sağında ve diğeri neziri mülke matuf ve katibden mahsusata tevcih iden madde-i hayvaniyenin mir’atı olub arkadaşına makamden makdum ve (ğavs)’ ın vefati halinde makamına kaim olan ve (ketebe)’nin solunda bulunan iki şahısdır.

İmam- Şer’ide din ve dünyada riyaset-i ameyi haiz olandır.

İmaret- lüğatda (alamet) ve istilahda alemden medluluk vücudine zan hasıl itdirebilen şeydir. Bulutun yağmura nisbeti gibiki görülmüş yağmurun vücudini zan itdirir. (imare) ile (alamet) arasındaki fark (alamet)’in bulunduğu şeyden infikak itmamesidir. (El) harfi tarifenin isimlerin evvelinde bulunduğu gibi (imare) ise bulunduğu şeyden infikak eyler. Yağmura nisbeten bulut gibi.

İmkan- vücud-u ademin asli ve zati olmaması yani mesavatidir.

İmkan zati- zad ve muhalifi ğayren bulunabilusede zati bir suretde bulunamayandır.

İmkan-ı İstiadadi- taraf muvaffakın vukui farz olunsa bile gerek zaten ve gerekse ğayren zad ve muhalifi bulunamayandır ki vecuhun hiç birinde mahal bulunmamağla beraber birincisi ikinciden iamdır. Buna (imkan vukui) dahil dinur.

İmkan-ı has- tarafından dururetin selbidir. Mesela (her insan katibdir) didiğimizde hararet ateşe nisbetle zaruri değildir ki (imkan-ı has) matluken iamdır.

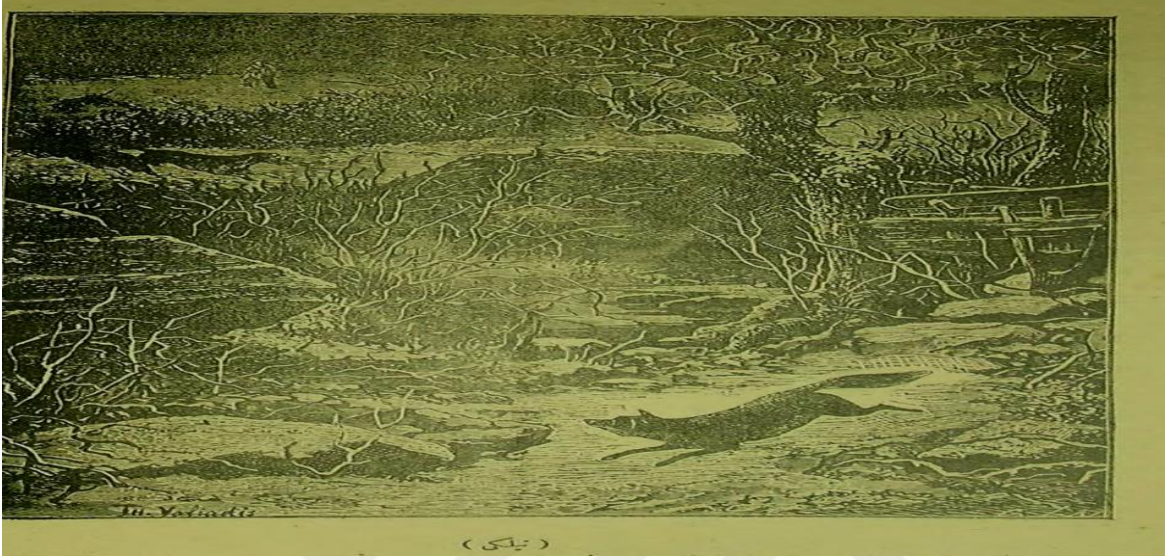
İmtinaa- vücud-u hariciyenin ademini zatın iktiza itdirmesidir.

Emr-i bil maaruf- fırka-i menciyeinin gitdiği tarike sevk [S.348] ve irşaddır. (nehyi anilmünker) şeriata muvaffak ve mülaim olmayan şeyden zecr ve tazhirdir. Bazı ikvale göre (emr-i bilmaruf) hayra delalt ve (nehyi anilmünker) şerden manii ve bazılarına göre (emr-i bilmaruf) kitab-ı Allah ve sünneti Resulallaha tevaffuk iden şeyi emir ve (nehyi anilmünker) nefis ve şehvatin meyil itdiği şeyden manaadır. Bazı akvale görede (emr-i bilmaruf) ifal ve ikvale abdeden Cenab-ı

Hakkın razı olduğı şeye işaret ve (nehyi anilminker) şeriat ve afetin tefrit eylediğini ve dini Allah'ın tecavüz iylemediğini takbih etmektedir.

Emir- kailik madunına bir şeyi (yap) dimesidir.

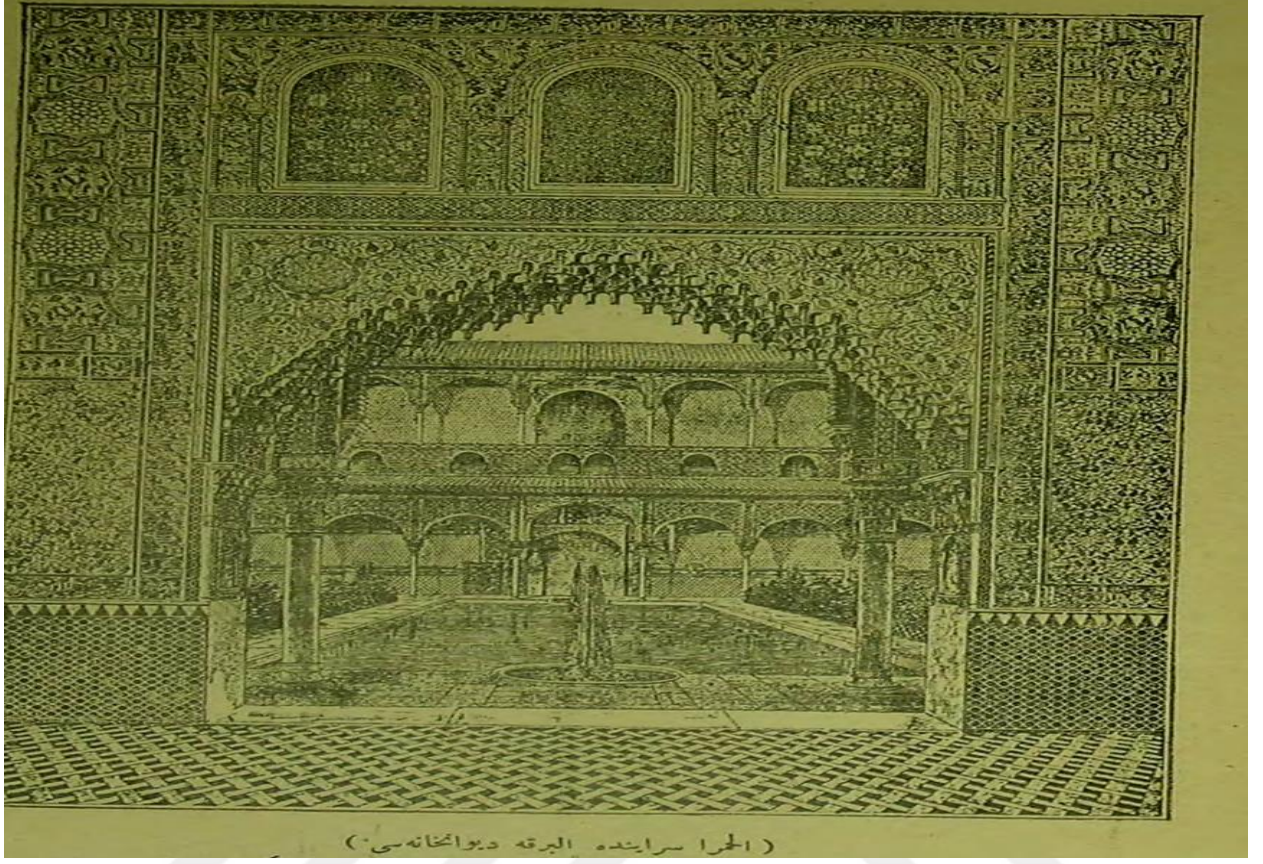
Emr-i **Haddr-** faili haddrdan failin talebinde istimal

(Tilki)

[S.349] idilendir ki vüca tesmiyeside şudur: buna (Emr-i bil sığa) gibi (l) ile değil, sığa-i mahsusa ile husuli münasebetiyle (emr-i bil sığa) dahi dinur.

Emr-i İtibari- yalnız muteberin farz ve itibarı devamınca mukalinde mevcut olan veyahud (şart-1 ara) ile mahiyetdir.

(El Hamra Sarayında elbarka divanhanesi)

Emr-u Amet- (vacib-cevher-arz)'dan ibaret olan aksam vücuddan hiç birine mahtis olmayandır.

Eman- zaman-ı atide mekruh vukui intizar ve tukii olunmamaktır.

Emale- fethanın kesireye takrib ider suretde inhasıdır.

Emlak mersale- sebep meleş beyan itmeksizin iki şahsın bir şeyi hakkında şehadetidir ki cariyeye ise vetu vestefir işi ğayri caiz ve hane ise şahidler kıymetle mazemdir.

[S.350] **Enabet-** kalbin zelam şebahatdan ihraci, bazı akvale göre herşeyi terkle sahib ve mercii kel olana ve bazılarına görede afetden zikre ve hastadan inse rücuadır.

İnziac- ve az ve semai tesiriyle kalbin Cenab-ı Hakka rücuu ve tevcihidir.

İnsidai- küsüratın zuhur ve itibar sıfatıyla badelcemii iftirakıdır.

İntibah- inayeb tarikiyle gareden inşaat iden ilkat mezice ile Hakkın abdi zikr itmesidir.

Ann- bulunduğun vaktin ismidir ki bir zarf ğayr-i mütmekindir. Marufe isede ana iştirak iden bulunamayacağından (el) taarif buna dahil olmaz.

İnayet- mertebe-i zatiye cihetiyle vücud-u ayninin tahkikidir. Anin (ikilememek) metalık saika alem ile çıkardığı sesdir.

İnsan- hayvan-ı natikdir.

İnsan- Kamil- avalem-i ilahiyenin ve gerek külli gerek cüz'i avalem günüyenin kafesine şamil olandır. Kitab-ı İlahiye ve künyenin kafesini camii ve akli ve ruhi haysiyetiyle (imelkitab) namıyla musum bir kitab akli ve kalbi hissiyetiyle (kitab-ı levh mahfuz) ve nefsi hissiyatıyla (kitab-ı mahv ve isbat) namıyla yad idiliyor kimiş ve esrarının idraki ancak hacib zalimaniyeden mütehhir olanlara münhasır bulunan suhuf mükreme-i merfuadır. (akl-i evvel)'in alemi kebir ile hakaikine nisbeti ruh-i insaniyenin beden ve kavasına nisbeten aynıdır. (nefs-i nateka) kalbi insan olduğu gibi (nefs-i killiye) dahi alemi kalbinin kalbidir ki (alem)'in (insan-ı kebir) namıyla tavsimi buna mübenidir.

İnşa-i- kendine mutabık bir nisbeti hariciye bulunsun bulunmasın kelama ve mütekelamın kelim-i inşa-i elkasına ve gerek maddeten ve gerek maddeten mesbuk olan bir şeyin icadına itlak olunur.

Mabaadı var.

Tarihi Tabii

Tilki

Et yiyen hayvanlar içinden en hilekar, en yağmakar, bizi ziyadesiyle zarar ve ziyana düşür iden tilkidir. Tilki biraz kurda benzer isede ondan çok küçükdür. Ancak bir küçük köpek büyüklüğünde olup vücudi uzun ve narindir. Burni sivri, dişleri gözlük sivri, kulakları togridir. Gözleri kedi gözi gibi gölgede parlar. Bütün vücudi kırmızımtırak ve bize göre kara renginde tüyleriyle mestur bulunur. Derisinden daha toğrisi postakisinden birkaç nevi kürk meydana gelir. Kuyruğı uzun olup pek sık tüyli ve ğayet güzeldir. Tilki ğayet vahşi ve geceleri uyumaz bir hayvandır. Gündüzleri uzak bir ormanda yerin altına uyumuş olduğu bu esnada gizlice, uyuyub giceleri hırsızlık maksadıyla yuvasından çıkarak bir av yakalamak için sessizce evlere yaklaşır. Ava fevkalade haris ve mezir bir hayvan olduğundan tağda tavşanları, bıldırcınları ve kümesde ve çiftlikde piliçleri, tavukları, ördekleri, kazları mahv ider. Bir av yakaladığı zaman oni rahat yemek için uzağa veyahut yuvasında bekleyen dişisine ve yavrularına alub götürür. Bazı defa üzümleri yemek için bağları bozar.

Şimal memalikinde t ylerinin maiye andırır rengine olması sebebiyle mai tilki ve Afrika'da t ylerinde parlak eserler bulunması cihetiyle g m ş tilki tabir olunur. Bir takım tilkiler var isede c mlesi dahi nakbil terbiye yağımakadırlar.

Ali Nezima

Hıfsz-ı Sıhhat-ı Şebab

Tag zi

Eziniz,  ok  alışımız.

 pokrat

 nsani her yediğı beslemez her hazim olan şey besler.

(buşarda)

Tag zii idame hayatın birinci vasıtasıdır denile birinci kademini atan bir teklif neşv ve nema namıyla cemiiyeti beşeriyeye [S.351] bihak dahli olarak ifayı vazife eylemesi tag zi sayesinde. Gen lerimizin sen kahvilet ve şeyhu hatalarında ahval-i bedeniyelerinin bir hal-i muntazamiyede devami tag zinin h sn-i suretiyle m yesser olur. Gadasız hi bir zirve hak yaşaması kabul olamaz. İlk ayından on beş ve yigirmi aylarına kadar bir  ocuğun  adası yemeğe başlaması v cudun ihtiya i nisbetinde idhalat aramasından başka bir şey değildir.

D ş nilecek olursa azayı v cudiyemiz bir banka bir malumat sarrafiyeye benzer ki bu derece-i bedeniyeye bir taraftan irdat mahsusesini talep ve diğer taraftan ifasına mecbur olduğı vazifesiyle ihracati ve iradeti nisbetinde bir mevazineye sokar varidat ve musarafanın adem-i tekabili her halde bir netice-i mesude hasıl itmez. İsterse varidat fazla masarif az olsun ve isterse varidat az mesarif fazla olsun her ikisi de şiraze-i sıhhati bozacak hallerdir.

Bunun i indir ki tag zi hıfz-ı sıhhatin heman en birinci makamına kaim olabilir.

Tag ziden bahs ve hıfz-ı sıhhatın o emri m talakasına heman umumi itaat itdirebilmek pek g   bir mesele isede herhalde o emrin umumi birden ifa olunmazsa bile bir kısmına olsun itaatda netayic-i meşkure tevlidi der.

Vucud-u beşer bir vapur makinesine teşebb s idilursa makinenin aksam ma'lumesinin iamali i un lazım olan mevad madeniye yerine insac-ı bedeniyemizi terkib ve teşkil i un itame-i az  teye kaim olur.

Bir makinenin hareketi için lazım olan şeylerin birinciside kömür veyahud vesait-i nariyeden her kongi biri bulunmasına mübeni bu vecihler hararet-i bedeniyeimizin bekasıyla hayatımızın idamesine mevad karboniye sebep olur.

İtameyi az öteye veyahud meşküle süd, yumurta, et, etmek gibileri olub itame-i teneffüsiye dahi şeker, yağ, nişa ve alkolden ibaretdirler. Mevad az öteye ali-el umum ma'dede ve mevad-ı karboneye ise emade hal olunurlar. Mevad-ı inşaiye dahil bedende tehalet kimyeviye mazhar olurlar ki vezaif fisiyolojiden bahs idemeyeceğimizden suret-i hazim ve ihlallerinden sarfı nazar iylemekliğimiz tabiidir.

İntihab-ı ağdeye- gençlerimiz için intihab-ı ağdeye nazara dikkate alınacak iki kaide vardır.

Birincisi- azv-ı mahsusini yormamak üzere suhulet-i hademiye ve ikincisi- neşu ve nemayı bedene lazım olacaktır. Mevad-ı lazımesinin mevcudiyetidir.

Suhulet-i hademiye- itamenin suhulet-i hademiyeleri sıra ile derç olunur;

1.süd, 2.yumurta, 3.icsam-ı şehmiyeden ari balıklar, 4.etleri beyaz olan tayur munse, 5.kebab, isikre ve külbastı idilmiş etler, 6.etmek, 7.patates, 8.kuri sebzeler, 9.yeşil sebzeler, 10.iyi olmuş meyveler veyahut reçelleri bunlardan fazla olarak, mantarlar, hamur işleri vesaire gibi batı-elhazım oldukları nasibinde bile belli olan mevadın aklından gençlerimiz için toki ve ictinab lazımdır.

Süd-süd berğaday namidirks buna memasil berğadanın adem-i mevcudiyeti isbat mademize bir delil bahridir. Dünyada hiçbir şeyi idrake muktedir olmayan ve suyi bile hazım iyleyen bir teflik iyilik ğazasını südden başka hiçbir şeyi teşkil idemez. Bir bardak südün iki bardak et suyi yerine kaim olabileceği musadıkdır. O halde gençlerimiz teamelerinin birinci kısmını süd teşkil iylese pek güzel bir usul olmuş olur.

Südden ihraç olunan kaymak saubet-i hademiye ile matsuf ve oğdiye karbonuniye cümlesinde dahildir. Tereyağına emniyet haiz olamadığı için hakkında her ne söylense boşdur. Bu gün maüsus olkadar yağlar mevcuddur ki asıl tereyağı bulmak yalnız köylilere ve mandıra çiftlik sahibi bulunanlara mahsus bir mesudiyetdir. Tereyağı bir ğadayı meksul olabilir lakin ifrati sua hazim madeviyi hasıl ider. Südden yapılan peynirler, suabet hazimiyeleri her ne kadar fazile isede adeyi mevcudini hazimeyi mecbur ideceklerinden yemek aralarında yenmelerinde beis yokdur. Lakin ğaravir gibi bazıları madenin vezaif hezimesini tevhic idenler yemek esnasında ikal [S.352] olunabiliyorsa rokfor gibiler bais tahriş olduklarından anlarından ictinab lazımdır. Eski kaşar, tulum peynirleri mehic vezaif hadmiye ve kirli hanım , dil, taze kaikaval gibileri de

pek çabuk ihtimar ideceklerinden madeyi tahriş idenler sınıfındadırlar. Yumurta-süd ile ağdiye-i saire arasında berguday mükemmeldir. Maahaza yumurtanın suret-i tabha nisbetle kavii suretde yumurtanın her nevii suret tabhi suhulel hadimdir diyemeyeceğiz, yağda ve bilhassa soğan, pasdırma ile pişmiş yumurtanın kuvve-i hadimiyesinin kolay olmadığını bugün herkes bilse gerekdir. O halde yumurtanın her nevii sure tabhi sahil-el hadimdir demekdede bir manaa yoktur. Rafadan yumurta ile çiğ yumurta her halde kuvve-i hadimiyeye sahildirler. Omlet vesaire suret tabhaları muhakkak suretde bati al hadim olduklarından yenmemeleri icad ider.

Balkar- maddei suhmiye ve jelatiniyeyi ziyade havi olan balkar batı el hadimdirler. Sehal el hazim olan balkar bir uca oti derç olunur (1) kalkan, (2) al, (3) bisi, (4) kaya, (5) istrunkilos (6) ipsaros, (7) levrek, (8) çamur, (9) sardalya, (10) diplarya, (11) tatlı su hanesi, (12) sazan, (13) karagöz balıklarıdır. Batı el hazim olanlar ise (1) istavrit azmani, (2) morina, (3) turna, (4) mersin, (5) barbunya, (6) yılan balıklarıdır.

Torik, morina, uskumri, salamura ve yahud kurumuşları gençlerin madeleri için fevkalade mezirdir. Hayvanat-ı bahriyeden bazıları tahme ve kurdeşen gibi insani hastalıklara düşer ider kabuklu olan hayvanat-ı bahriye istiridyenin sağ ve pişmemesinden maada hiç batı el hidmedir ki teke, istakoz gibilerin yenmemeleri icab ider.

Tuyurmanso- tuyurmanso lahvimi kuvve-i ğadaiyece lahvimi-i saireye ğalebe idebilirler isede tuyurmanso isminden istidlal olunduğı gibi hepsinin kuvve-i hidmiyeleri sehil olmayub ali-el derecat teadad olunur. (1) tavuk, (2) hindi, (3) ördek, (4) kazdır. Av kumaşlarının gençler için aklından mecaniyet lazımdır. Bunların mahaline ya tuyurmanso veyahud adi lahvimi pimleri icab ider.

Lahvim- aliyelumum lahvimi hayvaniye sırasıyla suhlelazim olunanlar teadad olunur. (1) kıvırcık, (2) karaduman, (3) sığır kuzular ile ihtiyarlamış hayvanlar birinde mevad-ı mağdimenin azlığı ve diğerinde elyaf lahvimin selabet kesb iylemesi münasebetiyle aklından mecanibet lazımdır. Suret-i tabhalarına gelince, külbastı pirzola kebab herhalde sehil el hazim olub hiçbir vecihle ve hiçbir suretle sokuş ve fûrun, kızartma gibiler sehil-el hadim değildirler.

Pasdırma, sucuk bati-el hadim olmağla maarif olub gençlerimizin bunları yemameleri kazımdır. Etmek- gençlerimiz için en birinci ğıdadır, itmek sür muhtelif üzere yapılmışları mülkimizde pek çok yenmediğı münasebetle söylenecek söz yalnız bayatının tazesine rüçhanından başka bir şey değildir.

Şuraya kadar bilhassa değer eylediğiniz mevad bir insanın başluca gıdasını teşkil iylediklerinden suret mafsulada iatayı maalumata lüzum gösterir idi.

Bundan sonra fasulye ve mercimek gibi kuri sebzelerin kuvve-i gıdaiselerinin iyi olduğu ile yeşil sebzelerinden yine fasulye bezelye gibilerin oldukça suhulet hadimelerinden ve yemişlerden elma armud üzüm gibilerin ham latif ve ham sehil el hazım olduklarından maada söyleyecek bir söz yoktur.

“maarif” gazetesinin evvelki nüshalarında suyun şerbe selahati hakkında uzun uzadıya tefislat virilmiş olduğundan bu hususda tasviyeli makale lüzum yoktur.

Yemeklerin vakitlerine gelince: sabahleyin gençler süd, südli kahve gibi şeylerle bir parça etmek, tereyağı ve bir meyve. Onla iderel yaz zamanları başda bir sahan et ve bir sahan sebze ve birde mevad neşaiye ile bir öğle teami itmelidirler. Akşam teamina gelince bu suret muntazamada uyku zamanından nihayet beş saat evvel tertib olunmak iktiza ider.

[S.353] yimeğin sureti aklına gelince: aheste aheste dişlere lokma-i teamiyeyi güzelce çiğneterek yemek her halde muvaffak-ı hıfz-ı sıhhatdır. Alelacele yemek fesad-ı hadimin en birinci sebebi add olunur.

Doktor Ş. Kamil

Kömür ve çarpanlara nesayih-i lazıma

Kömürün yanarken çıkardığı mavi bir şeale ki hamzi karbonun iştiالی olub cismi mezburun vücudına hüküm virdirir. Bu cisim o halde yanarken hamzi karbona tahvil ider. Şimdi insani zehirleyen yani kömür çarpdı didirtmeğe sebep olan hamzi karbon midir hamd-i karbonmidir?

Hamzi karbon havadan sukuletce ağır olduğundan evvelce bir otada terakim bir itse tabakat-ı sefileyi iştiالی ideceğinden hamzi karbonla olacak teesir semiyeden korkmak için hasıl olan otanın altında oturanların hakları vardır. Çünkü sukulet izafiyesi hasebiyle altındaki otaya nil nüfuz oradan hin-i mürurunda teşkil iylediği tabaka-i karboniyeden teneffüsü ihtinaka badi olur. Bundan fazla olarak hamdi karbonla tesmim vukui için havas-ı kimyeviyeye ve teesir-i fizyolojisinde uzun uzadıya idilen bahisler tedkik olunursa insanın hamdi karbon ile memlu bir mahal derununda bulunması icab ider. Yani bir insanın hin-i teneffüsde dahle aldığı havanın mevelid-el hamuzesi karbon ile bil ethad harice hamdi karbon ihraciyle devam iden hayatın intifası için insanın mevlid-el humuze alaayub dahli rüiyetinde tebdilat ve tevhillat fizyolojiyenin icra olmaması lazımdır. Buda hamdi karbonun memlu bir mahalde olabilir.

Hamzi karbona gelince cismi mezkurenin sukulet izafiyesi havadan hafif ve teesiri simyeşi pek çok icsamdan serii ve şediddir. Şu haldeki yüzde 4:5 cüzi hamzi karbon mahluetli havadan bir kuşun yaşaması kabul olamıyor şimdi bu teesiri seminin kağyesinde olması icab ider. Biri kömürün yanmasından ve diğeri yanıkdan sonra o cisimden hasıl olan iki zehir evvelkisi hamdi karbon ve sonrakide hamzi karbonun tahliliyle hasıl olan hamd karbondur. Zehr-i şedid hamzi karbondur bu halde teesiri semi ondan ilerü geliyor ve bu hususa hamzi karbondaki yardım idiyor. Şimdi gerek yanmamış bir kömürün ifşad eylediği havanın ve gerekse eyu yerine kurulmamış cereyan-ı havayı bulmayan ve yanmayan soba ve ocaklardan teyran iden madde-i semyeli havanın teesirine karşı ne yapılmalıdır.

Bunlara karşı tedbir-i icrası için evvelce bu zehirlerle zehirlenen adamların ne hallere keraftar olduğunu ve ne gibi esar gösterdiklerini bilmek icab ider.

İşte hamd veya hamz karbonla tesmim vukuunda masmumun olacağı hilat ve göreceği arızaları yazıyoruz, ağızda, boğazda yanıklık ile ateş-i şedid, başda fevkalade ağrı ve sukulet, hadr, davar (baş dönmesi) kulak çınlamaları, adem-i hissiyat gelinceye kadar tedrici bir suretde kuvvet ve iktidarın mahvi, reasin sadr üzerine düşmesi vücuda ve cismin ekser taraflarında morluk, kalbin zorbanın çoğalmasa hadmi ve hazmi karbonla masmumlerde görünür hallerdir ki bundan sonra mevt başlar.

Şimdi böyle olduğu halde evvela: aliye acele otadan veya bulduğu mahalden sebep olan münkal ise kaldırmak soba ise söndürmelidir.

Saniyen şahıs mesmumi çırpıplak soyarak bir yere yatırılmalı başına soğuk suli bezler ve ayaklarına hardal kağıtları gezdirmeli.

Rabian teneffüs-i sanaii icra itmelidir. Nefes-i sanaii icrası için bir şahıs mesmumin bacakları arasına geçerek kirekleri üstünden yavaş yavaş sadr-i içeriye doğru itub bırakmalı.

Hamasen burnuna amonyak koklatılmalı

Sadisen bir ve bir buçuk okka kahve mankui ihtakan itmelidir.

Sabian safi mevalid el humusuna tedariki kabul olduğu halde heman inşşak itmelidir.

Namnan yâri belinden yukarisini soğuk suya gats itmeli nasia ferd icra itmelidir.

Bunların pek çokları vezaif-i etbadan bulunmasına mübeni [S.354] herhalde birinci ve ikinci kaidelerin jhükmini icra iderek bir tabibe müracaat lazımdır.

Eğer fenalık bu derecelere varmazda baş ağrısı ve boğazda yanıklık ve ateş hsiî hasıl olursa o halde yapılacak şeylen mankâlî çıkarmak, pencereleri açub otanın havasını değıştirmek, soğuk su ile başı, yüzi, göğsi yıkamak ve amonyak koklatmakdan ibaret kalur.

Doktor Ş Kamil

Tedbir-i Menzil- Melbusat

(Yigirmi birinci nüshadan mabaad)

Üçinci Bab

Envar-i Elbise

Elbise esasen insanın vücudini layıkıyla muhafaza idebilmek ve setr-i avret eylemek için lazım olduğına nazaran vücudun kısm-ı aleyasiyla kısmı sefiliyesine mahsus olmak üzere birer parçadan ibaret bir ruba tedarikiyle fevaid-i mezkulenin celbi ve muhazir-i mesrudenin ref-i kabul isede insanın vücuduna arz olan türden metresib kir vesaire sebebiyle mezkur elbise cüz-i bir zamanda maşmui gibi bir hale gelub giyilmeden beri bulunacağından bayhal tedbilini icab iylediğinden ve tedbil maddesi ise herbar ihtiyar olunur ve masrafına takat getirilir şeylerden olmadığından evvelden beri vakii olan tecrübeler ve lüzum üzerine vücuda mülâsık olan elbise kısmının lüzum görüldükçe yıkayub tethir idilmesi çaresi tahri olunmuş ve hıfz-i sıhhat kavaid-i bu icab ve lüzumi gereğı gibi teyid iylemiş olduğundan aliyel umum melbusat dahli ve harici olarak ikiye tefrik yani iki dürlü elbise istimaline mecburiyet oluverdiği gibi bedene mülâsık ve yakın olanların oldukça yumuşak olması ve harici elbeiselerinde bir çok mevania karşı mukavemet iylemeri elzem olduğundan bunlarında haşın ve kuvvetli şeylerden intihabi çaresiz bulunmuşdur. Binaenaleyh teadid elbise hakikaten zaruri ve mecburi olduğu gibi icab-ı hal ve mevkia ve iktizayı zemin ve zamana göre elbisenin dahili ve harici nevilerinin dahi yendiğerinden nuima farklı bulunması lazım gelmekle bu babda onlara muktezi izahat berveche ati tarif ve teadidi olunur:

Teadid elbise

Baladaki mevad sıhhiye bahislerinde dermiyan olundığı vecihle vüudi lüzumi kadar yani havanın ve mevsimin icab iylediği derecede sıcak tutmak için kat kat elbise eksasi ve bu vecihle elbisenin teadidi çaresiz olduğundan her kat liabsın mürekkeb olacağı kumaşın suret-i nisci muhelif usulde ve metnui maddelerle olub yoksa aynı madde ve aynı tokumadan müteadid katlar giymekde faide yokdur. Çünkü aynı maddeden tokunan tokumasi aynı halde bulunan kumaşlar kat kat üzerine geldikde mesammati birbirlerinin aynı olacağından mezkur mesammati yani

diğeri üzerine mutabık olub vücud-u insaniye ile hariç-i beden beyrinde birer hava mecrası teşkil iderek sıcak tutmak için gayri nakil hararet-i hava tabakasını bozmuş olacağından ve halbuki katlar muhtelif suretde tokunmuş ve maddeleri muhtelif maddeden ibaret bulunmuş olan kumaşların müsamati biltabii tetabuk itneyub aralarında mathasıl hava tabakası daimi kalmağla ve bu ise gayri nakil hararet bulunmağla bu halde sıcağı gereği gibi muhafaza itmek mümkün olur. Binaenaleyh taedid elbisede bu maddeye fevkalade dikkat lazımdır.

Elbise-i Dahliye

Dahilen eksa olunan veledi elhacce yıkanan elbise esasen gömlek denilub pamuk ve kenan yününden yapılane bilhassa fanila diye tesmiye olunan şeylere ton dinilen ayak libasından ibaretdir ki bunlar hakkında olan mütalaat ve bahusus fanılanın ahvaliyle faidesi ve kablel istimali ihzari maddelerinin bir vecihati beyani münasib görüldi.

1- Gömlek

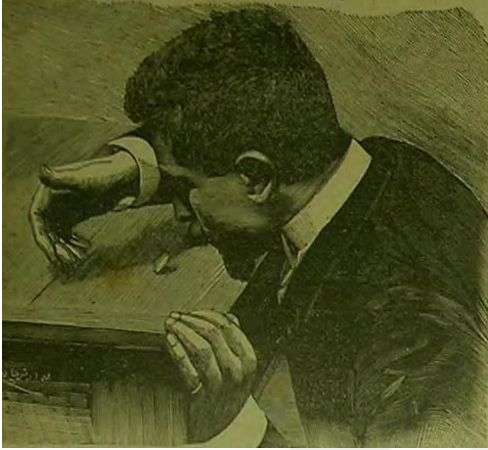
İnsanın vücudı cüz-i bir uğraşmak veya yürümek ve her ne suretle olursa olsun yorulmak gibi halat ile terleyub gayet cüz-i bir sebeble vücudunda hasıl olan ter soğuyarak derhal büyük ve ekseriye mahluk bir hastalığı mevcub olacağından beden-i insaniye mülâsık olarak giyilen şeyi yani gömlek denilen libasın vücuddan hasıl olan teri beli idub vücudı insani daima yabış bir halde bulundiracak maddeden mamul olmak hıfz-ı sıhhat kavaid-i icabından bulunduğundan bu suretle tahri libas dahilinin bilmehal yün olması yani fanila giyilmesi iktiza ider. [S.355] ancak her bir insan için fanila gömlek tedarik ve istimali bir dereceye kadar bahalli olması cihetle tedariki fukara için meşkül olmağla beraber eğer demuyilmizac vücudlar içinde et üzerine toğridan toğriya fanila eksas hayliden hayli zor ve pek müşkil bir madde olduğundan ekseri nas vücuda mülâsık libası dahliyi yani gömleği yapmakdan ve yaz günleri ketanden mamul ve mensuc bezlerden imal ile iksa iderler. Halbuki bundan evvelki babda dermiyan olundığı vecihle hıfz-ı sıhhat nokta-i nazarından olan menfaat hususunda olan yün saniyen keten salisen ipek rabien pamuk olduğu tahakkuk eylemiş idüğune nazaran dördinci derecede bulunan pamuğun en mühim olan dahli labsda istimali pek de muvaffak-ı aklı ve hikmet değil isede et üzerine giyilen bir libasın vücuddan methasıl ter üzerine haricden dahil iden toz vesaire ile çarçabuk kirlenub müsamma-i bir hale kesb iderek elbisede beklenen faide yerine mazeret hasıl olacağı cihetle bunların arasına yıkanması ve mümkün olduğu kadar sıkıca ve hiç olmazsa hafta da bir kere temizlenmesi lazım olub fanila gömlek ise her yıkandıkça kendini çekun büzülerek küçüklendiğinden ve fukaranın bu gibi hallere tahammülleri olmayacağı emr-i bedihi olduğundan en aletden yıkandıkça büzülmez bir şeyden mamul gömlek giymeğe içtiyadları çaresiz

bulunmuştur. Fakat kudreti tealik idenler yani arasıra yeni fanila mebayaa idub küçülmüş olan fanilaları tecdide muktedir olanlara göre gömlek makamında fanila her halde lazımdır.

(mabadı var)

Fenni Eğlenceler

Sıçrayan Para

bir masa üzerine bir ikilik vazi idiniz hazardan birine masaya ve paraya el sürmeksizin bu parayı olmasını söyleyiniz! Bu tecrübemizi mevkii icraya vazii itmek için ağzi resmimizde görüldüğü üzere masanın kenarına karib turan paranın biraz ötesinde masaya dokunmamak üzere tutmak kifayet ider. Şimdi parayı takriben 4,5 santimetre yakınından şiddetle üfleyiniz.

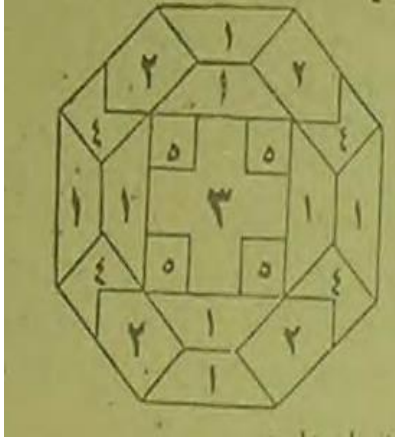
Bu suretle tazyik olunan hava masa üzerindeki paranın altına nüfuz ider ve bu kuvve-i elastikiye mezkur parayı masadan elinizin içine sıçratmaya kafidir. Fakat eğlencemize kolayca muvaffak olmak için evvelce kendi kendinize tecrübe itmeniz ve alışmanız lazımdır.

İavanzade Mehmed Süleyman

Hal-i Mesail

21 numaralı nüshamızdaki meseleyi toğru olacak ibtida baytar mektebinden Üsküdarlı Hasan Hilmi Efendi hal itmiştir.

Mevud hediye kütüphaneden alması mevcuddur.

Suret-i Hal toğri hal idenler

Mühendishane-i berri hümayundan harbiye ikinci senesinden Ali Rıza Efendi İzmid idadiyesinden Ali, Subhi, Kalfupulu Baytar mektebinden Kahraman Hamdi Mekteb-i idadi şahaneden Kavaklı Fevzi Efendiler.

Yeni Mesele

Bir kimse halis sūd ile memlu bir kadehin ibtida sūlesini içub üzerini su ile toldiriyor bndan sonra rubani içub tekrar üstüne su koyuyor sonra da yarısını içuyor bu adam hali südden ne mikdarini içmiş olur?

İlk hal idene bir (Muhtasır Tarih-i İslam) virilecek

İhtar- mesailin halleri nihayet pazarirtesi günü öğleye kadar yetidirmelidir. Halleri bundan sonra gelenlerin isimleri gazeteye yazılmaz.

İavanzade Mehmed Süleyman

1309 sene-i Hicri-i Kameri 1270 sene-i Hicri-i Şemsi 1307 sene-i Mali 1892 sene-i Frengi												
Günlerin isimleri		Pençsenb	Cum'a	Cum'airtesi	Pazar	Pazarirte	Sal	Çârşenbih				
Aylar		21	22	23	24	25	26	27				
Cemaziyel Ahir												
Kanun-u Sani Rumi		9	10	11	12	13	14	15				
Kanun-u Sani Frengi		21	22	23	24	25	26	27				
Ruz-i kasım salbileri		76	77	78	79	80	81	82				
Evkât		DS	7	5	3	1	1.5 9	51				
Tulû'uŞems		2.9										
Öğlen		7.1 3	12	11	10	9	8	7				
İkindi		DS	45	45	44	44	44	44				
Yatsu		DS	36	35	35	35	35	35				
İmsak		DS	23	22	20	18	16	14				
Alafranga Sa' ati		5010	10	12	13	15	16	17				
İle akşam		DS										
Ta' dil zaman		DS	59	12014	28	41	59	13006				
Gündüzün müddeti		DS	34	36	38	5	40	42				
Vukûât		903 3	Furtuna 3	Soğukların şiddeti								

Yeni Kitaplar

İlaveli avamil

(avamil) ismiyle maaruf olan nev-i arabi risalesidir ki ibarelerin anlaşılmasında suhulet olmak için bab ibtidalarıyla söz nihabetleri ayrılmış olduğu gibi misaller dahi işaret-i mahsusa ile tefrik olunmuş ve her bahis nihayetine Türkçe olarak iktiza iden sualler ve hateme-i kitabe dahi bir çok emsaline kat kat faikdir. Binaenaleyh bu kitaptan okuyan mübtediler tefhim hususunda fevkalade müstefid olur.

Bihası 1 ğuruş.

Mücemmil Coğrafya

Üsküdar cihetleri askeri rüşdiyeleri ve mektebi idadiye-i mülkiye-i şahane coğrafya muallimi Cevad Beğın ğayet mevkkikane bir suretde tertib ve tahrir idilmiş olan bu eser mübtediler için birinci derecede faideli bir kitap olub ali el husus müteadid resimler ve şekiller ilede tevsic ve tevzih olunmuş olduğundan umumu ve hususi rüşdiye mekteplerinden bir çoğı tarafından kabul ve tedris olunmakda bulunduğı cihetle pek az vakitte nesh ve mevcudesi kalmadığından bu defa yeniden coğrafya Osmani kısmınca daha bir hayli ilave ve teshic icrasıyla beraber tabii ve neş eylemiştir. Mamafih mektepler için bir hizmet müftehire olmak üzere fiyatına dahi bir şey zam olunmamıştır.

Atlaslı 4 atlassız 3 ğuruş.

Mesele ile tahsil sarf-ı Fransuvi

(derece-i saniye) yukarıda faide-i kesiresinden ve menfaat fevkaladesinden bahs itmiş olduğum Ali Nazime Beğın ğayet medkikane tertib ve tercümesine muvaffak olduğu emsale ile tahsil-i sarf fransuyi na mekteb muhsenat evrak derece-i saniyesi olub Avrupalıların en son programlarına dahil ve bilcümle mekatiblerinde tedris olmakda bulunan işby eser kıymetdar bizde dahi ilk defa olarak lisanımıza tercüme idilmiş ve az vakit zarfında rağbet-i umumiyyeye mazhar olmuş bulunduğı cihetle bir cümle rüşdiye ve idadiye mektepleri ile mualime muhtac olmaksızın kendi kendine lisan-ı Fransuyi tahsil etmek arzusunda bulunanlara bilhassa taviye olunur. İş bu derece-i saniyesinin bihası 7 ğuruş.

Muntazam Elifba-i Osmani

(Muallim Şevket Efendinin) huruf-u Osmaniye kolayca belleyerek her kitabı derstce okumak üzere mecburiyetinde bulunan heveskeran tahsil ile çocuklar için tertib idilmiş bir eser muktediridir ki yeni usul üzere otuz iki levha on iki ders ile bir hatimeyi havidir. Şevket Efendinin bibat icra itmiş olduğu tecrübelerin semeresi olarak vücuda gelen bu eser-i muhsenat Avrupa bilcümle erbab-ı vatanın

istifadelerine yardım idebilmek üzere oluna sülüs, divanii, nish, talik ve rik'a yazılarının birer meşk levhaları derç olundığı gibi nihayetine daha icad hesabını mübeyin bir cedvel ilave olunmuş ve mübde-i feraat olmak üzere bir tarafı nish ve diğer tarafı rik'a hattıyla neshic ihlak zımnında bazı hikayeler ilave edilmiştir. Hayli medarifle vücuda geldiği ve 48 büyük sayfeyi havi bulunduğu halde yalnız 30 para fiyat vazii idilmiştir. Bahusus müellifi asul cedide-i talimiye vakıf mualliminden bulunması cihetiyle bu eser hakikaten muntazam ve binaenaleyh her mübtedi vasbi için fevaid-i azimiyeyi mucib olduğu bir çok erbab tecrübe ve muallimin kiram hazretince müslümdür. Bilcümle sıbyan ve ibtidaiye mekteblerinin müdür ve muallimleri efendilerin nazar-ı dikkatlerine arz olunur.

Bihası 30 para.

Muhteviyat

Hidiv-i Mısır fehmetlu devletlu Abbas Paşa Hazretleri- Hidiv merhum Tevfik Paşa Hazretleri- Posta Çantası- Divanlar- Tarifât-ı Sayd (yigirmi birden mabaad)- Tarih-i Tabii- Hıfz-ı Sıhhat Şebab Toğzi- Kömür ve Soba çarpanlara nesayih lazım- Tedbir-i Menzil-i Fununda Melbusat (yigirmi birden mabaad), Fenni Eğlencelerden sıçrayan para- Hall-i Mesail ve Yeni Mesele- Bir Haftalık Takvim- Yeni Kitaplar

Müdür-i Mesul

Matbaa ve Kitabhane sahibi Kasbar

Sahib-i İmtiyaz

Ahmed Naci

1.3. HİCRÎ ŞEMSÎ (16) KANUN-İ SANÎ SENE 1270 (NUMERO 23 – BİRİNCİ SENE) HİCRÎ KÂMERÎ (28) CEMAZİYEL-AHİR SENE 1309

Ma'ârif

(1309)

Umûr-ı idâre ve tahririyeye 'âid her husûs için müdir-i mes'ûl Kasbar nâmına mürâcâ'at olunur.

Her Pençşenbe günleri neşr olunur

Nüşhâsı 20 parayadır

Siyâsiyâtдан mâ'dâ her şeyden bahs ider. Derc olunmayan evrâk i'âde olunmaz.

Şerâ'it-i İştirâ

Bir seneliği der-saâdet için - idârehânedен alınmak üzere – yigirmi, vilâyet için posta ücretiyle beraber otuz guruşdur

İdârehânesi:

Bâb-ı 'Âli caddesinde Kasbar matbâ'a ve kitâbhane ve mücellidhânesidir.

Muhteviyat

Posta Çantasii - Şeyh Galib- Hifz-ı Sibhat-ı Şebabdan gençler için hava ve teneffüs - t'arifat-sayd-yigirmi ikinci nüshadan maabad- ğaraib-i hilkat: sakalli kadın-aztekler - mûlasık hemşireler- tarih-i tabii: Gergedan- tedbir-i menzil melbusat "yigirmi ikinci nüshadan mabaad - metnevi'a : maharetli filler - fenn-i eğlence: incu çiçeği - yen-i mesele- hal-i mesail- bir haftalık takvim, yeni kitaplar

Posta Çantası

Tesavinin mesafe-i b'aideye nakli.- havada bulunan su katrelerinin teadidi- tenerif çobanlarının isliği - İsviçre de bir merkez elektrik t'esisi- inşaatı bahriyede bir devir tecdid keşadi. Bildiğimiz telgrafa y'ani hurufatın "dünyanın bir tarafından öbür tarafına" nakline pek eski bir ihtira'i nazariyla bakılıyor. Sedanın telefonla hayli uzaklara isalide umur-u adiyeseresine geçti. Paris ile Londra lakırdi idiyor. Şimdi en ziyade erbab- fenni işğal iden tesaviriyede istenilen mahale nakil itmek kadiyesidir.

Amerikada kolondali mosyo (Emstüç) resimlerin elektrik vasıtasıyla uzak yerlere nakli için bir altı ihtirai itmiş bu meselede hal olunmuş dimekdir.

Tasviri nakl olunmak istenilen şey'in ibtida-i sani karumiyet potasli celatin levha üzerine fotoğrafı alınır. Bu levhanın yalnız deya ile müteesir olan mahalleri münhaldır. Üzerinde matlub resmin husulundan sonra bu levha yıkanır, muhtelif kısımlarının deya ile te'esiri nisbetinde bir kabartma resim ilede idilur.

Bu levha şu ameliyattan sonra fotoğraf istivanesine meşabe bir istivaneye sarılır. Bu sath kamilen berabere altından geçirilir. Kabartmaya göre bu ibare yükselir veya alçalır. Bu ibarenin marbut olduğu minvale büyük büyük mukayasede bu hareketi icra ider. Buda bir menbi'i elektrikiyle teller beyinde vasıta olan bir veya birkaç manuleye istinad iderek resmin kabartmasıyla mütenasib bir şiddet de ceryanlar husule getirir.

Meyhuzede ibre yerine bir hak balemi bulunub buda tellerden gelen ceryanla işleyen bir miknatis-ı elektrikiye merbutdur. Bu kalemin ucunda üzerinde hafif bir balmumi tabakası bulunan bir kağıdla temasdadır. [S.358] bu kalemin balmumi tabakası üzerine resim ideceği hatut miknatis-ı elektrikiyenin şiddet-i cezbine tabii olacağı aşıkardır. Balmumi levhayı islah iderek marselde resmin aynı anda meyhuzede istihsal idilmiş olur. Kenf-i cedidin esasen bundan ibaret olduğunu ve otuz kilometre mesafede icra olunan tahribe hasn-i netice virdiğini Avrupa ceraid-i alemiyesi yazıyor

Musevi etkin namında bir alim edimboğ cemiyet-i alemiyesine havanın sisli zamani havi olduğu su katrelerini te'adid için bir usul buldığını bildirmiştir. Rutubeti bir mecla ayna üzerinde görmek kabul add olunursa da hevada kali mikdar su katreleri bulunduğu halde ayinenin yine yabs kaldığıda müşahade olunmuştur

Sis bi harmanın havada bulunan ğabar etrafında tekanefeden hasil olur. Fakat bu tekasif berhude ve asıl olduktan sonra serpindisi, his olunur.

Su katrelerini gösteren alet merbaane: taksim olunmuş camiden bir mukayis haredebini olup bir ayine bu merbuat üzerine diyayi aks itdirir ve kuvvetli bir 'adise yahud hardebini ile me'ayine olunur. Takriben yüz metru mesafede bulunan esya fark olunmayacak derecede bir sis zamani mücela satırlar üzerinde rutubet fark olunmıyordu. Fakat bu aletle bir dakikada bir santimetru merbii üzerine sukut iden katrelerin mikdaru 300'den 3000 kadar tehalif it diği görülmüştür. Başka bir sisli havada dakikada bir santimetru merbaaina 1300 damla düştüğü zahir olmuştur.

Mukayis hardebini ile temasda bulunan tabaka-i havada katrelerin tehcirile bir hata olmak için bu aletin muhteremi hardebini üzerine iki tarafi metherin kapaklı birbiri geçirerek bunada çare

bulmuş ve bu sayede havada bulunan en küçük gabari ve su katresini müşahadeye ve teadid muvaffak olmuştur.

Üç seneevvel Fransa encümen-i fununa musiv buna ismin.de bir zat Kanarya atalarından (tenerif) atasında surilerini r'ai iden çobanların uzak bir mesafeden ısıklıkla muhavereye muvaffak olduklarını bildirmişdi. Hatti bu çobanlar o kadar bir şiddetle ısıklık çalmakda imişlerki ısıklık çalanlardan birine pek yakın bulunan bir siyah İngilizin bu ısılığın şiddetinden on beş gün kulağı sağır kalmış.

Musevi Lojar namında bir siyah bu çobanlar hakkında ahiren tedkikatda bulunarak netice-i tedkikatını encümen-i mezkure bildirmişdir. Bu zatın rivayetine göre yine kanarya atalarında Ğumru atasındaki çobanlar beş kitometreye karib bir mesafeden ısıklıkla lakırdı idiyorlarmış.

Bu çobanların ısılığı bir seday-ı musteviyeyi taklid esasına mustenid değildir. Yine hurufanın muharicini ısıklıkla virmekden ibaretdir. Bu çobanlar ısıklıkla İspanyolco söylüyorlar. Fakat bu ısılığı dinleyeninde çalan kadar mahareti lazım imiş. Sedaya bu derece Şiddeti nasıl viriyorlar? Bunun tasviri mesguldür. Lakin bu şiddete göre sağır olan İngilizin hikayesi muhtemel görünüyor.

İsviçre'de ğarizon kantoni dahilinde sath-ı bahrden itibaren 1800 metru istifainda bulunan (ponrezina) mevkiin de bir menbii elektriki husula getirildiğini Avrupa evrak fenniyesi kayd idiyor. Kuvve-i mahruke bir şelalenin sukutundan istifade tarikiyle istihsal kalınmıştır. Ahali beyanlarında bir şirket teşkil iderek bir büyük merkezde kuvve-i elektrikiye husula çalışmışlar ve buradan tevzii olunan kuvvet sayesinde hanelerini diyayi elektriki ile tenvire ve bade hava kuvve-i mahreke istimaline muvaffak olmuşturlar. Şelalenin sulari 130 metru irtifайдan dökülmek de imiş. 520 bargir kuvvetinde bir kuvve-i mahruke istihsali için sukut iden sulardan 300 litre alınmak kifayet itmiş.

Amerikada Superyo Gölü inşaat-ı bahriye destegahlarında bir müddetden beru "balina" şeklinde küçük vapurlar inşaa olunmağa başlanmıştır. Bu vapurlar talğaların üzerinden değil belki talğaları yararak hareket idub ziyade süratle yol almakdadır. İnşaat-ı bahriyeye inşa olan zeval metfenenenin raina göre bu sekil vapurlar seyru sefa ince geli idareye bir devir teceddüd indanına sebep olacaklar imiş

Superyo Gölü destgahlarında bu yeni usulde 2500-3000 tonilanelik vapur inşaasına başlanmıştır. Şimali Almanya levaид vapur kumpanyasida bahr-i mehit itasida seyr-u sefer [S.359] itmek için bu usulde 7.000 tanyalatalık bir vapur inşaasına teşebbüs itmiştir.

Hasili bu yeni usul sefainin supeyor göli üzerinde meşhud olan muhasenet ve idaresinden yakında büyük denizlerdede istifadeyeceği muhakkak görünüyor.

Şeyh Galib

Osmanlı şairleri içinde pek büyük bir mevkii şerif ihroz iyleyen Şeyh Galibin bedayii edebiyesini tedkik idenler bu şair Ali Nasirin şaaşaa hayal-nezahat tasviri uluviyet efkar ihanin ifade gibi her biri bir edib için sermaye-i mebahat olan mezayat-ı celileyi haiz ve Nefii, Nedim, Fuzuli mesellu fitratin nadiren yetiştirdiği iazam arasında nam-ı fazilet itsaminin yad olunmasının haiz olduğunu teslim iderler Divan belâğat ünvanı şairayı kadimenin yada hatramında tutulduğu gibi Fuzulinin "Leyla ve Mecnun" i Nabinin "Hayrabad" ı yolunda yazdığı Hisn-i aşk" bu gün Ğaribin hezain-i ğarafati şerkik beda-i edebiyesiyle merc iden asar-ı edebiyemizin pek çoğuna ğibta bahş olabilir bununla beraber "Hüsn-ü Aşk" in havi olduğu ibyat, b'azi tesvirat. Ğaribeden pek de halli değildir. Bu tesviratın bulunduğu zamanın terkiyat edebiyasına atf olunması muvaffak insaf olur.

Hüsn-ü Aşk, elvah-ı şairenenin en latiflerini, en nazkarini, en rakiklerini ara-i bir kitab-ı aliyedir. Bu tasvirleri ne kadar parlak kadar asikanedir.

Yigirmi altı yaşındaki bu nadire-i edebi

Tarz-ı selefe takdim itdim.

Bir başka lüğat teklim itdim

Zan itdim ki şöyle böyle bir söz

Gelse dahi şöyle böyle bir söz

Erbab-ı senmi tamam-ı malum

İtsem kalem itsem kişved-i rum

İnkişat-ı hata arz etme öyleme

Bahsin biten bir nazire söyleme

Gibi kendisinin zaman ve mevkiine nisbetle bir dereceye kadar hoş görülebilen- bir fahriye de beyan-ı hakikat itmiştir aksam ede içinde muvaffakiyet husuli en çokmüşkil olan (muhazat) da iktidar medkikanesi zevk-i selim şairanesine kefil bulunan bir edib, hüsn-i aşkı nazir tadmikden geçirdiği sırada umumiyeti itibari ile "Leyla ve Mecnun" için mahzen letaif hayat dinileceği gibi "Hisn-ü aşk" içinde merait bedaii tesviratdır dinilebilir. O suret de ki ğaribin bin yolda esbab-teşvik ile perverde idbildiği şairlerin o hususuyla Fransanın on tokuzuncu asr-ı kemalatında tek

olarak yetiştirebildiği şair meşhur (Viktor Hugo) 'nun bazı eserinde görüldüğü hayran kaldığımız o kasvetli kasvetli meşaişii hayallerin o korkuncu korkuncu delpisinde tasvirlerin bazı tezairini hazret-i şeyhin "Hisn-ü aşk" ında görebiliriz.

bir diğer edibimiz de "Hüsnü aşk" için

gelmiştir o şair

güya bu kiab için cihana

dimiş dir.

meşarı ileyh İstanbulludur. pederi Mustafa Resid Efendin namında bir zattır. ibtida meslek-i kitabete heves itmiştir. Sonraları derviş Nihad Lağın derece-i aluviyeti bu zat Ali Kadri tarikat-ı mevleviyyeye sevk iyledi. Ğalata mevlevihanesi dedelerinden idi. Bilahare bu mevlevihanenin bin ikiyüz on üç tarihinde kırk iki yaşında vefat itmiştir.

Mehmed Celal

Hıfz-ı Sıhhat-ı Şebab

Gençler için Hava ve Teneffüs

have teneffüsün ekmeğidir, bu elemek yinecek yere teneffüs idiliyor, fark bundan ibaretdir.

(matesn simon)

Kadmanenin hava teneffüsün ekmeğidir yolunda vakii olan [S.360] sözleri mahz-ı hakikaddır, ticarib fisyolojiyeden sarf-u nazar ilm-u meydan itşare vazıı olunan evrak-ı matbuada kırk elli altmış günler açlığa tahammül itmiş zevatin mevcudiyeti insanın tağzi cihhetiyle sabırlı olduğunu gösterir. Lakin teneffüs-ü evelliye değil. iki dakika bir insanın nefes almadan yaşaması kabul olamıyor. O halde hava teneffüsün ekmeği olmakdan fazla idame-i hayatın vasita-i yeganesi oluyor.

Hava madde-i hayatiye unvaniyle benam kan gibi iksam-ı dahiliye nedir suallerine ayrı ayrı cevap virebilmek güçtür. Belki her ikisinde bir noktada içtima-i itdirerek kan ve hava sıhhatdır, hayatdır dinulur. Kansıız insan yaşayamaz, lakin hidmet görmüş kan ilede yaşamak kabul olamaz. Kanın bedende ifay-ı vazife itmesi için temizlenmesi lazımdır. onıda temizleyen havadır.

Mükemmel bir gıda insani pek güzel besler, mütevessüt bir gıdada insani beslemekten kalmaz. Lakin insana yaşamak için saf ve temiz hava lazımdır.

Havanın terkihi-maksadımız safi bir havanın terkibinden ibaret olup mevlad- adeviyeye ve gayri adeviyenin mevcudiyeti değildir. Hava yüzde 21 mevalid-el humusa 79 azotdan ve on binde dört kısım hamid karbonla teadid olunmayacak kadar az hemde karbon iyod amonyak vesairenden mürekkebirdir. Havada cüzii mikdar su buhari mevcuddur gayri safi olan havada aduvi ve gayri aduvi mevad ile emrad sariye tahamları bakteriler vesaire mevcuddur. Bu hava teneffüs gayr-i salih ad olunur

Bir genç yigirmi litre mevalid-el humusa alub on beş litre hamz karbon tard ider. Bu halde yigirmi dört saat zarfında ak ciğerlerinde 8 9 bin litre hava cereyan itmesi lazım gelur.

Havayı mahsur- havay-ı mahsur ve zaif kimyeviye ve teneffüs insani ihtirakat muhtelif vasıtasıyla teneffüse gayri salih havaya itlak olunur. Havay-ı mahsur derununde emraz-ı muhtelif tahamları hadid, karbon gibi mevad-ı gayri aduviye, hayvanat gübre tozları vesair bulunur.

Bizim asıl nazar-ı dikkatimizi celb idub best mekal ideceğimiz havayı mahsur vesaiti mahdud bir mahluk istiabından fazla ishas ile mali bulunması ve hastagane mahsus malların tar olmasıyla tenze ve eğlence mevkilerinin izdihamından ileru gelen fenalıktır.

Bunlar içinde en ziyade havayı ifsad ve bilhassa tekidati şedide icab iden hasta otalaridir. Bir hastanın inkizacatı cildiye ve ruiyesi ile meşbu-i olan ota tecdid hava vakii olmadığı halde emraz-ı kesirenin menbii olmuş olur.

Hava-yı mahsur denildiği gibi ilk nazarda sirayet-i marzileri hava ile olan emraz-ı muhtelif ki kızamik - kızıl, çiçek gibi vehamet marzileri ali-el umum malumdur - Hatra gelur temas vakii olmaksızın intişar-ı marziye bais müstakil nakil hava oldigi elyevm muhakkakatdandır.

Hasta odalarında infizecat-ı cildiye ve hamz karbon su buharı mevad-ı aduviye ki mikrob diyeceğiz- mevcud olduğu cihhetle insan-ı genizirde şedid bir koku his ider. Bu kokunun bulunması o otanın iskana elverişli olmadığını isbat ider iala bir mayardır.

Bundan başka olarak havaay-ı mahsur ictimai vukuubulan mahaller de dahi hasıl olduğu şübhesizdir.

Böyle ictimai olunan tiyatro, çalgili galabalık kiraathaneler, konserler balolarda ne hal vakii olur? olan mevkiide bulunan insanlar yanmakda olan lambalar sobalar hepsi havanın muled-i elhumesini arayub buldular mevcud olan hava yavaş yavaş teneffuse gayr-i salih bir hale gelur. O vakit umuma birden bire bir hararet, boş dönmesi, bos ağrısı kulak çınlamaları gibi tesemmüm arızaları musallat olurki kansız ve zayıf gençlerimiz için isfeksiyenin bir mukaddimesi olup

bilahare bu haller terki ide ide isfeksiye-i batı alametleri olan kolaroz ve fakraldem arızaları meydana çıkar

Tecdid hava- insan ğadasini nasıl tebdil iderek bir devir daim yapmağı arzu ider ise tarik-i tecdid havanın da böylece lüzumi vardır.

Bir otada kitab mutalaasında, bir fabrikada iş başında [S.361] bir dükkanda ahz ve iata içerisinde akşama kadar vaktini geçirmek gençlerimiz için şayan imtisal bir hal değildir günde insan işinden gücünden ihtilas vakit iderek yeni, taze, saf havayı almalıdır.

Bil hassa mutalaat-ı amika ile mesgul bulunan muharrerin ile vezaif yevmiyeleri icabi olan talebe efendilerin ifkar ve dimagin kesret iştilalinden tevellud idebilecek mezat-ı azimiyenin manii husuli günde birkaç saatler havayı saf ihzanından başka bir şeyle olamaz.

Saf ve serince bir havanın vücut-i insaniye tesiri soğuk suyun vücuda teesirinin aynıdır. Duş ve soğuk su ile iğtisal bahsinde arz iylemiş olduğum gibi metab kesire ile yorulmuş iştilalat -ı zihniye ile tanınmayacak hale gelmiş gençlerimiz üzerinde soğuk su ile bean banyo nasıl bir teesir meşkur hasıl eyler ise aynı taze ve serin havada ölece teesirat hissine gösterir.

Amerikalî meşhur hakim Franklin diyor ki “soğuk suyun nefii azimi hakkında efkar-ı etbayı bir dereceye kadar müttefik görüyorum. Ahval-i umumiyyeyi tadvik ile onların o günkü Saadet hallerinin ne ile olacağını düşünmek akdem vazifeleri olan etbaya cıyadet havanın ne kadar nefii olduğunu sorarım. Eğer tecrübe itmemiş iseler vezifelerini ihmal idiyorlar.

Hakikat de bu merkezdedir efkar-ı mahzunane ile damağı tolmuş bir şairin, mütalaaat-ı amike ile zihni yorilmiş bir muharrenin, bir şakirdin safı havadan aldıkları lezzet ne o şairin letafet i manzureye hayran olması ve nede o muharrerin efkarı başka şeylere taglamasına afif idilmeyub toğridan toğriya, zihne gelen letafeti havayı safın vücut-u insani üzerine olan teesirat hissinesine atıf idilmek daha toğri olur.

Doktor Ş. Kamil

Taarifat-ı Seyyid

(yigirmi ikinci nüshadan mabaad)

inhinai- hatın iczayı mefruzesi cemii odada bir birine muntabık olmayacak suretde bulunmasıdır. mesela iki kusuk eczayı mefruzası gibi birinin taraf-ı muhadabi diğerinin taraf-ı dahiline vazii idilmek halinden başka bir vaziyada yendiğeri intibak itmezler.

initaf (rucui)'nin hilafına olarak birinci hareketin tamamen mesafesinde olmamak üzere bir semtde hareketidir.

infial-ve ininfial- teesir sebebiyle olsun olmasın başkasından müteesir olan şeyde hasil olan hebiatadır. Mesela kesildiği müddetue kesilen şeyde hasil olan heyet gibi.

inkisam-ı akli - inkisam-ı hami - inkisam-ı ferdi - on ikincisi iczası biinfial hasil ve yendiğerinden menfik ve munfasil olandır.. (inkisam-ı hami) ise vehmin isbat itdiği inkisam mütenahidir. Çünkü vehm-i kuuve-i cismani olub ifal-i, gayrı mütenahiyeye isal iktidari yetmez. (inkisam- ferdi) aklın isbat ildiği inkisam-ı gayrı mütenahidir. Çünkü akıl maddeden mücerred, mücerredat ise gayrı metahi ifale kadardır

infial- bir şeyin müesser olmasidir fail katii icrası devamınca kesen şey gibi.

infak- malin hacete sarfidir.

evvel - kendi cinsinden ona sabik ve makaron bulunmayan ferddir.

evveli - aklın kendine tevcihinden sonra hadis ve tecrübe gibi hiç bir şeye ihtiyaç ve iftikari olmayandır. mesela (vahd ikinin nisfidir tasvirinden başka ihtiyac göstermez. binaealeyh (evveli) zaruri den ihsadır.

evasit - duaviyeye istidlal hususunda tavsit iden delail vahicecedir.

eysat - ne fesahat ve belağata malin ve nede (ay) (fehahet) gibi nevakasla mütasif olmayanlardır.

evtad- menzilleri alemin (şark, garb, simal ve cenub) rükunlarında olan dört adamdır.

[S.362] ehliyet – leh ve aleyhinde olan hukuk meşruanın vucubi için salahiyetden ibaretdir.

ehl-i hak-hacic ve bir ehin vasıtasıyla indalahiyede hak olan şeye intisab idenler yani ehl-i sünnet ve cemaatdır.

ehl-i zevk - tecelliyati ruh ve kalbi makamından nefs-i ve kavasi makamına nazil ve bu vasıta ile kendinde bir his ve zevk idarekati hasıl olandır ki buda vechinde laih olur.

ehli ahvai-iatikadları ehli sunnet iatakadatına muvaffak olmayan ehl-i kabiledir. bunlarda (cibriye), (kadriye), (revafid), (hevaric) (muatala) ve (meşbehe) olub her biri on iki fırkadan ibaret bulunduğundan yetmiş ikiye bağlıdır.

ihab- dibağat idilenden maadasına meuzurui isimdir..

iman- lügatda kalben tasdik ve istilah şer'i şerifde kalben iati kad ve lisanen ikrar olub şهادet ve amel jyliyubda iatikak itmeyen (münafık), şهادet ve iatikad idübde amel itmeyen (fasık) ve şهادeti ihlal iden (kafir) dir.

İman-ı ali hamsete ve evce- (iman-ı matbui), (iman-ı makbul) (iman-ı masum), (iman-ı mevkuf) ve (iman-ı merduddan) ibaret olub iman-ı matbui) melaikenin (iman-ı masum) enbiya-yı kiramın (iman-ı makbul) müminin (iman-ı mevkuf) mübtediinin (iman-ı merdud) münafıkın imanıdır.

ihai - maananın hefa ve seratle ruha elkasıdır.

ikan-ı balşii – nazar ve istidlal vasıtasıyla hakikatı bilmekdir. binaenaleyh Cenab-ı Hakkın yakın ile vasfi caiz değildir.

isar- celb-i menafii ve defii mazuretce başkasını kendi nefesine takdim itdirmerdirki ehavetin nihayet derecesidir.

iham- (tahyil) namıyla dahi yad idilen bu sanat biri karib ve diğeri baid ve garib olmak üzere bir lafzın iradiyle muhatabın zihnine maanayı karibi badr oldığı halde garibini murad itmekdir veyahud bu cinsden müteşabe olanlardır. (ve el semavat muteviyat...) ayet-i kerimesinde olduğu gibi

ila-i: zevceye bir müddet takrib itmemek üzere yemindir, mesela bir şahsın zevcesine (vallah ecmamın erbaat eşher) diye yemin itmesi gibi.

İdai - malının hafza başka bir adamı memur itmekdir.

eyn. Bir mekanda husuli sebebiyle bir şeye arz olan haletdir.

icab- ikai nisbetidir.

icaz-beyti bir nükte ile bitirmekdir ki manayı tamam değil mübalağayı ziyade ider, mesela (henesai) nami arab kızının biraderi (saher) hakkındaki mersiyesinde; ve en sihr-el te'tim elhedatebe- kaine ilm-i firase nar beytinde (ilm) kelimesi edayı maksada kafi iken (firase nar) tavsifini ilavesiyle mübalağayı ziyade itmesidir.

icab- fi lebi- (beit) ve (işterit) kavlınden evvel vakii olan şeydir ki (icab) ile el (iktizai) arasındaki fark zahir olub (icab) daha kuvvetlidir. Çünkü hükmün ibare veya delalet ve işaretle subuti halinde istimal olunur. binaenaleyh (nas icab itdirir) dinur fakat belakatda sabit olan şeye (icab itdirir) dinilmeyub bildirdiği şeyi (iktiza itdirir) dinur

ayet- kısa olsun uzun olsun inkıtına kadar birbirine muttasıl olan cümle-i Kur'anidir.

Bab ebvab- tövbedir. Çünkü Cenab-ı Hakka takrib jun (Hazret-i karib) itlak olunan makama obd buradan dahil olur.

Baraka- (Cenab-ı akdes) den varid seratle muntefi bir laihadır ki (keşf) in evail-i ve mebadisindendir.

Batıl- an asıl sahih olmayan şeydir..

Batıl - sabit e müfid olmayan şeydir.

[S.363] Batıl- (ehliyet) veya (mühliyet) in endami gibi her vech ve suretle maana ve esasi fait ve manaa dem olan şeydir. Sabi ve har olan şahsi satmak gibi

betr- bir sebeb-i hafifin hazefiyle bakisinin katidir mesela (failatun) den (tün) hifz ve baki kalan (feala)'nin elifi iskat ve lami sakın konsa (fail) kalub (failun)' a nakil ve tahvil idildikde (mebtur) ve (ebtur) namiyle yad idilur.

bahs- lugatda tefhis ve teftiş yani araştırmak ve islahda istidlal tarikiyle iki şey arasında nisbet-i selbiye veya icabiyenin nisbatıdır.

Bahl- kendi kendilinden manii itmektir. (şuh) ise başkasının malından insanın imtai ve bahilidir ki Cenab-ı Fahri Kainat (ettakvaşşah) hadisi şerifyle bundan manaa buyurmuşlardır. Bazı akvale göre (bahl) hin-i hacetde terk-i isardır hakemodan biri bahl sıfat-ı insaniyenin mahvi ve adet-i hayvaniyenin isbatıdır demiştir.

Bed - zarureti haiz dayandır.

Beda-i adem vucuddan Sonra reayin zuhuridir

bedel- kendinden başka bir matbuaa nisbet idilen şeyle kasd olunan tabiidir ki [metbua nisbet idilen] şey haseri (naat) (teekid) ve (atıf-ı beyan)i ihrac ider. Çünkü matbua nisbet idilen şeyle kasd idilmezler. [kendinden başka] tahsis ise (atıf-ı bil huruf) i taarifden haric bırakır. Çünkü metbuaa nisbet idilen şeyle maksud bir nabii isede bu nisbetle matbui dahi kasd idilur.

Bedaat- ne delil-i şer'inin mukkeziyatından ve nede sahabe ve tabiinin methdalre-i olduğu şeylerden olmayan emr-i muhaddisdir

Bedala-i- bulunduğu mevkiide kendine benzer ve zahiren hayatıyla muttasif ve gaybubeti fark ve temyiz idilemeyecek suretde i'maiyle amel birini terkle sefer iden yedi kişidir ki kalan şahıs

(bedel) den başka bir şey olmayub İbrahim (ame) gibi ceseden ve sureten ihrayı mesellü telbis itmiştir

Bedihi- Hadis ve tecrübe ve emsali seylere muhtac olsun olmasun husuli nazar ve kesb mutavakıf ve manvit olmayan şeydirki (zaruri) ye muradfeddir. bazen, bununla - kendisine aklın tercihinden sonra hiç bir şeye muhtac olmayan şey murad olunur ki bu halde (zaruri) den ahz olur. (hararet) ve berudet) 'in tasviri ve (nefi) ve (isbat) in ne bir arada ictimai nede ikisinin birden irtifai mümkün olmadığından tasdiki gibi

Burhan- yakiniyatdan müellif bir kıyasdır ki bunlarda ya ibtidai yani vasitasız olub (zaruriyet) veyahud vasitaya mevkuf olub (nazariyat) dan ibaretdir. Hedavasatın (ekber) in (aşğara) nisbetine alet sebep olması labedededer ki alet-i mezkure [bunun ihalatı mutafindir her mutafin elahlat ise hamalidir.] Bineanaleyh subutina alet olduğu gibi haricdede vücudına sebebedir. Eğer alet-i nisbetin yalnız zihinde vücudına sebep ise burhan (burhanatı) dir mesela [bu cemalidir. her cemali ise mutafin elahlatdır binaenaleyh buda mutaafinelahlatdır] didiğimizde humataafin ihtilatın subutina zihnen alet isede haricde sebep olmayub emri, bunun aksinedir. Bazen aletden malule istidlal hususuna (burhanlı) ve mahulden alete istidlal keyfiyetine (burhanatı) dinur.

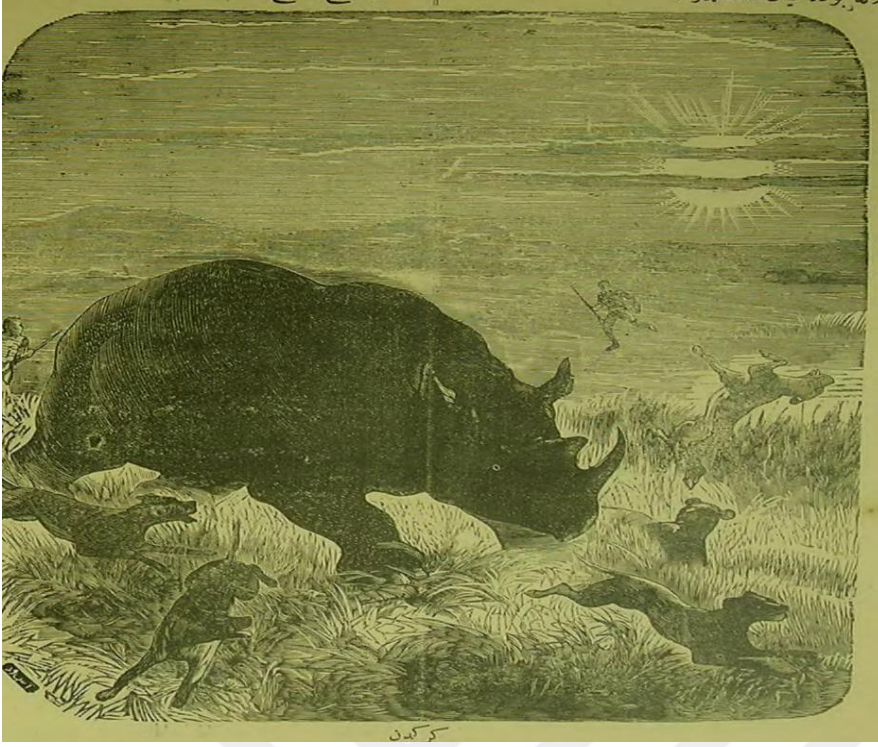
Burhan- tatbik malul-u ahiriden ve makibilinden eli gayrelnihaye beraber cümle farz ve işbu iki cümleyi birincinin evveli ikincinin evveline mukabil ve ikincisi cümle-i saniyenin ikincisine mukabil ve ali haza el kıyas vazii ve farz işlemekdir ki eğer birincinin her bir kısmına ikincinin birer kısmı naks zaid gibi tekabül iderse mahal olub tekabül mevcut olmazsa ikincide bulmayan birincinin bir cüzi bulunurki ikincide bu halde munkatai olacağından birincinin dahi inkitai icab itdirir. Çünkü birincinin ikinciden ziyadeliği bir mikdar metabi kadar olub mütenahi bir şeyden bir mikdar mütenahi kadar ziyade olan şey ise bil zarure mütenahidir.

[S.364] berudet - tefrik müteşekilat ve cemii muhtelifat şeyinden olan bir keyfiyetdir.

berzah- manayi macirde alemiyle icsam madeye arasındaki alem-i meşhur olub ibadet anlamanasub ana asul olanlarla metceseddir ki buda hayal-i munfasıldır.

Berzah- iki şey arasındaki hail dir ki bu münasebetle icsam-ı keşife ile alem-i erah-ı mecridde yani dünya ve ahil arasında haciz olan alem-i mesela itlak olunur.

Berzah-ı Camii - hazret-i vahdiyet olub tayin evveli hep berzahın aslından ibaret bulunduğu dan (berzah-ı evvel elazam velekbek) tevsim idilur.

gergedan

Beraat istihsal - ibtida-i kelamin maksuda münasib olmasidir ki kesbin dibacerlerinden pek çok vakii olur.

Beraat-ı istihsal - masnufun mesele-i şeruden akdem telifinin ibtidasında eserinin muhteviyatına dal bir ibare irad itmesidir.

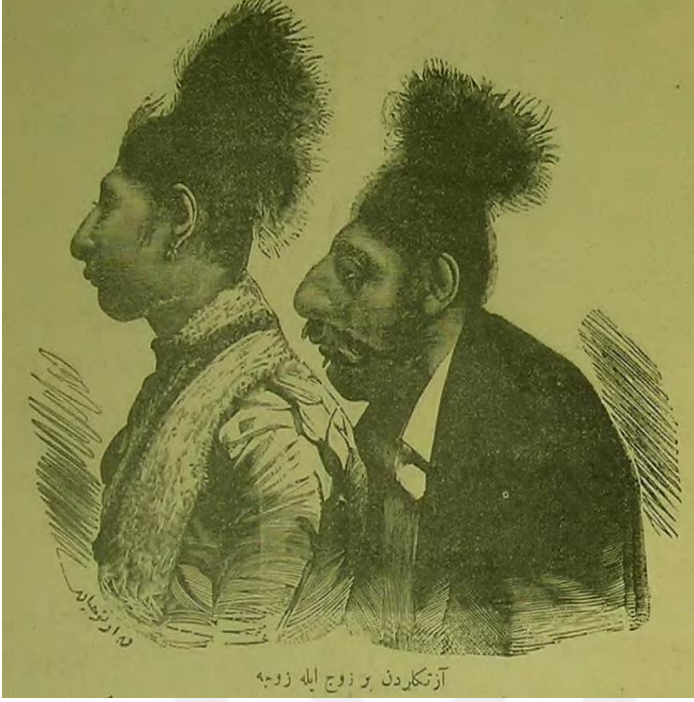
Bestan - aralarında zerat kabul olacak bir veziada [S. 365] nahli havi mahdud el itiraf bersahıdır ki nahli arasında zeraatı mümkün olmazsa (hedika) namıyla yad olunur.

Basit - üç kısım olub (basit-i hakiki) bari teali gibi aslen cüzi mevcud olmayan (basit-i urfi) muhtelifetel tabiia cisimlerden meşkul olmayandır. (basit-i izafî) diğerine nisbetle cüzileri az olandır. Yine basit-i ruhani ve cismani olmak üzere iki olub (ruhani) akul ve nefes mecrude ve (cismani) manoserdir.

Beşaret (müjde)- beşere-i vechin tebdilini badi olan toğri haberdur ki gerek hayır gerek şer hususunda istiamal idilursede hayır için istiamali eğlibdir.

Beser- evvela telaki ve sonradan iftirak iden asibetin mecufetina mevduui bir kuvvet dir ki gözün uzvai olan ve eskoli tefrik itmesini meviidir.

Basiret- nur-i kudus ile munur olan kalbin hakaiki ve bu otan eşyayı ruiyete sebeb olan kuvvet dir ki nefsin sur ve bu otan eşyayı ruiyete sebeb olan beser mesabesinde. Hakema buna (ğafle-i nazariye) ve (kuvve-i kudsiye) dirler.

Azteklerden bir zevac ile zevce

Bedii- üçden yediye kadar olan mefrud-u mühimin ismidir. bazı ikvale göre bedii üçden yukari tokuzdan aşağıdır. bedii yedi manesina da gelir. çünkü mesabih olamayan da bu maanada vard olmusdur.

Baad- kalın terkinde başkasıyla beraber dahil cüzün ismidir.

Bark- levamii nurun abda bediidirki ani şerif-i Allah için hazret-i karbiye duhuli daavet ider.

Baid- (eflatun)'a itbaen halanın vücuduna kail olanlar nezdinde cismi veya nefsiyle kaim olan imtidaddan ibaretdir.

Belagatı- metkelam- kelim-ı tebeliğ teelifine akındar viren melekedir ki baliğ olan kelim veya metkelam fasihtir. Çünkü belagatın taarifinde fesahat dahildir. Fakat her fesih baliğ olamaz.

Belagat-ı kelim- muktezay-ı hale mutabıktır halden murad vece mahsus üzere fesahatle teklimi dai olan emirdir. bazı ikvale göre belagat vusul ve intihayı enbo idub kelim ve metkelam anunla vusuf iderse de mefrid bundan haricdir.

Beli- nefiden sonra gelen şeyin isbatıdır. nitekim (naim) nefiden evvel gelen kelamın isbatı olduğu gibi binaenaleyh (eltes....) kul celinin cevabında (naim) dinilse küfür olur.

Beyan: metkelamın muradi samia izhar itmesinden ibaretdir ki buda izafetle beşdir?

Beyan-ı takrir: mecaz ve tahsis ihtimali refii idecek bir şeyle kelamin teekididir. (fesced-el melaiket....) ayeti kerimesinde kelamin zikriyle tahsis ihtimali bulunmayacak suretde maaneyi umumun takriri bu nükteye mabeyidir.

Beyan-ı tefsir- müşterek- müşekkil - mücemmil ve hifayı haiz bir suretde beyandır. (ve ekimusselate ve etva....) ayet-i kerimesinde selat-ı mücemmil olduğu gibi zekat dahi ve mikdarida mücemmil ve sünnete beyanen buna mülhaktır. [S. 366]

Beyan-ı tağyir - kelimada tealik, istisna ve tahsisi mevcub tağyirdir.

Beyan-ı zaruret - ilkayı zaruretle mevdualenin gayrinde vakii olan beyandır ki mevzuuile natık ise bu beyan sukütünden ibaretdir mesela kölesini beyii ve şera meşğul gören efendinin sukütü gibi ki anunla muamele idenden def-i gurur zaruretine mübeni bu sukut-u ezan makamına kaim olub halk buni sukutdan istedil ider. Çünkü ezan virmemesi halka edrar demek olacağından medfuadır.

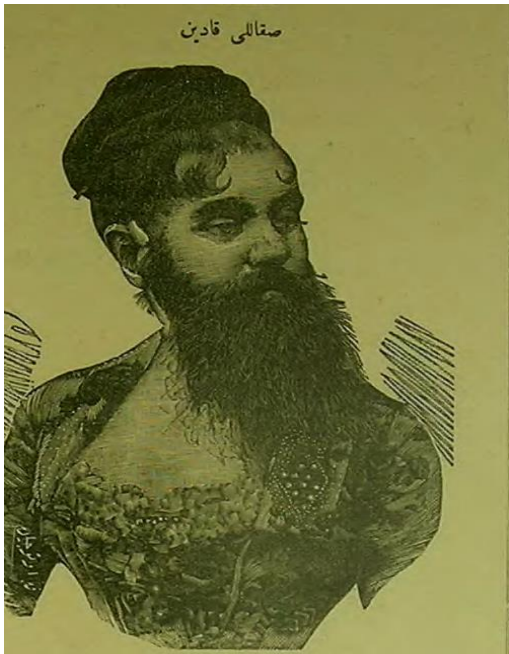
Beyan-ı tebdil- bir hükmü şer'iyi müteahir bir delil-i şerii ile refiidir ki (nesh) dimelidir.

Beyan-ı natık- fasih ve marub yani mafiel zamiri izhar iden sözdür.

Beyan – manayı izhar ve kendinden evvel mestur olani izahdır. Bazı ikvale göre beyan had eşkalden ihracdır. (teevil) ile (beyan) arasındaki fark (teevil)'in vehle-i evlada maana anlaşılmayacak suretde ibrad idilen kelimada ve (beyan)'ın bazına nitbeten bir nevii hifa ile münfehim olacak kelimada iradi dilmesinden ibaretdir.

Mabaadı var

Tezhit

Ĝaraib-i Hilkat

Sakalli Kadın

hilkatde bazen ĝaribelere tesadüf olunur. Birkaç ay mukaddem Berlinde bir ĝaribe-i tabiatın umuma temaşa itdirildiği ĝazeteler yazılmışdı. Berlinde inzar temaşaya arz-ı endam iden bu nüshaya resmini

koyduğumuz sakallı madamu ezeldir. Bu madamu ezeli asul ismi (aticonelyut) isede (ladiezevi) nam-ı maskarıyla şöhret almışdır. Bais şöhreti ise bir çok delikanlılara ғıbtareş olacak ve bir süvariye yakışacak muntazam ve uzun bıyığı ile güzel ve gümre sakalıdır. Sakallı kadın!... Ender değildir. ötede berude tesadüf olunur. Fakat kadınlarda görülen sakal yahud bıyık erkekleri bıyık altından güldiriyor. hafif bir kaç tüyden ibaret bir şeydir. Fakat (lediezevi)' nin sakalı ve bıyığı ise sakalına ve bıyığına mağrur olan erkekleri mahcub idecek bir haldedir. (lediezevi)'nin simasına bakılsan en yakışıklı ve cazibeli bir erkek zan olunir. Fakat tenasib-ı endami, letafet vücudi en güzel kadınlarda [S.367] ancak bulunabilirmiş. işte hilkat de nadiren böyle ғaribeler görülür. Mis aticonelyut Amerikalıdır. 1865 tarihinde cemahir-i müttefikanın mariyon şehrinde tevliid itmişdir. Teravet rehasarıyla mağrur olacağını on üç on dört yaşında bir nuciven diye tevsif idileceğı sırada sakal ve bıyığı çıhmağa başlamışdır. On beş yaşında iken Amerikanın muhtelif memleketlerinde sakal ve bıyığını teşhire başlamış ve on sene mütemadiyen seyahat iderek hayli servet cemiine muvaffak olmuştur. İşte sakal ve bıyık bazen böyle bir menbii servet oliyormuş. Bu "rişdar " madamvazel Amerikayı dolaşdıktan sonra Avrupaya da ziyaret istmek istemis ve ibtida Berline gitmişdir. Buradan Paris'e gidecekmiş ihtimal dersaadete gelir. Bu madamvazeli görüb kendisiyle görışenler latif sedasi samainu az zeka ve arafeti şayan medh, maalumatı vasii terbiyesi mükemmel diyorlar. Kanaviçe, dantele gibi el işlerinde de gayet mahir imiş.

Azteklenden bir zevac ile zevce

Berlin ahalisi miss conelyutun bıyığına sakalina hayran oldukları sırada azteklenden iki şahıs ғaribide temaşa itmekde imişler. Bunlardan biri, Maksimo digeri Bartolo namında berzuc ile zevcedir. Aztekler Meksika kıtasının sekine-i asliyesidir.

İspanyali Fernankortez Meksika kıtasını keşf ve istila itdiğı zaman burada Aztekler meskun idi. Meksika'da bunların devrinden kalan bazı harabelere bakılırsa medeniyetde hayli terki itmiş oldukları istidlal olunur. Bu gün Azteklenden pek az kimse kalmışdır.

Maksimo ile Bartelo kamilen munkatai olması karib bulunan bu neslin bakayasından acib, ilahiye-i zevc zevcedir. Bunlar vasti Amerika şehirlerinden (iksimaya) da tevlied itmişlerdir. Şimdi ikisi de ellişer yaşındadır. Alınları esmer saçları çok ve kıvırcık olub tepelerinde adeta birer sorğu teşkil idiyor. Zevaiye-i vechiyeleri pek küçükdür. Bununla beraber Maksimo esr-i zeka göstermekde imiş. Zevç-i zevce Avrupalılar gibi telbis itmekdedirler. Kıyafetlerinde bizim içün ғarib görünmeyen bir şeyi ise oda libaslarıdır.

Tarih-i Tabii

Gergedan

Yeryüzünde mevcut bilcümle hayvanatdan filden sonra en cesimi gergedandır. Gergedan fevkalade kuvvetli ve vahşi, çirkin ahmak gadub ürkek mahuf bir hayvandır. Kısa olan başı ayrı ve biçimsiz ağzi gayet büyük evset dudağı uzun ve küçük bir hortum gibi methurin, gözleri küçük ve hayvan hiddetlenmediği vakit tonuk sivri olan kulakları uzun methurkeder boyni kısa vücudi bodur ve şişman at ayağı gibi yalnız bir tırnakla nihayetlenmiş ayakları ayrı ve kısa kuyruğı kısa ve sarkıktır. Bütün vücudi hemen tüsüz fevkalade sert ve kati hayvanın ayakları ile omuzlarında ayrı ayrı bu ketiler teşkil ider. Kalın

bir deri ile mesturdur ki rengi koyu rengde bir takım benekleri havi olduğu halde kirli bir binefşe morina andırır. Kül rengidir. Bu hayvanda şayan hayret bir şey var ise oda boynuzudur. Hind gergedanının yalnız bşr boynizi olup diğer boynuzlu hayvanlar gibi alnının üzerinde olacağı yerde burnunun üzerinde vakiadır. Kalın, set, uzun ve sivri, eğri olan bu boynuz gergedanın gayet müdhiş bir silahidir. Bu hayvan nadiren hücum ider isede dehşetli boynuziyle mukavemet itmekden geri turmaz. Ağır olan çenesi ile berbaer kendusine engel olan şeyleri arasından daima bir hat müstakim üzere ve fevkalade bir süratle koşar.

Asla kabl-i tenis ve teeali olmaz.

Gergedan ağaç kökleri, fidan ağaçları, kamışlar, otlar ve yapraklar ile teayiş ider. Ormanların en sık ağaçlı [S.368] şelallerinde bataklık ve ırmak sahillerinde bulunmayı pek sever. Çamurda yuvarlanmaktan hoşlanır. Ara sıra sessizce hırıldar yahud hiddetlendiği vakit şiddetli bir surette bağırır.

Ğıdasını aramak için ininden çıktığı zaman mahsuleti fevkelğaye hasara uğratar. Bu hayvan Hindistan'da ve Asya kıtasının bir cümle sıcak memleketlerinde bulunur. Afrika'da bulunur diğer cins gergedan daha vardır ki bunun burnunun üzerinde bir diğerinin ardında olmak üzere iki boynuzi vardır. Derisi kalın ve düz olup Asya gergedanı gibi ayrı boynuzları yoktur. Boyca dahi Asya gergedanından küçük isede tabiat ve suret-i taişee asla biri birinden fark yoktur.

Mülasık Hemşireler

Bu gün Avrupa’da celbi hayret olan ğaraibden biri de Paris’de “Kete” tiyatrosunda “Mösyö Matrinin Sergüzeşti” namıyla vazii sahne-i temaşa idilen bir oyunda seyir ittirilen ikiz mülasık hemşirelerdir. Ruz-u laj vezaifa yad olunan bu iki hemşire bellerinden biraz aşağıda birbirine mülasık olarak 1878 senesi Kanun-i Sanisinde bu himayede tevliid itmişleridir. Bunların efal-i hayatiyenin birçoğunda yeni diğerinden büsbütün ayrı gibidir. Tefekkürleri teesirleri, teneffüsleri başka başkadır. Vecihen birbirine pek meşabe olub ikiside sarişindir. Bir kanepede oturdukları zaman mülasık oldukları görünmez yan yana oturmuş iki hemşire zan olunur. Fakat birisi cüzice bir hareket itse diğeri de bu harekete tabii olur. Umud fakrileri yeni diğerinden biraz mteye teşkil iderek ayrılır. Roja Jozefanın pederi bir fakir köyli olub zevcesi ve dört çocuğı ile Alp kotyon silsilesinden tabur tağı yakınlarında bir kasabada ikamet itmekde idi. Tiyatroçılardan birinin ebrami üzerine cemii servet arzusuyla ikiz kızlarının memalik-i ecnebide teşhirine muvaffakat göstermiştir. Bu ikiz kızlar Paris’de ibtida kate tiyatrosunda geçen haziran içinde teşhir olunuşdur.

Resmi yigirmi dördüncü nüshaya konilacaktır.

İavanzade Mehmed Süleyman

Tedbir-i Menzil-i Melbusat

(yigirmi ikinci nüshadan mabaad)

1- Fanila

Fanılanın faidesi ve suret-i istimali pek ziyade koyi ve demvi almaz ac olunr ki fanila istiamallarına halcan kalub ve baş dönmesi gibi hastalıklara düşar olacakları etbaadan bir kısım kalil tarafından dermiyan olunmamış isede ihvale mesrude alielumum herkesde olmayub pek nadir vukui bulduğundan husus-u mexkur bir kaide-i umumiye ithaz onamayub mevad adliyeden ibaret kalur diye etbanın bir çoğı idda iderler.

Halbuki adi ishaller için (fanila kaşuk) istiamali en büyük ve en nafii ve ekseriye daimi bir ilac olduğu gibi basur hastalıklarına düşar olanlarda (fanila gömlek) ve keza (fanila ton) eksasi mualecatdan ziyade fevaidi celb olduğu heman beyan elteba müttetik aliye meselesidir.

Fesad maade ve bağırsak afvetini ve askuriyed gibi nihayetleri vehim ağracı hastalıklarda dahi merisin fanila eksosi pek ziyade fevaiddir- mevcub olduğu ve bilhassa alem rahiyei yani sizi ve nakris hastalıklar için fanila gömlek en büyük bir ilaç olduğu mücrebatdandır.

Ekseriya boğazında bademcikler zuhur idub anlar sebebiyle rahatsız olanlar ki boyun bağı makamında faniladan mamul bir madde istiamal eylemeleri mezkur bademciklerin define ve meridin yohallardan heman külliyeen helasına sebeb olduğu cihetle gerek bu fıkra [S.369] gerekse bunden evvelki iki üç fıkrada dermiyan idilen hastalıklara karşı fanılanın müsabak ve mecrub olan fevaiddi nazar imaane alınınca ne dereceye kadar faideli olduğu ve bu suretle fanılanın muhsenati meydana çıkmış olacağı tahkik ider.

Gelelim fanılanın surat-i istimalindeki ahvale alielumum vucudları zaif ve hususan göğüslerinden meriz olanlarla daimi öksürüklere mübtela bulunanların alieldevam fanila eksa eylemeleri mevsim-i seyfide eksa eyledikleri fanılanın daha kalıncalarını vakt-i şitade giymeğe muated eylemeleri her şeyden ziyade dikkat ve itina olunacak maddelerindendir.

Bazı kimseler yalnız mevsim-i şeta de fanila gömlek giyub yazın çıkararak yerine bez gömlek giymekle müelüf olduklarından bu gibi zevat için işbu risaleciğin daha baş taraflarında beyan mufasalan dermiyan olunduğu vecihle evvel bihar sıcaklarına kapılıbda bütün kış giymiş olduğu fanila gömleği vakitsiz yani ortalık layıkıyla kesb-i hararet itmezden evvel çıkarmamağa ve bilakis soğuklar terkib eylediğini his ile vakit zamanında bi tekrar giymeğe fevkalade dikkat ihtimam lazımdır.

Birde ticaret vesair her ne suretle olursa olsun gezginci adamlar ve bilhassa askerler ekseriya derece-i harareti muhtelif aklımın tabiati bütün bütün başka ve rutubet ve yubusti metnevii mevakkii ve mevasimde biltabii bulunacaklarından bu gibi zatlar için aliyeldevam fanila gömlek yani vucuda mülasık olmak şartıyla fanila gömleğin kış ve yaz istimali ve icabati emavirden almağa anlarında bu maddeye tevfiq muamele eylemeleri icab ider.

Fanılanın kablelistimal-i ihzari

Gerek gömlek imali için mübayaa olmayan fanila, kumaş gerekse hazır olarak fanila gömlek ve alielumum yıkanmağa muhtac olan yünli mensucat yıkandıkca küçülmek yani su küçülmesi toplanub ve bozulub cekilmeğe biltabii meyal olduklarından, bu gibi maddeler birkaç gere yıkandikdan sonra gereği gibi küçülüb dar geleceklerinden ve bu hal ise bir çok zararı mevcub olacağından bu mesellu yuali mensucat alielhusus daima yıkanmağa muhtac olan fanila gömlekle yeni inşaa oldukları veyahut hazır olarak mübayaa idildikleri halde biçilmezden ve hazır mübayaa olunanlarda giyilmezden evvel pak bir tahta üzerine serilub bade dört kaya su derununa yigirmi beş dirhem halis sabun vazii ile güzelce hal itdirub mezkur sabunlu suyi el tayanacak kadar sıcak olduğu halde yünli kumaş her ne ise anın üzerine ve her tarafına sirayet idecek suret de dökmeli ve dökülen su layıkıyla soğudığı zaman mezkur eşya her ne ise

kaldırılıb sıkmaksızın rüzgara karşı asılarak kurutmak lazımdırki bu halde olanlar bilahare pek çok çekmezler veyahud bu mesellu yünli mensucat kablel istiamali bir kere soğuk suya urub bade sıcak ve sabunlu suyada urarak sıkmaksızın dölece haliyle bir mahale asilur ve kurudilur ise muahiren pek ziyade çekilmemesini mevcub olub hayliden hayli faidesi görilur.

2- ton

ton denilub ayağa giyilen libas aynı gömlek gibi vucuda mülâsik olacağından ve mühim kısımları muhafaza itdiği gibi gömlektan ziyade kirlenub daha ziyade yıkanmağa muhtac olduğından her iki hale yani hifz-ı sıhhat ve idare nokta-i nazarların da gömlek hakkında remyan olunan mülâhazata bi tamaha ve belki daha ziyade afk olması lazım gelmekle tefsilden sarf-ı nazar olundi.

3- Çorab

çorab ayağa mülâsik olarak giyilen libasın en mühim kısmi olub insanın her şeyden ziyade ayağından muhafaza idilmesi ve ayağın ekseriyetle derlemesi ve kesb rutubete biltabii bilvazii meyal bulunması cihetle çorabın bihamahal yün olması ve kış yaz yün çorab istiamali olunub ancak kışın daha kalın ve yazın incelerinin kullanılması lazım ve labeddir.

Elbise-i dahiliye en ziyade hifz-ı sıhhata muvaffak olmak üzere tedkil ve intihab idilmek lazım olduğundan olbabda erkek ve kadın çocuk bile istisna seyan itibar olunarak mevad lazimesi belada derc idilmiş idi. Halbuki elbise-i hariciye için bunların her birine göre tefrik lazım geldiğinden bu mebhiste ona göre tertib idilmiştir.

4- erkekler için elbise- i hariciye

Erkeklerin arkalarına giyecekleri bu elbise-i hariciye esasen [S.370] mensub oldukları meslek ve zancatın icabına tabii olub one göre tabii olub ona göre tahlif ideceği tabii isede madde ve kışafat ve metanet şıkları alielumum nazar-ı itibare alarak mütalaa olundukda bunların çoğa ve aba mesellü mensucatdan olması çaresiz olub ancak biçim ve nevilerine dikkatli daima idare nokta-i nazarınca ahvan ve sağlam ve tayanikli olmasına dikkat lazımdır. Mesela daima sandalye ve kanepe üzerinde ayakları uzanmış olarak oturmakla maluf olan Franklere ve bahusus İngilizlere takliden hanesinde mefruşatı Osmanlı tertibi üzere minder ve şilteden ibaret olan bir zatın ayağına tar pantolon giyinmesi rahatsızlığı iltizam ile beraber idarece suistimali mevcub olmakdan başka faidesi olmayacağından bundan ve yazmasına ihtiyac olmayarak bilinen bir takım hallerden tevkii lazımdır.

5- kadın elbisesi

Kadın elbisesi için cins ve madde tayin etmek pek meşkül ve hala modacıların elkaat fasidelerine galeba ziyadesiyle müteessir olduğundan akli basında olan hanım efendilere bir dereceye kadar latif olan ve sayayı atıyeyi kemal hulusi ile arz itmeği ifa-yı hidmete kafi ad iyledik şöyle ki:

ailesine yar o kadini kadın kadincik ve safinelik azametli iffetli hanımlar ki hademete elbeyt unvan-ı fahiresine layıkdırlar bunların yapdıracakları elbise için intihab idecekleri mensucatin madde ve rengine atıf nazar-i dikkat itmezden evvel intihab olunacak kumaşın şekli ve luni ile ahval-i sairesi kendi sima ve etvarına muvaffak olub tarz-ı vvcuda halel vormemesine vekamet delcusinin letafetini bozmamasına dikkat etmek en birinci vazife olduğu gibi senenin derecesiyle kumaşın hal ve şani her vecihle metasıb düşmesine ve alielhusus mensub olduğu hanenin derece-i amirane ve servetinin kaldırabileceği ahvale tamamıyla muvoffak olmasına ve elhasil etvabının hali derece-i servetinin letafet-i haliyesinin icabat-ı memleketin ahval-i zamanenin ve hususat-ı sairesinin her haliyle mebsuta mütenasib olmasına fevkalade itina ve himmet eylemek evsaf-ı maruzenin icabından olduğu ve areste-i kayd ve beyandır.

Vakia beladaki evsof ile müttessif bir hanım arkasino gayet mezyin ve ağır ipekli kumaşdan bir entari giyubde ayağında pek adi bir suhtiyandan mamul ayakkabı bulundurmak veyahud arkasında adi ve pek bayağı basmadan bir entari bulundurubda ayağına kadife putin giymek veyahud zikr olunan münasebetsiz haller gibi uygunsuz ve yakışksız kıyafetlerde bulunmağla beraber başına birde elmas takmak pek çirkin ahvalden olduğu gibi Frenk kadınlarına takliden mesela zaif albeniye olan bir kadın yakasi açık ve düşük ve kollari kısa (dekolte) denilen tarzda enteri fistan giymek ve hala zaif el vücut olmağla beraber esmer olan olubda bu hallere girmek ve emsali münasebetsiz hallerde bulunubda elaleme gülünc olmak asrimizdaki hanımefendileri bhusus mekteblerden yetişen fazilelerimize yakışmaz gayetle çirkin hal olduğunu tarife hacet gerekmez bu vesai latifeden sonra hanımefendilere pek ciddi olmak üzere madde-i ayetiye arz ve tebliğ ile hıfzel sıhha ve insaniyet namına olarak bu tavsiyemizin icrasını yine cidden arzu ve temenni iyeriz şöyleki : güya göğsi muntazam göstermek niyet-i kasidesiyle esasen bir takım esfelin ya dekorehtai olub (korse) denilen beli malumen istiamalinden muhderat fezail sematemizi hasebel hamiyet manii ile teekid ve saya münasib görildi.

Mutnevia

Maharetli Filler

Yabani filler sürülerle Hindistanın cunubında vakii "Serendip" atasında bulunur. Bu hayvanların bir çoğı tutulir ve alışdırılır. Köprüler, haneler, maabedler inşaasında vesair hususlarda istihdam olunur.

Yapdıkları işlerde fillerin ğayet dikkatli hareket itdiklerini seyahin rivayet itmekdedirler.

Hattı bu filler bir mahle vazii itdikleri taş veya kütük toĝrı konılmadığını muayene etmek için bir kaç yerde geriye giderek muayene itdikden sonra toĝrı almadığını anlarlar ise bu taşı veya kütüğü asıl yerini buluncaya kadar iterler.

Bir kaç sene evvel "Serendip" atasında bir mahale iki mil bade ve mesafede olan bir yerden su getirmek için burulur ferş olunmak iktiza ider fakat arada yol olmadığı cihhetle bu işte memur olan mühendis fillerden istifade itmeği kararlaştırır.

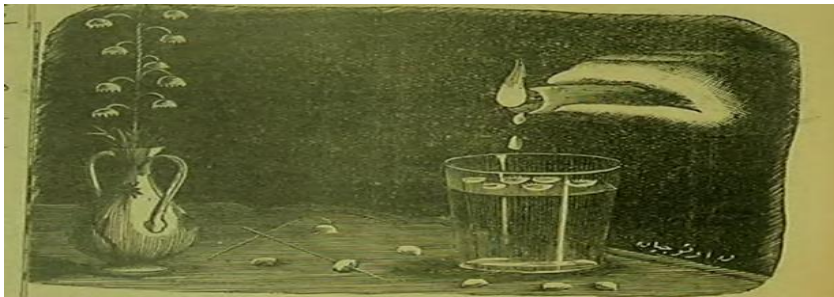
Fillerin yapdıkları işleri görmek insana mevcub hayret [S.371] olur. Fillerin bu rufreşında ne suretle hareket itdiklerini şurada muhtasirca taarif idelim:

Filler den her biri hortumi ile büyük su borularından birini kaldırarak muvazene itdikden sonra vazii olunacakları mahale kadar salimen götürirler. Yolda ev, ağaç ve çalılık gibi tesadüf itdikleri mevonii karşısında asla revî tereddüd göstermezler. Başında oturan süricinin emrise tabii olarak istenilen mahale kadar giderler. Diz çöküb hortumundaki boriyi tamamıyla mahaline vazii iderki en usta bir zanaatkar bile bunda zerre kadar bir kusur bulamaz.

Eğer fil borulardan birini diğerine rabt itmekde düçar müşkülât olur ise ayağa kalkarak borinin bir ucuna gider ve boriyi tam yerini buluncaya kadar başı ile tayanır.

Hüseyin Maşuk

Fenni Eğlenceler

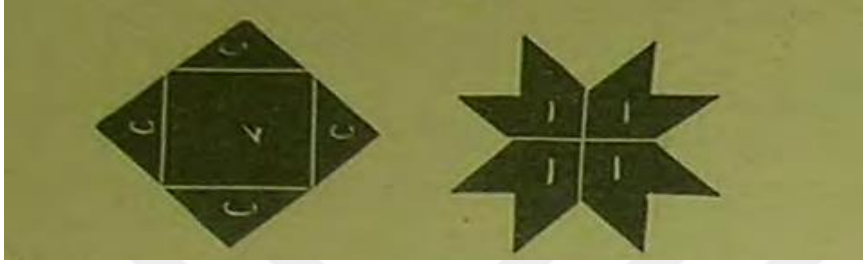
İncu Çiçeği

Üçde ikisi su ile mumli bir kadehin üzerine yanan bir mumi resimde görüldüğü üzere eğecek olursanız mumun eriyen kısmı damla damla su üzerine düşer ve incu çiçeğine meşabe mahdub ve kenarlari mezin bir şekil alır ve su üzerinde yüzer. Mumun kadehin uzak ve yakın bulunmasına göre bu daneler büyük veya küçük olur. Ğayet ince bir demir tel alınız. Bunun bir ucunu ısıdub henüz kadeh derununda bulunan danelerden birinin merkezinden geçiriniz. Ve bu

dane dakşamamın içün telin ucunu biraz kıvrınız. Bu suretle bir çok ince demir teller alarak bir çok çiçekler yaptıktan sonra büyükler aşağı ve küçükler yukarıya gelmek üzere telleri birbirine rabt idiniz. Yeşil renkli kağıddan kesilmiş ince yapraklarla bu çiçekleri bir saksıya koyunuz. Ne solar ne dökilir. İstedığınız kadar saklayınız.

İavanzade Mehmed Süleyman

Yeni Mesele

bu iki şekilde bulunan tokuz

hanenin bir merbiî teşkil itmek üzere tertib ve tanzimi matlubdur.

İşbu meseleyi toğri hal iden zata yaldızla Mücelled İâman Kitabı virilecektir.

İavanzade Mehmed Süleyman

Hal-i Mesail

22 inci nüshamızdaki meseleyi ibtida suret halini göstererek Mekteb-i İdadididen Filibeli Mehmed Âdil Efendi hal itmiştir. Hediye kitabhaneden alması rica olunur.

Suret-i Hal: Sûdün ibtidası $1/3$ i içulur $2/3$ i kalır defâa saniyede bunun rabii yani $2/4 \times 3$ ve defî salisede bakının yâni $2/3 - 2/4 \times 3 = 1/2$ mikdarına nisfi $1/2 \times 2$ içulur. $1/3 + 1/6 + 1/4 = 2/4$ olmağla sūdün üç rabî içmiş olur.

Toğri Hal idenler:

Marta oğli Yanko, Bafralı Şükri, Mehmed Emin, Mehmed Niyazi, Mekteb-i Mülkiyeden Mehmed Şevki, Hüseyin Talât, Kızıltoprakda Münir, Halebciler Köşkünde Mehmed Tefik, Numune-i Terkiyeden 53 numarolu Kemal, Vasfi Efendizade Hakkı, İddai Mülkiyeden Yakub, Karslızade Mehmed Said, Mekteb-i Harbiyeden Bağdali Mehmed Âli, Tabbiye-i İdadiyeden Selanikli Şevket, Darelfeyz-i Hamdiyeden Cemal Âli, Şûbe-i Mâârifden Avram, Daretledrisden Ahmed, Mehmed Onur, Paşa Kapusi Rüşdiyesinden Emced, İdadii mülkiyeden Girilus Pisisidis, Osman Edib, Vahon, Mehmed Alaaddin, İzmir İdadiyesinden Mehmet Subhi ve Mükerrerem, Ravza-i Terki Mektebinden İsmail Hakkı, Darülfeyzi hamididen Mahmud Hamdi, Eyub

Rüşdiyesinden Mahrec Mustafa Raif, Zeyrek Rüşdiyesinden Hüseyin, Soğuk Çesme Rüşdiyesinden Liğor Taronk, Menbii fivazandan Nureddin

İhtar - evvelce söylemiş idik meselelerin suret-i halleri gönderilmelidir.

Yalnız neticeyi gönderenler hal itmemiş nazarıyla bakılacak.

[S.372] Haftalık Takvim

1309 sene-i Hicri-i Kameri 1270 sene-i Hicri-i Şemsi 1307 sene-i Mali 1892 sene-i Frengi												
Günlerin isimleri			Pençsenbe	Cum'a	Cum'airtesi	Pazar	Pazarirtesi	Salı	Çarşenbih			
Aylar			Cemaziyel Ahir	28	29	30	1	2	3	4		
			Kanun-u Sani	16	17	18	19	20	21	22		
			Rumi									
			Kanun-u Sani									
Frengi			28	29	30	31	1	2	3			
Ruz-i kasım salbileri			83	84	85	86	87	88	89			
Evkât			Tulu'uŞems	DS	1055	53	51	48	46	44	43	
			Öğlen	DS	706	5	4	3	2	1	0	
			İkindi	DS	9044	43	43	43	43	43	43	
			Yatsu	DS	1034	34	33	33	33	32	32	
			İmsak	DS	12013	11	9	7	5	2	1	
Alafranga Sa' ati ile akşam			DS	5018	19	19	21	11	22	23		
Ta' dil zaman			DS	13018	28	38	46	54	13000	07		
Gündüzün müddeti			DS	9046	48	50	52	54	57	59		
Vukûât				Erbaiyenin soni		Hamiyenin ibtidası	Şabat frengi					

Yeni Kitaplar

Mefatih yahud Sarf-ı Arabi

Ali Nazima Beyin- Sarf-ı Arabiyi balsuhule ve müddet-i kalile zarfında talim itmek arzusunda bulunan mübtedilerle mekatib-i umumiye Şakirdanına pek çok fevaidi ve bir hayli kavaidi havidir. Bunun münfeatin arabiyatdaki akındarı müsellemler olan fadıl şehir Zihni Efendi hazretleri bir tefrid ilede tasdik ve tahsin olunmuş olduğundan

bizce başka söz söylemeğe lüzum yoktur. Yalnız lisan-ı arabiyi sürat ve suhulete tecsil itmek isteyenlere ve mekatib-i müteadedeye tavsiyesiyle iktifa eyleriz.

bihasi 100 para

tatbikatlı hülasat el nehv

mekatib-i ibtidaiye baş katibi Rasih efendinin müellifin tecarib-i adidesi mahsulü olan bu kitap bilcümle mektebler şakirdanına arabi tahsil arzusunda bulunan mübtedilere gayet faideli bir eser olmak üzere tahrir ve tertib idilmiş vafii elvakii bu yoldaki risalelerinin cümlesinden ziyade tashih-i istifadeyi mevcub olduğu erbabi tarafından tasdik ile beraber fevkelhade takdir ve tescin olunmakta bulunmuştur.

Bihasi 3 guruh

Nevba-i Kavaid-i Farisi

Muallim Faris şair şehir Safi Efendinin Farisi lisanının bize göre ne kadar vacib el hasıl bir lisan olduğunu izaha hacet yoktur. Bununla beraber bu lisanın mübayisine matluk henüz mükemmel bir telif vücuda getirilmemiş idi. Bu ihtiyacı cümleden evvel takdir iden ve bazı mekatib-i hususiyede vakii olan tedrisatı münasebetiyle teshil istifade tarikini bir tecrübe anlamış bulunan müellif mumialeyhin şu yeni Farsiyi az vakit zarfında suhuletle tahsil itmek arzusunda bulunan rağbetkarane eshab-ı mütalaaya suret-i mahsusada tavsiyesini ve zaif hayr-i hevahiden ad ideriz.

Bihasi yalnız 100 para

Muhtesir Tarih-i Osmani

Kul ağası Ali Cevad Beğın selatin izam Osmaniyenin mübdei zuhuriyle müesses beniyân saltanat-ı Osman Gazi Han hazretlerinin ahd-ı hümayunlarından şevketlu padişahımız (Abdulhamid Han) Sani

Efendimiz hazretlerinin zaman saadakteranelerine kadar kindar iden vakai havi eser muhtasır ve muteberdir. Her bir padişahın ahdı saltanatını ve vakii mezkurenin hūlasasını mübeyin ğayet müfid bir cedul ilave olunmuş olduğu gibi talebenin istifadesini tezbid maksadıyla her sahifenin nihayetine iftiza iden sual ve cevaplarla zir kitaba birde lūğatca ilave idilmiştir. Müellifinin tarih-i coğrafya fenlerine olan malumat müsellemesi bu kitabı sair emsanından kat kat faik bir hale isal eylemiştir. Hūlasai Tarih-i Osmaniyeimize vukuf peyda itmek isteyenler ile umumi mekatib müdir-i malumları ve heyeti muhteremelerinin nazar-ı dikkatleri davet olunur.

Bihası yalnız 2 ğuruş.

Kainata bir nazar

Veyahut

Mücemmed Tarih-i Umumi

Mekteb-i Şahane muallimlerinden Muhiddin Efendinin üzerinde yaşamakta olduğumuz küre-i arzın tarih-i nazarında tanılmaĝa başladığı zamandan yani tarihin munkasım olduğu üç karanın birincisi olan karan oldin,

karan cedid kadar kezar iden en mühim vakaii tarihiyesi bir takım muateber tarihlerden hūlasa suretle ve kemale dikkate itina ile vücuda getirilmiş bir ser-i kıymetdardır ki tarih-i umumiye mütealıklık yazılan mücemilat içinde şimdiye kadar bunun gibi hem mücemmil hem etraflı bir kitab görülmemiş olduğundan bil cümle mekatib-i rüşdiye için tedris olunmak üzere nazar-ı tedkik ve muayineye alınması lüzimi halisane ihtari vacubiyeden add iyleriz.

Bihası yalnız 4 ğuruş.

İlaveli Bina

“bina” ismiyle maruf ve meşhur olan bu sarf-ı arabi risalesi anlaşılmasından suhulet olmak için bab-ı ibtidaları ve söz nihayetleri ayrılmış ve misaller işaret-i mahsusa ile tefrik olunduğı gibi her bahsın nihayetinde dahi Türkçe olarak iktiza iden sualler tertib ve tahrir ve hatemei kitaba bir cedvel ilave olunmuştur. Binaenaleyh bu dahi ilaveli avamli derecesinde tefhimi kolaylaştırır ve eser-i meidedir.

Bihası 1 ğuruş

Müdir-i Mesul

Matbaa ve Kitabhane sahibi Kasbar

Sahib-i İmtiyaz

Ahmed Naci

1.4. HİCRÎ ŞEMSÎ (23) KANUN-İ SANİ SENE 1270 (NUMERO 24 – BİRİNCİ SENE) HİCRÎ KÂMERÎ (6) CEMAZİYEL-AHİR SENE 1309

Ma'ârif

(1309)

Umûr-ı idâre ve tahririyeye 'âid her husûs için müdir-i mes'ûl Kasbar nâmına mürâcâ'at olunur.

Her Pençşenbe günleri neşr olunur

Nüşhâsı 20 parayadır

Siyâsiyât dan mâ'dâ her şeyden bahs ider. Derc olunmayan evrâk i'âde olunmaz.

Şerâ'it-i İştirâ

Bir seneliği der-saâdet için - idârehânenen alınmak üzere – yigirmi, vilâyet için posta ücretiyle beraber otuz guruşdur

İdârehânesi:

Bâb-ı 'Âli caddesinde Kasbar matbâ'a ve kitâbhane ve mücellidhânesidir.

Leyle-i Reğaib

Bu gece nur-u İslamiyetin afakın cihana Pertev-i nişan ötesine bir mısra-i oldığı münasebetle umum-u elahali-i islamiye için mukaddes ve mübarektir. Bu sayede cemil-i işe halife-i rev-i zemin ve şehriyar maadeletkarin veli niimet efendimiz hazretlerinin ardiyad-ı umur-u afiyet-i hümayunları duasini avrude-i bana ihlasi ruidiyet irad ve umum-i kadirein-i kiramhazretini tebrikle serat iyleriz.

Muhteviyat

Leyle-i Reğaib- posta çantası- musiki- Venedik Sıhhiye Kongresi- Tarifat-ı Sayd tercümesi “yigirmi üçüncü nüshadan mabaad”- yeni çadır- tedbir-i menzil: melbusat “yigirmi üçüncü nüshadan mabaad”- tarih-i tabii: hüdhüd yahud çakır kuşu- bahçıvanlık “mabedevihatam”- metnevia: statistik- sudan mikroblar, iki ayakli bir kedi, nebati barometre, seyahat kazaları- fenni eğlence “bir bardak suyun hokkabazlığı”- hal-i mesail- yeni mesele- bir haftalık takvim- yeni kitablar

Posta Çantası

Sanayii elektrikiyenin hidmeti askeriyesi- şikağo sergisinde yüksek kale- sicilyada papirüs- Edison'un bir ihtirahi daha- nilin menbei- Avustralyada keşfiyat

Saiyeyi melukanede her cihhetle terkiyat-ı ilmiye ve daiyemiz yar ve ağyarın medh ve setayişini kazanıyor. Ahiren heyeti bahriyemiz tarafından İzmir Körfezinde icra olunan deyayi elektrikiye tecrübelerinin ehemmiyetini ve istihsal olunan muvaffakiyeti Avrupa mecarii ilmiyesi lisan-ı setayişle tezkir idiyor.

Miralay Manjonin tertibi olan projektörle icra olunan tecrübede İzmir Körfezinin nihayetinde bulunan balıkci kayıkları ağlar ile balıkçılarıyla 3000 metreden tamaen fark ve temyiz olunduğı gibi taşlar arasında sıkışmış küçük bir köyün evleride 6000 metreden tefriatiyle müşahade olunmuş ve 6500 metreye kadarda görülmüştür. Alman projektörleride 4500 metreye kadar alabilmiştir. İspanyada da deyayi elektriki tecrübeleri icra olunub Manjenin tertibi olan makineler ve 75 santimetru nisfi katrinde projektör kullanılmışdır. Karanlık bir gecede deyeyi elektriki ile bir çok nişan anılmış ve mermi hedefi isabet itdirilmiş. 9 kilometreye kadar görmekte kabul olmuş. İcra olunan şu tecrübeler deyeyi elektrikin habsusat-ı bahriyede ehemmiyetini bir derece daha göstermiştir.

.

. .

Amerika kıtasının dört yüzüncü sene-i keşfi olmak münasebetiyle Şikaço şehrinde keşad olunacak umum-i sergide [S.374] yüksek bardakla yapılacağını ilan olunmuş fakat bu kalenin şekil ve tertibini bir karar virilememiştir. Bu kulenin Paris de inşaa olunan Eyfel Kulesi tertibinde olması ve iki katdan ibaret olub katların Eyfelde olduğu gibi merbii olmayarak daire şeklinde yapılması takrir itmiştir. İrtifai 341 metre olub tertibatını yapan mühendisin hesab ve tahminine göre inşası altı ayda hatim bulacaktır. Ğarib ve şayana dikkat olan cihhet kalenin şekli ve irtifai olmayub ancak bu kadar cismi inşaatın altı aydan ibaret ve inşaatı nisbeten ğayet kısa bir zamanda hatame isali olacak.

.

. .

Sicilyada kain sıra küz- elmiyanına Mensub olan Ayabus nehri kenarında zaman-ı kadimide kağıd makamında istimal olunan (papirüs) nam-ı nebat küsüratla hasıl olmakda imiş. Bu nebatın Sicilya ceziresini hin istilalarında Arablar tarafından getirilub zeri idilidiğı ve arazii müsaid bularak o vakittenberu ve neşv ve nemasi payidar olduğu muhakkak görünüyor. Nebatın boyu 3 metreden 6 metreye kadardır. Sıra köz eda yaprakları kurudilub satıldığı ve üzerleri resimlerle nakışlarla tezyin olunarak kadınşara yelpaze yapıldığı mervidir.

Edison bir istihkam içine yerleşmiş yigirmi beş kişilik bir müfreze ile koca bir ordiyi mahv ve harab edecek bir makine icad itdiğini ilan itmiştir. Böyle bir keşfe karşı düçarüyle ve hayret olmamak ğayri kabul ve sıhhatından şübhe itmekde herkese mazurdur. Fakat keşfi ve kail ihtiraati heman kamilen harikulade olan Edison gibi bir zat olunca neticeyhe intizare tabiidir. Çünkü ğayri mümkün diye hükm viriken bazı şeyleri Edison taht itmekle sokmuştur. Edison henüz keşfinin neden ibaret bulunduğı bir tafsil söylemiyor. Ancak elektrik ile mayaatin kuvvetinden birlikde istifade suretiyle makinesi tertib itdiğini bildiriyor.

Afrikada keşfiyata devam iden Emin Paşa ile Doktor Şutulman Nilin en cenubi menbii olmak üzere Kiĝo isminde bir nehir keşf itmişlerdir. Bu nehir dört derece arz-ı cenubide bir yerden neb'an itmekde imiş. Haritalarda Tanĝanika ile Elber Edvar Gölü meyanında bulunub henüz layıkıyla malum olmayan arazi dahilinde arai olunan Kiĝo Gölününde keşf olunan nehirle teşkil olunduğı muhtemel imiş.

Coĝrafya erbabi buna bir karar virmek için şübhesiz keşfiyat-ı matmume ve tefsilat-ı lazımeğe intizar iderler.

Coĝrafya erbabini memnun edecek keşfiyatdan biride Avustralya atasının dahilinde Viktorya Çölü namıyla haritalarda gösterilub hakkında tefsilat virilemeyen arazii cismiyein geçen sene devir ve seyahata başlayan bir heyet-i teftişiyenin tedkikati sayesinde bir dereceye kadar malum olmasidir. Zan olunduğı gibi burasi kuri bir çölden ibaret değil imiş. Ekser mahalleri ağaçlık oldığı gibi büyük ormanlarada tesadüf idilmiş ve Avustralya'nın sekine-i kadimesiyle meskun yerler görülmüştür.

Musiki

Sabah tabanzi sefanın ilk naĝmei aşıkaneşi olan nesim bıkarak, bihar letafet neşarın daman sahraya serpdığı izhar renka rengi okşayarak bir behişte dünyeviye benzeyen yeşil ormanın taze

yaprakları arasından geçerken serair ğaribanesi pek yavaş ilan idiyormuş gibi bir hayişirdi hasıl ider. Musikinin ilk nağmesi başlar.

Zemini, üzerler-yağan şebnemlerden- incilerle işlenmiş sünbüllerden, menekşelerden, güllerden, simasi yeşil yaprakların teşkil itdiği tabii bir kameriyeden ibaret bulunan ve tului nuraniyenin aşkı olan bülñlün sedasi nesimin nağmatini takib eyler.

İzhar bihara ilan muhabbet itmek için kuşlara, sevdali kelebeklere rekabet iyleyen arayı bir ğoncanın evrak zümrüdini arasında sahrın şebnem namındaki gözyaşlarını içe içe sermest ve bihoş olarak, tabiata ninni gibi gelen bir ahenk ile çalgısını çalar.

Yeşil bir tepenin eteğine yığılan beyaz taşlar arasında neban iden coybar hoşciryen, sahilindeki değirmenin metsul dönmekte olan çarhının gürültisinden methasıl sedaya –şeyreldisiyle-muavenet ide ide akar.

Meleyen koyunlara kuzulara nazar şefkat ile bakan çoban hayat-ı beşeriyeye amik bir suretde teesir iden bir his şebabati tasvir için kavalini çalar [S.375] daman bukrani düra dür ifkalara temas iden reyayı bi yapanın emvac-ı ahenksazi, büyük ormanlarda rüzgardan hasıl olan iniltiye benzeyen bir nağme ile beyaz taşlar üstüne dökülerek kırılır.

Leyli ğarib hiss-i aşinanın iftidai sukuni olan muhattab sükûnet mutakaa içinde bir hayat-ı şairane sevdali keleklerde bir his aşıkane uyandirdiği gece yarılarında bi tabii ve hevab olan bir genc valide çiçeklerde mezin tatli bir uykunun bir rüyanın mağlubi buounan mahsul latif amirine uykusuzlukdan, yoğunlukdan titreyen sedasıyla- neğamat şefkat ve himmetden ibaret-bir ninni söyler.

Muhatabın suhti deryada nurani izler, ser ve siminler peyda iylediği bir zamanda, yürekleri yavaş yavaş tahrik iden bir adam hazin bir şarkı okur.

Cemiyeti beşeriyenin kısmı masumanesine sade dolana bakışlari, tatli tebessümleriyle runk bahş olan güzel bir çocuğun gül rengindeki dudaklarında validesinden işitdiği bir şarkı –yalan yanlış-dolaşır.

Bunlar şiirdir! Bunlar hep musikidir! Fakat yine bir gice mağmum, soluk çehresini kederin üstünde çizgiler peyda itdiği alnını felaketin dehşetli bir darbesiyle ağarmış saçlarıyla setr iden bir kadın boş kalmış bir yatağa meysane, mecnunane bir nazarla bakar. Bu yanakda on altı yaşındaki bir kızı vefat itmiştir. Tabuti o burhan fenayı aci pek aci gözyaşlarıyla takib iden bu kadının zihninde fenalık var! Nakihani bir tahvil bu kadına beyazlara bürünmüş olan bir hayal-i uhrevi gösterir! İşte bu kızıdır!..o ak saçlari zaif ruaşadar parmaklarıyla yolmağa o hayali sefide

karşı ağlamağa bu kürei meyusame arasında yine diğerine marbut olmayan bir takım kelimelerle haykırmağa başlar.

Elinizi kalbinizin üstüne koyunuz fikrinizi bir saniye yalnız bir saniye iştiğalat-ı saireden tahliye idiniz. Semi tedkikinize nesimin bülbülün, arinin, coybarın, çobanın, denizin, validenin bir havananındanın bir çocuğun nağmatini aldıktan sonra birde on altı yaşındaki kızını topraklara gömen bu zavallı, meyus validenin son feryadı ğaribanesini son ve evlilali bedbahtaneini düşününüz.

Musikiye aid olarak, buraya kadar saydığım nağmatın en rakiki en müeseri en acıklisi işte budur!..

Mehmed Celal

Venedik Sıhhiye Kongresi

Venedik Sıhhiye Kongresinin mübeni olduğu esas umum sekinei arzuluk sıhhat ve afiyetleri olduğundan bu hususda birkaç söz söylemeyi ve caibden add ideriz.

Taraf-ı devlet-i aliyeden memur buyrılan zevat haliye-i istikamet ve marufatla temyiz itmiş ve bulunduklari memuriyetlerde şimdiye kadarr marzi aliye muvaffak hareketle ibraz hüsn-i hidmet iylemiş bulunduklarından her halde bu vazifelerinde dahi meyamen irtizai cenab-ı zül İlahiyeye muvaffak hareketle mülkimizi marz-ı müdhiş malumeden bu vesile ile tethire muvaffak olurlar ümid kuyusundayız.

Kolera alet-i müdhişesinin menbii seduri Hindistanda vakii Ğanj Nehri olduğu tahakkuk itmiş mevaddandır. Oralar ahalisi adi bizim İzmid vesair mahallerde bulunan sıtmalar gibi her gün marz-ı mezkure mübşela oldukda ve bunlardan vefiyat bil nasibe pek az bulunmakdadır.

Koleranın Hindistan'da böylece az vefiyata sebep olması adeta marzı beldi halinde külli yevm meşhud olarak ahalisinin bu marzla kesb elfat ve itiyad iylemelerinden ileru gelir.

Koleranın Avrupaya ve memalik-i şahaneye sirayeti Süveyş Kanalinin hfrundan evvel ender olarak görülirdi. O zamanlar Basra gibi Hindistan'a karbiyeti bulunan mahallerde zuhur iderek oradan bazen Bağdad havalisiyle Acemistana sirayet iderdi. Lakin bu gibi vukuat mevaradatın yani Hindistan ahalisinin Bağdad vesair cihetlerle Hindistan'a azlığı hasebiyle nadiratdan madud idi.

Hind hacilari o zamanlar feraiz hacci eda için Mekke-i Mükerre ve Medine-i Münevvereye sefain mahsuseye rakeba muhatarikiyle geldiklerinden mesafe-i malumanenin o vaktini vesaitle

emta idi kolera alet-i vahimesinin tavsii ve sirayetini bir mikdar tadil iderdi. Veka-i tarihiye gösterirki Süveyş Kanalının hufrundan evvel kolera alet [S.376] vehimesinin ilk ayak atubda etrafa sirayet iylediği mahal Mısır kıtası idi.

Ve kıtaki Süveyş Kanalı açıldı. Avrupa ile Hindistan arsında toğrica ve suhuletle nakliyata başlandı. Kolerada Avrupa ve memalik-i şahanede mevsim sifa mahsus bir alet hükmini alarak ekseriya vakit maiyininde bilzuhur birçok vefiyati mevcub olmağa başladı. Tedabiri tahfiziye sayesinde ki marz-ı malum Hicaz taraflarında kaldığı gibi bazen de Atina, Bağdad, Haleb taraflarında müşahade oluyor. Eğer mevaradatın tedabir-i tahfiziye âdem reati kabul olacak olursa marz-ı malumeden ne İngiltere limanları ve ne Fransa memalikiyle aliye umum Avrupa Mason ve mahfuz kalabilir.

Serayit marzisi heva ve bu meyanda bilhassa kabl nakil eşya ve insanlarla olan koleranın manî sirayeti hakkında fi yumanhaza karantinalardan daha ıala bir vasıta olamayacağı muhakkaktır. Kolera alet-i müdhişesinin tedkik mahiyetiyle tedavii şafiyenin meydana ihraci zımında pek çok âlemler Hindistan’a kadar seyahat itmişlerdir.

Hati bu meyanda sayei merahme-i hazret padişahide Haleb ve Bağdad tarikiyle Hindistan’a kadar azimetine müsaade-i seniye şer-i fesdur iylemiş olan fahrel etbaya Osmaniye Miralay izzetlu Şakir Beğ Efendide teadad olunabilir.

Venedik Sıhhiye Kongresinde ittifak-ı araya şiddetle mukavemet iden İngiltere devlet fehimesi marhusidir.

Mum-i ileyhin serd iylediği itirazat karantinanın alem-i ticarete sekte ıraşından ibaret olub Hindistandan gelecek İngiliz mevaradanının kurataya vaziinden sarf-ı nazar olunarak bir tabib muayanesiyle bahr-i sefide saliverilmesi ve postaların hiçbir limana uğramayarak toğrica İngiltere’ye gelmesi keyfiyetlerinin taht- zaman ve inzibata alınarak müsamaha olunmasından ibaretdir.

Fi zamanına menafii tucariye her şeyden akdes vahim olsa bile ticaretin revaci ğaib olan yüz binlerle nüfusi tazmin idebileceği iddia idilemez olaki bu memleketin revaç ve itibari fevkalğaye olsun. Teslilat marziye ile tednii nüfus her şeyden eşiddir.

Zan edilmesunki karantinaların kısmen lağvi şimdi dermiyan olunur. Hayr-i bundan akdem yine Venedikte inkad iden kongredede böyle bir şey dermiyan idilmiş ve olvakit hiçbir şeye karar virilememiş idi. Şimdi alem-i insaniyet Venedik Kongresinden bir münfeat- azime bekliyor ve

bu münfeat-ı azimenin husuli içunda marz-ı malumdan en ziyade zarar virecek olan devletlerin sarf-ı mukderat itmesi lazım olduğu gibi anların tekalifi muhakana olacağıda şühesizdir.

İngiltere devlet-i fehimesinin bu hususda ona sordığı menafii ticariyedir. Halbuki Devlet-i Aliye-i Osmaniye'nin en birinci zururi her sene binlerce ahalinin han fenaya sarılmasıdır. Koleranın Hindistandan çıkub geldiği düşünülürse bunun dehşet-i malumundan mesul kalması lazım gelen İngiltere sıhhiye meclisleridir.

Memalik-i Devlet-i Aliyenin illeti müdhişeden tahlisi her Osmanlı için en ziyade arzu olunan bir halde Devlet-i Aliye, Portekiz ve Yunanistan marhusları kongre method bar ay imişler. Devlet-i ebedmüddet ile Yunanistanda koleradan ziyade metzarar olmak ihtimali olanlardır.

Venedik Kongresinde düveli muazama marhuslarının menafii ticariyeden evvel menafii ameyi ve hayat-ı beşeri mülhaza ve teamül buyurmaları ve kolera illeti müdhişesinden metzarar olan devletlerin marhusları tarafından dermiyan olunan tekalifi kabul itmeleri ümid olunur en ziyade muvaffak hak olanda budur.

Doktor Ş. Kamil

Zekayi Hayvanat

Mehasib Hayvanlar

Hayvanatdaki zekaya ara sıra celeb-i dikkat misaller gösteriliyor. Rusya etbasından Mösyö Temyofif köpekler üzerinden tecarib ğaribde bulunmuştur. Hesaba zekanın bir mukayisi nazariyle bakılıyor ve Polinezyalıların ondan ziyade sayamamaları zekalarının fekadana isnad olunirdi. Mukayis zeka hesab ise köpeklerin bunlardan zeki olduğu isbat olunmuştur.

Doktor Temyofifin bir finosi varmış. Karni toyduktan sonra kalıbın adeti üzere kalan kemikleri bir ahare yemek üzere bir yere gömermiş. Bir gün doktor Temyofif köpeğine 26 aded kemikten ibaret bir ziyafet tertib ider. Finoda bunları gömer [S.377] ertesi gün fino acıkarak toprak altında sakladığı kemikleri tahri ideceği şühesizdir. Fakat bu köpek icaba bir gün evvel gömdüğü kemiklerin adedi yigirmi altı olduğunu muhtar idebilecek kadar bir kuvve-i zekaya malikmidir? Yani yigirmi altıya kadar sayabilecekmi? Eğer sayarsa finoda zeka bir mahsub aded olunabilecek.

Fino kemikleri tahriye başlar. İbtida on kemik çıkarub bir sonra tokuz nihayet altı kemik çıkarır ve teamini yedikden sonra müsterihane yatar. Bu hesaba göre yigirmi beş kemik çıkarmış olur. Fakat tam hevab istirahat dalacağı sırada birden bire bir şeyi derhater itmiş gibi yerinden kalkar

tekrar toprağı eşmeğe başlar. Kalan bir kemiğide tenavülden sonra bu defaa istirahat kalbiye uyku çeker.

Eğer köpeğın zekası yigirmi altı adedini ihata idemeyecek derecede don olmasaydı yigirmi beş kemiğı çıkardıktan sonra yigirmi altıncıyı derahatar idemeyecek ve yirmi altıncıyıda yedikden sonra artık hiç tahriye tenezzül itmeyub köşe-i istirahat çekilmeyecek idi.

Doktor Temyofif bagirlerinde hesaba aşına olduklarını biltecrübe anlamışdır. Bir köylinin çift sürdüğı bargiri tarlada yigirminci sıraya ikmal idince işaretsiz kendi kendine Tefvik itdiğini ve civar köyde bulunan kilisenin saati on biri urdğı zaman istirahat zamani oldığını tefrişler turdiğini ve saat oni çaldğı zaman ise asla kayd itmediğini söylüyor.

Tedkikat-ı amika ile hayvanatda ihtimal virilemeyen bir derece eser-i zeka zahir olmayacağını kim iddia idebilir.

İsmail Ali

Taarifat-ı Seyyid Tercümesi

(Yigirmi üçüncü nüshadan mabaad)

Bin bin meşhur- (sual) de oldğı gibi hemzeyi kendiyle hareketin maahaz oldğı harfin mahreci arasına ve (bin bin ğayri meşhur) makablinin hareketi kendinden maahuz olan harf arasına koymaktır. (sual) gibi.

Bay'ii- (satmak)- lüğatda matluk mübadele ve istilah şer'ii envarde mal matkumun mal-ı matkumeyle temlikten mübadelesidir. Şurasida malum olaki ister mebyii ister semen olsun (hamr) ve (hinzir) gibi mal olmayan şeyin beyii batıl olub mal-ı ğayri matkumun semen yani para ile beyii batıl ve arzla veya arzın anınla beyii fasıddır. (batıl) aslen sahih olmayan ve (fesad) aslen sahih ve fakat vasfen sahih olmayandır. Mezheb-i Şafiide (fesad) ile (batıl) arasında fark yoktur.

Bay'ii vefa- bayiinin müşteriye (bu ğaybi zimmetde olan alacağına mukabil ödediğimde malım yine bana racii olmak üzere sana satdım) dimesidir.

Bay'ii bilrakam- bayiin müşteriye (bu şeyi üzerindeki rakama mukabil sana satdım) dimesi ve müşteri rakamın mikdarini bilmediğı halde kabul itmesidir ki bu suretle bayii munaakıd (fesad) olub müşteriye meclisde veya daha evvel rakamın mikdarını öğrenirse bayii bilatafak haiz olur.

Bay'ii ğurur- bayiinin helakıyla münfasıh olmak muhatarasında olan bayiidir.

Bay'ii minnet- bir adamın bir tacirden bir şeyi istikrazi halinde tacirin ana kard hissen virmeyerek ayna virmesi ve virdiği şeyi mestekar dakimanından ziyade bir miktara mal itmesidir ki veche tesmiyesi (din)den (ayn)a iarazan vakii olmasidir.

Bayii talciat- insanın hesabı elzarure ve medfuala suretinde bulunarak mübaşeret itdiği bayiidir. Mesela bir adamın diğer bir adama (sana evimi bu kadara mukabil hakikaten değil, zahiren satdım) diyerek bu hususda şahid dahi tutması gibi ki bir nevii hazildir.

Bidaa- akli evvel ve merkez ima olub sevad ğaybiden en evvel munfasıl ve felaketin nir izamidir ki beyazla tavsif bu noktaya ve beyaz, sevad ğaybiye tekabül itmek maksadına ile iyuce tabyin iylesine ve evvel mevcut ve vücudi ademine mercih bulunmasına mübenidir. Vücut (beyaz) ve adem (sevad) olduğundan arifinin bazilari (fakr)i her madumun tabiyinine badi olmak hasebiyle (beyaz) ve her mevcudun inadı emini mevdi olması saikasıyla (savad) ile tavsif itmiştir ki (fakr)den arz (fakr-i emin) dir.

[S.378]

Bab-el Tae

Teaniyes- Mevkuf aleyhi (Hae) olandır.

Tealef- ve- Tealif- eşyayı kesireyi bir isim ile yad idilecek hale sokmaktır ki bazı iczasının yendiğerine nisbeten takdim ve teahir suretiyle tertibi dahi bu tarifde dahildir. Binaenaleyh (tealif) [tertib] den iamdır.

Tabii- cihhete ve ahdede tolayı makabilinin taht teesirinde olan her ikinci şeydir. Bu kaydla mübtedanın haberiyle (alamet) ve (ialamet) babından meful sani ve salis bu tarifden hariç bulunur. Amel bu şeylerde cihhet ve ahdeden değil, (teekid) (sıfat), (bedel), (atıf-ı beyan) ve (atıf-ı cahraf) gibi beş darb üzere icrayı teesir ider.

Teekid- matbuanın emrini nisbeten veya şümül cihetiyle takrir ve takviye iden tabiidir. Bazılarına göre kendinden evvel hasıl olan manayı tekrardan ibaretdir.

Teekid lafzı- lafz-ı evvelin tekrarıdır.

Teesis- kendunden evvel hasıl olmayan manaanın ifadesinden ibaretdir. Kelamın ifadeye hamili iadeye hamilinden iyi olduğundan (tesis) (teekid)e mercihdir.

Teevil- an asıl (tercii) ve istilah-ı şerade lafzi manayı zahiresinden alarak mülayim ve muhtemel ve kitab ve sünnete muvaffak olmak şartıyla diğer bir manaada istiamal itmekden ibaretdir.

Mesela (yehric ehli.....) kul-i celilinde olduğı gibi ki kuşun yumurtadan ihraci murad idilse (tefsir) ve kafirden mü'min veya cahilden alimin ihraci murad olunsa (tevil) olur.

Tebayin- ikisi bir şeye nisbet idildikde birinin sadık olduğı manada diğeri sadık olmayan şeyler arasındaki münasebet olub eğer aslen bir şeyde tesadüf itmezlerse beyanlarında (tebayin kali) mevcut ve merciaları (salbitin) olur. (insan) ile (faris) gibi. Ve eğer cümlede tesadüf iderlerse aralarında (tebayin-i cüzi) ve (umummen vech) bulunarak mercialarıda (salbatin cüziyetin) dir. (hayvan) ile (ibid) gibi.

Tebayin-i aded- her iki adedde üçüncü bir aded tamamen dahil olmayandır. (tokuz) ile (on) gibi ki (vahd) den başka bir aded bunlara tamamen dahil olamaz. Ve ahd ise (aded) değildir.

Tebessüm- ne kendisine nede komşusuna mesmui olmayandır.

Tebviet- kadini hali evde iskandır.

Tebeşşir- (müjde) Sururi metzemin ihbaridir.

Tebzir- mali israf suretiyle tağıtmaktır.

Temim- mübalağa gibi hilaf maksud olarak fazla bir şeyi ifade itmeyen bir söz iradidir. (ve yutamumun elteam.....) kul-u celilinde olduğı gibi ki burada (ali habe) cülesi (mai habe velihtiyac ile) takdirindedir.

Tecelli- envar-ı ğayubdan kalube münkeşif olandır. (ğayub) sığa cemiinin iradi evarid tecellisinin teadidi itibariyle olub ismen ilahiyeinin her biri hayta ve cevher itibariyle tecelliyat matadedeyi şamil ve tecelliyati izhar iden emhan ğayub yedidir ki: [ğayıb hak ve hakaik] ve andan hazret evadanida temiz ihfa ile infasıl iden [ğayıb hifai] ve hazret kab kusinda (ğayıb elhay) den temiz hifa ile munfasıl [ğayıb-i serr] ve tabii emride temiz hafı ve ihfa ile munfazıl ve hazret (ser elvücüdi) den ibaret [ğaybi ruh] ve ruh ile nefisn taanıkına ve ser vücudiye mahal ve ahdiyet cemii kemal suteiyle isticlasına manse olan [ğayıb-ı kalb] ve (ğayıb-ı letaifi bedeniye] emr-i münazarası ve cemian ve tefsilen mayhak lahinin keşfi matarih inzari olan [ğayb-i nefsi]den ibaretdir.

Tecelli-i Zati- sıfatdan hiç birinin iştiraki olmayarak mabdeyi zat olandır. Fakat hak, mevcudat üzerine his zatıyla tecelli itmeyerek haced-i esmaiyyeden birisi vasıtasıyla tecelli idildiğinden bu tecelli dahi esma ve sıfat vasıtasıyla olur.

Teceli-i Sıfati- zatdan tayin ve imtiyaz itibariyle mübde-i sıfatdan biri olan tecellidir.

Tecrid- ayinenin sathında bulunub sefa ve estvasini ihlal iden tamar ve gelur gibi ser ve kalbi müsteveli olan sur-u günüye yine zatında muntabii ağyardan masevi ve kainatdan tasfiyedir.

Tecrid-i Fil Belağat- münteziiana olan emirde mevcud [S.379] sıfatda kemali eşrab ve sıfat-ı mezkurede mübalağa maksadıyla bir emir-i musufeden yine o sıfatla matsuf diğer bir emir intizadır. Mesela (falan sadık sahihmidir) didiğimizde bir sıfatla musuf bir emirden sadakatle matsuf (falan)i teziddir ki bu sadakatda bir emir ahr olub maksad-ı asliyede sadakat sıfatında mübalağadır. (sadık hamim) karib müşfikdir. Arbiyede bu misalimizin muedasi (limon falan sadık hamim) cümlesiyle eda olunur ki buradaki (men) tecripdedir.

Tecnis-i Mezarî- (zari) ve (bari) gibi iki kelimenin arasındaki fark bir harf metkarından ibaret olmaktadır.

Tecnis-i Tasrif- iki kelime arasında bir harf diğer harfle veya mahreçle abdalden ibaret, bir fark bulunmaktır. (vehm-i yenhun anha veyanaun...) kul-i celilindeki (yenhun) ve (yenaun) kelimeleri vey (mefyih) ile (mebyih) kelimeleri gibi.

Tecnis-i Tahrif- iki kelime arasında heyet-i ihtilaf bulunmaktan ibaretdir. (berd) ve (bird) gibi.

Tecnis-i Tashif- fark bir noktadan ibaret olmaktadır. (nefi) ve (taki) gibi.

Tecahül-i Ârif- bir noktaya mübeni malumi başka bir yolda sevk itmektir. Hazret-i benni sallîâleyh ve selamdan hikayeten hak teâlanın irad buyurdukları (ve ene ve iyyakum....) kul-i celili gibi.

Ticaret- rech yani karla satmak için bir şeyi satub almaktır.

Tahkik- mes'eleyi delil ile isbatdır.

Tahrîi- ömürden ahire ve evlasini talebdir.

Tahrif- manaya tokunmaksızın lafzi tağyir itmektir.

Tahfet- adamın (bir) yani tışarudan ithaf itdiği şeydir.

Tahzir-korkunc şeyden çekindirmek için (atuk) takdirinde mamul olandır. (ayak ve elasid) gibi tahzie bazen mahzur menhi makruren zikr iderek ifade olunur. (El tarik el tarik) gibi.

Tahli- (tekaşif)in zıddı olub üzerine bir şeyi manzum olmaksızın hacimin tezayididir.

Teharic- lüğatda (huruç) masdarının (tefail) babına menkul sığası ve istilahda, içlerinden bazisini terkeden bir mikdar alarak, aradan çıkmak hususunda virse arasında müsâlaha vukuidir.

Tahsis- kendine miktaren bir delil müstakil ile (amme)ni bazı aksamına kasridir. (müstakil) lafzıyla (istisnai), (şart), (ğayet), ve (sıfat) tarifden huruç bildir ki amme la hak isede (mahsus) değildir. (miktarın) lafzıyla (nesh) tarifden hariç kalur. (Halık-ı kğlli şey'i) didiğimizde mahsusen Cenab-ı Hak anlaşıldığı gibi.

Tahsis-i Alet- bir mana-i mübeni bazı suretde hükmün medii aleyhin ve sıfatdan tehalifdir. Husus alel babından yani kıyasa mahsus değil adem-i alet saikesiyle hükm-i kıyasın ademine mübenii buna (istihsan) dahi dinur.

Tahsis- nehvi ulemasi nezdinde nekratda hazıl olan iştiraki taklildir. (recil alem) misalinde olduğu gibi.

Tedahil- hacim ve mikdar cihetiyle tezatid vukuu bulmaksızın bir şeyin diğer bir şeye duhulidir.

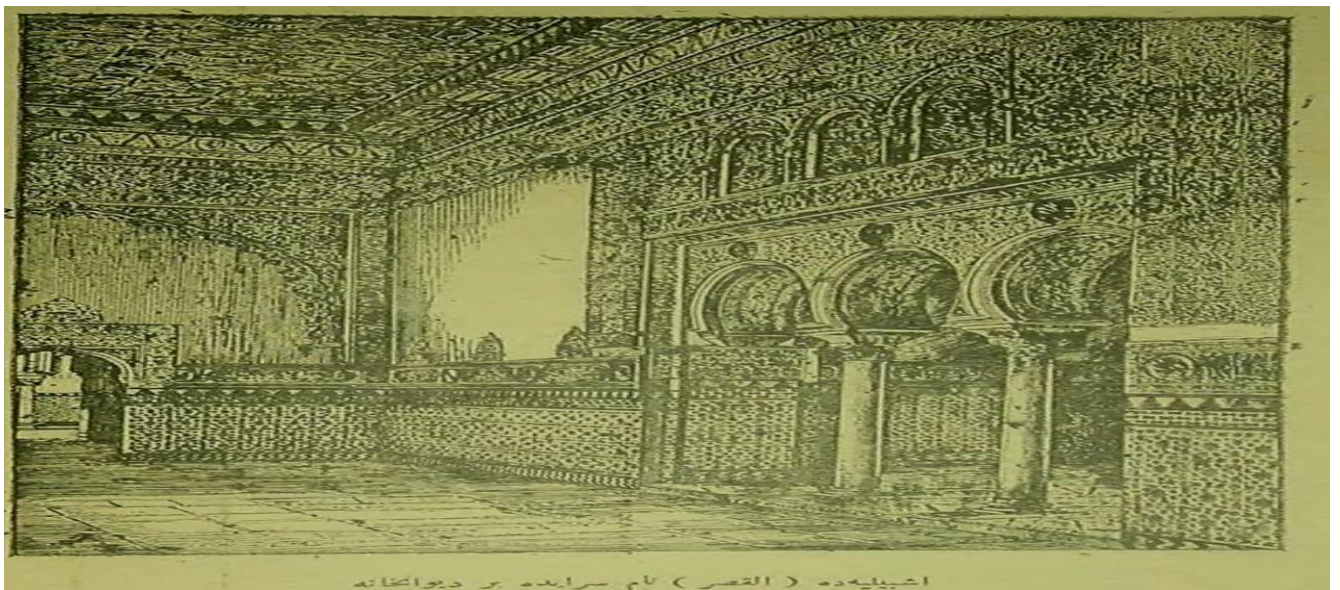
Tedahil-i Adedin- iki adedden akli ekserinde tamamen dahil olmakdır. (üç) ile (dokuz) gibi.

Tedkik- meseleyi tarik pek dakik delil ile isbat itmekdir.

Tedbir- atıkın mevte talikdir.

Tedbir- reayın faal şakda istiamali yani hayri bilmek maksadıyla avakib-i ömüre nazardır. Bazı akvale göre tedbir [S380] ömri alem avakabe nazaran icra iderki Cenab-ı Hakk için hakikat ve abd için mecazdır.

Tedbir- avakib-i ömüre nazardan ibaretdir ki (tefekür)e karib ise de (tefekür) kalbin nazar-ı delil cihetinde ve (tedbir) avakib cihetinde tasarruf iylemesidir.

Tedli- makribinin suhuf-u müfik vücudiyla menahiclerinin müntehasına ari vücuddan sonra nüzulleri olub masuvanın saasının tarlıği hasebiyle kadim istiadadiye vasıl olamayandır ki Kudüs zatından hakkın nüzulunda ifade ider.

Tedani- makribinin esasen yani beden olur ise aric oldığı maaricin ğayesidir ki Hazret-i kabkesine müntehi ve –hazret evadeniye müntehi- var işte Muhammediye hakimdir. Bu hazretde rakika-i tedaniyenin mübdeidir.

Maabadı var

Tezhib

[S.381] Yeni Çadır

Azimane-i metkameden biri şemsin ve havanın teesirinden masun kalmak için insanlar açık yerlerde çadırlara sığınmaktadırlar. Hatti kadimede ruhban daima çadırlarda ikamet iderlerdi. Elanhal bedeviyinde bulunan akvamın meskun ve meavasi çadırıdır.

Yunaniler ve Romalılar zamanından beri çadır bir hareketi askeriyede kullanilurdi. Hatti kurun ve setayi ahdas iden Tatarlar çadırlarda binetut iderlerdi.

Birinci resmimiz Ğallerin istiamal itdikleri tarzında methurun bir çadırı arai ider.

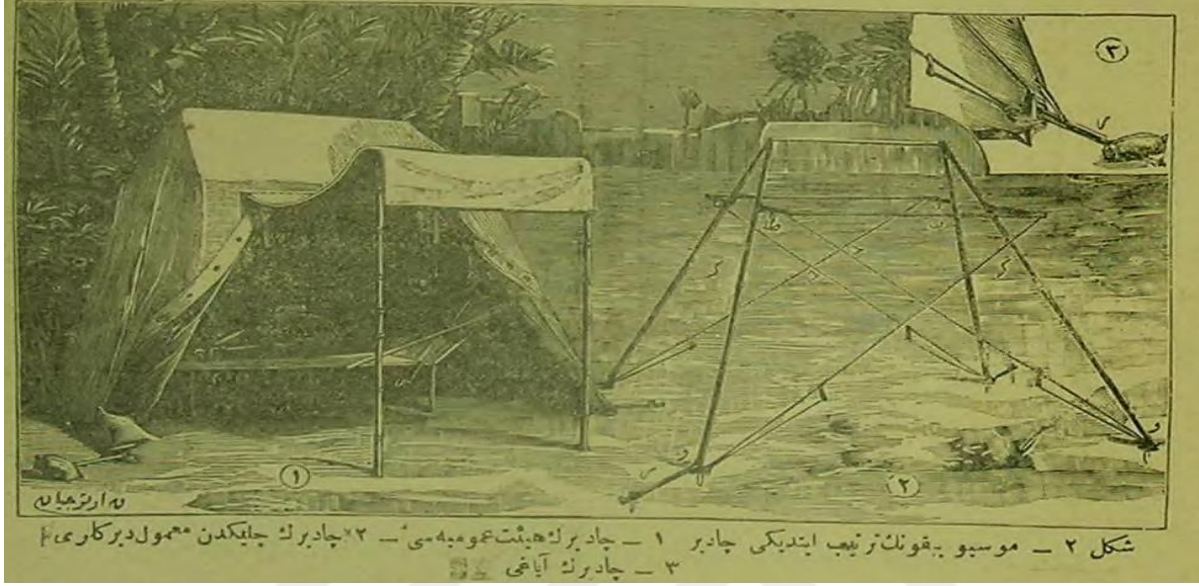

Çadırın azmane-i kadimeden biri istiamaliyle beraber tarz ve şeklinde büyük bir tebdil görülmüşdür. Heman kafesi bir orta direk buna ilişdirilmiş ve bir mahrut teşkil itmek üzere açılmış kalın bezden ibaretdir. Etrafına çakılan kazıklar ve bunlara merbut iplerde hamiyebi açık tutar. Fakat bu ipleri koparacak kazıkları sökecek bezi yırtacak dehşetli furtunalar şiddetli rüzgarlar ender değildir. Bundan başka orta direği çadır içinde gezinin ve batanlar daima bir

engeldir. İşte Mösyö Piko namında bir zat tertib itdiği çadırlar bu mahduri def'i itdiği gibi rüzgarlara mukavemet cihhetini de teemin iylemiştir.

Mösyö Pikonun tertib itdiği gibi usul bri çadır şu mahdurlari bertaraf iylemiştir.

Bu çadır bir manule tatbikiyle meydana gelmiştir.

Ayaklari (şekil 2 numero) görülmektedir. Çadırın direkleri ve noktasında bire saplanıyor. Ve mecayine virilmek istenilen mukavemete göre uzun veya kısa birer koliyla bükülmek nihayetindeki çubuğu ile çadır sabir kalınur.

Ve r kolinin nehayıkına ağırca bir şeyi konulur. İşte bu suretle tahakkim kalman (e) dört direk ikişer ikişer çadırın balasını teşkil iden afaki bir çubuğun tehabitlerinde birleşir çadıra çarpan rüzgar b,b çubuklarını bezide 8 kiloğramdır. Bu kadar hafif ve kuvvetli bir çadırın seyahatde ve seğirde memalik harede bulunanlar için nefii pek büyüktür.

İavanzade Mehmed Süleyman

[S.382]

Tedbir-i Menzil – Melbusat

(Yigirmi üçüncü nüshadan mabaad)

3- Serpuş

Serpuş yani başa gelecek olan şey kadın erkeğe göre biltabii muhtelif olub başlarında uzun saç bulundurmak lazıme-i hallerinden olan kadınlarla hanım kızların serpuşlari pek hafif olur. Şu

mütalaaya mübeni kadın serpuşları için madde tayini mümkün olamaz herhalde anlar kendilerinde münasib hafif maddeleri intihab iderler.

Erkekler için intihab olunması lazım gelen serpuş anların başlarında saç az olduğundan her halde başda methasıl deri mes ve belii idecek maddeden olması iktiza ider ki bu vazifeyi ifa edecek meaddan en münasibi köşek yünden mamul olan şeyler olacağı şüphesizdir.

Her ne kadar bu babda meahizimiz olan Fransızca kitaplarda ve esas ithaz itdiğimiz mecmuada serpuş için madde tayin idilmemiş ise de –(şabakların gerek emr-i idare gerek hıfz-el sıhha nokta-i nazarlarınca olmuş olaydı şabake denilen serpuşların adem-i istiamalini dermiyan iylerdik fakat görenin belasına karşı turmak mümkün olamayacağından bütün Avrupa ve Amerikaya karşı yeniden bir serpuş hevaceliği itmek gibi büyük bir vazife ile mükellefeti ihtiyar işlemekten hesab-el derur çekindik) – yolunda bir cümle ile sükut tacib-i alameti olan bir çok noktalarla işaretleri yazarak serpuş bahsinde söze hatem vermek istediği halde bir dürlü kendini alamayarak sevk kelami hülasası şu (şabakanın ve sokakda behemahal başda bulunub bir yere girileceği zaman zaman ise lacelelteazim çıkarılacağını ve halbuki yorğanlığın icab iylediği der başında toplanmış olduğundan teazim kasdıyla başdan şabaka çıkarıldıkda insanın başından dumanlar çıkmakda ve sular akmakda olacağını be bu haller ise pek gülünç olub adeta hamamdan çıkmış ve derini kurulamadan giyinub müsteacil bir işe gitmiş gibi tuhaf hallerden olmağla hiç bir cihetle muvaffak-ı tabiiyet olamayacağı)- fıkrası olub keyfiyeti bu suretle teadid iderek bir çok istihzalar ider ve en nihayetinde bu makalenin ibtidalarında söylendiği gibi erkeklerin serpuşları başda methasıl deri mes idecek vasıtalarından mamul olmasını tekrar tekrar tenbiye ider.

Binaenaleyh: bizim arakiyeler ve ikinci derecedede fesler büyüün serpuşlara faikdir dinilebilir.

4- Yakalık

Elbise-i hariciyenin yakaları biltabii insanın gerdanına ve ensesine mülâsık olub derlemekle ve hususat-ı saire ile tiz vakitte kirlenub bütün elbisenin mazeretini mevcub olacağından bu kirlenmek belasından kurtulmak ve daima pak ve nazif bulunmak için yakalık tabir olunan şeyin istiamali lazım olduğu gibi vakt-i şetade boyun mahalini muhafazaya hayliden hayli medari olacağından istiamalinde gerek idare gerekse hıfz-ı sıhhat nokta-i nazarlarınca faide var isede yüzleri kanlı ve kırmızı göstermek için gayet sıkı olarak bağlanmış kanın veryanına manii olub demek dimağda ictimaini icab iderek damla gibi mevte mevcub hastalıkların zuhurini mevcub olacağından bundan yani öyle sıkı sıkı yakalık istiamalinden ictinab ile her halde luzümi kadar geniş ve yakışıklı olarak bolca olmasına dikkat ve itina lazımdır.

5- Boyunbağı

Boyunbağı dinilen şey yumuşak ve hafif bir madde olup hıfz-ı sıhhat için lazım hususan ekseriyetle boğazlarında bademcikler zuhur iden adamlar için elzem olmağla istiamal faidelidir ancak bunun dahi yakalık hakkında beyan olunduğı vecihle sımsıkı bağlanmayub köşekçe olması lazımdır.

6-Papuş

Çorabın üzerine giyilecek ve sokakda gezilecek icabi halde çamur üzerinede basılacak madde ki papuşdur bunda hem idare hem hıfz-ı sıhhat nokta-i nazarlarından şayan dikkat bir çok maddeler vardır.

İnsanın her şeyden ziyade ayağını sıcak tutub ayağından soğuk almağa ve hususan nem kapmağa fevkalade dikkat itmesi lazımdır. Çünkü ayağından alınan soğuk ve rutubetle insan [S.383] elem-i azime düçar idub mevtine kadar daimi bir ıztırab içinde bırakan basur ve emsali hastalıklara düçar idub dünyayı cehennem ideceğinden papuş dinilen şeyin hıfz-ı sıhhate muvaffak yani ayağı daimi suretde kuri bulundurmağa hidmet idecek şeyden ve o suretle iamali lazım oldığı gibi papuş ile taş toprak çamur üzerinde gezileceğinden cüzii bir zamanda harab olub yeniden yeniye ayakkabı tedariki lazım gelub idarece bir çok masrafı mevcub olacağından bu gibi masrafa sık sık mecbur olunmayacak vasıtanı iamali lüzumide idare nokta-i nazarından vard olmağla her iki hale göre düşünöldikde ayakkabının güzelce debağat görmüş derilerden iamali ve mümkün oldığı halde kışlık papuşların tabanlarına mantar ve keçe vazii ver herhalde ayakkabının hafif olması lazımdır.

Gerek temizlik gerek hıfz-ı sıhhat için kundura ile lapçın giymek lazımdır. Yalnız potin ile çamur ve toz içinde gezmek her halde aşıkâr olan pisliği mevcub olacağı gibi ayakkabının biltabii almış oldığı rutubet daimi suretde ayağa mülâsık kalub halbuki kundura olursa çıkarıldığı anda andan halas kabul olacağından hıfz-ı sıhhatçe pek ziyade faidelidir.

Ancak balade beyan olunduğı vecihle meşinler sıcak tutmayacağından kış zamanında sıcaklığa hidmet idebilecek suretde derunlerine evelce yazıldığı vecihle keçe kaplatmak lazımdır hususan karlı buzlu zamanlarda yola gidecekler için çizme eksasi tabii oldığı gibi çizmenin sureti kabul itmeyen ve telatin denilen maddeden yapılması ile berbaer mümkün oldığı halde çizme üzerine abadden mamul kalecin eksasi veyahut çıplak ayağın üzerine mükemmelce ince kağıd sarub anın üzerine çorab daha üzerine çizme giyilmesi lazımdır bu iki suretde ayağın harareti bir dereceye

kadar muhafaza mümkün olacağından buralarına dikkat ve fakat yolculuk devam itdikce her gün ve mümkün olursa günde iki defa kağıdı değiştirmek lazımdır.

Ayakkabıları hakkında en ziyade nazar-ı itibarede tutilacak maddelerin bu babda mutlaka papuşun ayağa muvaffak olub ne tar nede bol olmasıdır çünkü hem bol ayakkabı ayakda nasır denilen şeyleri hasıl idub insani fevkalade az acı ider ve bazı kerelerce meşi ve hareketden mahrum bırakır.

Ayakkabıları biltabii çamurlanacaklarından bunları temizlemek için pıçak ve emsali keskin alet istiamali olmadığı gibi pek ziyade su ile yıkamak ve bilahare ateşe karşı kurutmak dahi münasib olmayub bunları nemli bezle veyahut mahsus fırça ile temizlemek ve eğer vidal ise boyatmak roğonli ise badem yağıyla yağlamak ve telatini zeytin yağıyla tala itmek lazımdır.

7-Çocuk Elbisesi

Çocukluk zamani azayi vücudun tevsii ve süratle terkisi hengami olduğundan bir çocuk beşik aleminden çıkdıktan sonra giyeceği elbisenin gayetle mahfuz ve bol ve hafif olması lazım olmağa elzem olub hilafı halinde hıfz-ı sıhhat-i kavaidine muhalefet idimiş olacağından ve bahusus bir takım modalarda görüldüğü vecihle bacaklarla kolların çıplak bulundurulması adeta mazereti celb ve davet demek olduğu gibi kış mevsimlerinde de sıcak tutsun diye bir çok elbiseye boğub hamal gibi yük altında ezdirilmesi dahi aynı halet-i mazireyi mevcub olarak bilahare hep ziyade giyinmeğe muhtaç bırakacağından her halde i'tidalle riayetle mevsim ve zamanın icabına göre hafif ve estur olması icab ider bunun hilafı halinde çocuğun mesteşaki olması gibi halati ve bu hali münecir olmasa bile layıkıyla gürbüz olamamasını mevcub olub ali ahrel-ömür evel vücudda hakkıyla nam ve rahat görilemeyeceği derkardır.

Ancak başının açık bulundurulmasıyla ayağının daima sıcak tutulmasında faide derkardır. Baş açık bulundurmak müsamaha hazi olabilir.

Maabadı var.

M.R.

Tarih-i Tabii

Hüdhüd yahud Çakır Kuşu

Çakır kuşu namıyla maruf olan Hüdhüd serçe nevînden olan kuşlar sınıfından gayet sevimli bir kuşdur. Ğağası ince ve uzun ve pek az eğridir. Bu kuşun güzel bir tepesi olub iki sıra mesavi

kalemlerden mürekkebe ve yine diğerine mevazidir. Her bir sıranın ortasında bulunan kalemleri en uzunlardır ki bu sebeble hayvan tepesini açtığı vakit takriben iki buçuk parmak [S.384]

yüksekliğinde bir nısfı daire teşkil ider. Hüdühüdün tepesindeki kalemleri kula renginde olup uçları siyahdır. Orta tarafında bulunan ve bunlardan sonra arka cihete doğru giden kalemler mezkur iki rengi havi olmakla beraber bunların arasında bir de beyaz rengi muhtevidir. Tepenin en nihayetinde bulunan altı yahud sekiz adet kalem tamamiyle kula renginde ve diğer kalemlerden pek kısa bir boydadır. Hüdühüdün başında diğer tüyler ile sırtına doğru giden tüyler kah ve kah kumralımsı bir renge çalar bu renktedir. Sırtının kısm-ı evveli boz renginde ve kısm-ı ahiri grilice bir beyaz renginde mailen çizgilidir. Kuyruğunun kısm-ı alasında bulunan tüyler siyaha mail ve karunla vücudunun alt tarafında bulunan diğer tüyler dahi kumrala mail beyaz bir renkte olduğu gibi kanadları ile kuyruğı siyah üzerine beyaz çizgili ve kalmelerinin dibini koyu gümüşüdür.

Hüdühüdler seyir ve seyahat iden kuşlardan olduğu cihetle ilkbaharda memalikimize gelub sonbaharda tekrar giderler. Heman bir atikin her bir cihetinde bulunurlar. Hiçbir yerde sürüler ile gezmeyub tek yahud çift olduğu halde görülürler.

Hüdühüd yuvasını ekseriya ağaç kovuklarında yapub dişi hüdühüd mezkur yuvada gayet açık ve gayet koyu gümüş renklerle karışık bir renkte dört yahud beş adet yumurta yumurtlayarak sonra yavru çıkarır. Hüdühüdün yavrularına olan muhabbeti fevkaladedir. Bir tehlike zuhur itse bile anları asla yuvada terk idub gitmez.

Hüdühüdler tedbirli, sallantili, edali bir suretle yürür ve sıçıyormuş gibi gözikdiği halde yaylankadi olarak [S. 385] uçarlar. Ötmeleri küçük küçük bir takım hivliyetden yahud şu (zi, zi, hüd, hüd, hüd) gibi bir takım eğlenceli hecelerden ibaret olup belkide kuşa Hüdühüd isminin tesmiyesine sebep olan hal bu son heceler olmuştur.

Hüdühüdler gayet kolaylıkla insana alışub kendilerine yakın kimselere yavrularına olan muhabbeti misali bir muhabbet peyda ider ve pencere ve kafeslerinin kapısı açık bile olsa uçub gitmek için gözleri asla dışarıda olmaz işte bu sebepten dolayı bulundukları kafesin kapısı

kapanmayub anlari serbest bırakırlar ve Hüdhdler dahi kah evin içerisinde istedikleri mahallere koşarak gezer kah kafeslerine çıkub yem yerler. Hüdhdler sonbaharda ğayet semiz ve yağlı olur ve etlerinde daima bir misk kokusu his olunur.

Ali Nazıma

Bahçıvanlık

Yahud

Bahçe meraklılarına yadigar

(mabaad)

5-Sebzeler

Nebatatın bir kısmı mevad-ı mağdiyedendir. Bunlara “sebze” dinur. Sebzenin birçok nevî vardır. Lahana, Pırasa, Salata, Hindiba, kuzukulağının yapraklarından saplarından şalgam, havuç, turp, patates, yer elmasının köklerinden ve hadebelerinden fasulye, bakla, nohud, tomates, kabak vesairenin dane ve meyvelerinden ezcümle karnabit, enginar, kuşkonmaz çiçeklerinden istifade olunur. Sarımsak, soğan, maydanoz gibi bazı nebatatda yemeğe lezzet virmek için kullanılır.

Bu nebatatdan her birinin bir takım neveleri vardır. Zeraa idilen dikkat ve inham bu envaînin muhafazasına medardır. Fakat dikkat idilmezde kendi haline bırakılırsa yabani olur.

6-Aşcar-ı müsemere

Esmeri akla salih olan aşcara “meyve ağaçlar” dinilur. Ağaçlar meyvelerine nazaren taksim olunurlar: Armud, elma, ayva, portakal, mandarina ağaçlari gibi çok çekirdekli meyve husula getiren ağaçlar.

Kayısı, şeftali, kiraz, erik gibi meyveleri tek çekirdekli olan ağaçlar.

Üzüm, böğürtlen, incir, frenk üzümü gibi meyveleri daneli ağaçlar.

Bahçelerde meyvedar ağaçlara idilecek tekid aşılama budamaktır.

Budamakla ağaçlara istenilen şekil virilur. Ağaçlara kurumuş dallarini kesmek ğayri muntazam büyüyen dallari budamak ağacın intizamını ihlal iden dallari kırmak, ağacın raesini tecavüz iden filizleri kırmak, gibi tekidat gösterilur.

Ağaçlarda da bir cinsde birçok tebdil istihsali mümkündür. Buda meyvelerinin cisamatına, şekline göredir. Mahir bağçıvanlar erken veya geç meyve viren ağaçlar yetiştirmeğe ve bahçesinde yaz, sonbahar, kış mevsimlerinde armud bulundurmağa kadar olur.

7-Nebatat Tezyinine

Bağçelerin letafetini tezyid için dikilen nebatata ya çiçeklerinin yahud yapraklarının güzelliği için intihab olunur. énebatat haşışeye” ikincisine “şecirat” dinilur.

Bu nazara riba nebatatdan bağçelerde tarlacıklar pervazlar kümeler husula getirilur.

Başluca çiçekler şunlardır: koyun gözi, menekşe, hercai, karanfil, ıtır, şakayık, kana çiçeği, akşam sefası gibi, begonya, boru çiçeği, kahkaha, ıtır şahidir. Boru çiçeği, kahkaha çiçeklerinin letafet ve rayıhası için ğars olunan ağaçlar kal, köpe çiçeği yapraklarının güzelliği için dinilen nebatlar layıktır.

8-Bağçelerin Usul-i Tarihi

Küçük bağçeler ekseriya merbii veya diğer tanzim şeklinde terlerle taksim olunur. Bunların ğars ve fideliği için mutlak bir kaide söylenmez. Herkes toprağına ve bağçenin ve saatine göre yapar.

Büyük bağçelerin tam ve tanzimi ise Avrupa’da ayrıca dikkat ve ihtimama alınur ve bağçe tanzimine bir sanat mahsusa nazariyle [S.386] Avrupa’da ekseriyetle bağçeler ya Fransız veya İngiliz usuli ile tarh olunur. Fransız usuli bağçelerde tarlalar eşkal-i hendese üzere taksim olunur yollar ğayet düz ve biri birine amud açılır muntazam budanır. Hasili her tarafında bir intizam görilur.

İngiliz usulde ise yollar menheni tarlalar ğayri muntazamdır. Ötede berude ormancıklar vardır. Çimenler mebzuldür. Hasılı tabiat taklid idilmiştir.

Semakovuli Halil Reşid

Metnevia

İstatistik- Amerika gazetelerinden biri atideki ğarib bir istatistik neşr itmiştir: Küre-i arzda meskun insanlardan 500 milyon tamamen telbis itmekde olub 250 milyoni çıırılçıplak gezmekde ve 700 milyonide yarı giyinmiş, yarı çıplak bir halde bulunmaktadırlar. Yine nüfus-i beşeriden 500 milyon evlerde 700 milyoni mağaralarda ve çitden kulübelerde ikamet itmekde olub 250 milyoni da yersiz yurdsuz takımdandır.

Südün mikrobları- Mösyö Mikel namında bir zatın hesabına göre bir litre südde bulunan mikrobların adedi vecaatidir: süd bozulduktan bir saat sonra derununde 9 milyon mikrob bulunub üç saat sonra mikrobların adedi 30 milyona, dört saat sonra 130 milyona ve yigirmi beş saat sonra 32 milyar 500 milyona baliğ olmaktadır. Hesabda yanlış yok ha!

İki Ayaklı Bir Kedi

Mösyö Lain isminde bir zat iki ayakli bir kedinin toğdiğini Avrupa gazetelerinden birine yazmışdır.

Bu hayvanın omuzlarından itibaren ön ayakları kamilen maadumdur. Bu hayvan suhuletle yürüdüğü gibi pek iyide beslenur. Turdüğü veya birşeyi beklediği zaman kanğurular gibi amudi bir vaziet alır. Bu esnada kuyruğunu üçüncü bir ayak gibi kullanır. Bu kedi iki defa ikişer yavru toğurmuş, dört ayakli ve her defasında yavruların biri kendi gibi iki ayakli ve diğeri alelade dört ayakli imiş! Hayvanatda şekiş ve heybetinin intikal arsisini bu hadise gösteriyor.

Nebati Barometre

Bazı nebatatın suret ve heyet-i manzarası istidlali havaiyeye hadem olabildikleri mervidir. Ekseriye bir veche zir-i nakil olunur:

1-yabani çörek oti nam-ı nebatın raisi mail bulunursa: har

2- yabani çörek oti nam-ı nebatın raisi dik bulunursa: berudet

3-terfil- yüncenin saki ile bakiye fasulyesinin sair-i nebati dik bukunursa: yağmur

4-küçük kuzi kulağı nebatının yaprakları bulundığı dalın istikametine nisbeten kaim bulunurlarsa: bura

5-mevsim Nevbahar sebze ve ati hafifce kıvrık bulundukları halde: furtına

6-gündüz sefasının çiçeği kapanık bulunursa: yağmur

7-farekulağı- anağalis dinilen nebatatın çiçeği keza kapanık bulunursa: yağmur

8-kuzi kulağğı çiçeği kapanık bulundığı suretde: yağmur ve bora

9-hiss-aci marul çiçeği açık bulundığı takdirde: yağmur

10-küçük kahkaha çiçeği kapalı bulunurduğu halde: yağmur

11-beşparmak öti izhar oti izhar açık bulunursa: yağmur

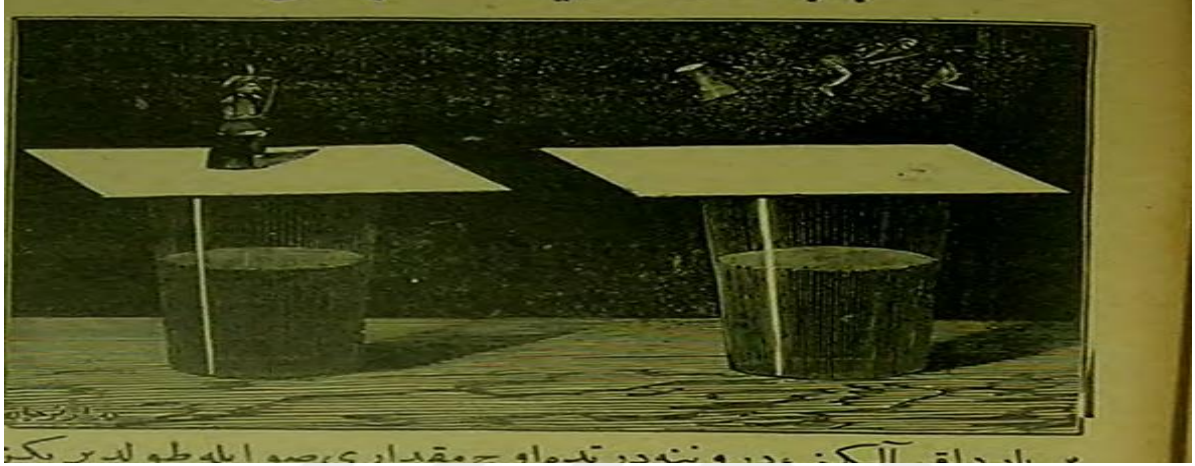
12-eğer beşparmak oti izhar kıvrık bir halde bulunursa:güzel hava

13-ayn-ı sefa “Afrikanın” mekraren kapandığı halde:yağmur

[S.387]

Fenni Eğlenceler

Bir Bardak Suyun Hokkabazlığı!

Bir bardak suyi alınız derununde dörtde üç mikdari su ile toldiriniz. Bardağın kenarı iyice kuri olmalı, bardağın üzerine tayanıklı ve ince bir oyun kağıdı vazii idiniz. Kağıdın arzi bardağın kenarını üç milimetre tecavüz idecek kadar geniş olmalıdır.

Toli ne kadar olursa oldun, şimdi kağıdınızı takriben yarım saat kadar ali hale terk idiniz. Göreceksiniz ki bu müddetin hatemine yakın mayeaden methasıl rutubetin teesiriyle kağıdın üç tarafında bir makariyet vücuda gelir. Binaenaleyh üsti mahdeb olur. Ve kağıdın tolani kenarları bardağın kenarından biraz açılır. Bu sırada ihtiyatla ağıdı köşeden tutub mahdeb yüzü harice gelmek üzere bardağın üzerine koyunuz.

Bunun üzerine eczahanelerde müsteamil şişe mantarın derlen birisini alarak ihtiyatla kağıdın üzerindeki mahdeb mahle vazii idiniz. Mantarın üstüne kağıddan bir adam resmi yapıp yapıştırınız.

Birkaç dakika sonra sandalye müsterihane oturan zatın birdenbire bulunduğu mavkiiden şiddetle havaya toğri sıçradığı görülür .

Bu tecrübenin ne derece tuhaf olduğu icra olunursa müşahade olunur. Bu şahsın sıçraması kağıdın teesir-i rutubetle tekrar ters dönmesinden işeri gelmiştir.

İavanzade Mehmed Süleyman

Hal Mesele

23 numarolu nüshamızdaki meseleyi ibtida darülmualimin rüştiyesinden Şakir Efendi hal itmiştir. Hediyeimizi kitabhaneden almazı mercudır.

Suret-i Hal:

Toğri Hal idenler:

Dahiliye nazırızade Ahmed Medet m. Behic, Halil İbrahim, Mehmed Emin, M. Rauf, telğrafdan Mehmed Faik, Fatih rüşdiye-i askeriyesinden Rateb, Hadikatül maarifden Ahmed Receb, Takvim-i Vekayi-i muhasebesinden Mehmed Fuad, medrese-i edebiden Bahameleddin, jandarma ketbesinden Cemaleddin, Eski Ali Paşa Mektebinden Mehmed Ziya, Dareltedristen Mehmed Ekrem, Baba seraskeri ketbesinden Mehmed, Paşa kapusi rüştiyesinden Emced, Mekteb-i İdadi-i Tabiden Mehmed Nuri, Kadirğa rüştiyesinden Mehmed Tahir, Mahkeme-i temyiz ceza kaleminden Reşad, Hariciye-i mensub Ahmed İrfan, bahriye muhsabesinde VASFİ, Haricden Alfred Fransuva, Zirk rüştiyesinden Ahmed Mustafi, menbii kuyizatdan Muhiyeddin, Mekteb-i idadiyeden Mehmed Celaleddin, Ahmed, Tağşanlı Şahin, istinaf kalemi ketbesinden Niyazi, Hamdi, gümrük muhasenesinde Mehmed Seyfullah, beğogli mehkemesinde Hüsni, darelfiz hamididen Talat, Bedii Mehmed, Postahane-i amireden Tevfik, Haliciler Köşkünde Mehmed Tevfik, Numune-i terkiden 558 numarolu Hikmet, 397 numarolu Mehmed Nurullah, 286 numarolu Afet, 129 numarolu Şemselddin, Fihrist otasi halafesinden Musi kazım, Pağalatlı Kırılğıcıyan, mehmudiye rüşdiyesinden Şefik, mektebi harbiyeden Mehmed Ali, resumat ketbesinden Azımzade Haki, hurufe-i şerifde Ahmed Celaleddin, Bayezid Rüşdiyesinden Abdelkadir, İsmail Mazhar, Mahendi sahanesinden Nuri, (m,a) Mehmed Neşet, Lisan Mektebinden Naşid, samaniye ermeni mektebinden hayık cerahyan, darüşsafakadan Mehmed Emin, mekteb-i bahriyeden hasköyly Said, defterhakani ketbesinden Onur, Davud Paşa Rüşdiyesinden Bandırmalı Abdullah, Beşiktaş Rüşdiye-i Askeriyesinden Çerkes Şükri, Diyojen, Liman Dairesinde Mekteb-i Hukukdan Said, Baytardan Erenköyly İsmail Hakkı, İbrahim Kemaleddin, Halil Hasbi, Mirkonli Nazım, Yeniköyly Abbas, Hamdi, Beşiktaşda Mekteb-i Hamidiyeden 814

numeroli Mehmed Şevki, Koca Mustafa Paşa Rüşdiyesinden Hüseyin Hüsni, Sultan Ahmedli Hüseyin, Eyyübsultan Rüşdiyesinden Hafız Şükri, Kalâ-i Sultaniye Mektebinden Mustafa İzzet, İzmir İdadi Mektebinden Mehmed Subhi, Müfti hamali Selahaddin, Kızıltoprakdan Münir, Mirkünden Muhyieddin, Kışla arkası Mektebi muallimlerinden Cemil, İzmirli İsmail Hakki, Reji İdaresinde Kemaleddin, Mekteb-i Sultaniden 339 İsmail Hakki, 314 Hüsni Şerafeddin, Soğukçeşme Rüşdiyesinden Çubuklulu Burhan, Abdurrahman Serya, Ali Muzaffer, Toptaşı Rüşdiyesinden İsmail Hakki, Külhane Mektebinden Sultanahmedli Sabri, Mekteb-i İdadiye-i Mülkiyeden (57) Mehmed Ziya (13) Ahmed Nuri, (307) İbrahim, (17) Vahan (34) Estepansakızlı Mehmed Cafer, (26) Mehmed Alaaddin, Hafız Nuri, Hayri, Vasil Burki, (E.M) (233) numeroli Yakub Efendiler ile Darelmualimat Tanbateden Tevfik Begzade Remize, Mekteb-i Osmani talebatından (19) numeroli Emine Hanımlar.

İâvanzade: Mehmed Süleyman

[S.388] s/1 91 ve 18 adedlerinden her birini haricden birer adedle zerb itdikden sonra hasıl zerbler cemî olunursa 1891 adedi hasıl olsun? S/2 kumri macef ve geri farz itsen su ile tolu tasvir itsen acaba kaç kiloğram su alır?

Bu iki meseleyi toğrı hal idub suret-i halini ibtida geturen zata bir aded tarih-i Osmani virilecekdir.

Yeni Kitaplar

Yeni Hesab Üçüncü Kısım

Ali Nazima Beyin- Mekteb-i Rüşdiye programlarına muvaffak olmak üzere tertib idilmiştir. Aksam senasesi gibi bu dahi alemleri hesaba mutaak kafe-i mesail gayet açık bir ibare ve nihayet derecede bir serât ve suhuletle ve etfal mübtediyane bildirir. O surette ki bundan okuyanlar sair her dürlü hesaba okumaktan müstağni bulunur. Binaenaleyh gerek Mekteb-i Rüşdiye ve İdadiye talebesine kendiliğinden ilmi hesaba tahsil etmek arzusunda bulunan mübtediler için bundan elverişli bir teelif olamayacağını beyan ile gerçe şimdiye kadar pek çok hesaba kitablari neşir olunmuş ve bunlarında faide-i kesiresi görülmüş isede işbu kitab müellifi tarafından şimdiye kadar misali görilmemiş bir surette dikkat ve itina ile yazılmış ve Avrupalıların en son programlarına dahil olub bilcümle mekteplerde tedris olunmakta bulunmuş olduğundan ân karib bizim mekteplerimizin de umumunda kabul ve tedris olunacağını kaviyen ümid iyeriz.

Bihası yalnız 7 gürüş

Yeni Elifba-i Fransuvi

Ali Nazima Beyin- henüz Fransızca tedrisine başlamış olan bilcümle mekteb-i rüşdiye talebesiyle mübtediler için tersib olunmuştur. Ancak bu eser emsaline asla kıyas kabul idemeyecek derecede muntazam olarak hati bir talebe hiçbir havaceye müracaat mecburiyetinde bulunmaksızın kemal-i suhuletle ve az bir müddet zarfında Fransızca ibareyi derste okumağa muvaffak olur. Şöyle bir suhuleti temin iden bir eserin mübtediler için ne kadar faideli ve emsalinden faik bulunduğunu müstefini-i ârz ve tefsilidir. Nihayetine ise mübtedilerin az çok Fransızca teklim itmekde bulunanların bile okuyub fevkâlade müstefid olabilecekleri bir suretde Fransızcadan Türkçeye bir lügatca dahi ilave olunmuş bulunduğundan bu eser-i mahustan —ı evrak kat kat kıymetini artırmıştır.

Bihası yalnız 40 para

İzhar-ı Gülistan

Çiçekpazar Rüşdiyesi Farsi muallimi Safi Beyefendinin Şih-ı Sâde-i iraziye'nin meşhur olan (Gülistan ve Bostan) namındaki teelif behininden intihab suretle vücuda getirilmiş bir risale-i Farsidir. Mâlum mumailiyyin lisan-ı Farsideki bahre-i külliyesi ve bahusus esnayı tedrisdeki tecarib adidesi cihetiyle intihabkerdesi olan bu eserin bu yolda b aşlayan sair müntehiblerin cümlesine mercii bulunduğunu beyan ve bilcümle mekatible Farsi lisani tahsil arzusunda bulunan zevata suret-i mahsusada tavsiye ideriz.

Bihası yalnız 20 para

Rehber-i İmla

(ikinci kısım) İhya Efendi Hafidi Reşad Beyin mübade-i lisan-ı Osmaniye mutâlık bâzı kavaid-i mutebere ile elsine-i selasenin yani Türki, Arabi, Farsi lisanlarının bazı kelimati hakkında erbab-ı kalem beyinde muhtelif ve menazîl fiye olan sur-ı imlaniyece haiz olduğu aknedah sahih bunun imla ve kavaidini öğrenmek arzusunda bulunan mübtediler için ne kadar faideli bir şey olduğu tefsilat zaide-i hacet bırakmaksızın isbat idebilir. Bilcümle mekatibimizde tedrise şayan olduğunu tavsiye etmek vazife-i kıymet şenasiden add iyeriz.

Bihası yalnız 100 para

Yeni	Hesab
Dördüncü	

Ali Nazima Beyin- ilmi hesap mesainin İlmi-i Cebir-i Kavaîd esasiyesine tasbiken halini mübeyin bir eser-i muteberdir. Bu dahi aksam sairesi derecesinde gerek Mekteb-i Rüşdiye ve idadiye şakirdanının gerek ilmi-i hesap öğrenmek arzusunda bulunan sair mübtedilerin bir suret-i mükemmelede tahsillerini teshil ideceğinden bilcümle Mekatib-i Rüşdiye İdaresi Heyet-i muhteremesinin nazar-ı dikkat dakka-i fenasileri haseten celb ve reavet olunur.

Bihası 100 para

İlaveli Tesihat-ı Hakema

Ali Nazima Beyin- bu ünvan ile öteden beri Mekatib-i Rüşdiyede tedris olunmakda olan eser-i behine ihtiyaç zamana göre daha bazı fevaid ilavesiyle vücûda getirilmiş bir eser olup bu faidelerin cümlesinden olarak nihayetine metin kitabda münderiç lüğatin bizde Tükcesi ilave edilmiş ve çocukların kolaylıkla okuyabilmeleri için bir kısmı yazı ile tabî olunmuştur.

Bihası yalnız 40 para

Müdür-i Mesul

Sahib-i İmtiyaz

Matbaa ve Kitabhane sahibi Kasbar

Ahmed Naci

Bir Haftalık Takvim

1309 sene-i Hicri-i Kameri 1270 sene-i Hicri-i Şemsi 1307 sene-i Mali 1892 sene-i Frengi									
Günlerin isimleri		Pençsenbe	Cum'a	Cum'airtesi	Pazar	Pazarirtesi	Salı	Çarşenbih	
Aylar									
Cenaziyel Ahir		7	8	9	10	11	12	13	
Kanun-u Sani Rumi		26	27	28	29	30	31	1	
Kanun-u Sani Frengi		7	8	9	10	11	12	13	
Ruz-i kasım salbileri		62	63	64	65	66	67	68	
Tulû u Şems		DS	30	28	27	26	25	23	
Öğlen		DS	23	23	22	22	21	14	
İkindi		DS	47	47	47	47	46	46	
Yatsu		DS	38	38	38	37	37	37	
İmsak		DS	43	41	40	38	38	37	
Alafranga Sa' ati ile akşam		DS	52	54	56	57	57	59	
Ta' dil zaman		DS	48	38	8,02	25	48	9010	
Gündüzün müddeti		DS	9,12	9,14	9,15	9,16	9,18	9,19	
Vukuât		Leyle-i reğaib	Sog'uşun şiddetli zamanı		Kanun-u sani rumi			Teamid ali aliyei islam	

1.5. HİCRİ-İ ŞEMSI (30) KANUNU SANİ SENE 1270 (NUMERO 25 -BİRİNCİ SENE) HİCRİ-İ KAMERİ (13) RECEB SENE 1309

MAARİF

Umûr-ı idare ve tahririyeye aid her husus için müdir-i mes'ul Kasbar namına mürâcaat olunur.

Her hafta perşembe günleri neşr olunur.

Siyâsiyattan mâadâ her şeyden bahs eder. Derc olunmayan evrak iâde olunmaz.

Nüshası 20 parayadır.

Şerâit-i iştirâ

Bir seneliği Dersaâdet için -İdarehânedan alınmak üzere- 20, vilâyat için posta ücretiyle beraber 30 guruşdur.

İdarehânesi: Bab-ı Ali Caddesinde Kasbar Matba' ve Kütüphâne ve Mücellidhânesidir.

Muhteviyat

Posta Çantası-Şebnem- Veremin yeni bir usul tedavisi- hıfz-ı sıhhat şebab: jimnastik- tarifâtı seyyid tercümesi- tedbir-i menzil: melbusat- Mişigon Müzesi- Havaya indihat- Metnevia:Posta pulunun icadı- tütünün- yeni mesele- hal-i mesail- pul ile vebirjini tercümesi- bir haftalık takvim- yeni kitaplar

Posta Çantası

Petrolün teslibi- fotoğrafıyade yıka safhalarının istiamali- fotoğrafıyanın açık yerde tesbiti- alüminyum madeninin matbuacılıkda istiamali- aşı mikroplarının sanaii neşv ve nemasi- yeni bir cisim diyapaş.

Sefâinde kömür yerine petrol istiamali tasviri bu yakınlarda meydan almıştır. Fakat Londra şirketlerinden biri bu tasviri başka bir suretde hayz-ı feale isal itmiş ve petrolün yani evlerde yakdığımız gazın kömür gibi havaic-i zaruriyede ve emvar-ı sanaiyede istiamaline pek güzel bir çare bulmuştur. Petrol terkeb ve mikdari hafî tutulan bir mürekkebi kimyeviye ile yüzde onbeş mikdarında muamele idildikten sonra bu mahlut 115 ile 140 derece beyninde bir hararete sureti mahsusede arz olunursa teslibe başliyormuş. Tamamen teslib itdikden sonra küçük tuğla şeklinde kesulub ticarete ihrac olunuyor. Bu “ petrol tuğlası”nın maden kömürüne nisbeten kuvvei mashanesi 3 kat ziyade olduğu gibi idare ve tesarif nokta-i nazarından bakılsa laakıl yüzde on mikdari bir kar göriliyormuş. Alelade 1000 tonilata maden kömürü tahmil iden bir vapur bununla hasıl ideceği kadar bihar istihsali itmek için petrol tuğlasından 300 tonilata alsa ihtiyacına kafi gelecek. Hem tesarif ve hemde sekalitin üçde bire tenzili gibi bir büyük menfaat salb petrolün merakib-i bapriyede istiamalini teamim ideceği derkardır.

.
. .

İsviçrenin bazı mahallerine büyük kıtada ve levha suretinde “mika”ya tesadif olunur. İsviçre’den İngiltere’ye yakında numune almak üzere üzerleri birumli bir celatin tabakasıyla muhata birkaç mika safhası irsal olunmuştur.

Bu suret istihzarla muhtelif cisametde ve bir kadim merbiana kadar fotoğrafıye levhaları istihsal kalınmış olur. Bu levhaların fiati istihzarat saireye nisbeten gayet ucuz olduğıda rivayet idiliyor. Bu levhalar renksiz olmakla beraber [S.390] ince ve o derece hafif imişki elhalethazde fotoğrafıyada müsteamil cam levhalardan birinin taklitini ve sahinini virmek için aynı cisamatda 20 den 40’ a kadar mika levhası bir yere girmek lazım gelirmiş. birumli celatin ile istihzar olunun mika levhaları aynı cisamatda cam levhalardan yigirmi defa hafif olması ve bununla beraber mika ve metninde ziyade bulunması uzak bir yere giden fotoğrafı veya siyahları büyük bir yükden kurtarmak suretiyle müstefid idecekdir.

Fotoğrafiya alındıktan sonra bir karanlık yerde suret-i mahsusada cam üzerine sabit kalındığı malumdur. Fakat Amerikalı doktor Hings namında bir zat fotoğrafıya levhalarının açık perde tesbitini mümkün olduğunu iddia itmekdedir. İddiasıda umumen kabul ve tecrübe olunan iki esasa müsteniddir. Evvela suya batırıldığı halde levhanın hassaslığı gayb itmesi saniyen şuaat deyanın kırmızıya boyanmış bir mai tabakadan geçerken heman kamilen tesiri mahv olması. Bu suretde fotoğrafıya levhasını karanlık bir yerde mesela kalın bir siyah örtü altında çıkardıktan sonda heman kırmızı ile boyanmış adi fotoğraf banyosı içine daldırmak iktiza idecek. Burada iki üç dakika terk olunduktan sonra banyo açık bir yere çıkarılabilir ve müsterihane fotoğraf maayine olunur.

Alimünyum madeninin matbuacılıkda istiamali İngiltere’de necrîbe olunarak hüsnî netice istihsal kalınmıştır. Bu madenin litoğrafya taşları gibi mesametli ve sert olduğu ve istialamlde bu taşlarla hem mertebe add olunabildiği anlaşılmıştır. Alüminyum levhalarının yazı ve kara kalem resim ve hati boyalı resimleri bile cezb itdiği görülmüştür. Dökme demirden kalın levhalar bir alüminyum tabakasıyla kaplandıktan sonra çinko ve taşın istiamali suretinde kullanılabileceği zahir olmuştur.

Aşı şimdiye kadar toğridan toğriya taneden veyahud yeni aşılınmış bir adamın yarısından alınarak kalemleri muhafaza olunuyordu. Rusya etbasından biri artık bu külfete hacet kalmadığını

ve aşı mikroblarının sanaii olarak neşv ve nemasına muvaffak olduğunu ialan iylemiştir. Sanaii aşının tesirce tabii aşından asla farkı görülmediği de bil tecrübe görülmüş.

Mösyö Şarl Hanzi namında fisyolicuya erbabınran bir zat kibrit tütüya cisminin diyadar olarak suret-i sanaiyede istihzarına muvaffak olmuştur. Kimya keran şimdiye kadar kibrit tevatiyayi deyadar bir halde istihzar itmek için büyük müşkülata mesadif olmakda idiler.

Şübhesiz bu keşfin tatbikat-ı ğaribesi görülecektir. Bu yeni cisim deyapaş suyun ve havanın tesirinden masun bulduğu gibi amonyak ile hafif hamzelerdede ğayri münhaldir. Şimdiye kadar sanaide müstemil olan cisim deyapaş kibrit kalsiyum olub bu cisim suda ve havada pek çabuk bozulduğundan istiamali mahdud bir daire dahilinde idi.

Kibrit tutüya giceleri ziyade mazlum yerlerde beyadamesi bir yeşil deya ile şaşaabar oluyor ve sanaii bir deya ile hafifce tenvir olunan yerlerde ise güzel bir şaşa gösteriyormuş bu deyadar kibrit tütüyayı kadınların istiamal itdikleri (pudra)ya veya sair bir düzgüne karıştırdıkları suretde ne gibi neticeler husule getirileceği ve böyle bir ğazei şaşaaapaş ile ve cerel arasına çeki düzen viren bir dalbirin giceleri kamere bir rakib kesileceği tasvir olunabilir.

Şebnem

Sema saf idi. İkişu nuru-u latif hurşidin nüfus idemediği sık ağaçların arasında viriyorlardı.

Hafif bir nesim, yapraklara dokunarak terennüm idiyordu. Bu yaprakların arasında bir kuş tolua aşık olduğının ğarib bir zenzeme ile ialana başlamışdı. Çimenlerin üstüne bir menekşenin yanına oturdılar. Yaprakların arasından fazla bi intihanın bazı parçalarını görüyorlardı.

Burada hazin ruhlarının ğeraib serairini birbirine tercüme itdiler. Birisi muhatabın ruhi methas iden bir zamanda bütün kainatın ezvakini bir saniyede cem'i iyleyen ve hayat [S.391] aşıkaneeye amik bir tezelzil viren ilk tesadifden bahs itdi. O biri sevdayı tercüme iden bakışların -ilk defa olarak- yendiğerine karıştığı sakın bir geceyi anlatdı. Sabahın letafeti etrafı istila itmişdi.

Semasaf iyi.

Menekşe, yeşil yaprakların arasından açılmağa tebessüm itmeğe başlamışdı. Hurşit Nev-i Tuluanın bir leması bu güzel çiçeğin üstüne seherin gözlerinden dökülen birkaç damla yaşı tenvir itdi. Niçün! Seher menekşeye aşıkmydı? Birisi, diğetine bu parlayan yaşları gösterdi. Diğeri “evvelini tenvir edin güneşin nuri!” didi.

Sema saf idi.

Birisi didiki:

Evet! Fakat bu nedir?

Şebnem.

Neye benziyor?

İnciye

Daha?

Bir havuzun fiskiyesinden serbilen katrelere.

Başka?

Yağmur damlalarına.

Sonra?

İnciye, elmasa

Toğri bir teşbiye yokmi?

Göz yaşlarına.

İkiside ağılıyordu. Bu göz yaşlarını güneşin diyasi menekşenin üstündeki şebnem tenevvir itdi.

Mehmet Celal

Mevad- ı tıbbiye

Verem hakkında yeni bir usul-ü tedavi

“Maarif” risalesinin on ikincin numaralı nüshasında bu günkü bahsimiz gibi verem hakkında yeni bir usul-ü tedavi karaiyin-i kiram hazretine arz edilmişti. Bu usul-ü tedavi Mösyö Gordondil tarafından ihtirai olunmuş ve hastanın ekseriyesinde şayan memnuniyet bir hüsni tesir göstermiş isede seyri marzi külliye ibtal veyahud bir müddet gayri maniye için hali hazırunda ibka idememiş olması münasebetiyle bir daha bu tedaviden bahs olunmamıştı.

Alem-i insaniyeti dehşetiyle detreden bir marz hakkında Avrupa etbasi bir rekabet meşkureye kapılmış ve her taraftan tedavi marz hakkında dürlü dürlü usüller neşr ve ilan edilmiş idi. Ez cümle malum kuh gibi vezaif mahulesi heman heman tefilat-ı marziyenin tedkiki ile meşhur malumlar tarafından pek çok eserler gösterilmiş ve umumiyyede lenfay kuh gibi bir usul ve esas çıkmışdır. Bu meyanda geçi kani colortutunya “chlorure de zine” vesair zervak taht-ı el cildiye dahi iyadeyi itibardan sakat olmuş idi.

İşte bu gibi tahriyas amekanin esasi olmuşu izahen etbayi teşviyese düşürmüş ve umum-u marz malumun bila tedaviye kalacağına emniyet hasıl iylemişti. Lakin şimdi etbaya sorılacak olursa marz-ı malum üzerine tesir-i mahsus icra iyleyen havayı muhitinin beşyüz binde bir kısmını teşkil iyleyen uzvun isede ne çare ki bu cismi mebzulen bulmak pek büyük tağlar aşmağa mahsus ve bu hal ise asreti mevcub olduğu gibi uzvunun tesiri malumini isbat iderek hastagani tefsiye itmeğe mahsus bu gibi mevaki mertefeada mevcut baraka ve hastahane koşulları mevcudi istiabdan kaldıkları cihhetle eğer uzvunun kolayca tedariki çaresi kabul olacak olursa belki hastagan üzerinde bir teesir hissine gösterir. Cevabını virirler.

Evet! uzvunun verem basilleri üzerine olan tesiri edeviye-i saire tesirinden muhakkak ve sabit isede boğaz ve ak ciğerleri tahriş iderek bazende iaraz vehime göstermekde oldığı aliyel umum tasdik idilmektedir. O halde uzvun ile idilecek tedaviden bir menfaat hasıl olmak için suhulet istihsali ve manii tahriş lazım gelur. Bundan başka nazar-ı dikkate alınacak keyfiyetin biride hastagani tağlar aşmağa mecbur itmeyerek bulunduklari mahalde uzvun tedarikidir.

İşte çokdan beri bu husus nazar-ı dikkat malumanesine alarak teshir sak ihtima ile alem-i insaniyete pek büyük bir hizmet [S.392] ibrazini kendine değerli bir iş güç iden şarite hastahanesi etbasından doktor desnus uzvuni hem hastaganın bulunduklari mahalde biltedarik teneffüs itdirmek ve hemde cismi meznurun hasai tahrişesini manii iylemek için bir alet ihtirai itmiş ve bundaki muvaffakiyetinide biltecrübe isbat iylemiştir. Bu usul ile istihsal olunun uzvun verem basillerini mahv ve telef iylediği gibi asar-ı tahrişede göstermiyor muhterai işbu Carburateur electro-statique namiyla tesmiye iderek beşyüz metre merbii ve saati olan bir salon icrasında bir heyet-i fenniye huzunrunda taht-ı tecrübeye vazii itmiştir. Aletimize göre salonun havasını üç buçuk dakika zarfında saf uzvuna tahvil iylemiş ve üç dakika sonra hazirun saf uzvun teneffüse başlamışlar ve ciğerlerinde hiçbir eser-i tahriş göstermemiştir. İşte aletimize göre bir hastanın otasına vazii olundığı halde uzvun tedariki kabul olub bu cihhetle verem basillerini itlaf iderek hastada allame-i sıhhat zuhur idiyor.

Bundan çıkan netice biltabii anlaşılabilir. Bir hastalık ki kendusine karşı gelen bir tedaviyeyi her an ve zaman bu ufacak elektrik makinesi sayesinde buliyor şübhesiz allame-i sıhhat göstermeğe mecbur olacaktır.

Bu tedaviyeyi vazii olmayan hastagane yabs havalarda otalarından çıkarak biraz jimnastik yapmalarına müsaade virilub sair vakitler otasında ve hatti yatağında uzun tenefüsüyle emrar ve kat itdiriliyor. İşte bu usul-ü tedavi marz-ı malumi hal-i hazirunda heman külliye diyecek bir derecede ibka idiyor.

Sahib-i keşf mahalin suretde eline geçen hastaların ikinciden dördüncü gününe kadar öksürükleri azalarak iştihalleri geldiğini ve beşinciden on ikinci gününe kadar peydayı semin ile hacimleri tezayid itdiğini ve on beşinci günden otuzuncü güne kadar ifade-i kuvvet ve afiyet itdiklerini bildiriyor.

Cihaz kullanmağa gelince hastanın akrabasından veyahud hizmetcilerden biri hati bir çocuk aletin manulesini tahrik ider ise uzvun istihsali olunmağa başlıyor.

Doktor Ş. Kamil

Hıfz-ı Sıhhat-ı Şebab

Gençler İçün Jimnastik

Jimnastik gençler için olkadar nafii ve elzemdir ki bünye-i beşeri teadil ve islah için jimnastikden ala bir vasıta olamaz. Jimnastik vasıtasıyla metharın olan bir et parçası adeta bir ciğer halini kesb iderek onun kadar nafii hizmet görebilir.

Jimnastik kuvve-i hidmiyeyi tezyid itdiği gibi adalet sadriyeye kuvvet ve mekteb-i lazımeyle bilaita heman heman verem dinilen aleti müdhişeden muafiyeti intac ider. uyanur tezayid ve teali ider.

Jimnastik sanai ve tıbbi namlarıyla iki kısımdan mürekkeb olmak üzere icra idilebiliyor. Jimnastik sanai olarak icra idilmek için bir takım alet ve edevatın lüzümü derkardır. Bunlar umumiyetle malum olduğu üzere labar tabir olunur uzvun ve sabit demirler ile paralel dinilen yenidiğerine mevazi sııklar ve anu tesmiye idilen halkalarla trabzalar ve tefriat-ı saireden ibaretdir.

Bunlar vasıtasıyla idilecek jimnastiklerden husula gelecek menafı yorulmamak ve terlememek üzere haric az teadaddır. Şu kadar varki gerek halcan kalıb asabi ve gerekse imraz adeviye-i kalbiyeden her kağı biriyle malul olan gençlerimizin ictinablari lazımedendir. Jimnastik derslerini programa dahil iden mekatib idaresi bu derse tefriki idecekleri şakirdani bir tabibe muayene itdirilmelerine ihtiyac vardır.

Tagzi bendimizde idhalat bedeniyeinin fazla olmasida bir halet-i marziye tevlid idebilecek bildirilmişoldığından riyazat bedeniye ihracati tezyid iderek muvazenei bedeni hasıl ider. Labar dinilen demir ile anu tabir olunur halkalar üzerinden idilecek jimnastikden en ziyade istifade idecek kollar ve göğüs etleri olduğu cihetle riyazat-ı bedeniye ile bunların neşv ve nemayı tamlarına hizmet idileceği şübhesizdir.

Paralel ile idilecek jimnastikden müstefid olacak kolların kısmi saflı adaletiyle eller olacağı şübhesizdir.

[S.393] trapzalardan vücut-u umumiyetle istifade ider. Bunlarda sallanmak ve kendini döndürerek üstüne sıçramak adalet-i umuiyenin bir hal-i terki ihzarini muedidir.

Tabii jimnastike gelecek olursak, bunlar, koşmak, yürümek, yüzmek, dans itmek, maç talimleri yapmakdan ibaretdir.

Her şeyde ifrat netayic venime tevlid ideceğinden maruzatımızın hüsn-i tekli olunarak had itidali aşılmması tavsiye olunur.

Yukarıda arz itdiğimiz gibi yeni söyleriz ki her ne suretle olursa olsun jimnastik emraz kalbiye ile malul bulunanlarda vehamet hasıl ider.

Koşmak had-i muatadil dahilinde, iaday-ı hariciye-i bedenin umumiyetle faaliyeti demek olacağından koşmaktan idilecek istifade dahi umumi olacağı şübhesizdir. Şu kadar var ki had iatadali tecavüz itdiği halde mazereti ğayri kabule aşıkardır.

Yürümek günde iki saati tecavüz itmediği halde riyazat-ı bedeniye-i en birincisini teşkil ider. Orta yürüyüşle yokuş gibi yüksek mahallere tırmanmak tağlara çıkmak her halde mevcub istifadedir.

Denizde yüzmek bahsine gelince: istihmam hakkında virmiş olduğımız malumatdan harca çıkmamak yani deniz hamamlarının müddeti 10 dakikaya tecavüz iylememek üzere yüzmek mevcub muhsenatdır. Yüzerken idilecek hareket umum iadayı bedeniye-i faaliyet-i umumiyesi demek oluyor ki soğuk suyun vücut-i insaniye olan teesir hissinesinden fazla bu vecihle istifade idilur. Maahaza müddet-i istihmami, yüzmek için tecavüz itdirmek hareki istifadeyide mahv iyleyebileceği nazar-ı dikkate alınmak iktizayı halindedir.

Dans itmek vücuti bir hareket-i muntazamada bulundirmakdan ibaret olub menfaati yürümek derecesinde isede mazereti ğayri kabul inkardır. Dans itmekden maksad tek başına zıb zıb sıçramakdan ibaret olmayub bir refikanın vücutuna ihtiyac görüldüğünden mazeretin birincisi ifale tenasiliyede ifrati hasıl itmiştir. Saniyen dans yalnızca icra idilemediği gibi icra asiçunda bir cemiyetin lüzumi derkar bulundığından o halde gençlerimiz için lazım olan havayı saf böyle cemiyetlerde bulunamayacağından havasızlık yüzünden görülecek mazeret dansın riyazat bedeniye yüzünden bahş ideceği menfaate ğalebe ider.

Maç talimleri her halde riyazat-ı bedeniye-i tabiiyenin en birincisi ad idilse sezadır. Kollar ve bacaklar ile vücutun her tarafi suret-i umumiyede methurun bulunacağından gençlerimiz için buni bilhassa tavsiye eyleriz.

Hateme-i makal olarak riyazat-ı bedeniye-i asi mizac olanlarla uzun uzadıya hasta yatarak zaif kazanan genclere lüzumi arz iyleriz.

Doktor Ş.Kamil

Tarifat-ı Seyyid Tercümesi

(yigirmi dördüncü nüshadan mabaad)

Tedlis- hadisde iki kısımdır. Birincisi (tedlis-i isnad) derki hadisi tuyan bir şahsa veya muasiriye-i birine veya ani işittiğini zan idene isnaden rivayetdir. Diğeri (tedlis-i şuh) derki hadisi işittiğini bir şahsa isnaden ve bilinmeyecek bir vasıf veya künye ve isimle tarif iderek rivayetdir.

Tedlis- latife-i ruhaniye olub (hak) ile (abd) arasını vasıl iden rabıta mesellü iki şey arasındaki vasıtai latifeyede itlak olunur.

Tezyil- teekid maksadıyla bir cümleye diğer cümleyi ilhak itmektir. (cezinahem bema küfr ve ahval....) misalinde olduğu gibi.

Teznib- tarifinin hiç birinde ihtiyac olmaksızın ve fakat aralarındaki münasebete mübeni bir şeyi bin şeyin arkası sıra koymaktır.

Teradif- iki manaya itlak olunur ki birisi sadakda diğeride mefhumede ithaddır. Birinciye nazaran aralarında fark varsada ikinciye göre yokdur.

[S.394] Teradif- mefhum cihhetle ittihadeden ibaretdir. Bazılarına göre bir itibarla bir şeye dal infaz mefrudenin tevalisidir.

Tertib- lüğatda her şeyi kendi mertebesine koymak ve istilahda bir çok eşyayı bir isimle yad idilebilecek hale sokmakdarı ki bir şeyin iczasının takdim ve tehiri hususunda itlak olunur.

Tertil- muharic hurufe riayetle vukufdur. Bazılarına göre kıraatda hıfz-ı sevt ve tahzinidir.

Tertil- huruf-u muharekenin tevalisi sırasında riayetdir.

Terci- şey-i mümkünün arada ve kerahatini izhardır.

Tercih- delillerden birine diğerine nisbeten bir mertebe is bat itmektir.

Tercih-i Filizan- şهادetinde sesi evvela alçaldub sonra yükseltmektir.

Tercim- tahfif için ismin ahrini hazıfdir.

Tersii- iki veya daha ziyade karinede ve zan ve son harflerce tevaffukdan ibaret secidir. (iki karine)den maksad (vezin) ve (kafiye)leri muvaffaki olan iki cümledir. Mesela (fehv yetbii alsecai bazı ahr-i lafza vikrii el semai bize ve acr-u aza) misalinde olduğu gibi ki ikinci karinenin kafei aksami birincide olan mukabiline vezin ve kafiyece tevafuk idersede (fehv) kelimesinin ikincide mukabil yokdur.

Tersii- elfazın uzani müstevi ve iacazi muttافیk olmasidir. (enelinayabihim....) ve (enelebrar lafi naim...) ayet-i kerimelerinde olduğu gibi.

Terfil- bir sebebi hafif ziyade itmektir. Misal (mütefailun) kelimesine nuni ilfa tebdilden sonra, (ten) ziyade yedeldekde (mütefailatün) olması gibi ki bu halde (mürtefel) namiyla yad idiliyor.

Terkemiyet- lüğatda olunan terk itdiği şeyler ve istilahda gayrin hak tealak itmeyen mal safidir.

Terke- lüğatda şahsın kendinden sonra terk itdiği şeyler ve istilahda insanın gayrin hakkında hali olmak üzere terk itdiği mal safidir.

Terkib- (tertib) aynı isede bazı eczanın birbirine nisbetle takdim ve tehirini şamil değildir.

Terkib- huruf-u basiteyi cemala gelme teşkil idecek suretde dizmektir.

Tesahil- ibarede lafzı suret-i serihede murada delalet itmeyecek vecihle irad itmekdir.

Teslisil- emvar-ı ğayri mütenahiyenin tertibidir ki dört kısımdır.: Çünkü ya vücuda müctemii ihadda veyahud havadasın teslisil gibi vücudi olmayan şeylerde vakii olur. Birinci kısmında ise ye tartib bulunur vayahud nüfus-u natıkada teslisil gibi tertib bulunmaz. Teslisilde tertib iki dürlüdür ki ya alel ve malulat ve safat ve musufatın teslisli gibi (tabii) veyahud icsamın teslisli gibi (vazii) olur. andelhakema birincileri değil, ikinciler müstehildir.

Teslim- Cenab-ı hakkın emrine inkıyad ve itaat ve mülaim olmayan hususda iatarazi terkidir.

Teslim- kaza-i rıza ile istikbal ve bazılarına göre nüzul-ı bela anında zahiren ve batınan tağyire karşı sübutdur.

Tesamih- kelamdan ğarz ve maksadın anlaşılmması ve fehmi lafz-ı ahra muhtac olmasdır.

Tesamih- maksad ve alaka-i maneviye ve neseb-i karine-i dale mevcut olmaksızın ve yalnız makamen tefhim manaya istinad lafzi manayı hakikinın ğayrinde istiamaldır. Alakanın vücudi (tesamih)e manadır ki lafzın usuratda istiamali ğayri caizdir. Binaenaleyh (riayet esden fillahmam yirmi) misali tesamihdir.

Tesbih- hak telayın ekais imkan ve hudusdan tenzihdir.

Tesmit- kasidenin nihayetine kadar her beyti üç mevzun ve makfa olmak üzere dört kısımdan ibaret bulundurmaktadır.

[S.395] ve hurub verudet ve tağrisededet ve alem-i şiddet-i aliye ilhayal ve sal hüviyet ve hayli hamiyet ve zaif karyet-i yehaf elvükela misalinde olduğu gibi.

Tesbiğ- istilah arudide bir sebebe mübeni bir huruf-u sakın ilavesidir. Mesela (failatün) kelimesinin ahirine bir nün daha ilave ve buni ilfa tebdil idilse (failatan) olub (failatan) suretine nakil idilse (mesğub) tevsim idiliyor.

Tesrii- (otalık olmak) kadının bilağazal mevte-i olmağa iadadidir.

Teşbiye- lüğatda bir emrin diğerine manen meşareketine delaletdir ki birincisi (müşebe) ve ikincisi (müşebebe) ve manayı müşterekleri (ve ce teşbiye) olub bunda (alta teşbiye), (arz-ı teşbiye) ve (müşebe) gibi üç şeye ihtiyac vardır. Alem-i beyan istilahında iki şeyin irsalinde şecaat ve güneşde nur gibi vazifen iştirakleridir.

Mesela- bir şeyle teşbiye ya (teşbiye mefrud) (an misal baasiniyeAllah be.....) hadisi şerifinde alemin bu luta teşbiye gibi ki andan arz-i tabiba müntefii ve bazı kayan ğayri müstfider olur. Veyahud (teşbiye-i merkeb) veya (teşbihat-ı müctemia) olur ki (an meseli ve misal alanbeyai.....) hadis-i şerifindeki teşbiye mecmuun mecmua teşbihidir. Çünkü vece şübhe akli olub emr-i (nübüvvet) (beniyan)a mukabildir.

Teşhis- eşyanın başka bir şeyle meşareketi mümin olmayacak surette mabaeltimazi olan bir mania bir sefitdir.

Teşhis- mosofi arasında şerket vukuuna manii bir sefitdir.

Teşekkün bila vuluyet- ifradın uluviyet ve adem-i uluviyet hususunda ihtilafidir. Mesela (vücudi) gibiki (vücub) cihetiyle (imkan)dan etem ve esbat ve akvadır.

Teşkin biltakdem velteahir- husul-u manasi bazı cihetlerce cihet-i ihrada husulundan mukaddem olmakdır. Yine (vücud) gibi ki (vücub) cihetiyle husuli (imkan)dan akdemdir.

Teşkin balşedet velzaif- manasının husuli bazı cihetlerce cihet-i saireden işden olmakdır. Mesela yine (vücud) gibi ki (vücub) cihetiyle husuli (imkan) cihetinden şediddir.

Teşiiis- (failatün) kelimesinin bir harf-i metherekini huzuf itmekdir ki buda ya mezheb (Halil) icabınca lamel feali hazefle baki kalan (falatün) veyahud mezheb (ahafiş) iktizasınca aynel feali hazefle baki kalan (felatün) heyeti (mefulun) babına nakil idilub bu halde (meşas) namiyla yad idilur.

Teşbib-i benat- benati ihtilaf derecatına göre zikirdir.

Tesrif- bir asli manaayi muhtelifesinin husuli metvakıf olduğu emsale-i muhtelifeye tahvildir.

Tesrif- kelimenin iarabdan gayri ahvalini bildiren alemdir.

Tashih- lügatda hastanın istikami ve istilahda (siham) ve (ruus) arasındaki kesuri azaledir.

Tashif- bir şeyi katibin iradesi veya istilah hilafına olarak okumakdır.

Tasvir- akılda suret-i şeyin husulidir.

Tasvir- nefi veya isbatla hüküm idilmeksizin mahiyetin idrakidir.

Tasdik- kendi ihtirakla muhabere sadaki nisbet itmeklikdir.

Tasvif- edeb-i şariye ile vukuf olub zahirde ise hükme zahirden batini ve batında ise hükmi batından zahiri görürki her iki hükümdede müteadebe kemal hasıl olur.

Tasvif- hep ciddi ve hezelden ari bir meznebirdir ki bazıları andında beşeriyeye izmar ve daavayi nefsaniyeden mecanibet ve sefat ruhaniyeye manazele ve ulum-u hakikiye tealik ve sermedite evveli olani istiamal ve cemi imta nesh ve suret-i hakikiyede cenab-ı hakka vefa ve şeriatına tevfikana hazret fahr-elrelele etbaiddir. Ve bazılarına göre terki ihtiyar veya nüzul-u mehud ve maabuldele ans veya infasiki meraatdan havasını hafızdır. Veya iarazdan iaraz ve bazıları indinde cenab-ı hakla muamelede sefvet ki aslında dünyadan tefriğdir. Bazıları nezdinde emru nehiye karşı sabr veya hidmet teşrifle terk-i teklif ve istiamal tetrifdir. Bazılarıda (tesvif)i hakaik-i ahz ve kabul ve medkekane tekellüm ve halaikin bedende bulunan şeyden aba veya sadr suretiyle tarif itmişlerdir.

(mabaadi var)

Tezhit

[S.396]

Tarihi Tabii

Papağan

Papağanlar tırmanarak ağaclara çıkan ve gezen kuşlar taifesinden gayet güzel kuşlardır. Ğağaları kısa ve eğri ve gayet kavi olduğundan taş itdikleri sertce çekirdekleri ve bademleri kirub ve içini ayıklayub yir. Tabii sedaları şiddetli ve hoş gitmez isede bütün gürültüleri vesair kuşların sedalarını ve bahusus insan sedasını taklid ve kelimeleri biri birine rabt iderek kısa bir cümleyi adeta teklim iderek buda şübhesiz ğağalarının şekliyle dillerinin kalın ve yumuşak ve ucinin medurce olmasından neşaat ider. Pençelerinde dört aded parmakları olub anlardan ikisi ön ve ikisi arka taraftadır. Vatanları olan sıcak memalik ormanlarında papağanlar (1 yeşil ve mai tüyli 2 gümüşü papağanlar az uçarlar isede ağaclara gayet süratle pençe ve ğağalarının yardımıyla tırmanarak çıkarlar. Yeşil, kırmızı, gümüşü renginde birkaç nevi papağan olub en iyi lakırdi idenler kırmızı ve gümüşü renginde olan papağanlardır.

Balalade mezkur papağanlara benzer ve anlardan hayli büyük aras tabir olunur bir nevi papağan daha vardır ki kanadları en nefis renkli tukler ile mezin isede lakırdi idemeyub yalnız bir bed sedası vardır. Bu aras dinilen papağanların yeşil ve maisi olduğu gibi beyaz ve kırmızısı ve karaside vardır. Papağanların kakatu atabir olunur bir cins daha olub bunların tüyleri beyaz ve başı sorğuclidir. Ğağası gayet kavi olduğundan ağaçları didikleyub koparır ve sesini insan sesine benzeterek bazı kelimeleri pek fesih söyler.

Papağanların tuti tamir olunur bir vinc daha vardır ki papağanlar kadar teklim idemezler isede gayet güzel ve insana gayet kolay aşur sumyali ve latif ve gümze hayvanlardır.

Kesret üzere bulunanlar yeşil tutiler olub tüyleri kırmızı ve mai ile karışık bir takım tutilerde vardır. Bu papağanların cümlesi Amerika ve Afrika ve Asya ve Okyanusya kıtalarının en sıcak memalinde bulunur.

Ali Nazima

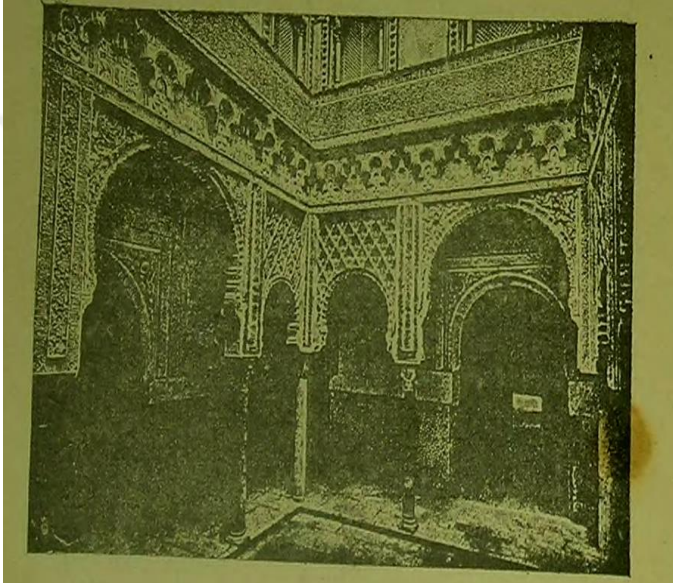
[S.397] Tedbir-i Menzil-i Melbusat

Yigirmi dördüncü nüshadan mabaad

Dördüncü Bab

Mahlut insanın keşfi

Gerek elbise gerek mefruşatda müsteamil olan mensucat icab zaman ve terkiyat sanaiye cihetiyle pek ziyade muhtelif olub öteden ve şundan bundan yapılab üzerine urulmuş olan cila ve sair sebeblerle mesela pamukdan veyahud daha dikkatle cilalandırılmış olanlar ipekden fark olunmayacağı gibi bazı kaba sanaatle pamuklardan yapılmış olan madelerin dahi yünliden temizleri meşkül olur.

Halbuki ipekli ile yünli madeler pamukli vesaireye nisbetle daha bahali olacağından pamuğı ketan yerine ve otdan şundan bundan yapılmış şeyi ipekli yerine vesaireyi yünli makamında satmağa alışmış olan mahtekerlere aldanub ziyan itmemek için mensucatın mevad metre kebesini bilmek lazım olduğu gibi bunlardan bilhassa yünlilerin mutlaka bu kesilmiş yün iplikden veyahud fabrika kırpındilerinden yapılmış olduğunu anlamak icab iylediğinden buna metferii usul ve kavaid-i beyan olunmuştur. Şöyle ki: mabayiası matlub olan kumaş her neden ibaret ise bir dükkana bir dereceye kadar temiz ve intihab olunarak pastal veya topek numarasiyla mahalli güzelce bilindikden sonra andan bir parça kesdirub güya evde olanlara göstermek bahanesiyle olub haneye avdetle orada bir veczir tecrübelerin icrasiyla takdir-i mahiyet iylemek lazımdır ki kavaid-i umumiyesi bir vecih ati beyan olunur.

Kavaid-i umumiye

1-Mensucatda müsteamil maddeler ya hayvani veya nebati olub hayvani olanlar halis ipekle yünden ve nebati olanlarda pamukla ketenden ibaret olduğu gibi bir takım nebati maddelerde vardır ki ipeğe meşabe bir madde hasıl ider.

Mevad-i hayvaniye yani iplikle pamuk yakıldıkları halde boynuz veya kemik yanmış gibi bir koku hasıl olduğu gibi bunlar iplik halinde olarak ihrak olunursa terk idecekleri kömür yine iplik halinde kalur ve bu kömürün üzeri cilali gibi müşahade olunur yani parlak bir halde görülür.

Mevad-ı nebatiye yani pamuk ve ketan ipek taklidi yapan nebatat ipekleri ihrak olundukları halde aslen kömür bırakmayub kamilen yanarak gayet ince kül olur veya hiçbir eser kalmadığı gibi [S.398] yandıkları esnadada barut gibi vızildayarak ve kaynayarak gayet süratle yanar.

Bu halde mevad-ı nebatiye için amalet-i hin-i ihracında süratle vızildayarak yanmak ve kömür bırakmamak olduğu gibi mevaad-ı nebatiye içinde hin-i ihrakında ağır ağır yanub üzeri parlak bir kömür veya kül bırakmak ve yanarken boynuzi kemik yanmış gibi bir iha virmekden ibaret dimekdir.

2- zac yağı içine yün vazii olunursa yünün rengi derhal kara sariye tahvil itdiği gibi pamuk veya ketan vazii olunursa anlar derhal zac yağı derününde hal olunub bir nevi zimii gibi lüzümcietli bir mayii haline tahvil idüb ketan ise kısmen ve tedricen methul bulunur sair nebatda bu cihetle baltedric tahvil ider hülasa zac yağı deruninde yün gayr-i münhal olurlar dimekdir.

3- Suda münhal kaloriyet potasdan ibaret olub (javel suyu) dinilen mai kimyevi deruninde ipek münhal olarak bir nevi zimii haline girer. Halbuki pamuk ve ketan vesair mevad nebatiye ali hale gelur.

Tecrübe Usulleri

1.tecrübesi merad olunun kumaşın parçasından ariş ve argacından üçer beşer iplik çıkarub evvela arşından olan iplikleri kavaid-i umuiyenin birincisine tatbikan ihrak idub hin-i ahrakda rayiha virub virmediğine ve vizildayub vizildamadığına dikkatle beraber bırakacağını kömür veya küle dikkat olunarak mevad-ı hayvaniye veya nebatiyeden olduğunu anlamalı yani kemik yanığı gibi kokar ve kömür bırakur ise mevad-ı hayvaniye ve böyle olmayubda vızlayarak yanar ve kül bırakmazsa mevad-ı nebatiden olduğu anlaşılır bade arğacından ifraz olunan ipekler dahi aynı vecihle tecrübe olunur ariş ve arğacı bir cinsden zuhur idere kumaşın bir cins mevadeden safi olduğu istidlal olunur ve bilakis zuhur iderse mürekeb olduğu anlaşılır, bade-i fiati ana göre takdir olunarak ahz ve mübayaa olan madenin neden ibaret olduğu bilinerek ahz edilmiş olur.

2.tecrübesi merad olunan kumaşdan bundan evvel beyan olindiği vecihle ariş ve arğacından başka başka iplikler alunub ameliyat yapmağa hacet olmayub mezkur ameliyat yapılmazdan evvel kumaşa fabrikaca üzerine bin dürlü vesait ile virilmiş olan parlaklık ve köz boyacılığı için müsteamil olan mevad-ı ecnebiye giymek üzere olan kumaşın parçasını kaynar süd güzelce yıkanub kurudulduktan sonra ikinci kaidede beyan olundiği vecihle bir parça derunına yatırılıub ve ahvaline dikkat olunur eğir derhal rengi turir ve kararir ise evvela kumaşın her maddesi yünden mamül dimek olur ve bazı parçaları sararir bazıları sararmazsa yünle başka bir madde-i

nebatiyeden mürekkebe oldığına hüküm idilur şayed hiçbir tarafında sararmak alameti müşanade olunmazsa iki dakika kadar mezkur yağ derununda birağılub kamilen arir ve zamğ haline tahvil iderse evvela kumaşın kafei mevadi pamukdan ibaret olduğu istidlal olunur ve eğer defaten arimiyubda kısmen ve tedricen zamğa tahvil iderse ketendir diye hüküm olunur ve iki dakika müddetde bir kısmi hal olunub diğer kısmi kendi halinde kalursa pamukla ketenden ve bir takım aksami sararub bir takım münhal olursa yünle pamukdan bir takimi sararub bir takimi münhal olur ve bir takımda haliyle kalursa evvela kumaşın yün pamuk ve ketenden olduğu ve buna kıyasen ne gibi şeylerden terkib olunduğı anlaşılır ve ona göre fiyat ve sairesi hakkında muamele olunur.

3.tecrübesi lazım gelen kumaşın bir parçası yine bilade beyan olunduğı vecihle kaynar suda yıkanub kurutulduktan sonra evvela kumaşın parçası üçüncü kaadede beyan olunan (jeval suyi) derununa vazii olunur eğer kumaşın bir kısmi zamğa tahvil ider ve bir kısmi haliyle kalursa tahvil ider kısmi ipek ve diğeri pamuk veyahudketan veya sair bir maddei nebati demek olduğundan kumaşın ipekle mahlut olduğu ve eğer kumaş parçası kamilen münhal olursa yani tamamen az yüb zamğa tahvil iderse evvela kumaşın kamilen ipekli olduğu anlaşılır.

4.tecrübesi murad olunan kumaş parçası yine bir veche bila kaynar suda yıkanub kurur ve dolduğundan sonra dördüncü kaadede beyan olunan koyu bir kıvamda putas veyahud suda mahlulleri derunına ilkad idub bir müddet sonra nazar iderek münhal olub olmadıklarına nazaran bundan evvelki kavaid ve ahvale tatbikan mürekkebe veya saf oldukları istidlal olunmuş olur.

Beşinci Bab

Melbusatın Renkleri

Melbusatda müsteamil akmeşenin renkleri hıfz-ı sıhhat ve idare-i nokta-i nazarlarından biş mütalaaya alınmak lazım olduğu gibi alielumum muaseme göre açık veya kapalı renklerden kongyesinin daha ziyade muvaffak olduğunu bilmek ve elvanın hakayiki iye solmak derecelerini ve bhusus yıkandıkları vakitte renklerin suret-i muhafazası esbabını ve bozulmuş bir rengin iadesi çarelerini bilmek elzem idu kendinden işbu mebhese dahi ahval-i mezkureyi bir nebze tarif etmek üzere cemii idilmiştir ki esasen tayin elvan tahsis şekli ve elvan muhafazası elvan ve takdir-i elvan gibi dört mühim fikireden ibaretdir.

Tayin-i Elvan

1-alielumum açık renklerin harareti kabul itmeyub defii ve kapalı elvanın bilakis kabul ile balii itdikleri ve açıklardan beyaz rengin cümlesinden ziyade defii iylediğı gibi siyah rengin kafesinren çok balii itdiğı hikmet-i tabiye kavaidiyle meşbut olduğu mesellü herkesce ve her yerde tecrübesi mümkün halatdan olduğu cihetle cümleye kanaat hasıl olmak üzere kabul tatbik

olan iki kolay tecrübenin bir vechihati tahririyle anlardan sonra netice olarak tayin elvan meselesini dermiyan iylemeyi münasib gördük. Şöyle ki:

Evelen birinin tış tarafı bir vasıta ile siyahladılmış ve diğerinin sath-ı hariciyesi beyazlanmış iki cezve alınubda derunlarına su toldirarak aynı zamanda bir ateşin kenarına ve masavi abadede olarak vazii idilse ve derhal saatde bakılsa üzeri siyahladılmış olan cezvedeki su bir müddet sonra kaynamağa başlayub üzeri beyaz olan cezvedeki su henüz ısınmamamış bulunur ve saate nazaren daha birçok zaman sonra ancak kaynamağa başlar.

Saniyen kış günleri güzelce yağmış ve bir gice turub ayaz görmüş karın üzerine güneşli bir günde aynı madeden mensuc her hususda aynı halde bulunan ve fakat birinin rengi siyah ve diğerinin rengi beyaz olan iki parça kumaş yan yana olarak karın üzerine serilse (tecrübe güzel olmak için kumaşlar kalınca ve hiç olmazsa bir arşun merbaında bulunsa) bir iki saat sonra mezkur kumaşlar kaldırıldıkda siyah made ile ürütülmüş olan karın az çok eridiğini ve fakat beyaz made ile örtülmüş olan kar kısmında erimek eseri olduğunu müşahade itmemek kabul olur.

Netice- binaenaleyh beyaz rengin harareti balii itmeyub defii bilakis siyah rengin harareti balii iylediği anlaşılmışa kış günleri siyah ve alielumum koyu renkli elbise eksasi ve yaz günleri dahi beyaz ve beyaza karib olan açık renkli maddelerden libas intihab lazım geleceği anlaşıldığı gibi hanelerce yani tedbir-i menzil kavaidince diğer bir neticei mühimmeye dahi intikal olunabilir: matbahlarda çok ateş sarf itmemek için tencere ve emsali kabların sath hariclerinin siyah olması lazım gelur.

Tahsis-i Şekl ve elvan

2.mensucat düz veyahud çiçeklu veya satrancli ve buna memasil ahvalde basma veya tokuma veya işleme gibi usullerle envai eşkal ve elvani haiz olduğundan ve erkekler ise çiçekli ve emsali mensucat eksasından müstağni olacakları tabii bulunduğundan bunlara kış için siyah ve alielumum esmer ve düz renklerle yazda beyaz ve açık ve düz renkleri intihab idecekleri cihetle bu fıkra bilhassa kadınlarca lazım gelen eşkal ve elvanın beyanına münhasır olmak lazım gelmekle anlara metlak malumat cemii idilmiştir.

Evvelen- büyük dallı kumaşlar kısa boyluları bütün bütün kısa gösterdiği.

Saniyen- merbii ve satrancu arayı eşkali havi olan kumaşlarda şişman ve alielhusus karınlı olanları yuvarlak bir halde gösterdiği.

Salisen- yolli ve çubuklu olan kumaşlarda uzun boyluları sibsivri itdiği bil tecrübe sabit hikmet rüiyet mevad edilmemesinden olmağla her bir hanım vücudinin haline göre mezkur eşkalinden kendusini çirkin göstermiyecek olanı inticab iylemesi [S.400] velhasıl vücudinin iktizasına göre mezkur eşkalden ictinab ile icab ideni kabul iylemesi lazımdır.

Elvan bahsine gelince: kış mevsiminde düz siyah ve siyaha karib kapali ve koyi düz renkler ve yaz mevsiminde dahi düz beyaz ve beyaza karib açık düz renkler her güzele bir latifet vireceği şübheden ve artsa olduğu gibi ilk ve sonbahar mevsimlerinde elvan şeylerden açık mai ve açık yeşil ve açık kumri göğsi mesellü renkler sari saçlı beyazlara ve bunların daha koyucuları esmerlere yakışub hüsnelerine bir derece daha hüsn katacağı mevad mecrebeden olduğu dermiyan olunur. Şu kadar var ki zikr olunan haller bir dereceye kadar bir çok fikrin ithadından methasıl neticeler olub yoksa esasen renkte münakaşa caiz olamayacağı cihetle herkes istediği rengi intihabda münhatardır. Ancak maharetimiz arasında darb mesellü hükmünde olan “esmere al bağla geç karşusuna ağla” misaline sadık olmamağa desii ve ğayret idib her hanım cildiyeinin lonila metasıb renkler intihab iylerse emsali arasında gülünc olmakdan kurtulub aklına hareket itmiş olunur.

Mabaadi var

Tellüdapri isminde on üç on dört yaşında sahib zeka bir çocuğun Amerikada The Sunny Haur namıyla bir ğazete neşr itdiğini evrak fenniyemizden bazıları yazmışlardı. Ğazetesinin bir çok nüshasını idaremize göndermiş olduğundan tebriken bir bendini biltecrüme bir veche ani derclediyoruz.

Mişğan Darelfünün Müzesi

Mişğan Darelfünün mübeni olduğu yer kırk akr [*] araziye havi olub her tarafda mesadif olan izhar güna gün ve bazıları sıra bazılarıda küme heyetinde bulunan ağaclar mevkuat letafetini tezbid ider.

Darülfünunun dahilinde bir çokda mahalleri mevcut bulunduğundan güzel havalarda, tabiatın izhar iylediği münazır latifeyi görerek müstefid olmak için, buraya şataban olanların meyanında bir çokda ve meluspiderlere binmiş kız ve erkek çocuklar ile merbileri ve önündeki çocuk arabasını süren süd nineler bulunur. Bu yolların cümlesi iki tarafına ğars idilmiş olan büyük büyük ağaclar vasıtasıyla sayelendirilmiş olduğu gibi Darülfünunun tam üstünden geçen yolun ortasındaki çeşmenin etrafına da dikilen mişe ağacları bir manzara-i diğerk arz etmektedir.

[*] bir İngiliz dönümü olub takriben dört Osmanlı dönümüne mesavidir

Müze Darülfünunun en ziyade şayan, ehemmiyet binalarından biri olup tuğladan mamul ve dört kat üzerine mübenidir.

Şark tarafında bulunan kapu vasıtasıyla içeri giren bir kimse kendisini müzenin büyük bir salonunda bulur ki salonun bir tarafını birçok zikıymet taşları muhtevi muhafazalar diğer bir tarafını kar-ı kadim bir sapan iştiğal etmiştir.

Salonun karşısında birçok otalar daha bulunub bunlardan birincisi zikıymet taşlara ikincisi üçüncüsü dördüncüsü hayvanata beşincisi kuşlara altıncısı da gayet kıymetdar bir mepnin koleksiyonuna tahsis olunmuştur.

Müzenin içinde bulunan sair eşyaya nazaren “neyu olunan” sergisinden sonra Çin İmparatori tarafından Darülfünuna hediye edilmiş olan koleksiyon pek ziyade celb-i nazara dikkat olduğundan mezkûr koleksiyona dair şurada biraz izahat virelim.

Çin koleksiyonunu havi olan altıncı otanın ortasında Çin usulî tefriş ve tanzim olunmuş bir ota daha mevcut olup bu ikinci otasında ortasında müdür ve menkuş bir masa ile birkaç düz masa ve iki hücre ve bir yazı çekmecesine vardır. Masanın etrafında bulunan sandalyeler çüysüz ve diğerine geçme iamel edilmiştir. Çinlilerin teasil günleri giydikleri elbise ile sair nevi elbiseden birkaç numuneside divarlara tealik edilmiş olduklarından bunların içinde en ziyade şayan temaşa olan elbise bir nikah cemiyetinde gelen güveyi ile peder ve validenin giydiği elbisedir.

Gelinin elbisesi kırmızı renginde olup başındada bir tac bulunmakda ve ipliğe dizilmiş boncuklar gerdanını tezyin itmekdedir ayakları birçok ince şeritler sarılarak tedyik edilmiş olduğundan toli ancak iki üç puş kadar tahmin olunabilir.

Güveyi ise siyah bir setre ve gayet bol bir pantolon iksa etmiş olduğu gibi heman refikası kadar şayan hayret derecede küçük olan ayaklarda celb-i nazara dikkatdir.

[401] Pederin vechi kırmızı olup gayet güzel elbise giymiş ve valide ise beyaz başlık ve beyaz fistani ile ğarib bir manzara arz itmekde bulunmuştur.

Tavana büyük kağıd fenerler tealik, zemine kıymetdar iki üç kaliçe karış edilmiştir. Otede berude bir çokda avani manzur ve divarlarda bazı sulî boya resimler ile alet-i musikiye mualik bulunuyor ve Çinlilerin her bir sanatta terki etmiş oldukları nazarlarda tayin iyiliyor.

Çin zipkınları **[**]** bir dereceye kadar sair milletlerin zipkınlara meşabe isede tüfenkleri büsbütün başkadır.

Camdan bir muhafaza derununda birçok mızrak ve tüfenk ve kılıç numuneleri vardır. Makasları tahtadan olup gayet keskindir.

Müzehanenin bir tarafına tertib edilmiş ziyafet mahallenin etrafı güzel çimenlerle bezenmiş olduğu gibi buraya sayandaz ağaçların gayet masneii bir surette mahkuk yapraklarıda bunların haka gölgedede ileri gitdiklerini gösterir.

Balonlara Kurşun Atmak

Avrupa ordularında askeri balonları tertibatıyla uğraşılacak ve balonların idaresi hususunda günden güne asar terki görüldüğünden bir muharebe zuhuru takdirinde düşman balonlarının ordugah üzerinde dolaşarak tersadatta bulunmaları muhteme add olunmaktadır. Acaba bu balonlara kurşun atmak mümkün olacak mı ?... Ovaleri amuda havaya indihata olunan bir kurşunun ancak iki yüz metreye çıkabileceği maznun idi, fakat şimdi bir kurşunun amuda indihatinde 1800 metreye gidebileceği tahkik itmiştir.

Fransa zabitanından bir muktedir zat bu noktayı tedkik ve isbat işlemiştir.

Atilan bir mermi iki maninin tesiri tahattünde hareket eder ki biri mukavemet-i hava diğeri cazibe-i arazidir.

Ufki olan indihatinde mukavemet-i hava merminin süratini tenfis ediyor ve cazibe ismi sukutini badi olıyor.

Bir kurşunun süratinden mukavemet-i hava sebebiyle ne kadar ziyi olduğunu hesap etmek fen biltastike aid olup gayetle meğluktur.

[**] büyük balıkları cerh ederek yakalamak için müsteamil alettir.

Çünkü bu hale kurşunun şekli ve sekaletine göre methaliftir. Fakat biltecrübe yüz metreden yüz metreyi ziyi olan sürat cüzi bir hata ile bir dereceye kadar bulunabilir.

Mesela lubel tüfenginin kurşununun sürati ibtidaiyesi (640) metre olduğu halde yüz metru nihayetinde bu sürat 557 ve bir kilometrede 258 ve 2200 metrde (149) dur eğer cazibei arazi hesaba dahil itmeyerek mermiyi ufki yerine umudi indihata idersek mukavemet havayine bu neticeyi virecektir. Ve kurşun 2200 metreye vasil olduğu zaman sürati 149 metru kalmış olacaktır.

Maahaza bu rakamlar yine hakiki birer mikdar değildir. Çünkü havayı nesiminin keşafetini yukarı çıkıldıkça tenakis ideceğinden mukavemetide tenakis eder maafaya biz yine o mikdarları ile olur isek görürüz ki her cisim sakilli cazibe-i arzın merkeze doğru cezb ve sukutini mevcub olur. İşte havaya indihata olunan bir kurşun biltabii bu sukulet kanununa saniyede 20 ve üçüncide 45 yani umudi indihata olunan kurşun 3,2,1 saniyede 45,20,5 metru ziyi itirdiği gibi sukut iden kafei icsamın hareketi metz iden ile kati mesafe itdiği malumdur.

Eğer bu kanuni afaki indihatda (9) saniyede kati olunan 200 metruye tatbik idersek umudi indihatda kurşunun (400) metru zayii itdiğini bilhesab anlarız. Binaealeyh müddet mesken tokuz saniye olarak havaya indihat olunan kurşun 2200 metrude 400noksan yani 1800 metruluk bir mesafe kati ider.

Mukavemet hava yukari tabakalarda dana az oldukdan başka kurşunun süratide tenakis itdiğinden bir derece daha bu mukavemet azalir ve 1800 metruye kadar kurşunun vusulini muhakkak gösterir. Balona nişan alinur iken biltabii etrafda nakat metusatenin bulunmasi nişan almağa müşkül kılsada tecrübe diyede bir nişancinin muvaffakatide ihtimalden baid değildir.

10 metru nisfi kartında bulunan bir balon 1100 metrude takriben kamer kadar görülür. Nişancı balonun hareketinide hesaba dahil itmek elzemdir. Bu huhusda lazım gelen hesabat ise kan balistik bilenlerce malumdur.

H. Tifur

[402] Mütnevia

Posta Pullarının Tarihi İcadi

Gelecek mayısa pullari icadinin (53)inci sene-i devriyesi başlayacaktır.

Posta puli ibtida İskoçya'da kain (dunde) şehrinde (Cames Çalmer) isminde bir matbaaci tarafından icad olunub ibtida İngiltere'de 21 teşrin-i evvel 1839 tarihli bir beyanname ile istiamali kabul olunmuş ve sene sonra istiamale başlanmıştır. Bundan sonra posta pullarının nefii her cihetle az zamanda zahir olarak İngiltere'den bir sene sonra cemahir mıntika-i Amerika ve sonra İsviçre, Bavyera, Belçika ve Fransa ve hükümet-i saire kabul itmişlerdir.

Tütünün Taklidi

Cemahir mıntika-i Amerika'da bir zanaat-ı ğaribe yakınlarda revac bulmuştur. Bu zanaatda kağıddan sahte tütün imalinden ibaretdir.

Newyork gazetelerinden biri kağıddan yaprak siğara imal iden bir fabrikanın külli kazancı olduğunu rivayet itmekdedir. Bu mahsul sanaiinin suret-i istihzari bir vechi atidir:

Kağıdlar ibtida adi tütün suyuna batırılarak tütün rahiyesi istihsal kalınur. Sonra bu kağıdlar yaprak tütün gibi suret-i mahsusede kesilub biçildikten ve taklid itmam için üzerlerine yaprakğın tamarlari sanat-ı tabiinin yardımıyla nakış olunduktan sonra siğaralar iamal olunur.

Bu masnui siğaralari için bazı tiryakiler iala cinsinden olduğunu beyanla izhar mesret itmişler imiş!

İavanzade Mehmed Süleyman

Yeni Mesele

Birinci sual:

Biri birine mesavi beş merbii ahz iderek her merbii iki parçadan ziyade ayrılmak şartıyla bir merbii tanzim ve teşkil itmek matlubdur?

(Şeklin Çizilmesi İktiza İder.)

İkinci Sual:

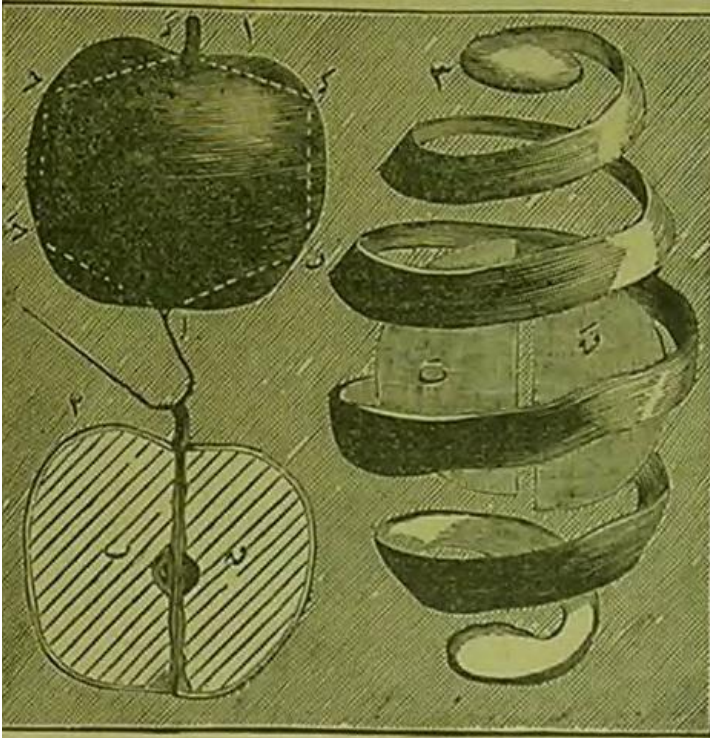
Üç harfli bir kelime bulunuz tekmil salabeti ifade ilk harfin hazefi maakûlati eda, ve ortasının hazefiyle kalan iki harfin takdim ve tehiri bir nehri beyan itsun?

Bu iki meseleyi ilk defa ve matluba muvaffak olarak hal iden zata (mücemil coğrafya) nam-ı kitab ihda olunacaktır.

İavanzade Mehmed Süleyman

Fenni Eğlenceler

Bir elmayı soymadan ve kesmeden ikiye ayırmak

İşte size tahf olduğu ğarib bir tecrübe! Buda bir elmayı soymaksızın dahilen iki kısma ayırmakdan ibaretdir.

Oldukca mukavemetli bir iplik geçirilmiş bir iğneyi alub bir elmanın şekilde görüldüğü üzere a noktasından batırmalı ve b noktasından çıkarmalı elmanın kabuğuyla ipliğin geçtiği yer arasına cüzi bir sahan bırakılmalıdır. Bundan sonra b noktasından iğne çıkarılıb h noktasından çıkarmak üzere ve aynı sahan bırakmak üzere batırmalıdır.

Bu vecihle iğneyi a noktalarını gezdirerek nihayet a noktasından çıkarılır bundan sonra elmayı bir ele almalı, diğeriyle açılmağa ve dağıdılmasına meydan virmemek üzere ipliğin iki ucunu birden çekmeli. Bunun için müşkülât olmayub ancak ipliğin uçları birlikde çekmek lazımdır. O halde elma şekil 2 de k f harfleriyle muharrer olduğu gibi dahilen iki kısma ayrılmış olur haricde bir nişane göstermemek [S.403] gayret itmeli bu vecihle hazırlanan bir elma hazardan birisine virilub soyulması taleb olunursa elmayı soyan zat el tokunulmadığı halde dahilen iki parçaya taksim olunduğunu görerek methir kalır.

Mütekabilen bu alamet tekrar olunarak elmayı dörde bölmekde mümkündür.

İavanzade Mehmed Süleyman

Paul ile Virjini

Müellifi

Bernardan Duşan Piyer

Mütercimi

Mehmed Ata

Bir gün şu tağın tepesinden iniyordim, bağçenin nihayetinde virjiniyi gördüm: şiddetle yağmakda olan süreksiz bir yağmurdan kendisini muhafaza etmek için fıstanın irad ittiğini başına oturmuş olduğu halde haneye doğru koşuyordu. Uzakdan ben ani yalnız sandım, lakin yürümesine yardım etmek üzere yanına yaklaştığım zaman gördüm ki pul ile örtü ile heman bu bütün mestur olduğu halde (virjini)nin koltığı altındadır. Kendi icadkardeleri böyle şemsiye altında bir öbürce bulunmalarına ikiside gülüyorlar idi. Rüzgar ile kabarmış fıstan içinde bulunan şu iki delbir çehreledanın- bir sedef içinde bulunan [*]- çocuklarını ihtar iderdi.

Bunların hep düşünceleri bir birine hoş görünmekden birbirine muavenet etmekden ibaret idi. Zaten-müstemlikatda toğan Avrupalılar gibi- cahil olub ne okumak, nede yazmak bilirlerdi. Eski zamanlarda, kendilerinden uzak yerlerde vukua gelmiş olan ahval anlarca hiç medar iştiğal değil idi. İnzar tahrileri bu tağın ötesine imtidad itmezdi.

[*] esatirden bir fikre yanılmaçdır. Ladanın nevaim olan iki çoçığıki biri (kastur), diğeri (pullukes)dir. Temasal dosti yad olunur. Burada dahi ol maksadla telmic olunduğı hafi değildir.

Cezireleri nerede nihayet bulursa alemde orada nihayet bulur zan iderler, kendilerinin bulunduğu yerde şayan üzere bir şey bulunabileceğini hiç tasvir itmezlerdi. Birbirine birde validelerine olan muhabbetleri faaliyet fikriyelerini tamamiyle iştiğal iylerdi. Funun bi faide hiçbir zaman kendilerini göz yaşı dökmeğe mecbur itmemişdi. Bais hazin olacak bir ahlak dersi kendilerini endişanan iylememişdi. (Mabaadı var)

Hal-i Mesail

Cevab

1

19x91=1729

9x18 =162

1891

Cevab

2

Kamerin nisfi katre vasitiyesi (1737,5) oldiğından müsahai hacimiyesi 4/3 (31737,5) olub buda islah olursa takriben (22) kilometre olur. bir kilometre de bir trilyon gram suyi oldiğından kamerin içine su toldirsak 22.000,000,000,000,000,000 kiloğram su alir.

PAUL ET VIRGINIE

(Suite)

Un jour que je descendais du sommet de cette montagne, j'aperçus, à l'extrémité du jardin, Virginie qui accourait vers la maison, la tête couverte de son jupon, qu'elle avait relevé par derrière pour se mettre à l'abri d'une ondée de pluie. De loin je la crus seule; et m'étant avancé vers elle pour l'aider à marcher, je vis qu'elle tenait Paul par le bras, enveloppé presque en entier de la même couverture, riant l'un et l'autre d'être ensemble à l'abri sous un parapluie de leur invention. Ces deux têtes charmantes, renfermées sous ce jupon bouffant, me rappelèrent les enfants de Leda, enclos dans la même coquille.

Toute leur étude était de se complaire et de s'entr'aider. Au reste, ils étaient ignorants comme des créoles et ne savaient ni lire ni écrire. Ils ne s'inquiétaient pas de ce qui s'était passé dans des temps reculés, et loin d'eux; leur curiosité ne s'étendait pas au delà de cette montagne. Ils croyaient que le monde finissait où finissait leur île: et ils n'imaginaient rien d'aimable où ils n'étaient pas. Leur affection mutuelle et celle de leurs mères occupaient toute l'activité de leurs âmes. Jamais les sciences inutiles n'avaient fait couler leurs larmes; jamais les leçons d'une triste morale ne les avaient remplis d'ennui.

à suivre

[S404] Bir Haftalık Takvim

1309 sene-i hicriye-i kâmerî 1270 sene-i hicriye-i şemsî, 1307 sene-i mâlî, 1892 sene-i frengi													
Vukû' at	Günlerin Müddeti	Ta' dil zamamı	Alafranga Sa' at ile Alzamm	İnsak	Evkât				Ruz hazır salıyleri	Aylar			Günlerin İsimleri
					Yatsı	İkindi	Öyle	Tulu-ı Şems		Şubat Frengi	Kanun-ı Sanii Rumi	Receb-İ Şerif	
	D S	D S	D S	D S	D S	D S	D S	D S	97	11	30	13	Pençsenbe
	1018	14026	5,34	12042	1033	9041	6,50	1033	98	12	31	14	Cum'a
Şubat-İ Rumi	1023	23	36	38	32	40	48	19	99	13	1	15	Cum'airtesi
	10,25	21	38	11035	32	39	46	15	100	14	2	16	Pazar
Ağaç dikme zamamı	10,28	17	39	33	32	39	45	13	101	15	3	17	Pazarirtesi
	10,30	13	40	31	32	39	44	10	102	16	4	18	Salı
	10,33	09	42	28	32	38	43	8	103	17	5	19	Çârşenbih

Yeni Kitaplar

Hülâsa-i Coğrafyayı Osmani

Kulağası Ali Cevad Bey ile Remzi Efendinin- Memalik-i

Tabiiye ve siyasiye umumiyesinden bahsi der bir eser-i muteber olub müellfilerinin nice senelerden biri birçok umumi ve hususi mekteblerde esnayı tedrisinde hasıl iyledikleri Hicar Bey sermemesi olarak ğayet medkikane bir suretde tealif ve tertib olunmuş ve ilhak emsali meyanında haiz mevkii imtiyaz bir halde oldığı bir çok muallimler tarafından tasdik idilmekde bulunmuşdur. Mekteb-i Rüşdiye Hey'eti idare ve muallimleri ile coğrafyayı Osmaniyeğimizden mücemilen ma'lumat edinmek isteyenlere bilhassa tavsiye olunur.

Bihası 100 para.

Mefatih

Yahud Sarf-ı Arabi

(İkinci Kısım) evvelce elzemiyet ve ehemmiyetinden bahs itdiğimiz esma-i kışmenin buda ikinci

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. HİCRİ-İ ŞEMİ (6) ŞUBAT SENE 1270 (NUMERO 26-BİRİNCİ SENE) HİCRİ-İ KAMERİ (20) RECEB SENE 1309

Umûr-ı idare ve tahririyeye aid her husus için müdir-i mes'ul Kasbar namına mürâcaat olunur.

Her hafta perşembe günleri neşr olunur.

Siyâsiyattan mâadâ her şeyden bahs eder. Derc olunmayan evrak îade olunmaz.

Nüşhası 20 parayadır.

Şerâit-i iştirâ

Bir seneliği Dersaâdet için -İdarehânenen alınmak üzere- 20, vilâyat için posta ücretiyle beraber 30 guruşdur.

İdarehânesi: Bab-ı Ali Caddesinde Kasbar Matba' ve Kütüphâne ve Mücellidhânesidir.

Muhteviyât

Posta çantası-Bir asır-Veraset-Tarifât-ı sayd tercümesi "yirmi beşinciden ma'bad"-Tarih-i tab'i gügercin-Yeryüzü-Tedbir-i menzil-"Yirmi beşinciden ma'bad ve hitam" mütenevvia:-Fennî eğlenceler: Şişe derununda bir ipliği kesmek-Bir haftalık takvim-Yeni kitaplar.

İhtar-ı mahsus

Taşradan idaremize abone ve kitab bedeli olmak üzere posta veya damga pulu gönderilmektedir. Martdan itibaren pulların tebdili karar-gir olduğundan marta kadar yedimize vasıl olacak olanların kemafî'l-sabık kabul olunursa da bil'ahire yedimizde kalmamak ve zaten cüz'i olan abone bedelinden bu cihetlede mutezarrır olmamak için marttan itibaren yine irsaline himmet buyrulacak pulların yeni olmasına dikkat buyrulmasını niyaz ederiz.

Sene başının takribi münâsebetiyle hesaplarımızın ru'yeti mukarrer bulunduğundan matba' kütüphane ve mücellidhânemizle muâmelesi olan zevat-ı kiramın mart nihayetine kadar hesaplarını tesviye etmelerini istirham ederiz.

Posta Çantası

Fotoğrafya ve elvan-Moskova'da elektrik sergisi-Mevlidi'l-hamuzanın mıknatisiyyet hassası-Bir hırka-ı zeka-Saç gemilerin yıldırımdan masun kalması Mösyö Lipman'ın keşf ettiği usûle tevfikân Mösyö Ogust ve Lui Lumyer nam zatlar teyfin elvanını fotoğrafya ile zabt ve tesbite

muvafık olmuşlardır. Bu zatların isti'mal ettikleri levha yine "Zelatino Bromordarjan"dan itibaren ise de sûret-i mahsûsada istihzar olunub cam üzerinde nim şeffaf bir halde bulunmaktadır.

Bu levhanın hassasiyeti pek ziyâde olmayub ancak şeffaflığı ziyâdedir. Fakat elvan arasında birçok da karışık bir halde beyaz renk ziyâ bulunması ve bununda hassas tabakayı kamilen karartarak matlub te'siri izale etmesi renkli fotoğraf için en ziyâde müşkil olan bir noktadır.

Bu müşkilât şüphesiz büyüktür, fakat tarih-i alemde keşfiyât ve ihtirâmât-ı cedidesiyle ehemmiyetli bir yer tutucak olan asr-ı hazırda renkli fotoğraf mes'elesinin de hal edileceği ümid olunur.

Elektirkin günden güne akıllara hayret verecek bir derecede terakkisi ve ilerüde bir takım bedai'-i fenniye'nin elektirik sayesinde saha ara-yı zuhur olacağı ma'mul kavi tahtında bulunması milletleri elektirike bir ehemmiyet-i mahsusa vermeğe mecbur ediyor. Geçen sene Frankurt'da bir büyük elektirik sergisi küşad olunduğu gibi 1892 senesi nisanından teşrin-i evvel evasıtına [S.406] kadar küşade bulunmak üzere Moskova'da bir elektrik sergisi tertibi ile iştilal olunuyor. Moskova elektirik sergisi on iki daireye taksim olunub elektirikin bütün aksamını şamil olacaktır. Rusya hükümeti sergide teşhir olunmak üzere Rusya'ya idhal olacak eşya ve edevatı-serginin hitamından bir ay sonra tekrar ihraç olunmak şartıyla-gümrük resminden muaf tutuyor.

Mevlidü'l-hamuzada mıknaşıyyet hassesi bulunduğunda Londra'da icrâ olunan bir tecrübe-i garibe ile tahakkuk etmiştir. Zaten evvelce mevlidi'l-hamuzanın mıknaşıyyet hassesine malik bir gaz olduğu iddia ise de bu derece bidahaten isbat olunamamışdı. Mösyö Devar isminde bir zattır harareti tahte'l-safer 180 dereceye kadar tenzil etmeğe ve bu sayede mevlidü'l-hamuzayı temyi' ettirmeğe muvafık olmuştur. Kuvvetli bir mıknaş elektirikiye mai mevlidi'l-hamuzayı hâvî olan billur kabin-i mıknaşıyye doğru ve bir demir parçası gibi cezb olunduğu müşâhede edilmiştir.

Fransa encümen fûnûnuna hesabda fevkalâde bir zekaya malik Mösyö İnodi namında bir delikanlı takdim olunmuştur. Mösyö İnodi hesab zihni de gösterdiği sûrat ile emcümeni dûçar-ı hayret etmiştir. İbtidâ haylice uzun olan 138,325,544,832,745,321,401,910,821,432,831,621,842,1

Şu iki adedin tarhi istenilmiş ve Mösyö İnodi arkasını bu rakamların yazıldığı tahtaya çevirmiş olduğu halde hemen hasıl tarhi söylemiştir. Sonra 452 ile 538 adedlerinin darbı taleb olunmuş bununda bila tea'mül "243,186" değil mi! demiştir.

Mösyö İnode iki hesabı birden icrâ edebileceğini söylemiş ve bunada muvafık olarak bir taraftan karışık bir hesap mes'elesini hal ettiği gibi diğer cihetten de 1822 senesi martın 11'i ne gündür sualine pazartesi diye bila tereddüd bir cevap vermiştir.

Ma'kabı ile merba' mecmu' 3600 olan hangi aded cevabınada hemen "15" diye îtâ-yı cevap eylemiştir. Encümen hey'eti bu zekaya fevkalâde hayran olmuşlar ve re's büyük ve zaviye-i vechiyesi gayet geniş olan Mösyö İnode'nin büyük zaviye-i vechiyesi gayet geniş olan Mösyö İnode'nin şahsını ve kuvve-i akliyesini yalnız hesap nokta-ı nazarından değil belki fizyolove ilm-i ruh nokta-ı nazarlarından da şayan-ı tedkik görmüşlerdir.

Saç gemilerin yıldırım zararından masun olduğu görülüyor. Şiddetli fırtınaları ve yıldırımları pek çok olan medarin arasında da yine gemileri saika isabeti nadirdir. Fakat mukaddema ahşab sefa'in bu derece saika mazarratından masun değil idi. Elektrik fenne aid İngiliz resa'il mevkutasından biri bu husûsî tedkik ederek bu masûniyet demir veya çelikden inşâ olunan sefa'inden ekseriyetle direklerin ve armalarında ma'deni bulunmasından ve bu halde tekmil hey'etiyle sefine bir büyük nakallık hizmetini îfâ edip bu sayede havada ki elektrik sefineye mazarrat iras etmeksizin denize nakl olunmasından ilerü geldiği neticesini çıkarmıştır.

Bir asır

Yüz seneyi ihâta eden başı, ak saçlarıyla tezyin olunmuş, çiçeğin açıldığını, solduğunu yüz seneden beri görmeğe alışmış bir pir-i garibin zulam mazi içinde kalan eyyam-ı hayatını nazar-ı intibahından imrar edeceği bir dakika olur. Her adımının kendisini mezara takrib ettiğinin farkında olmaksızın, mazinin mes'ud günlerini tahattur eder. Çiçekleri, kelebekleri, kuşları bunların fevkinde görünen sahraları, şafakları, bulutları gözünün önünden geçirir. Nazarında bir eşya' meserret, dudaklarında bir nur-ı letafet parlar. Şebabeti avdet etdim sanır. Karşısında ki mir'at, zanını ibtale başlar. Ak saçlarını, buruşuk alnını, ferî sönmüş gözlerini gösterir. İhtiyar, hayatın baş dönmeleri viren ıztırabât-ı maneviyesi içinde titrer. Heyhay! ...

Yüz sene bir asır demektir!...

[S.407]

Mader, ümid istikbali olan yavrucağını gurbete yollar. Bir sene sonra avdet edecek! Bu kadın pek mukadderdir. Oğlunun gezdiği, yürüdüğü yerleri, oturduğu sandalyeyi, karşısında durduğu ayneyi gözleriyle temaşâ ediyor. İçinde uzun bir sıkıntı var. Kalbinin cerihadar olduğunu his etdi. Hiç ... hiçbir şeyden memnun değil. Yalnız oğlunu düşünüyor. Duvarı asılı bulunan takvim oğlu gideli bir ay olduğunu gösteriyor. Daha on bir ay beklemeli. Mader, yaşlı

kirpiklerinin arasından sükûn içinde işlemekte olan saate bakar. Dakikalar ağır ağır güzerân ediyor. Bir sene bir asır demektir!...

Bir nadire-i hüsn-gece rü'yasında gördüğü-gelinlik esvabını giyecek!

Hey'et-i içtimaiyeye belkide o kadar şeref-bahş olmayan bir genci, elinde ki mes'ale-i hidâyet ile tarik delâletinden ayıracak! Onu peder olmağa layık olmağla layık bir hale getirecek! Bir müşfikane tebessümle o mezalim ruhu tenvire çalışacak! Kendisi bir ailenin şenliği olacak! İlk def'a olarak kalbi, bir meserret na mütenahi içinde titreyecektir!

Bir ay var!

Bir ay bir asır demektir!...

Bir zevce-i şefkatperver, akşamüzeri, altı aydan biri gurbette bulunan zevcinden bir telgraf alır. Hesabca ertesi akşam gelecek. Ne meserret! Gece saat yedilere gelmiş olduğu halde bu kadında uyku yok! Tatlı tahayyülâta dalarak, gözlerini saatle atf etmiş! Güya saat duruyor! Seheri çağırıyor, sabahı istiyor! Nihâyet, ilk hatvet şuaya yattığı odanın perdelerine temas ettiği zaman inşirah ile kalkıyor. Pencereyi açıyor. Nazarını Marmara'nın duradur ufuklarına atf ediyor. O ufuklarda, yalnız kuş kanadı kadar-kelebeğe benzeyen-yelkenler görünüyor. Nazarı, bir vapurun hafif bulutlar teşkil eden dumanını arıyor. Bir şey yok! Vapur akşamüzeri gelecek! Akşam olmuyor!

Bir gün bir asır demektir!...

Çocuk hasta! Masumane tebessümleriyle valide-i müşfikasının ruhunu tenvir eden, gül dudaklarıyla babasının yanaklarını öpen, bir kelebeğin arkasından koşan, bir koşu küçücük elleriyle tutmak isteyen, cihanın her kederine nazar ma'sumane bakan, sıhhati, marazi düşünmeyen, serin rüzgardan pruvası olmayan bu mebnî mini yatak içinde! Mensub olduğu ilmin-nedretle- muvaffakiyetini gören bir tabib, zavallı valideye, biçare pedere te'minat-ı kat'iyeye veriyoruz; bu güzel ma'sum bir saat sonra tehlikeden azadedir.

Bu saatin akraba, yelkovanı niçün süratle hareket etmiyor?

Bir saat bir asır demektir!..

Zavallı genç! İztrabat-ı maneviyesinin tevlid ettiği hastalıkların neticesinde bister istihzara uzanmış!

“Muhtazır nur-ı seyre bir şair”

“Bin güzel söz bulub hayalinde”

“Yazamaz anın bu halinde”

“O baksın çeşm-i zî me’alinde”

“Ne hazindir anın bu halinde”

“O baksın çeşm-i zî me’alinde”

“O gülen rûy-ı infisalinde”

“Bu da bir şiir meccane-i diğer”

Bir şey söyleyemiyor! Son arzusu, kalbinin en derin cihetlerini tenvir eden bir tebessümü, aşıkane bir bakışı görmekden ibaretdir. Tebşir ediyorlar: Bir dakikaya kadar istediğine na’il olacak!

Bir dakika müsaade!

Bir dakika bir asır demektir:

Mehmed Celal

[S.408]

Veraset

Verâset-i merâziye fen-i celil-i tıb ile müteveggil olanların en birinci meşguliyetlerindendir.

İmraz-ı mütenevvianın tafılât vasıtasıyla zuhur eylediği bugün ki günde nasıl bir mevki’-i mühim işgal eylemiş ise verâset-i merâziye dahi aynı ehemmiyeti haizdir.

Verâset, cedden, pederden, valideden müntakil imraza tesmiye olunur.

Bazı etfal görülür ki peder ve validesinin imrazını kesbe müste’id olmayub büyük peder ve validesinin imrazına varis olur. Şu halde cedden intikal eden imraz-ı mütenevvianın bir göbek itlamesinin esbabı derç olunmağa şayestedir.

Emraz-ı irsiyenin sûret-i mutlakada bir çocukda zuhûr edeceğini iddia etmek doğru olamaz. Görülüyor ki meslûl (...) evladı tendürüst ve sapa sağlam olur. Sonra bu çocukdan tevliid eden tıfl henüz gençlik çağlarında verem denilen illet-i müdhişenin esiri olur. Buna bais müstakil nedir? Kavaid-i hıfz sıhhate birinin riâyet tammesi ve diğerinin adem-i itaat ve inkıyadıdır.

Şu kazıye büyük peder ve valideden müntakıl emrazın sûret-i tevarüsünü izah eder.

Bir çocuk pederinin mi validesinin mi? Emrazını kesibe müste'iddir.

Buraları uzun uzadıya tedkik olunmuş ve en nihayet bir çocuğun validesinin emrazını kesbe daha ziyâde müste'id olduğu heman heman kesb-i kat'ıyyet etmiştir.

Cenin dokuz ay müddet validesiyle birlikde yaşaması her halde iddia-yı vakı'ın sıhhatini mu'iddir.

Irsen ıntikal emraz-ı nakris, romarizma, daü'l-behr, intifah, iltihab-ı kasbat, şefika (alam-ı asabiye, usret-i hazm, basur memeleri, ve emraz-ı (...)) bazıları selü'l-re' frengi ve saracadır.

Verem bi'l-hassa emraz-ı ırsıyyeden ma'dud ise de kavaid-i hıfz-ı sıhhate tamamı riâyet bazen hal veraseti iptal eder. Verem ana ve babadan tevellüd eden bir çocuğun sûret-i muhakkakada verem ile ma'lûl olacağına hükm-i kat'i verilemez. Şu kadar varki o çocuk kavaid-i hıfz-ı sıhhate adem-i riâyetle, it'ama gayr-ı mağziye, ve meşrubat-ı kes'uliye, istimna' balid ve fert-i cem'a ve sefahat gibi muhrib-i beden olan şeylere inhiman edecek olursa bu verasetin sûret-i kat'ıyyede meydana çıkacağına itimad lazım gelir.

Frengili ebvinden tevellüd eden bir tıflın yüzde doksan beş kadar maraz-ı müdhişe musab olacağı muhakkaktır. Bu hususda ne kavaid hıfz-ı sıhhate riâyet ve ne de diğer vasıtalar mü'esser olamayıp belki tedavi-i sabite ile işbu istidadın önü alınabile. Emraz-ı kalbiye ve şeryaniye emraz-ı ırsıyye suretinde görünebilir. Emraz-ı kalbiyeden balurase ma'lûl olması iktizâ eden bir tıflın yine kavaid-i hıfz-ı sıhhat ile muâfiyeti te'min edilebilir lakin aks-i hareket veraset-i mezkûrenin sürat-i zuhurunu mu'didir.

Emraz-ı kalbiye ve şeryaniye emraz-ı ırsıyye sûretinde görünebilir. Emraz-ı kalbiyeden balurase ma'lûl olması iktizâ eden bir tıflın yine kavaid-i hıfz-ı sıhhat ile muafiyeti te'min edilebilir lakin aks-i hareket-i veraset-i mezkûrenin sürat-i zuhurunu mu'didir.

Emraz-ı asabiyeden ihtinak rahm, nüzul, havale, adem-i intizam-ı hareket, sara, cinnet, behimiyet-i emra-ı ırsıyyedendir.

Emraz-ı ırsıyyenin keyfiyet-i zuhurunu ta'cil eden esbabdan en ziyâde şayan-ı zikr olanı beyne'l-akraba izdivaç ile ayn-i beniyyede cinsinin birbiriyle ittihadı, sefahate olan meyl, istimal-i balid, fert-i cem'a, işret gibi ahval-i reddiyedir.

Doktor Ş. Kamil

Tarifât-ı Seyyid Tercümesi

(Yirmi beşinci nüshadan ma'bad)

Tasgîr-(tahkir), (taklil), (takrib), (tekrim) veya (taltif) için manasını değiştirmek maksadıyla ismin sığasını değiştirmekdir. (Recil), (derihmat), (kabil), (fevik), (ahi) gibi [S.409] Cenab-ı fahr-i kainatın (Aîşe) radiyallahu anha hakkında (haz u insaf diniküm min haza el hamira) hadisinde (hamira') tabirini isti'mal buyurmaları taltif maksadına mebnîdir.

Tazmin-Şiirde beytin ma kabiliyle-sıhhati anınla kaim olacak sûretde irtibat ve telakki bulunmasıdır.

Tazmin-i mezduç-Kur'an-ı nesr ve nizam arasında hudud esca've kavafi'yi meraatten sonra iki lafz-ı müsecca' vaki' olmasıdır. (Vec'tin min seba' benba) ayet-i kerimesiyle (el-mu'minun haynun leynun) hadis-i şerifinde ve taud-ı resmü'l-vehb ve el-nehb fi'l-ala ve hazan-ı vaktü'l-latif ve'l-enf dabbe nazmında olduğu gibi.

Tezayif-Birin ta'liki diğerinin kendiyle ta'likine sebep olacak sûretde iki şeyi arasında münâsebet-i vücudiyedir. (Ebvât) ve (Benevât) gibi.

Tezayüf-İki emirden birinin tasviri diğerinin tasvirine merbut ve mütevakkıf olmaktır.

Tatbik-(Mutabakat), (tabak) ve (tekafe-i teza'd) namıyla dahi yad edilen bu san'at miraât-ı tekabil iki zıddı cem' etmekdir ki bir isim ile bir fiil veya bir fiil ile bir isim arasında vaki' olamaz. (Kaliz hekva kalilen veli bekva kesira) ayet-i kerimesinde olduğu gibi.

Tatbik-Fiilin fiil ile ve ismin isim ile mukabelesidir.

Tatavvu'-Fera'iz ve vacibattan ziyâde olarak ifâ edilen şeydir.

Tatvil-Asıl murada lafz-ı zaid ilave etmek ve bazı akvale göre asıl murada bila faide ilave edilen şeydir.

Ta'lîl-İsbât-ı eser için müessirin sübutunu takrirdir.

Ta'lîl min muarızu'l-nas- Nassa muhâlif hükmü i'cab ettiren şeydir. Mesela Cenab-ı vacibü'l-vücdun (iscidva) kavî-i celiline cevaben iblis-i lainin (İnne hayr minna hilkatini min nar ve hilkate min tayn) cevabı ta'lîli mutezammındır.

Ta'lîl- Zihnin müessirden esere intikalidir. Ateşden dumana zihnin intikali gibi. (İstidlâl) ise eserden müessere intikaldır. Bazı akvale göre (ta'lîl) ister tam ister nakıs olsun şey'in illetini izhardır. Seva ve sahih olan kavle nazaran (ta'lîl) eseri isbat için müessirin ve (istidlâl) müesseri

isbat için eserin sübutunu takrirdir. Bazı kavle görede (istidlal) medlülü isbat için ister eserden müessire ve bilakis müessirden esere ister bir eserden bir esere intikal sûretiyle olsun delili takrirdir.

Taassüf- Kelamın bir manaya delâleti gayr-ı zahir olmasıdır.

Taassüf- Matluba i'sal etmeyen tarikdir. Bir kavle göre başka tariki ta'kib etmek diğer kavle görede zayıf kelimadır.

Ta'kid- Lafzın mana-yı matlube delâlet zahire ile dal olmamasıdır ki bu da iki sebebdendir: Birincisi (takdim), (te'hir), (hazf), (izmar) veya bunlar gibi muradın anlaşılmasını tas'ib eden şeylerden biri sebebiyle nizamden tertib lefezatın tertib-i mani'yi muvafık olmaması ve ikincisi vesa'it-i kesiriyeye mütevakkıf ve müftekir levazım-ı baidenin iradı veya maksada dal karinelerin hafâsı ilcâsıyla mana-yı evvel mefhumdan bi-hesabü'l-lağa mana-yı sanî maksuda intifalik muhattel olmasıdır.

Ta'kid- Kelamın manası sühûletle zahir olmayacak sûretde bulunmasıdır.

Ta'rif- Bilinmesi başka bir şeyin bilinmesini istilzam eden bir şey zikr etmektir.

Ta'rif-i hakiki- Lafzın hakikatte muvaza' lehine mukabil olduğu halde başka birşeyle ta'rif olunmasıdır.

Tarif lafzı- Lafzının bir manaya vazihen delâleti ve o manaya daha vazih bir sûretde dal bir lafzla ta'rif edilmesidir. (El-gazanferü'l-esed) dediğimiz de zihinde hasıl şeyden başkasını ifade eden ta'rif-i hakiki irad etmiş olmayız, yalnız lafzen mana-yı saire arasında gazanferi ta'yin etmiş oluruz.

Ta'cib- Sebebi hafî olan şeyden nâşî nefsin infî'alidir.

[S.410] Ta'yin- başkasıyla müşterek olmayarak bir şey'in başkalarından mabe'l-imtiyazıdır.

Ta'riz fi'l-kelam- Sami'n tasrihsiz olarak muradı anlamamasına sebep olandır.

Ta'diye- Fiili kable'l-ta'diye ona münasip olan bir faile te'sir ettirmekliğidir. Mesela (harç zeyd ve ihracata) dedikse (ihracat)ın mef'ulü hariç kıldığıdır.

Ta'diye- Hükmü calib bir mana ile hükmün asıldan fer'â naklidir.

Ta'zir- Hadden dûn te'dibdir ki aslı (men') manasına olan (azr)dir.

Tağlib- Ma'lûmundan birini diğerine tercih ve onlara ıtlâktır. (İtlâk) kaydının iradı meşareketten ihtiraz içindir.

Tağyir- Kendinden evvel olmayan bir şey ihdasıdır.

Tağyir- Bir şey'in bir halden diğerine intikalidir.

Tefhim- Lafz vasıtasıyla mana-yı sami'in fehmine isaldır.

Tefsir-Fi'l- asıl (keşf) ve (izhar) manasına olup ıstılah-ı şer'i şerifde ayetin mana şanını ve kıssasıyla sebep nüzulünü anlara delâlet-i zahire ile dalü'l-fazla tevzih etmektir.

Tefri'- La hakkın sabıka ihtiyacına mebnî bir şeyi diğerinin akabine vaz' etmektir.

Tefrid- Hakka kuvva-yı abdin ıhtası dahilinde vukufundur. (Künte lehü semian ve basran) hadis-i şerifinde olduğu gibi.

Tefekkür- Matlabı derin ve iz'ân için kalbin meani-i eşyada tasrifdir.

Tefkir- Kalbin siracı olup onunla hayır ve şerrini, menafi' ve mazarratını görür ki tefekkürü olmayan kalb-i zulemât gafletinde çırpınır durur. Bazılarına göre (tefekür) ma'rifet eşyadan kalbde olanı ihzar, bazılarına göre kalbin mevarid-i fevaidiyle tasfiyesi bazıları indinde misbah itibar ve miftah-ı ihtiyar, bazıları nezdinde hadika-ı eşcar haka'ik ve hadika-ı envar deka'ik, bazılarına göre mezra-ı hakika ve meşru' şeri'at ve bazıları indinde dünyanın fena ve zevalı ve ve ahiretin beka ve nevali ve bazılarına göre ta'ir hükümetin şebekesi ve bazıları nezdinde bir şeyi lafz-ı asliden ishal bir ibare ile edadır.

Tefrika- Hangi tarikle olursa olsun hatırın alem-i gaybden işgale tevzi'dir.

Tefrika- Hakkında ihtilaf vaki' olan veya (halât) ve (tasarrufât) ve (muâmelât)dır.

Tefkik- Zamirin ma'tufla ma'tuf-ı ileyh arasında intişarıdır.

Taksim- Bir müştereke muhtas zam olup hakikati bir mefhum-ı külliye mütekabile veya gayr-ı mütekabile olsun muhtas ve mecami'-i kuyud inzimamıdır.

Taksim- Her birinde bir kısım hasıl olmak üzere kuyud-ı mütehalife zımmıdır.

Takdim-i tab'î- Bir şeyin kendi mevcut olmadıkça ikinci bir şey vücudu mümkün olmaması ve fakat şey-i sâni mevcut olmazsa kendi vücudu mümkün olması ve mütekaddimin müte'ahireillet olmayıp muhtaç-ı ileyh muhtacın tahsiliyle kesb-i istiklal ederse bile-ilk hareketi anahtarın hareketine takdim ettiği gibi-illeten ona takdim eylemesi ve kesb-i istiklal etmezse-vahidin taht-ı

te'sirinde olmadığı halde ikinin vahide tevakkufu hasebiyle vahidin ikiye takdimi gibi-ona bi't-tabi' takdim eylesidir.

Takdim zamanı- Zamanen mukaddem olmaktır.

Takrib- Delilin matlubu istilzam edecek sûretde sevkidir ki matlub gayr-ı lazım ve lazım-ı gayr-ı matlub olursa takrib tamam olmaz.

Takrib- Matlubu ifade edecek sûretde mukaddemâtın sevki ve bazılarına göre delilin müddeayı istilzam edecek sûretde sevki ve bazılarına görede delili müddeaya tatbikdir.

[S.411] Takrir- (tahrir) ile (takrir) arasında ki fark birincisinin manayı kitabetle ve ikincisinin ibare ile beyandan ibaret olmasıdır.

Taklid- İnsanın delili tedkik ve te'mil etmeksizin başkasının kavlı ve hareketini hakikât zannıyla o kavlı veya harekete etibba' etmesidir ki etibba' eden adem başkasının kavlı veya fiilini kendi boynuna gerdanlık gibi geçirmiş olur.

Taklid- Başkasının kavlini hacetsiz, delilsiz kabul etmekden ibaretdir.

Takdir- Malukûn hüsn, kabih, mazarrat ve menfaat kabilinden vücudunda muttasıf olacağı hududla tahdididir.

Takdis- Rabbikü'l-vehite layık olmayan şeylerden tabi'didir.

Takdis- Lügate (tathir) ve ıstılahda hakkı cenab-ı rübubiyetlerine layık olmayan şeylerle mutlaken neka'is-i künyeden-ve mücerred veya gayr-ı mücerred olsun-kendilerinden gayrı mevcudatta kemal-i add edilen cemi' halâtten tenzihdir ki keyfiyet ve kemiyyet cihetiyle (tesbih)den ahz yani tenzih ondan şedd ve ekserdir. Binâen aleyh (sübuh-ı kudüs) kavlinde ona takdim eder. Bazılarına göre (tesbih) yalnız makam-ı cem' hasebiyle (takdis) ise hem cem' ve hem tafsil hasebiyle tenziye olunduğundan kemiyyeten andan ekserdir.

Takva- Lügate (İttika') yani sakınmak veya çekinmek ve ehl-i hakikat ındinde ukubetinden ihtirazen Cenab-ı Hakk'a itaatkardır ki fiil ve terk-i cihetle ukubete müstehak kılacak şeylerden nefsin sıyanetidir.

Takva- Bununla (taate)de ihlas ve (ma'siyet)de terk ve hazer murad edilir. Bazılarına göre abdin Hakk'ın maadasından tevkisi ve bazılarına göre adab-ı şeri'atın muhâfazası ve bazıları ındinesini Cenab-ı Hak'dan teb'id eden şeyden mücanebet ve bazıları nezdinde huzuz nefsin terkiyle mübâyenet nehyi ve bazıların kavlince nefsinde Allah'dan gayrı bir şey görmemek ve

bazılarınca kendiki başkasından eyi görmemek ve bazılarına görede Cenab-ı Hak'dan maadasını ve anların etibba' ettikleri şeyleri terkdir ki müte'bait hevadadan ziyâde şayan-ı tevki'dir. Bazı akvale göre kavlen ve fiilen nebi-i zişan aleyh salavat el rahmana iktidadır.

Tekâsüf- Birşeyi infisal etmeksizin mürekkebin eczası eksilmesidir.

Teklif- Muhâtaba külfet vermektir.

Tekrar- Bir şeyi birbiri ardınca birkaç def'a ortaya koymaktır.

Tekvin- Maddeten mesbuk olan bir şey icadıdır.

Telvin- Tarik-i istikametten fahs u makam talebdır.

Taltif- Diğerinin ta'rif-i tezayifinden ari bir sûretde müte'zaifinden birinin zatına zikr etmektir.

Telmih- Fehava-yı kelimada-sarihen zikr etmeksizin- bir kasayı veya bir şiiri imadır.

Telbis- Hakikati setr ve mevzu' lehnin gayrı ber vechde izhardır.

Telhin- Tahsin sût yani sese hüsn vermek için kelimeyi tağyir etmektir ki (bed'a) olmak hasebiyle mekruhdur.

Temenni- Mümkün veya mümteni' olsun bir şeyin husulünü talebdır.

Temsil- Başka bir cüz'ide sübutu ve aralarında ki mana-yı müşterek hasebiyle bir hükmü bir cüz'ide isbat olup buna beyne'l-fukaha (kıyas) ve birinci cüz'ie (fer'i) ve ikinciye (asıl ve aralarında ki mana-yı müstereke (illet) veya (cami')) denir. (Alim-i müellif ve beyt gibi hadisdir. Yani beyit hadisdir çünkü müellifdir. Ve bu illetin alemde vücudu hasebiyle alim-i hadisdir.) Misalinde olduğu gibi.

Temâsül adedin- İki adedden birinin diğerine müsavi olmasıdır.

Temyiz- Zat-ı mezkûreden ibham-ı müstakri ref' edenler.

Temettu- Sene-i vahidenin eşher-i hacette ve ahaliyle elmam-ı sahih vaki' olmaksızın ef'al-i umreyi takdim ederek ek'al hac ve umreyi iki ihramda cem'idır. Ve bila sevkü'l-hadi umreyi îfâ ile memleketine avdet eden ademin almamı sahih olursada temettu' battal olur. (Elmam-ı vaki' olmaksızın) şartı zikr-i melzum irade-i lazım san'atını cami'dir ki buda batlan-ı temettu'dur. Sevk hedi edenin elmamı sahih olmaz çünkü tahlil, haiz değildir. Binâen aleyh avdeti vacib ve elmamı gayr-ı sahih olur ki avdetle ihram ederse (mütemetti') olur.

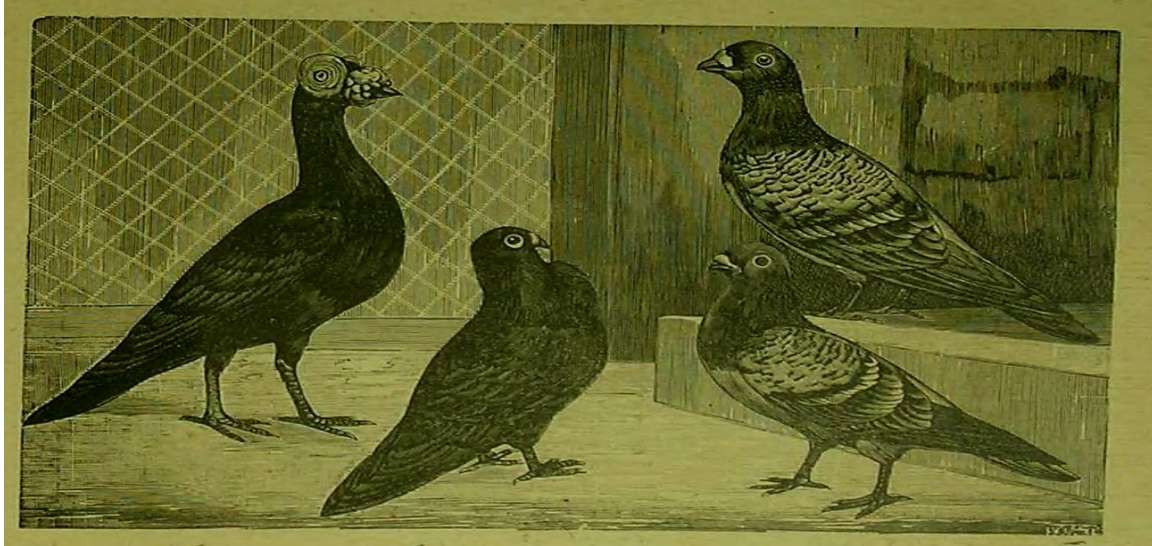
(Ma'badı var)

Nüzhet

[S.412]

Tarih-i tabi'

Gügercin

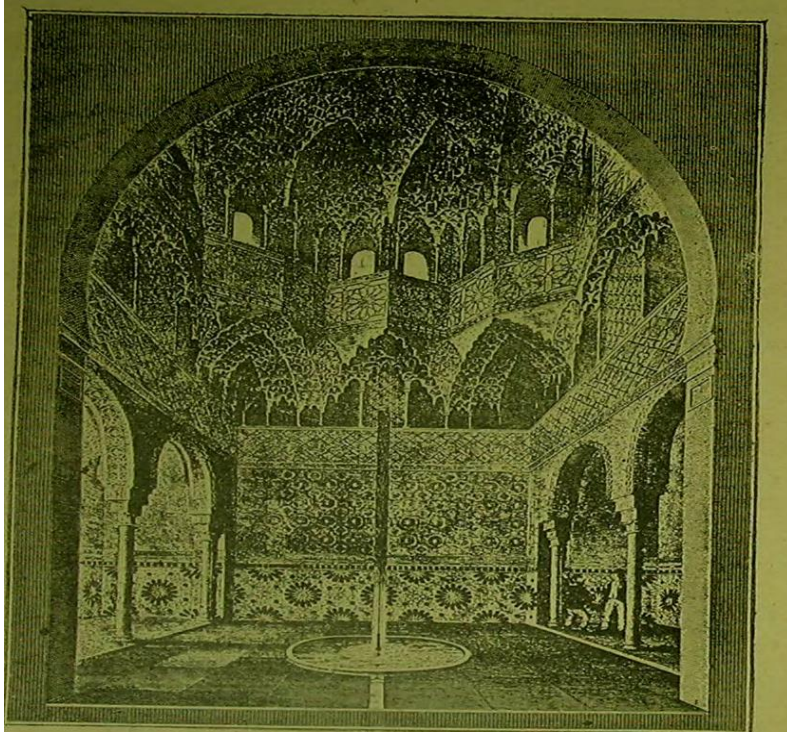
Gügercinler tavuk ve hindi taifesine mensub kuşlar kısmından güzel kuşlardır. Yabani gügercin tarlada, ormanlarda ve ağaç kovuklarında çift çift bulunur. Bunların [tüyleri biraz mavimtırak gümüşî renkde olup boynu bir nev' yaldızlı yeşil renkde tüyler ile ihata ve kanatları beyaz, kuyruğu siyah renklerle nakş olunmuştur. Yabani gügercin korkak ve vahdet ve uzlet meraklısı bir kuş olup en büyük ağaçların üzerine konar ve süratle uçar. Bu kuş ilkbaharda yüksek bir dalın üzerine girift olarak ince dallardan büyük bir yuva yapıp dişisi oradan iki aded beyaz yumurtası üzerine kuluçkaya oturur. Yavruları yumurtadan çıktıkları vakit tüysüzce ve gıdalarını aramaya gayr-ı muktedir olduklarından onlara gıdalarını babaları ile anneleri küçük kuşlar gibi gagalarıyla getirirler. Yabani gügercinler teayyüş ettikleri yabani tohumları, kayın ağacı meyvelerini kestaneleri, palamut tanelerini tarlalardan yahud ağaçları altından toplarlar.

Gügercinler seyr ü seyahat eden kuşlardan olup sonbaharda sürüler ile tecemmu' ederek memleketimizi terk ve ilkbaharda tekrar avdet ederler.

Bâlâda mezkûr yabani gügercinlerden biraz küçük ve kuşçular beyninde oynar, uçar, demkeş, saçlı ve daha sair namı ile ma'ruf bir takım gügercinler daha olup insana gayet çabuk alışır ve gügercinlikde yaşarlar. Gügercinlik adeta taş yahud ağaçtan ma'mul küçük bir kule şeklinde olup içi bir takım küçük küçük göze taksim olarak her birinde bir çift gügercin ikamet eder ki bunlar geceleyin oraya iltica eder ve gündüzleri gıdalarını aramak zımnında tarlalara, bahçelere,

çiftliklere giderler. Şurası dahi şayan-ı tacibdir ki eğer gügercinleri uzun mahallere getirirler ve onlara serbest bırakırlar ise kendi gügercinliklerinin yolunu bulabilirler ve gayet süratle uçtuklarından [S.413] onlara sair mahaller için mektublar ve haberler getirterek bu hassadan da istifade ederler.

Kumrular daha gügercin familyasından olup boynunun renkleri beyaz ve siyah ile karışık vesair mahalleri boz rengindedir.

Yabani gügercinler meşabihdir. Kumrular insana gayet kolaylıkla alışırlar. Bâlâda beyan olunan gügercinlerin beyaz ve beneklileri erkeği dişisinin biri birine olan muhabbeti nihâyet derecede olduğundan yekdiğerinden asla ayrılmayıp daima çift gezerler ve ömürleri oldukça biri birini terk etmezler. Sedaları gayet şirin bir küçük gürültüden ibaret ve suret-i teayüşleri dahi olduğu gibi resimde görüldüğü vechle diğer bir takım azmanları dahi vardır.

Bu azman gügercinlerden başlıcaları şunlardır: [S.414]

İran yahud Bağdad gügercini. Bütün bağılı gügercin Anvers gügercini, liz gügercini.

İran yahud Bağdad gügercininin burun delikleri hizasında olmak üzere gagasının etrafında lahimeler ve gözlerinin etrafında ateşi kırmızı bir renkde atdan daireler vardır. Boynu uzun ve etrafı gayet parlak yeşil ve kırmızı ile karışık tüylerle müzeyyen olduğu gibi hayvanın diğer kalemeleri seyyaha miyal renkde ve ayaklarıyla bacakları ise kırmızıdır.

Boyun bağılı gügercinin gagası gayet kısa ve etrafında pek az lehimesi olup gözünün kenarında kırmızı renkte bir ince dairesi vardır. Boynunun ön tarafında kıvrık tüylerden mürekkep ve hayvanın diğer tüylerinin beş altı misli uzunlukda bir takım güzel tüyleri vardır ki uzakdan bakıldıkda adeta gayet güzel bir sûrette bağlanmış bir boyun bağı manzarasını irae eder.

Anvers gügercininin boyu yüksekçe, gagası uzun ve kuvvetli, kanatları hemen kuyruğunun ucuna varır derecede uzun, boynu uzun ve güzel tüyler ile müzeyyen lehimesi aynıyla boyun bağılı gügercinin ki gibidir.

Liz gügercini tıbkı Anvers gügercinine benzer ise de vücutça andan toplu ve gagasının onunkinden küçük olması ve gözünün etrafında ki dairenin beyaz renkte bulunmasıyla biri birinden tefrik olunur.

Ali Nazima

Makale-i atıye Ankara vali maiyetine me'muren taşrada bulunan sahib-i imtiyazımız Ahmed Naci Bey Efendi tarafından ihda olunmuştur.

Yeryüzü

Bu hadsiz, nihayetsiz gördüğümüz kubbe-i semada devr iden alemlerin reftarına intizamına, ahengine nazar-ı basiretle dikkat etsek Kur'an-ı azimü's-şanda bize birkaç kere tenbih buyurulmuş olan (İnne fi halıku's-semavat) ser celili ne demek olduğunu anlarız. (Hılkat-i kainat akıllara ayat) buyrulmuştur. Alem-i şemsimiz gibi nice nice alemleri ihtivâ eden bu kubbe-i firuz içinde vuku' gelen tahvilâta değil, bu kainatın bir zerresi bile olmayan şu sakin olduğumuz kürenin tebdilâtına da değil, yalnız küremizin kabuğunda neler vuku' geldiğine dikkat etsek bir hakikate vakıf oluruz. Zaten halik-i kainat bizi bu dikkatle me'mur buyurmuştur. Bu ahkam-ı celilenin hevasıyla teneffüs, suyu ile kesb-i hayat ettiğimiz, kurrasının mahsulatıyla geçindiğimiz, hasılı üzerinde yaşadığımız bu kışrarız ne tahvilâta uğradığını, ne esbab sevkiyle tagirattan bir lehiza hali kalmadığını bilmemek şan-ı insaniyete muvafık düşmez.

İşte buralarını nazar-ı dikkate alarak ber vech-i tafsilâtı acizane arz ediyorum:

Yer yüzü üç kısımdır (1) hava (2) su (3) kara:

(1)Hava-(ve tasrifü'l-reyyah), (vehvüllezi yerselül reyyah) gibi nice ayetler var ki kürre-i arzı ihata eden rüzgarın ehemmiyetini vazifesini bildirmekdedir.

Fi'l-hakika hayvanât ve nebatat hava ile teneffüs ederek hayatını muhâfaza eder. Mahlûkata bir menba' hayat olan su rüzgarın sevkiyle ve tahlif-i hararetiyle katre olarak iner. Hasılı küremizin

etrafında elli kilometre kalınlığında bir tabaka teşkil eden rüzgar olmasaydı yer yüzü hayattan hali bir beyanat olacaktı.

Hava nice inkılaba uğrar ve bu sebeble hayat-ı hayvaniye, nebatiye ve madeniye üzerie olan te'siri değişir.

Su-(Ve enzel mine's-sema' ma'), (Ve hüvellezi enzel mine's-sema' ma'), (Vallahu halak) gibi nice ayetler suyun ehemmiyetini, ne vechle hasıl olmasını, hallerini nazar-ı itibare almaklığımızı emr ediyor. Fi'l-hakika küremizde sakın her zî hayat susuz yaşayamaz. Su nice mahlûkatın meskeni, nice mahlukatın medar-ı taişidir.

Su mevlidü'l-ma' ile mevlidü'l-hamuzanın imtizacından hasıl olmuştur.

Hesab olunduğuna nazaran yalnız denizler üç yüz yetmiş dört milyon kilometre merba'ındadır.

[S.415]

Mâarif

Denizler kilometre merba' olarak müsaha'-yı sathıye

Bahr-i muhit-i kebir : 175,642,000

Bahr-i muhit atlası: 89,731,274

Britanya atlası: 203,694

Şimal atlası: 203,694

Baltık atlası: 411,180

Bahr-i müncemid şimali : 15,292,611

Bahr-i ebyaz: 12,545

Kaliforniya körfezi: 462,224

Sen loren körfezi: 274,470

Hudson denizi: 9,069,578

Behrenk denizi: 2,323,127

Okoçka denizi: 1,507,600

Japonya denizi: 1,043,824

Çin denizi: 1,228,440

Bahr-i muhit-i Hindi: 73,324,882

Bahr-i müncehid-i cenubi: 20,478,000

Basra körfezi: 236,835

Bahr-i ahmer: 449,690

Bahr-i sefid: 11,131,156

Bu hesaba göre yüz otuz altı milyon kilometre vesa'tinde bulunan karalar denizlerin selasinden biraz ziyadedir. Karanın en mürtefi' noktası Himalaya dağlarında "davü'l-eziri" ve "Gaevrizangor" tepeleridir ki 8800 metre irtifa'ındadır. Denizlerin en derin noktaları bahr-i muhit-i şarkide kâindir. Orada bazı yerlerin derinliği 8500 metreye kadirdir.

(3)-Kara- İhtiyacımızı def' eden eşyanın çoğu bu kısımda bulunuyor. Bize muhibe-i kudret olan mahsulat-ı tab'iyeyye sermaye-i sayemizi katıyoruz. Akıl sayesinde, bu ta'dad edilemez eşyayı şekilden şekle tebdil ve yerden yere nakl ederek ihtiyacımızı def' ediyoruz.

Karalar beş kıt'aya ayrılmıştır. Şöyle ki:

Kıt'a Kilometre olarak misâhaten satıyye

Avrupa 10,150,000

Asya 42,160,000

Afrika 29,700,000

Amerika 42,500,000

Okyanusya 11,490,000

Yeryüzünü iskan eden zuyu'l-hayat mahlûkatın adedi (1,573,500,000,000) tahmin ediliyor.

Hayvanât nev'i	Adedi
İnsan	1,500,000,000
Yırtıcı ve memeli hayvanât	15,008,000,000
Kuşlar	12,000,000,000
Hevam ve haşerât	45,000,000,000

Deniz hayvanları

1,500,000,000,000

Ahmed Naci

Tedbir-i menzil-melbusat

Yirmi beşinci nüshadan ma'bad ve son

“Muhâfaza-ı elvan”

Basma, rehus, yünlü, müslin ve emsali renkli kumaşlardan yapıpta yıkanmaya muhtaç olan elbise ale'l-imya yıkanırse renkleri fena halde solarak nefasetlerine halel tari olacağından ve bu ise idare nokta-ı nazarından mazarrat madde demek olduğundan bu misüllü eşyanın yıkanmasında dikkat ve usul-i ati ile amel ve hareket lazımdır. Şöyle ki:

Evvela-Renkli madde yıkanacağı zaman bir kova soğuk su derununa öküz ödünden bir kaşık mikdarı karıştırıp evvel suyu bir tarafta bulundurmalı.

Saniyen-Diğer bir kova soğuk su derununa da bir kaşık kadar sirke atıp o kovayı da bir tarafta hazır bulundurmalı.

Salisen-Gayet sıcak olmayan birleken su derununda bolca sabuna güzelce köpürtüp yıkanacak olan maddeyi mezkûr köpüklü su içine yayıp asla oğmayarak her tarafına layıkıyla evvel sabunu sürmeli ve bir müddet bu halde bırakmalıdır.

Rabian-Sabunlu sudan çıkarıp öküz ödünü havi olan kovadaki soğuk su ile uğramayarak yıkamalı.

Hamsen-Sirkeli olarak hazır bulunan diğer soğuk sudan iki def'a geçirip korumak üzere münasip bir mahale asılmalıdır.

[S.416]

Sâdisen-Kumaşın üzerinde henüz rütubet mevcut iken yani tamamen kurumazdan evvelce indirilip derhal muatdel harareti havi olan bir ütü ile ütülenmelidir.

İşte bu sûretle elvan madde yıkanırse renkler muhâfaza edilmiş olursa da bundan mâada daha bir takım tenbihatın dahi bilinmesine lüzum olmağla ber vech-i ati onlarda ta'rif ve icmal olunur:

Tenbih 1-Elvan-ı mensucat müddet-i medide rütubette kalır veyahut tamamen rütubeti za'il oluncaya kadar güneşde ve rüzgârda kurur ise renklerine halel tari olacağı mevad-ı mücribede

olduğundan ber vech-i bâlâ henüz tamamen kurumayıp üzerlerinde rutubetten eser bulunduğu zaman derhal ütölemek lazımdır.

Tenbih 2-Yıkanan bir maddenindaha rütubetli iken ütülenmesine vakit kalmaz ise ol zaman sürat-i mümkün ile kurutulup katlayarak ortadan kaldırmalı ve ferdası günü ütölemeye gayret etmelidir. Ve bu vechle ütölemeye vakit buldukda bir çarık evvel ol maddeyi açıp su püskürterek katlamalı bir çarık sonra hemen usulü vechle ütülenmelidir.

Tenbih 3-Elvan eşyanın yıkanmasını umûm çamaşır gününe bırakmayıp her ne zaman gayet kuru ve açık bir havaya tesadûf olunursa derhal ameliyat-ı sabıkayı icrâ etmelidir.

Tenbih 4-Renkli eşya kış günleri yıkanıda meydana asılarak buz tutturulursa elvan fena halde bozulacağından böyle vakitlerde buz tutturulmaması çaresine yani buz tutmayacak bir mahalde asılması hususuna dikkat olunmalıdır.

Tenbih 5-Renkli maddeler kaynar suda yıkanır veyahut kızgın ütü ile ütülenirse elvanı pek fena halde bozulur. Ez cümle açık yeşil renkli bir madde kaynar suda yıkanıda pek kızgın bir ütü ile ütülenirse rengi derhal kirli maviye tahvil ettiği gibi la'l rengine bulunan bir maddede bu vechle kaynar su ile yıkanır ve kızgın ütü ile ütülenirse anında rengi solup adi ve tonik kırmızı ya munkalib olur vesair renkler dahi gayet münâsebetsiz hallere girer. Binâen aleyh kaynar su ile yıkamadan ve pek kızgın demir ile ütölemekten ihtiraz lazımdır.

Takdir-i elvan

Bir kumaşın rengi halis olup olmadığını yani cüz'i bir sebeble çıkıp çıkmayacağını anlamak için evvel şeyden bir parça kesip (çünkü çıkmaz renk olmadığı cihetle) bâlâda beyan olan tenbihât dairesinde ol parçayı yıkamalı ve gayet temiz ve beyaz bir mendil üzerine iğneleyip güneş var ise güneşe karşı asarak yok ise rüzgârda kurutup badehu bu parçayı asıl kumaş kısmıyla mukayese etmeli derhal renginin derecesi anlaşılacağından ona göre intihab eylemelidir. Fakat bazı kadınların yaptıkları gibi parçayı adeta kaydattıkta her halde beşinci tenbih mücebince rengi atacağından ona tecrübe ıtlak olunamayacağı cihetle böyle beyhude ve inadına muamelelerden faide husule mümkün olamayacağı beyan olunur.

Tenbih-Bazı renkler yıkamakla ol kadar solmayıp ancak güneşe karşı durmakla solacaklarından ve ekserya mor ve mavi ve buna yakın renkler güneşden müte'essir olduklarından kumaşın bu suretle olan muâyenesinde parçasının bir iki güneşe karşı vaz'ıyla hasıl olabileceği şüphesizdir.

Altıncı Bab

Tentif ve İclâ

Elbisenin tozlanması veya çamurlanması tabi' olduğu ve fakat her libasın yıkanması mümkün olmadığı cihetle elbiseyi fırçalamak ve çamurunu almak hususen gören gibi kıymetli ve bazı esbabla yüzülür maddelerin ve kadife ve kudrü'l-divanların temiz tutulması ve tenzif ve incilâları ve solmuş ipeklilerin tekrar canlandırılması gibi şeylerde bu kitabın cümle-i mütemmimatından olmağla ber vech-i ati en mühim fıkraları tahrir olunmuşdur.

1-Fırçalık

Ziyâdece tozlanmış veyahut yağmurdan ıslanıp bazı mertebede çamurlanmış olan elbise bir mahale asılıp güzelce kuruduktan ve çamur lekelerini el ile ovarak layıkıyla def' edip mümkün olduğu kadar çamur bırakmadıktan sonra gayet ince ve fakat kavi bir değnekle vurmali badehu düz ve pak bir yere sermeli ve sonrada elbisenin üst başı her neresi ise sol el ile oradan tutup sağ el ile soldan sağa doğru elbisenin [S.417]

Yukarisından aşağısına doğru fırçayı vurup ve sürüp bu vechle libasın her tarafına güzelce fırçadan geçirilmelidir.

Tenbih- Bu gibi tenzifât işler için biri yumuşak diğeri daha sert iki fırça lazım olup kumaşına göre mezkûr fırçalardan münâsip olanı isti'mal etmek ve mümkün mertebe çamurlu ve pek ziyâde tuzlu kısımlarda isti'mal olunan fırçayı başka cihetlerde kullanmamak, hele fes fırçasıyla elbise fırçası başka başka olmak lazımdır.

2-Kürklerin tathiri

Kürk diye arkamıza giydiğimiz postlar ekseriyetle kakım, (...), sincab ve emsali kısa tüylü postlardan veyahut alma, cilgava, kafe, dib, nafe, vaşak, servi ve emsali uzun tüylü şeylerden ibaretdir ki işbu uzun tüylülerin sırçaları çabuk bozulup tüyleride diğerlerine nazaran tez vakitte dökölüp veya karışıp bozulduğu gibi bozulan kısımlarını tecdid ettirmekden başka çare olmadığından bunların hakkında yalnız (güzel muhâfaza ediniz) demekden başka söz yokdur. Fakat kısa tüylü olan kürklerin sırçaları daha dayanıklı, ziyâde sık kolay dökülmez ve karma karışık hale geldiklerinde tanzimleri mümkün olduğundan işbu bahis bu gibi kısa tüylü kürklerden buruşub tüyleri karışmış ve renkleri kaçmış olanları tanzim ve tenzife münhasır olmağla ona göre ber vech-i ati beyan olunur. Şöyle ki:

1-Kakım ve sincab denilen kürklerde zikr olunduğu üzere bu nev' fenalık müşâhede olunursa:

Evvelen-Kabından sökmeli

Sâniyen-Güzelce değnekleyip silkmeli

Salisen-Bir yumuşak fırça ile yavaş yavaş fırçalamalı.

Rabian-Yumuşak bir fanla parçasını adi öne batırıp kürkün tüylerini yatımına doğru silmeli ve bu ameliyatı müte'addid def'alar icrâ etmeli ve bir çarık saat kadar o halde bırakmalı

Hamisen-Kürkün tüyleri arasında kalması tabi' olan onu def' için tekrar fırçalanmalı.

Sadisen-Pak ve yumuşak bir fanla parçasıyla tüylerin yatımına tekrar siler gibi çend def'a muâmele etmelidir.

2-Samur ve tuyen ve emsali kürkler için ber vech-i bâlâ silinip fırçaladıktan sonra ameliyat-ı sabıkanın icrâsı kafi olup ancak ön yerine bir tabak derununda ısıtılmış sıcak ve taze kepek isti'mali lazımdır.

3-Zikr olunan nev'de ki kürklerin daha ziyâde tathir ve tenziflerine ihtimam lazım geldiği halde ona göre hareket olunmak için iki mühim usul daha vardır ki ber vech-i ati beyan olunur:

Birinci usul

Evvela-Kürkü düz bir tahta üzerine yüzü üste gelecek vechle germeli.

Saniyen-Sıcak suda nemlenmiş kepki bri fanila ile sürüp kepek kuruyuncaya kadar fanilayı tüylerin yatımına doğru sürmekde devam eylemeli.

Salisen-Bi tekrar bir müslin parçasıyla kuru kepeği tüylerin yatımına doğru sürüp fırçalayarak kepekden eser bırakmamalı.

Rabian-Yine bir müslin parçasıyla yakılmış muganizya sürmelidir.

İkinci usul

Evvela-Yarım kıyye aşarı suda seksen dirhem aşarı mikdarı adi matbah tuzunu güzelce hal edip görmek post tarafına bir sünger vasıtasıyla mezkûr tuzlu suyu layıkıyla içirince ye kadar sürmeli.

Saniyen-Kapu kanadı gibi büyücek bir tahta üzerine ve tüyleri içeri postu yüze gelecek vechle ufacak çiviler vasıtasıyla görüp güneşsiz ve ateşsiz bir mahalde kurutulmalı.

Salisen-Kurudukdan sonra güzelce fırçalamalı.

3-Kadifelerin tathir ve tanzimi

Buruşup havi bozulmuş olan bir kadifeyi tanzim için bir çok usuller var ise de en kolayları ber vech-i ati iki usuldür:

1-Buruşmuş ve havi bozulmuş olan kadifede bozukluk bir dereceye kadar az ise mezkûr kadifenin ters tarafını su buharı üzerinde üç beş dakika mikdarı gezdirmek kifayet eder.

2-Eğer buruşukluk ziyâdece ise kadifenin ters tarafını nemli bir süngerle nemledikten sonra yere koymayıp iki kişi dört ucundan tutarak altı boş olduğu halde üçüncü bir ademde gayet az kızdırılmış bir ütü demiriyle ters tarafından ütüler gibi muâmele etmelidir.

[S.418]

(4-Solmuş İpekliler)

Solmuş ipeklilerinin parıltısını iâde edebilmek üzere bazı usuller vardır ki en kolay olan usuller ber vech-i ati beyan olunur. Şöyle ki:

Evvela-Sıcak suda köpürtülmüş halis sabunu bir süngerle sürmeli.

Saniyen-Pak, yumuşak ve beyaz bir fanila ile ovmalı.

Salisen-Üzerine beyaz örtü örtülmüş bir masa üzerine tersi yukarıya gelecek vechle sürüp muatdel hararete ütü ile ütülenmelidir.

2-Eğer ipek eskice ve rengide siyah olursa sabunlu su yerine derecesi gayet hafif ispiroto kullanmak ve bu halde ütü ile kumaş arasında ince bir kağıt bulundurup ameliyat-ı sabıkayı eczâ etmek ve fakat yüzünden ütölememek lazımdır.

3-Ale'l-umum siyah ipeklilerin parlatılmasını iâde etmek için mühimce iki usul vardır ki şunlardır.

Birinci Usul

Evvelen-Bir mikdar bakkam ağacı olup yarım saat mikdarı suda güzelce kaynatmalı.

Saniyen-İşbu su derununa parlatılması murad olunan ipekliyi vaz' edip gayet tedricli yine yarım saat mikdar kaynatmalı.

Salisen-Kumaşı çıkarıp evvel mavi derununa bir mikdar (Jac Kıbrıs) atıp soğutmalı.

Rabian-Yine bu halite derununa kumaşı vaz' edip bi't-tedric bir mikdar kaydattıktan sonra çıkarıp kurumak üzere münasip ve tuzsuz bir mahale ta'lik etmelidir.

İkinci Usul

Bir avuç incir yaprağını iki kıyye su derununda mezkûr su yarım kıyye kalıncaya kadar kaydattıktan sonra süzüp bir şişe derununa vaz' ile lüzum göründükçe mezkûr suyu bir sünger vasıtasıyla ol kumaşa sürüp kurutmak kifayet eder.

M.R

Mütenevvia

Fil dişi ve sütü Afrika'nın başlıca ihracatından olup ve sütü Afrika'dan sevhile aynen kar ve anların nakl ettikleri eşya hemen fil dişinden ibaretdir. Kongo hükümeti Belçika'nın himayesinde bulunmak hasebiyle buradan nakil edilen fil dişi Avrupa piyasasına Anver şehrinde üç ayda bir küşad olduğundan bir pazar vasıtasıyla tevzi' olunur.

Bu fil dişi pazarı ibtidâ 1890 senesi temmuzunda açılmış ve on üç buçuk tonilata sikletinde 1399 fil dişi satılmıştır. Geçen sene teşrin-i sanide otuz beş tonilata sıkletinde 3000 fildişi meydan-ı ahz ve itaya konulmuştur. Fiyatına gelince en iyi cinsten 50 kilogramlık bir fildişi 1637 franka fûruht olunduğu görülmüştür.

İstatistik meraklılarından sabur bir zat (zaten istatistik merakına düşenler sabırlı olması icab-ı maslahattandır) İngiltere'nin Lançestır kontluğu dahilinde bulunan iplik fabrikalarının bir günde ne kadr tûlde iplik i'mal ettiklerini hesap etmiştir.

Bir günde i'mal olunan iplikler biri birine rabt olunur ise kürre-i arzı yedi bin def'a devr edecek bir tûl hasıl ediyormuş!

Terk-i hayat eden meşâhir sırasında Sidney şehrinde bir İngiliz familyası nezdinde bulunan şeyhü'l-tuyur 50 yaşında bir papağan zikr ediyorlar.

Bu papağanın ahir ömrüne karib bir zamanda gözleri kör olmuş ve tüyleri kamilen dökülmüş olduğu halde yine bildiği kemalatı tekrardan fariğ olmamış ve hatta son dakikasında biçare hayvan İngilizce (Goog bye) Allah'a ırmarladık diye haykırarak terk-i hayat eylemiştir.

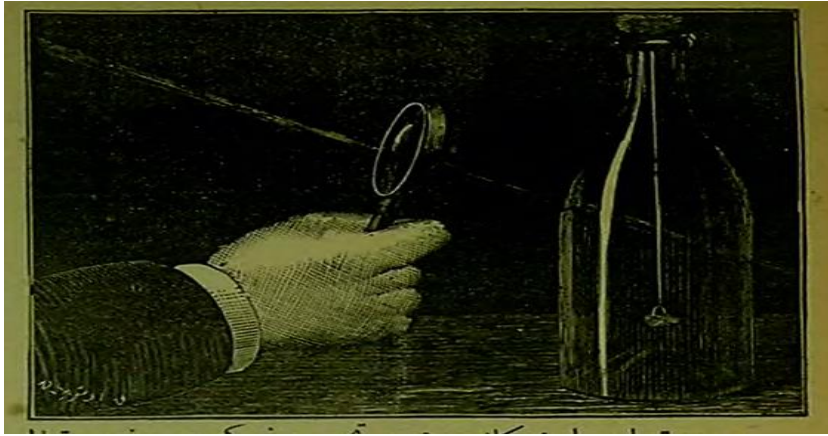
İvanzâde Mehmed Süleyman

Fennî Eğlenceler

Şişe derununda bir ipliği kesmek

Ağzı mantar ile kapalı bir şişe alarak mantarın içeri tarafına bir toplu iğne rabt ediniz. Ve buna bir iplik geçirerek diğer ucunada ipliği şakulü tutacak sakil bir şey mesela bir düğme bağlayınız, bir güne zanna mahal vermemek için mantarı ve şişenin ağzını iyice balmumu ile kapayınız.

Şimdi ne şişeye ve ne de mantara dokunmaksızın şişenin [S.419] Derunundaki ipliği keseceğiniziazardan birine söyleyiniz. Şişeyi alarak odadan dışarıya çıkıp biraz sonra tekrar avdetle derununda ki ipliğin yarısından kesilerek bir kısmının düğme ile şişenin dibine düştüğünü gösteriniz.

Sûret-i icrâsına gelince: Bu tecrübe ne gece ve ne de kapalı havada icrâ olunamayıp ancak Güneşin hararetli bir vaktinde icrâ edilmelidir. İpliği kesmek için şuabat-ı şemsiyeyi bir pertevsizle (?) ipliğin üzerinde bir noktaya toplamak kifayet eder. Ancak iplik evvelce biraz siyahlanır ise kesilmesi daha ziyâde tesri' edilmiş olur, şişenin beyaz olması tecrübeye daha elverişlidir.

İvanzâde Mehmed Süleyman

Hal-i mesa'il

25 numarolu nüshamızda münderiç mes'eleleri ilk def'a matluba muvafık olarak dahiliye nazırı Ahmed Müdhat Bey hal etmekle hediye-i mevudeyi kütüphaneden ahz ettirmeleri mercudur.

Sûret-i hal:

Cevab:1

Cevab 2: Matlub olan üç harfli kelime (taş)dır. İlk harfin hazfıyle (aş) ve ikinci harfin hazfı ve takdim ve te'hiriyle (şat) olur. Mes'elelerin ikincisi de doğru hal edenler:

Mehmed Rafet, Mekteb-i Mülkiye'den Florya'lı Yusuf Cemal, Kirilos Habib, Mehmed Mümtaz, Evkaf kütüphanesinden Hüseyin Avni, Mekteb-i Sultaniye'den İsmail Hakkı, numune-i terakkiden Şemseddin, Mekteb-i İdadiden Fevzi Efendiler.

Mehmed Süleyman

Yeni Kitaplar

Musavver Yeni Osmanlı Takvimi

Birkaç seneden beri neşr olunub muharrerinin iktidar-ı zatisi sûret-i mükemmelede gösteren bu takvim bu senede muharriri Bab-ı vâlâyı seraskeri levazımât-ı umûmîye dördüncü şube hulefasından Cemil Beyefendi vasıtasıyla tertib olunmuş ve bu hafta içinde inzar-ı kar'in-i kirama arz edilmek üzere bulunmuşdur.

Sinin-ı sabıkaya neşr olunan sair takvimlere nisbetle hakikaten mükemmel ve lazım gelen tesavir ile musavver olan işbu takvimin tertibinden dolayı muharrerini tebrik eyleriz.

Usul-ı fesâhat: "Mecamiu'l-edeb"den birincisi olan bu kitab usul-ı fesâhat ve belagatten yani fesâhat-i lisana riâyet şartıyla elgazi muktezâ-yı zahirle icab-ı hale tevfiğ, mana-yı vahdi terk-i muhtelifle ile irad eylemek ve tenasüb kelimât ve tecarib-i fukeratı gözetmek gibi başlıca dört maddeden ve bunların usul ve kavaidinden bahis olarak iki bab üzerine taksim olunmuş ve evvelki bab kelimedeki ikincisi kelam da ki fesâhat ve belagati havi bulunmuş bir eser-i kıymetdardır.

Bahası 100 para.

İlm-i meânî: İkincisi-İlm-i meânîdir ki elfazı muktezâ-yı zahire tevfiğ ederek kelamı icab-ı hal ve mevki' ve mukteziyât-ı ahvale tatbik kılan halât ve kavaid ve usul ve fevaideden bahis bir eser (..) bahadır. Miftah-ı kenuze faik-i lisan bu kitabın havi olduğu ilm-i meânîdir asi'l-esas edeb budur.

Bahası 5 guruş.

İlm-i beyan: Üçüncüsü-İlm-i beyandır ki meânî-yi vahdi vuzuh-ı delâlette yekdiğerinden mütevefat terk-i muhtelifle ile irad etmek usullerini havi bir kitab müstetabdır. Lisan-ı edebe en ziyâde revnak ve şetaret ve berin bu kitabın havi olduğu fenni beyandır.

Bahası 100 paradır.

İlm-i bedi’: Dördüncüsü-İlm-i bedi’dir ki kelimde sem’i mülayim ve hoş gelecek surette intisak ve insicam ve ruha sefa verecek bir halde tertib ve intizam bulunmak usul ve kavaidini cami’ yani tahsin-i kelimden bahs eden ilmi havi ve kelamın her nev’ tezyinâtı müte’ahirinin beda’yinden olan ilm-i bedi’ ile ikmal olunur ki o da bu kitabdan ibaret bir eser-i mu’teberdir.

Bahası 5 gurus

İlm-i urûz: Beşincisi-İlm-i uruzdur ki kelamı evzan-ı mahsusaya tevfiik etmek ve ber vech ile kelam-ı manzum irad eylemek usullerini ta’lime delâlet eden ve evzanın sahihini fasideden temyize ilet olup bir kelamın manzum olup olmadığını tamamıyla bildiren ilmi şamil bir kitab feva’id-i nisabdır.

Bahası 100 para

[S.420]

1309 sene-i hicriye-i kameri, 1270 sene-i hicriye-i şemsi, 1307 sene-i mali, 1892 sene-i frengi														
Günlerin isimleri	Aylar		Rûz-ı kasım		Evkat		İmsak			Alafranga saat ile	Ta' dil-i zaman	Gündüzün müddeti	Vukuat	
	Erzan-ı	Şubat-ı	Şubat-ı	Receb										
	Perşembe	20	6	18	104	10	6:4 1	9:3 8	1,3 3	12: 25	5:43	14: 03	10:3 6	
Cuma	21	7	19	105	2	40	38	31	23	44	13: 57	10:3 8	Fırtına	
Cumartesi	22	8	20	106	1	39	38	31	20	45	51	10:4 1		
Pazar	23	9	21	107	12: 57	37	37	31	18	47	43	10:4 3	Fırtına	
Pazartesi	24	1 0	22	108	55	36	37	31	15	48	35	10:4 6		
Salı	25	1 1	23	109	56	35	37	31	13	49	27	10:4 9	İkinci cemrenin	
Çarşamba	26	1 2	24	110	49	33	36	31	10	50	18	10:5 1		

Fen-i kafiye: Altıncısı-Fen-i kafiyedir ki iş'arın ahirlerinde vaki' huruf-ı mütekerire-i mütecanisenin hareket ve sekenattan ve ittihadi bildiren ilm-i natık bir kitab hesnak averdir. Her ne kadar nesre kafiye perdazlık şu asırda maibattan ise de nazmda usul ve kaidesince eda etmek lazımeden bulunmağla iş'ar tanzim ve mütalaasına ragıb olan zevat-ı kirama birer nüsha edinmek zaruri hükmündedir.

Bahası 5 guruş.

Aksam-ı şiir: Yedincisi-Aksam-ı şiirdir ki beyitlerin adediyle maksad-ı ifade ve mevzu'-ı kelama göre beyit, rübai, kıt'a, gazel, kaside, mütenevvia gibi envai ve bunların zevabıt ve revabıtını emsile-i müntehibeleriyle beraber muhtevi bir kitab-ı müstetabdır.

Bahası 5 guruş.

Ahval-i tahrir: Sekizinci-Ahval-i tahrirdir ki baide tebliğ-i meram-ı hassasını cami' olan kitabet ile ikna'-yı ezhan için muamelatça nef' küllisi görülen hitabet ve her türlü sözün lafzen ve men'i doğru olup olmadığı halde cihet-i sekameti kavaid-i mahsusasına tevfiken iraeeye kafî olan ve tahsil-i edeb sadedinde bulunanlara bir çok faideler veren usul-ı nakıd gibi tarz-ı ifadeyi müştemil bir eser-i nefisdir. Mahur dünya şairsiz devran eder ise de katib ve hatibsiz dönememesi nazar-ı itibare alındıkda bu kitabın derece-i ehemmiyeti bi'l-suhule anlaşılır.

Bahası 5 guruşdur.

Usul-ı kitâbet ve hitabet: Dokuzuncusu-Usul-ı kitâbet ve hitabetdir ki ilmi, edebi, tarihi olan kütüb ve resâ'ilin te'lif ve tercümesinde mer'i ve makbul olan usul-ı kitabetten resmi ve gayr-ı resmi her sûretle teati edilen muharreratta mer'i olan usul-ı mekatibeden bahis ve emr-i hitabetin bi'l-cümle kavaid ve emsilesini havi birdir yektadır.

Bahası 5 guruş.

Usul-ı tenkid: Onuncusu-Usul-ı tenkıddır ki asar-ı beşeri müteallik oldukları fûnun ve sinai ahkamına tatbiken kemal ve adaletle muhâkeme etmek usul-ı kavaidini cami' bir nüsha-ı nadiredir.

Bahası 100 para.

Yukarıda mecamiü'l-levha umûmîsi altında elzemiyet-i ehemmiyetinden eylediğimiz hazine-i edebiyat burada hitam bulmuş olub bi'l-cümle mekatib-i idadiye ve aliyye müdür ve muallimleri

efendilerinin nazar-ı dikkatlerini davet ve mekatib-i umûmîye talebesiyle edebiyat-ı Osmaniyemize vukuf peyda etmek isteyenlere bilhassa tekrar tavsiye olunur.

Mecmuanın fiyatı 4 guruşdur.

Mizan gazetesi: Duyun-ı umûmîye komiseri saadetlû Murad Beyefendi hazretlerinin taht-ı imtiyazında olarak neşr olunub mazhar-ı itibar fevkalade olan mizan gazetesinin birinci nüshasından en son nüshasına kadar iki cild teşkil eden tek mil takımı 150 guruş fiyat-ı mevzuasıyla kütüphanemizde satılmaktadır.

Kütüphâne-i hayat

Kütüphâne-i hayat namıyla te'sis olunarak “çocukların sıhhati” kadınların hıfz-ı sıhhati” namıyla birinci ve ikinci cüzleri neşr olunan külliyyata gazetemizin muharrir-i tabisi Doktor Şükrü Kamil Beyefendi tarafından devam olunacaktır. Dünyada herşeyden akdem sıhhat olduğundan vukuat-ı sıhhiyenin milletimiz içinde ta'mim ve intişarına hadim olan asarın teksiri nazar-ı şükür ile görüldüğünden bu kütüphâne-i hayatında nezd-i kar'in kiram da mazhar-ı itibar olacağını kaviyyen ümid ederiz.

Mâarif'in Islahı

“Mâarif”mizin intişarı gününden beri hakkında tezayüd eden tevcih-i ammeye karşı cidden beyan minnetdari eder ve buna mukabil teşkirimizi gelecek yirmi yedinci nüshadan itibaren (ikinci cildin birinci cüz'ü) “mâarif”mizin bir tarz-ı cedide ifrağı ve mündericatinın ve resimlerinin ıslahı suretiyle edaya çalışacağımızı arz eyeriz. Gazetemizin meslek ve sûret-i tertib ve intişarını gösterecek bir mukaddema gelecek nüshaya ilaveten verilecektir.

Müdür-i mes'ul: Matba ve kütüphâne sahibi Kasbar

Sahib-i imtiyaz: Ahmed Naci

2.2. İKİNCİ CİLD-NUMERO 27 13 ŞUBAT 1307 MAÂRİF

Haftalık ceride-i fenniye ve edebiye

Müdür-i mes'ul Kasbar

İdarehânesi: İdarehânesi: Bab-ı Ali Caddesinde Kasbar Matba' ve Kütüphânesidir. Ceride-i müteallik husûsat için müdüre müracaat olunur.

Nüshası 20 para

Abone bedeli: Bir seneliği posta ücretiyle beraber 30 guruşdur. İdarehânedan alınmak üzere 20, ve iyi kağıt üzerine matbu' nüshalar için 50 guruşdur.

Leyle-i mi'racü'l-nebi : Bu gece fahr-i risâlet-i aliyyü'l-salavat ve's-selam efendimizin hitab-ı izzete mazhar ve alem-i İslamiyet bir nur-ı feyza müstefrik olduğu için umûm ahali-i İslamiye nazarında mukaddes ve mübarektir. Bu vesile-i hüsne eylediği ni'met bî minnetimiz halife-i rûy-ı zemin ve şahenşah muâdelet-karin efendimiz hazretlerinin ömr-ü ikbal ve tevafir-i şan ve iclal-i hümâyunları duasını hülus bal ile averde-i zeban-ı ubudiyet ider ve kar'in-i kiram hazeratını tebrik ve tehniyyeye mübaderet eyleriz.

Edebiyatta Fen

Elbette hatırlarından çıkmamıştır: Bundan evvel “edebiyatın fenni olması lazımdır” davası meydana çıkarak bu davayı isbat için makaleler yazmışlardır.

Bunları dinleyenlerden bir kısım müntesibin edeb “edebiyatın fenni olması”nı hüsn-ü telakki edemediklerinden bu gibi mübahasata ehemmiyet vermemeğe başlamışlardı. Bunların içinde bir takım manzumelerle edebiyatın fenne tercih olunacağına dair -maksad ve saddık haricinde- manzumeler söyleyenler, hatta:

İçdiğin âlâ suyu terkib eden ecza nedir

Oksijenle eder vüzandır eder vezenle oksijen

gibi şiir söyleyenler nadir değil idi.

Edebiyatın resm gibi sinai-yi nefiseden olduğuna itimad ettikten sonra şairi, muharriri, ressamı, yekdiğerinden fark etmek pek güç olacak. İkisi ihtisasat-ı beşeriyeyi, bedai-yi tabi'iyeyi kalemle, birisi fırça ile, tasvir ve tefsir ediyor.

Bu muhakkak. Bunda şüphe yok. Bir muharrir bir şair sarf-ı hayalet şairaneye mübtene olarak fenne münâsebeti olmayan bir eser yazar hayalât-ı şairane ile müzeyyen, fakat bir kısım erbab-ı edebî tasviri vechle, fenden mütebaid bazı güzel eserlerde yok mudur? (Elfalliye gibi) lakin bu gibi eserleri [hayali] diye kabul ettikten sonra bunlarda ki hesa'is-i celile-i edebiyeye dikkat olunmak lazım gelir; nasıl oluyor ki şair, veya muharrir [Hayali] olarak yazdığı asarı-velev ki fenne mugayir olsun-ihtişam-ı elfaz, azimet-i ifade gibi meziyyat-ı edebiye ile tezyin ederek, okuyanları hayran ediyor? Bu bir hakikattir. Bu san'at harikulade, bu muvaffakiyet-i edebiye nasıl inkar olunur?

Bazı elvah-ı nefsiyeye dikkat ettiğiniz yok mudur? Nesim seherden ihtizaza gelecek kadar hafif, beyaz bulutların pervaz edişi sizi ne kadar hayran eder! Bu fenni midir?

[S.2]

Elbette değil. Fakat niçin ol vech-i hayretinizi celb ediyor. Niçin baka baka doyamuyorsunuz?

Mes'ele burada.

Zevk-i selim dediğimiz meziyet-i celile-i edebiye ile temiz edenler itiraf ederler: Bunlar sarf-ı hayalat şairane ve meziyyet san'at-perverane ibarettir.

Fünunla bunların beyninde bir münâsebet-i hakikiye aranılmaz.

Fakat dikkat ediniz:

Bir muharrir, bir edib, bir şair, bir ressam, köpükler içinde ki bir bahr-i huruşanın dehşetini yazıyor. Negamat-ı tab'iyesiyle ilkbaharın güzel sedalı kuşlarına muâvenet eden bir cûybar hoş ceryanın letafetini irae ediyor. Sahraya aid bir hikaye yazıyor ki bu hikayede sahra-nişin olanların en küçük hareketini tetkike mecbur oluyor. Bunlarda tab'iyet ve hakikat aranır. Maksad bir eserin tab'iyet ve hakikat dairesinden çıkmamasıdır. Bu daire-i tab'iyet ve hakikati temdid eden şey fenden başka ne evvela bilir?

Bir zamanlar şair, makale-i şairane, daha bazı namlarla neşr olunan ve mazmunları, gayr-ı tabi' olmakla beraber, ve hem vaznundan ibaret bulunan asar-ı edebiyede noksan tedkik eseri olarak görülen münasebetsizlikler bazı zevatı edebiyatta fen yani hakikat aratmağa mecbur etmişdi. Hakları var.

Bu gibi asar-ı edebiye-şâşa-yı elfaz ve azimet ifade ile-müzeyyen olarak ilk okunuşda tab'iyet-i beşeriyeye hoş gelse bile bunlar o mehtablı kibritlere şule-feşan olur olmaz söner. Çünkü bunlar-

o kadar şaşı'ü'l-faz ve ihtişam ifade ile beraber en sade bir kaidei fenniye tatbik olunduğu halde-hakikati ihtiva etmez.

Fakat bunların edebiyatta görmek istedikleri fenden maksadları, mesela bir gözyaşını edibane tedkik ederken-gözyaşını tedkik için hayalât-ı edibaneye revnak veren bin türlü fikirler sarf etmek kabil olduğu halde-bu babda yazılan makaleyi bir takım ta'birât-ı fenniye ile imla eylemek değildir. İstedikleri şey edebiyatta hakikat görmektir.

İstanbul'da bir mayıs ayı, bu latif ay içinde de latif bir gün tasavvur ediniz! Kendinizi Çamlıca'nın zerve-i istiğrakında farz ediyorsunuz! Sünûhat şairaneniz cûş ve hurûşa başladı. Güneş'de doğuyor. Hakikat ve tab'iatten ayrılmadığınız halde: Şu tul'ua-nesren, yahud nazmen-tasvir edeceksiniz. Kayış dağı üzerinden tul'ua başlayan afitabın, ilk hutut şuayasıyla ağaçların züruhlarını yaldızladığını elinizde ki kağıda-kim bilir ne âli teşbihlerle-kayd ettiğiniz sırada, yani başınızda gizlenmiş olan bir fenn-i aşınanın sedası mesela şu kelimeleri telaffuz etse ne dersiniz:

“Mevki'leri tedkik etmediniz mi” mayısta Çamlıca tepesinde bulunan bir rasdık ufkuna nazaran güneş kayıştağı tepesinden tulu' etmez.

Buna ne cevap verirsiniz? Karşınızda ki hakikate yani fenne muvafık bir cevap ister. Safsata dinlemez. Ne yapmalı!

Farz ediniz ki boyanızı fırçanızı hazırlamışsınız bir yağmurdan sonra zuhura gelen kuş kazhı-sanki yandan görerek tersim ediyorsunuz. Levhanın bir tarafındanda şemsi gösteriyorsunuz. Halbuki kavs-i kazih mutlaka rasda nazaran teşkiş eder. Her rasd için ayrı bir kavs-i kazih vardır. Şems behemehal rasdık arkasında bulunur. Bu halde büyük bir hata-yı fenniye giriftar olmuşsunuz demektir. İşte edebiyatta fen, tabiatın ve hakayık-ı fenniyenin kabul eylediği bir dairede tasvirden ibarettir.

Memleketimizde tedkikât-ı fenniyenin intişarı terakki ve teammüm ettikçe asar-ı edebiyemizde fen ve hakikat-i taharri olunacağı tabi'dir. Şu makaleden anlaşılıyor ki edebiyatta fenden maksad ta'birât-ı fenniyenin-bir eser-i edibde-teksirinden dolayı değil, ancak tab'iiyet ve hakikati taharri gibi kavaid-i fenniye mutabakatten ibarettir. Müntesin-i edeb eserlerinin meziyyet-i mahsusasını muhâfaza etmek-yani eserlerini kıymetdar edip-payidar eylemek için fûnûn-ı hazırada tedkikât ve tetebbüat-ı fevkalade de bulunmaları elzemdir. Edebiyatta fennin elzem olduğu bu kadar anlaşıldıktan sonra on beş yaşında edib olmaya çalışan ve bazen teşvik gören nur-ı seydkâğımızın fen ve hakikate muvafık bir eser yazmakda dûçar olacakları müşkilât şayan-ı mülâhazadır.

[S.3]

Sahrada tesadüf edilen hadisât-ı tabi'yye

(Resmi 8.nci sahifede)

Harita-yı aleme atıf nazar etsen Afrika'nın münteha-yı garbiyesinden yani aksa-yı garbden aşîyanın müntehay-ı şarkisine yani aksa-yı şarka kadar mümtedini 15000 kilometre ve imtidadında ve (Fas) ile (Moğolistan) arasında bir kıt'a haraya tesadüf ederiz. İşte bu kıt'a Afrika'nın sahra-yı kebirîyle-andan Bahr-i ahmerle erilmiş bulunan-Arabiye-i sahra yani Hicaz çöllerinden ve Acemistan, Kandahar, Buhara ve Moğolistan çöllerinden teşkil etmiş ve tulu muhit arzın salisine muadil bulunmuştur.

Bu kıt'a arazinin sıcaklığı senenin kısm-ı azamı müddetçe ma'ruz olduğu şark şimali rüzgarıdır. Bu rüzgar memri üzerinde tevbetini tezyid ve hararetini ta'dil edecek yalnız Bahr-i sefid'e tesadüf eder.

“Kum deryası” tabirine ihra olan bu çölün ahval-i coğrafiye ve topografiyesine dair ma'lûmat vermek maksadımız haricinde olup asıl meramımız burada tesadüf olunan hadisât-ı tabi'yyeyi beyan etmek ve bunlardan (serab)ın esbab-ı hükmiyesini beyanla 8.nci sahifede ki resmi kar'in-i kiramın inzarına arz eylemektir.

Sahranın heva-yı yabisi hemen her vakit kırmızımtırak bir renkte görünür ki ufukda volkan ateşleri te'sirini icrâ eder. Sabah olunca fecr-i vuku' bulmaksızın güneş ufukda- kırmızı bir gülle gibi-görülmeğe başlar; semt-i reise doğru yükseldikçe hava tabakaları ısınır ve ısındıkça ihtizazatı tezayüd eder. Ve bunun ru'yet te'siriyle ufukda bulunan kaffe-i eşcar ve eşya bir hareket irticacıyla müteharrik yani titrer gibi görünür. Muhtelif derecede ısınan hava tabakalarından mürur eden huyut-ı ziyaiyyeye inkisarı asarından olarak müşahede edilen bir hadisede arablar arasında (bahrü'l-gazel) namıyla yad edilen (serab)dır.

Serab hadisesi eskiden beri ma'lum idi. Fakat esbabını en evvel derin ve iz'an eden (Monser) nam Fransızdır. Te'sir-i şemsle fevkalâde ısınan tabakat-ı hevanın keşafeti sath-ı zeminden itibaren yukarı doğru mütezaid bulunur. Yani en altda bulunan hava tabakasının keşafeti en azdır. Binâen aleyh bir ağaç veya sair yüksek bir cisimden in'akis eden huyut-ı ziya inkisar ederek sath-ı zemine ve oradan yine ma'kusen inkisarlar asdık gözüne vasıl olacağından rasıd o cisme doğruca müşahede ettiği bir göl veya nehir kenarında imiş gibi bir de aks-i ma'kusunu görür.

Seyyahin bu hadise-i garibeye dair pek çok rivayet-i acibede bulunmuşlardır. Hatta bazıları sahrada birçok menazır-ı latifeye tesadüf ettiklerini söylemişlerdir.

Çölde su bulunmaması hasebiyle ekseriyetle yolcular bu serab hadisesine aldanarak hakikaten ileride bir göl bulunduğuna zahib olurlar ve bir an evvel bu göle muvasalatla teskin-i ateş etmeğe gayret gösterirler. Eyvah ki bunlar ilerledikçe hayalde zail olur hatta bazen biçare yolcular bu sebeble yollarını kayıp ederler.

İtidal zamanlarında sahrada fırtınalar ve şiddetli rüzgarlar çıkar. Bunlar arasında en müthiş en muhataralısı arabaların (semum) namıyla yad ettikleri sıcak rüzgardır ki hata-ı mısıryyede nisan nihayetinden hazirana kadar imtidad eden elli gün zarfında zuhurunu mebnî (hamsin) ismini almaktadır. Sahranın had ve garbiyesinde (sene-i gambiyada)da bu rüzgâra (harmatan) derler ki bazıları İtalya'nın (Sirokko) semumun aksi te'siri diye iddia ederlerse de muvafık olmamışlardır.

Sahrada bad-ı semum ufukda bir siyah nokta ile başlayarak bir kurban yaklaştığı zaman korkunç bir halde etrafı karanlatır. Bad-ı semumun şiddetle etrafı sevk ettiği gayet sıcak tozlar ve ince kumlar insanları ve hayvanları adeta ihrak eder. Birçok karbanların bu rüzgarla mahvı vaki' ve hatta bir ordunun bile perişan olduğu tarihte mukayyiddir.

[S.4]

Hasta Çocuk

Çocuk hasta! Ümit yok!

Minnak kirpiklerinin arasından bu mini mini Refia'ya yalnız validelere mahsus olan bir nazar-ı şefkatle bakan bu zavallı valide tahattur etdi: On beş gün evvel Refia, sabahları yaprakların altında koşuyor, kuşları dinliyor, rüyasında gördüğü, pek ziyâde sevdiği kelebekleri kovalıyor idi, akşamdan bahçevanın suladığı çiçekleri küçücük parmaklarıyla koparıyor, bunlardan yaptığı demeti validesine getiriyordu.

Şimdi yürümüyor, koşmuyor, yatak içinde!

Etibbanın kat'i ümit ettiği bir dakika oldu. Bu hey'et-i tabiyenin kemal-i te'sirle başlarını salladıkları, bir taneye geçti. Valide ölüm acısı dedikleri bir darbe ile cerihadar olacağını anladı. O vakit Cenab-ı Hakk'ın göz yaşlarını barka-ı meserretle taban iden imdada yetişdi. Me'mulün haricinde harikulade olarak hastalık tevakkuf etdi.

On beş gün sonra Refia eski hal-i sıhhatine avdet etmeğe tombullaşmaya başladı.

Valide meserretle uyandı Refia küçük karyolası içinde doğrulmuş kendisine bakıyordu, iki yetim tekabül etdi: Birisi şefkatten diğeri ma'sumiyetinden mürekkebe idi.

Valide Refia'nın pek ziyâde sevdiği, her kelimesini bir dikkat-i mahsusa-ı ma'sumane ile dinlediği-çocuklara mahsus- hikâye kitabe buldu. Karyolanın yanında ki sandalyeye oturdu.

Refia, ekseriyetle ağuş-ı madere dayanmaya alıştığı başını yasdığını latif, nazik omuzlarıyla nihâyet bulan kollarından birini karyolanın kenarına dayadı. Gül dudakları mütebessim olduğu halde, kalb-i masumanenin serar-ı tıflanesini melekane bakışlarla tercüme eden güzel gözlerini validesinin gözlerine atf etdi.

Şefkatli mader, büyük kitabı açdı. Uzun kirpiklerle teşkil ettiği latif sayelerden dolayı resamlara hayret behin olan iri siyah gözlerini kitaba atf etdi.

Mahsul ömrünün-dehşetli bir hastalıktan sonra-kesb-i afiyet ederek; tebessüm ettiğini gördüğü için envar-ı sürur içinde kalan ruhundan-dudaklarına bir tebessüm serpildi. Okudu Refia dinledi.

Bir aralık o mini mini meleğin bir bahar kuşunun sırasından daha latif olan sırası validesinin mütalaasını kat' etdi:

-Ne diyorduk anne! Leylaklar açar bahçede... ya evet Nesibe koşuyormuş. Ben de koşacağım! İyi oldum, değil mi anneciğim?

Valide, mütebessimane kızına cevap vereceği sırada, bir seda-yı manevi ruhunun içinde ihtizaz etdi:

-Allah bağışlasın!

Mehmed Celal

[S.5]

Rahib Kanaip

Rahip Kanaip kimdir? Şöhretini işittiniz mi? Bais-i iştihari ne olduğunu biliyormusunuz?

Henüz mülkümüzde şayi' olmayan rahip namı birkaç seneden beri Avrupa'da ve hassaten Almanya'da ağızdan ağıza geziyor.

Kanaip'in ikamet ettiği Vorishofen kasabası küçük bir yer olduğu halde buraya senede erkek kadın, çoluk çocuk, zengin fakir her milletten, her nev' marazla ma'lûl üç yüz bin hasta hücum ediyor.

Buraya tedavi-i belma' için geliyorlar. Şifa bulmaya kokuşuyorlar.

Vorishofen kasabasında mevcut sularına bir menba' ma'deninden teraşşuh ediyor ne de derununa terkibi na ma'lûm-ı adeviye atılır. Fakat Rahip Kanaip sayesinde bu su ile her hastalık tedavi olunur. Ve bu tedaviden faide de görülür.

Kanaip ne koh gibi verem basillerine karşı ilaç

taharri ve ne de mevlidü'l-emraz olarak su ve hevadır ve nede mikrop keşf ediyor.

Rahip Kanaip aslen Alman'dır. Bavyera'da Vorishofen kasabasında fakir bir dokumacının oğludur. 1821 tarihinde tevellüd etdi. Sen Tofliyetinde pederinin san'atına süluk etmiş ve erzesi hilafına olarak bu san'atla az bir müddet fakirane geçmiştir. Bil'-ahire Münih'de felsefe tahsili için pederinden mesaide alabildi. Bu müddet zarfında yevmî otuz santimle yaşamaya mecbur oldu. Zarûret ve sui Kanaip'in sıhhatini rihnedar etdi. Ölüm derecesine geldi fakat birgün tedavi bi'l-ma' hakkında bir eser okuyarak su ile kesb-i afiyete kanaat hasıl etdi ve 15 derece bürudette Tuna'nın buzlarını kırdı. Behere girdi bu istihmam Kanaip için bir mebda' afiyet oldu.

Kanaip suyun minnetdarıdır. Bu veli ni'meti hastgane biçarekane tavsiyeye ve Kanaip kendine gelen hastalara tedavi bi'l-ma' ile teşfiyeye başladı. Halâ ediyor. İnanalım mı?

Şu kadar söyleriz ki bu zatın tedavisini tecrübe ve müşahede etmek için giden etıbbı ve neşr ettiği istatistikler muvaffakiyet gösteriyor.

Tebâbet-ı hazırâ Kanaip aleyhindedir. Bunu mu'terafız. Lakin hakikât de inkâr olunamıyor. Bugün Kanaip'in iddiasına vahi diyemeyeceğiz. Çünkü fûnun-ı hazırâda yed tula sahibi olanlarda bunu tasdik ediyor.

Kanaip sahte tebâbet töhmetiyle huzur mahkemeyede çağrılmış fakat “ben bir doktora müracaatdan aciz olanları tesliyet ediyorum” müdafasıyla ber’at kazanmış.

Saçları beyazlamış yetmiş yaşına gelmiş olan Kanaip, Almanya’da bir dahi, bir muhib-i insaniyet nazarıyla görülüyor. Namına nisbeten (Kanaip Belat) diye bir gazete neşr olunur. Fransızca olarak bir de (Kanaip Jurnal) intişara başlıyor. Her gazete Kanaip’ten bahs ediyor. Avrupa etıbbası da -biraz ihtiyatla-Kanaip’in usulünü tasvib ediyor.

Çünkü şifa bulan hastegan meydanda, Kanaip’in tedavisiyle [S.6] 100 hastada kırk yediden elliye şifa-pezir olduğu istatistikle zahire çıkmıştır. Hangi usul tedavide muvaffakiyet bu dereceyi buluyor?

Kanaip’in tedavi ettiği hastaların ale’l-ekser müteaddid ilaçları tecrübe etmiş ve dermansız kalmış takımdan oldukları da şayan-ı dikkattir.

Hülâsa fennin terakkiyât-ı kamilesine hadim bir cem’iyyet-i medeniye içinde iddia-yı vahi kabul olunamaz. Bu halde buna inanmak gerekdir.

Kanaip fukaraya ve biçarekane müderris oluyor. Fakat her âdem, bi’l-hassa fukara Vorishofen’e kadar gitmek için mesârif-i seferiye bulamaz. Kanaip bunlar için “su ile tedavi-i şafî” ve “nasıl yaşamalı” eserlerini yazmış Kanaip’in eserinden 300,000 nüsha satılmıştır. Kanaip bu eserlerinde suret-i tedavisinden ve elbise ve gıdaya ait kavaid-i sıhhiyeden bahis ediyor.

Kanaip’in fikrinde ale’l-umûm emrazın menba’ı kandır. Kanaip vücut-ı beşere tasarı olan her nev’ arıza ve marazı demek ya devranında ya terkiinde bir ihtilal vuku’una isnad ediyor. Bînâen aleyh her şeyden ikdam-ı ıslah dem için bir kuvve-i müessire bulmak lazımdır. Gayet sühuletle, asla mazarratı olmaksızın isti’mal olunabilen suyun bu husûsda te’sir-i azimi görülüyor. Yine Rahip Kanaip’in iddiasınca hal-i hazırda ırk-ı beşer bütün imraza müste’id oldu. Niçin? Çünkü cismen bir nezaket yani bir zaaf kesb etdi.

Mukaddema vücut soğuk ve sıcak gibi te’sirat-ı tabiye ve müşak ile daha ziyâde ülfet ediyor ve avarıza mukavem bulunuyordu. İşte Kanaip su ile vücuda emraz-ı muhtelifeye karşı mukavemet vermek istiyor.

Kanaip’in esas tedavisi yedi madde üzerine müsteniddir.

1-Aksam-ı ulviye ve selfiye ile batine refadalar

2-İstihmam (soğuk, sıcak, nısf, istihmamu’l-mukid umum soğuk, umum sıcak, kuru otlar, saman banyoları)

3-Re's, ayak ve muk'ide buhar banyoları

4-Dizler aksam-ı ulviye, zehr ve ale'l-umûm beden üzerine insikabat.

5-Aksam bedeni umûmîyetle veyahut kısmen gasl.

6-Re's, bütün ve ayakları sargı.

7-İçmek.

Esas tedavisi bunlar olduğu gibi vasıtası olan suyunda gayet soğuk olması Rahip Kanaip'çe mültezimdir. Hatta su içine kar atarak kendince lazım olan soğukluğu veriyor. Şu kadar var ki müddet tedavi gayet ardır. İstihmam-ı umûmî icrâ edecek bir ademin müddet-i istihmamı beş dakikayı asla tecavüz etmiyor. Lakin bu müddet içinde soyunmak ve giyinmek için sarf olunan müddetlerde dahildir. Mösyö Kanaip'in asıl dikkat eylediği keyfiyet budur. İstihmamdan sonra bir çarık kadar jimnastik icrâsıyla faide-i azimi hasıl ettirmekte esas tedavi add ediliyor. Mösyö Kanaip buzlu refadelerle başı sararak sutuh şiiriyede olan romatizmayı def' ediyor.

Asıl nazar-ı dikkate alınacak keyfiyet vücud ziyâde terli olduğu halde bile Kanaip'in hastalarını tedaviye idhal etmesidir. Böyle bir halde evvela soğuk bir su ile banyodan sonra sıcak ve badehu yine bir soğuk banyo ettiriyor.

Kanaip'in darü'l-tedavisi gayet muntazam mecari ve kanvat ile celb edilen sular sur-ı müteaddid üzere taksim olunmuş bir daire-i zan olunmasın. Adi bir gerdel ufak bir kova cildi ovmak için oldukça mukavim bir tülbende işte Kanaip'in vesaiti bunlardan ibarettir.

Kanaip'in su içmek hakkında olan mütalaası, bir cihetten günde birkaç litre su içen bir insan görüldüğü gibi haftalarca bir yudum bile görülmüyor. Hakikati üzerine mü'essese olub "suya arzunuz olduğu vakitte içiniz fakat çok içmeyiniz"den ibarettir. Yemekden evvel ve yemekden az sonra içilen mu'tad bardak sular sui' hazmın en birinci esbabından ma'dud olmasına mebnî her halde Kanaip'in yemekten üç saat sonra iki bardak suya müsaade etmesi ve her yarım saatte bir kere bir kaşık su içermesi inkıbazı karşı güzel bu tedbir olmak üzere bildiriliyor.

[S.7]

Kanaip eserinde tedavisinin bir kısmını nebatat ile icrâ eylediğini ve tahallülât-ı kimyeviye ile hasıl olan adeviyenin her halde mazarrattan salim olmayacaklarını iddia ediyor.

Vorishofen seririyat tabibi bulunan Doktor Tak Rahip Kanaip darü'l-tedavisinde çamurdan maskeler vasıtasıyla bu sene zarfında tedavi olunan 300 Lopos (karha' enleh)den nısfının sıhhat

nam ile çıkdıklarını ve kısm-ı azamının bir hal-i mes'udide ızdırablarına nihayet verilebildiğini söylüyor.

Tifus, sikorput, sekte, sara, emraz-ı asabiye-i mütenevvia, hanak, emraz-ı mideviye, nekris, vesli'r-ra' mübtelalarını hüsn-ü sûretle tedavi eylediğini Fransızca'ya mütercim su vasıtasıyla tedavi'-i şafi unvanlı eserinde sarahaten bildiriyor.

Yine bu eserin emraz-ı mufsale kısmında nekrisin tedavisinden bahs ediyor.

Üç aydan beri oca' nekrisiyeden muztarib olarak müracaat eylediği etibbadan eli boş çıkan bir hastayı Rahip Kanaip kuru otlardan sıcak banyo içerisine ayaklarını koydurup ve bunlardan yapılan lapaları iki saat taşımak ile üç gün zarfında iyi etmiştir.

Kendine iltihab kasabattan fevkalâde muzdarip ver'aları fevkalâde mültehib bir kadın müracaat etmiş yirmi gün zarfında dizleri ve aksam-ı ulviyesi üzerine inkisabât-ı vücudunu yarı yarıya sararak her gün iki fincan razıyane, ısırganü'l-haml otları menku'ndan vererek tedavi etmiştir. İşte tedavi' şifa bahşasıyla şöhreti medeni alemde şayi' olan Rahip Kanaip!

Doktor Ş. Kamil

Kürre-i arz Güneş'den ol tekvin etmiştir

Eccam-ı semaviye ve ba husus kürre-i arzımızın sema içinde ki mevki' her asırda calib-i inzar hayret ve dikkat olmuştur. İnsan oğlunun, her meçhul hakkında yaptığı gibi, sema ve kainat hakkında dahi vaki' olan mesai' tahrikaranesi-ma'kul gayr-ı makul- birçok faraziyât veya istidlalâtı intaç eylemiş ve bu farziyat ve istidlalat muhtelif devirlerde muhtelif nakat-ı nazardan tedkik veya tercih edilegelmiştir.

-Pisagor Yunanî'den birkaç asır mukaddem Mısırîlerle Keldanîler ve onlardan daha evvel Aryanîler daha evvel Aryanîlerle Çinliler eccam-ı semaviye denilen eccam-ı lamia'nın birer alem-i müteharrik olduklarını arz ile Güneş'in dahi bu alemlerden bir tanesi bulunduğunu pek güzel anlamışlar ve arzın yuvarlak olup Güneş'in etrafında müddet-i ma'lume zarfında devr etmekde ve hayat ve harekâtı ondan almakda olduğunu takdir etmişlerdir.

Muahharan Yunanîler Mısır ve Babil'de kahinlerin uzlethâne-i tettebbuatlarında esrar-ı cuyeyi istiknah ve ta'lime koşarak hele içlerinden-Pisagor- meslek hakiki kâinatı layıkıyla ihata etmiş ve her ne kadar suret-i aleniyede avam-ı nasın kanaatine iştirak göstermiş ise de halka-ı mahremiyetine dahil olan şakirdana ma'lûmat-ı sahihiyeyi telkin ve talimden hali kalmamıştır.

Pisagor'un ahlafından Eflatun ve Aristo efkâr-ı avam-pesendane Mısren devam göstermişler ve hele muahharan zuhur eden-Batlamyus-Pisagor'un şarkdan iktibas eylediği hakaik-i külliye bi'l-külliye tağyir ve tahrif eylemiştir.

Müte'ahhirinden Dekart ve Newton gibi mühendisin dahi birçok asırların zulmet cehaleti altında mestur ve muhaffi kalan hakaik-i ceviyyeden bir kısım-ı küllisini meydana çıkarmışlar ise de ahenk-i kâinat hakkında acib ve garib bir takım farziyata meydan vermişlerdir.

Hele içlerinden-Kant- bi'l-külliye garib fikirler hasıl etmiştir.

Fransa'da zuhur eden-Laplas- hey'et-i cuye hakkında birçok tetebbüatda bulunmuş ve bazı vukuat-ı semaiyeyi kavanin-i meyhanikiyye ile te'lif ve izaha çalışmıştır.

[S.8]

Serap (Bendi 3.ncü sayfada)

[S.9]

Laplas'ın tekvin-i cihan hakkında ki farziyesi şimdiye kadar he tarafça şayan-ı kabul görülmüştü. Bu faraziye mûcebince bizim manzûme-i şemsiyemizde güneş evvela tekvin etmiş ve badehu kuvve-i ani'l-merkez denilen bir kuvve-i mihanikiyyenin te'siriyle arz vesair seyyarât andan vücuda gelmiştir.

Laplas bu faraziyenin yanlış bir hesap ihtimali üzerine bina etmişti. Anın zamanında Uranus'ün peykleriyle Neptün ve peykleri henüz keşf olunmuş değildi. Bu cihetle Laplasca manzûme-i şemsiyemiz on seyyare ve on sekiz peykden mürekkeb idi ki bunların şems ve kendi mahurlarıyla seyyareler etrafında ayn cihete yani garbden şarka doğru vukua' gelen hareketler mecmu' 43 hareketten ibaret demek idi. Hesap ihtimali kavaidine nazaran ayn cihete müteveccih olan bu 43 hareketin dört milyar ihtimal-i külli ile bir kaide-i kat'iye ve muntazamaya tabi' olarak müstekir ve payidar olacağını hüküm etmek lazım gelir.

Halbuki Laplas'ın bu hesapta en birinci hatası seyyaratın havl-i şemsde ki hareketiyle peyklerin seyyareleri etrafında ki hareketlerini yekdiğerine karıştırması

olmuştur ki bu dahi makine-i semaviyenin satırları davasını ale'l-ıtlak mecmu' ecrama tatbik etmek istemesinden ileri gelmiştir. Yani Laplas'ın kanaatine göre yeniden bir seyyare keşf olduğu zaman bunun şems etrafında mutlaka garbden şarka ve bir peyki varsa anın da yine bu cihete doğru müteharrik olacağı muhakkât-ı kat'iyyeden sayılacaktır. Halbuki Laplas'dan sonra Uranus'ün peykleri tedkik olunca görülmüştür ki bunların Uranüs etrafında ki hareketleri şarkdan garbe yani rac'îdir. Bu keşf Laplas faraziyesine bir sadme-i müdhiş olmuşdu. Daha sonraları Neptün ve Peyki keşf olundu ki bunun dahi hareketi tamamen ve sarihen “raci” yani hareket-ı umûmîyeye kamilen muhâlif bulunduğu görüldü. Laplas'ın hesab-ı ihtimalisine bir rahne daha açıldı.

Vakıa bu ihtilafları te'vil ve kavaid-i cariyeye ile te'lif için Laplas faraziyesi taraftarları pek çok gayret gösterdilerse de jeoloji ilimlerinin terakkiyât-ı ahiresi bu gayretleri hep boşa çıkarmış ve hele-tahlil tayfı- usulü meydana çıkalı bu gibi mesainin safsatadan başka birşeyi olmadığı tezahür etmiştir.

[S.10]

Laplas hesab-ı ihtimalisinden neticeyi çıkarmışdı ki madem ki harekât-ı umûmîye hep bir cihete müteveccihdir. Bu halde teknil-i seyyarat ve peyklerin bir nevattan yani çekirdekden müteşekkil olması lazım gelir ve madem ki manzûme-i şemsiyenin nevatı güneşdir ve teknil alemimiz güneşin etrafında ve sath-ı üstüvası dahilinde anın hareket-ı devraniyesi cihetine doğru devr etmektedir. Binâen aleyh teknil seyyarat ve peykler şemsden kuvve-i ani'l-merkez saikasıyla ayrılmıştır.

Laplas nücûm kisvedarı alemde aleme gezer ecrâm-ı serseri olmak üzere kabul ederek kaide-i külliyesini istisnadan tahlis etmiş ise de hey'etin terakkiyatı sayesinde ecsâm-ı mezkûre muharriklerinin kaffeten birer kıt'a naks yani kapalı bir munhanı olduğu ve kaffesinin güneş etrafında ve muhtelif satırlar dahilinde cihet-i muhtelifeye doğru devr etmekde oldukları zahir olmuşlardır.

Paleontoloji tedkikâtı ilerledikçe görülmüştür ki tabakat-ı arzıyyenin devr-i sâniisinde yani dört milyon kadar devam eden bir müddet esnasında teknil kürre-i arz üzerinde katiblerden hatt-ı üstüvaya kadar, 20 ila 30 derece-i hararet hükm sürmüştür. Çünkü katiblerden hatt-ı üstüvaneye kadar ancak bu derece-i saniye-i hararetle neşv-ü nemâ bulur. Nebatat mevcut bulunmuştur. İşte o müddet zarfında arz üzerinde mevasim-i mevcut olmadığı gibi aydınlık da yok idi: O devrin nebatat-ı hayvanâtı mutlaka karanlıkta yaşayabilir cinsden idi. Daha üst tabakalara doğru kürre-i arz üzerinde mevasim ve iklim yani derecat-ı muhtelif-i hevaiye asarıyla cüz'i külli aydınlık nişaneleri belirmeğe başlar.

Şunlardan dahi istidlal olunur ki arz-ı teşekkül Eyüp'de kabuğu Halic'e kalınlaştığı yani milyonlarca sene geçtiği halde bile henüz şemsden ziya ve hararet almayarak yalnız kendi hararet-i merkeziyesi ile zulmet içinde ömür sürmüştür.

Ba husus Şems'in taş'aşası yani neşr ettiği hararetin hesab ve müsahasası bu hakikati bedahaten isal bir kere Şems'in hararet-i mevcudesi nasıl hasıl olduğunu araştırmak lazım gelir ki bu babda dilin ve temas, ihtirak yani imtiraç-ı kimyeviye ve müsademe ihtimallerinden başka bir ihtimal tasavvur olunamaz.

Bunlardan birincisi merduddur. Çünkü semada şemse sürtünerek hararetini tezyid edecek ecsamın vücudu hiçbir zaman görülmüş değildir.

İmtizac-ı kimyeviye hususuna gelince şemsin tahlil-i tayfisinden anlaşıldığına göre kendisinde silisyum yoktur. Halbuki silisyum ile mevlidü'l-hamuzenin 28 ve 32 nisbetinde imtizaçlarında bir kilogramın neşr ettiği hararet 3650 kaloridir ki hiçbir imtizaç bu kadar hararet hasıl edemez. İmdi Şems tekmi'l mevlidü'l-hamuze ile silisyumdan mürekkebe farz etsek bile ancak:

7322 kalorilik bir hararet hasıl edebilecektir.

Halbuki şemsin beher sene manzume-i şemsiyeye neşr ettiği hararetin mikdarı bi'l-tecrübe bi'l-hesab:

3577 kaloriden ibaretdir. Yekdiğerine taksim olunduklarında 2040 zuhur eder ki şemsin 2000 senede sönüp gitmiş olması lazım gelirdi.

Geriye üçüncü müsademe ihtimali kalır ki maksada kafidir. Bir merkez-i cazibeye safer-i sürat-i ibtida'iyesi ve mesela 600 kilometre sür'at-i ahire ile sükût eden bir maddenin müsademe zamanında hasıl eyleyeceği hararetin hesabı pek kolaydır.

Şems'in beher metre merba' sathına senede 1260 kilogramlık madde bu yolda sükût ettiği halde hasıl olacak hararet evvelce mevcut olan hararete munzam ola ola hem şems büyümüş ve hem harareti artarak nihâyet kürre-i ziya'ıyyesi yani heva-yı nesimiye teşekkül ettikten sonraneşr-i harareti hadd-i istikrarı bulmuş olur.

(*) İki nev' kalori vardır: Büyük kalori bir kilogram suyun hararetini 5/1 yükseltmek için lazım gelen hararetin mikdarı. Küçük kalori bir gram suyun hararetini 5/1 yükseltmek hararet ki büyük kaloriden bin def'a küçüktür.

[S.11]

Şemsin hacmi ve sıklet-i ızafiyesi ve binâen aleyh cevheri ma'lûm bulunmak hasebiyle ber vech-i ma'ruz mevad-ı semaviyenin sükûtundan husûle gelen hararet-i kamilenin mikdarı dahi ma'lûmdur. Bu harret şemsin beher sene neşr eylediği hararetle taksim olunduğu halde:

14500000

Zuhur eder ki şemsin ancak 15 milyon seneden beri mevcut olduğu meydana çıkar.

Şemsin iki üç bin seneden beri icrâ olunan rasedatından kat'ıyyen ma'lumdur ki hacminde hiçbir tezayüd vukua gelmiş değildir. Bu halde 15 milyon seneden beri hararet-i şemsiyeyi vikaye etmek üzere haricden kendisine hiçbir imdad vukua' gelmediği hükm olunur.

O halde 15 milyon sene evvel şemsin mevki' boş bulunduğuna hükm etmek lazım gelir.

Halbuki diğer taraftan jeoloji alimlerinin sade (...) arz-ı teşkiline lazım gelen zamanı müsaha için sarf ettikleri gayretlerin neticesinde mikdar-ı asgari olarak gösterdikleri rakamlar şunlardır:

Devr-i ibtidai için	15 milyon
Devr-i sâni için	4 milyon
Devr-i sâlis için	2 milyon ki cem'an 21 milyon sene.

Bu hesapta arzın kabuk bağlamazdan evvel geçirdiği müddet dahil değildir.

İmdi bu hale nazaran altı milyon sene kadar bir müddette arzımız hararet ve ziya-yı şemsden kamilen mahrum bulunmuşdur ki ğaleontoloji ve biyoloji tetebbuatı dahi bunu te'yid eder.

Şemsin fıkdanı zamanında hararet merkeziye-i arziyenin 20 ila 25 derecelik bir hararet-i sabiteyi milyonlarca seneler idame edebilip edememiş olduğunu tedkik etmek lazım gelir.

Şemsin arza gönderdiği hararetin mikdarı beher metre merba' sath üzerine saniyede 0,1 kaloridir ki bunun nısfı yine semaya in'akis etmektedir. Bu mikdar hararet, hararet-i vestiye olan, 16 derecelik muhâfazasına hidmet ediyor 20 derecelik bir harareti muhâfaza için şemsin 15 milyon sene zarfında beher metre merba'na saniyede 1,25 kalorilik hararet göndermesi lazım gelir. Bu halde 15 milyon senede arzın şemsden almış olduğu hararet:

60000000000000 kaloriden ibaret bulur.

Halbuki arzın kendi harareti hesab için sath-ı arz üzerinde kaidesi bir metre merba' ve re's merkez arzda olmak üzere bir ihram tasavvur edilse bu ihramın cevheri 10000 kilogramdan ziyadece bulunur. Hîn-i tekvinde beher kilogramlık madde 9000 kalori hasıl etmiş ise ihram-ı mezkûrun hararet-i hasılası yüz trilyon kaloriden ibaret olur ki 20 derecelik harareti 15 milyon sene kadar muhâfaza ettikten sonra geriye: 40 trilyon kalori kalır.

İşte arzımız beher metre merba' satıhda 20 derecelik bir hararet-i sabiteyi 15 milyon sene kadar yalnız başına muhâfaza ettikten sonra geriye kalan harareti hâlâ cufini müzab halinde bulunduracak kadar azimdir.

El yevm bile (...) arzın sahnı takriben 40 kilometre iken hararet-i merkeziyeyi satha kadar muvasalâtta men' edemediği halde henüz kabuk pek ince iken hiç men' edememiş olacağı zahirdir. Bu vechle arzın yalnız kendi hararetiyle nebatat ve hayvanat besleyebilmiş olmasını isti'bada mahal yokdur.

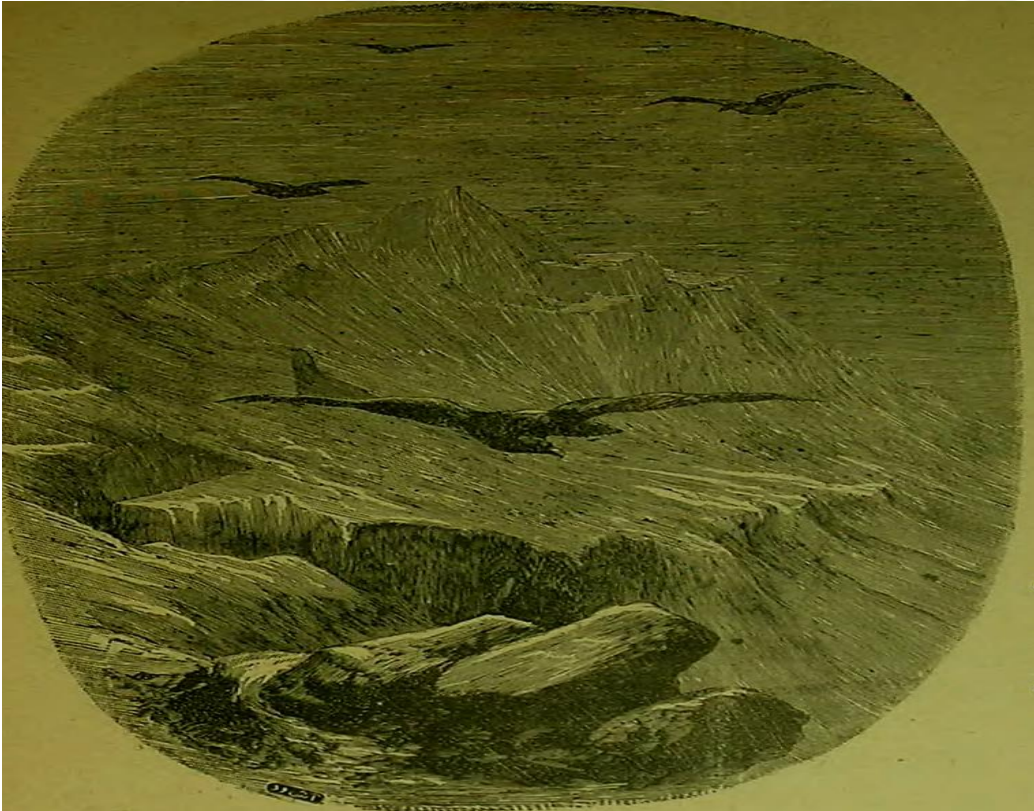
İşte tedkikât ve ma'lûmat-ı hazıraya göre arzın behemehal şemsden evvel tekvin etmiş olduğu hükm olunduğu gibi bu halin Uranüs ile Neptün'den maâdâ kaffe-i seyýarat ve akmar hakkında sahih ve vaki' olduğu ve yalnız Uranüs ile Neptün'ün şemsinden sonra vücuda gelmiş bulundukları anlaşılmıştır. Laplas faraziyesi yerine kaim olmak üzere Fransa hiyeyunundan Mösyö-Fey'in- basit ve temhid eylediği faraziye ma'lûmat-ı hazırıye daha muvafık ise de o farziyenin teşrih ve temhidine risalenin tahmili yokdur. Sade tekvin alem hakkında mûmâileyhin tertib eylediği levhaları arz ile iktifa edeceğiz.

Ma'badı var.

[S.12]

Tarih-i tabi'

Şahin

Şahin ve bu familyadan olan sair kuşlar kartal kuşlarından biraz korkunç iselerde anlara müşabihdirler. Şahin kuşunun gayesi büyük ve keskin ve eğri olup pençelerinde şikarını paralamak için sivri tırnakları vardır. Başı yassı, gözleri mütevahhiştir. Şahin kuşunun çenesi büyükçe olup sırtı ve kanatlarının üzeri esmerimtrak boz renkte ve başının üzeriyle boynu ve göğsü yazımtrak kestane renkte beneklidir. Bu kuş havada gayet yüksek ve fevkalâde bir süratle uçar ve ördekler, küçük tavuklar, gügercinler, keklikler, tavşanlar, ada tavşanları vesair müdafaya muktedir olamayan hayvanlar ve ekserya küçük kuşlar ile taayyüş eder. Yuvasını hali mahallerde takribi na kabil bazı kayaların deliklerine yapar. Dışısı bu yuvada yumurtalarının üzerine kuluçkaya oturup erkeği ve ana yumurtadan çıktığı vakit yavrularına şikarlarını getirir çakır kuşlarının şahin kuşlarıyla pek cüz'î bir muhâlefetleri vardır; o da kanatlarının gayet kısa ve uçmalarının pek süratle olmamasıdır. Kanatları ve kuyruğu kestane rengi ve benekli ve başı, boynu, karnı gümüşiyi andırır. Bir renkte olup etrafı koyu bir renkte çizgiler ile çiziklidir. Bu çakır kuşları dağlı memleketlerde büyük ormanlarda ikamet edip yuvalarını yüksek kayaların üzerine yapar.

Ali Nazima

Kristof Kolomb'un Gemileri

Alem-i medeniyette Amerika'nın keşfinden sonra bir devr-i terakki açılmış ve ticaret ve münâsebet beyne'l-malik tevsi'ne vasıta olan fûnun-ı bahriyece fevkalâde terakkiyât da bundan sonra meşhud olmuşdur. Amerika'nın keşfi tarih-i medeni' alemden pek büyük bir ehemmiyeti haiz ve bir tecdidi bais olduğundan kâşifi olan Kristof Kolomb'un o zaman kadri bilinmediği halde bugün namı hürmetle yad olunuyor heykeli rezk ediliyor. Amerika keşfinin dört yüzüncü sene-i devriyesi münâsebetiyle Avrupa'da ve Amerika'da şaşalı şenlikler tertibiyle uğraşılıyor. Şikago'da büyük bir sergi açılıyor. Bu

[S.13]

Sırada Kristof Kolomba ve seyahat-i meşhuresine aid mevad ve ma'lûmat nazar-ı dikkat ammeyi calib olmaktadır.

Kristof Kolomb'un Amerika'yı keşfe gittiği yelken sefineler hakkında ahiren icrâ olunan ve Avusturya ceride-i bahriyesi ve bundan naklen Fransa mecâmi'-i fenniyesi tarafından neşr edilen tedkikâtı bizde inzar-ı kar'ine arz etmek istiyoruz.

Fi'l-hakika Kristof'un 1492 sene-i miladiyesi ağustosunun üçünde İspanya sahilinden dehşetli bahr-i muhite üç sefine ile açıldığı ma'lûmdur. Fakat bu sefinelerin suret-i inşâsı ve fûnun-ı

bahriyece ehemmiyeti ne raddede idi? Yani Kristof ne gibi vesaitle bu kadar büyük bir keşfe muvafık oldu? Bu hususda İspanya’da icrâ olunan taharriyât ve hassaten Kolomb’un rûznâme-i seyahatiyle bu babda ki neşriyât-ı atikanın tedkiki sayesinde istihsal olunan ma’lumata ibtinanen ressam Rafail Manelon tarafından bu nüshamıza derç ettiğimiz (sahife 12) levha vücuda getirilmiştir.

Kristof Kolomb’un Amerika’ya ilk seyahatinde maiyetinde bulunan üç sefinenin isimleri (Santa Maria), (Binta)dır.

Santa Maria 120-130 tonilatalık olub omurgası 19 metredir.

En geniş mahallinde arzı 6,9 metre ve amkı 4,5 metre ve taifeside 90 kişiden ibaret imiş. Geminin teşhizat-ı sairesi hakkında ma’lûmat yoktur. Hasılı Santa Maria üç dirliği küçük bir yelken gemisidir. Yalnız beş yelkenle idare olunduğu mukayyedir. Orta direkde müdavver ve sepet şeklinde ve çanaklık ve arka cihetinde bir büyük ve o günde bir küçük köşk varmış, geminin büyük sandalı da tahmil olunamıyordu.

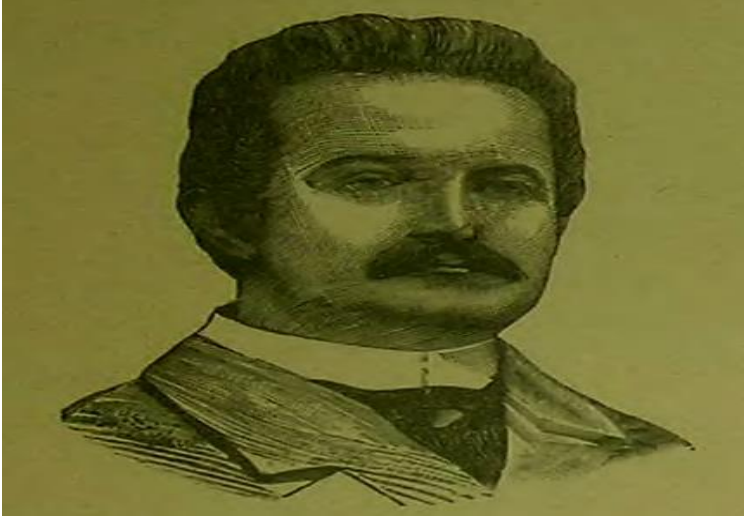
Santa Maria’nın sürat seyri o zamana göre fevkalâde ve fırtınaya mukavemeti de ziyâde idi. Kolomb’un ruznâme-i seyahati saatde 15 İtalya mili bir süratle hareketini kayd ediyor ki bu da 11 mil bahridir.

Kristof’un diğer iki gemisi hakkında ma’lûmat yok ise de levhada Santa Maria’dan biraz küçük irâe olunmuştur. İlk def’a devr-i alem seyahatini icrâ eden (Viktorya) sefinesinin ancak 85 tonilotalık olduğu hatıra getirilirse (Nina) ile (Penita)nın küçük olmasına ta’cib edilmez. Bunların sürati de Santa Maria derecesinde bulunduğu ve Penita ibtida-i hareketde üç yelkenli ve yelkenleri meselles iken Kanarya Adalarında bir müddet tevakkufla merba’ yelkenlerle teşhiz ve yelkenlerin adedi beşe iblağ edilmiştir.

İşte bir cedidin keşfine vasıta olan üç sefine hakkında ki ma’lûmatın hûlasası bundan ibaretdir. Tarih-i keşfiyât için büyük bir ehemmiyeti hazi olan bu ma’lûmatın kar’ine arzını münâsib gördük.

İvanzâde Mehmed Süleyman

Muhâsib-i Meşhur Jak İnodi

26 numarolu nüshamızda Fransa encümen-i fûnûnuna hesabda fevkalâde bir zekaya malik Mösyö İnodi namında bir delikanlının takdim olunduğunu yazmış idik bu nüshamızda resmini derç ediyoruz. Bu hafta ki pars olarak fenniyesi bu delikanlıdan bahs etmekde ve geçen nüshada söylediğimiz gibi re'sini ve fenniyesini şayan-ı tedkik görmekdedirler. Fi'l-hakika İnodi en karışık ve rakamla hali birçok vakte muhtaç olan mesa'ili sürat ve sühûletle hal etmektedir. Jak İnodi henüz yirmi dört yaşındadır. İbtidâ 1881 tarihinde hesapta olan derece-i zekâsı Paris'de anlaşılmış idi. Cebir bilmediği halde bir, iki ve hatta üç meçhullü muâdelâtı zihnen hal etmesi cidden umûmen calib-i hayreti oluyor.

[S.14]

Şuûnat-ı fenniye ve medeniye

Bahr-i sefid'de terkiyât-ı fenniye

Avusturya erbab-ı fûnûnundan mürekkeb bir hey'et tarafından 1890 senesinde Bahr-i sefid'de icrâ olunan taharriyât-ı fenniye umûmen coğrafya ve ilam-ı tab'iyye erbabını müstefid etmiş idi. Bu hey'et-i fenniye Avusturya hükûmeti tarafından veya encümen-i fûnûniye tahsis olunan (Pevla) sefinesiyle ikinci def'a yine taharriyata çıkmışlardır. Bir denizin muhtelif mahallerinde umkunu ta'yin, akıntılarını hesap, sularının ne mikdar emlacı havi olduğunu ve şeffaflığının ve hararetinin ne derecede bulunduğunu tedkik etmek bu gibi taharriyât-ı fenniye'nin başlıca makasıdır.

1890'da Korfu'dan başlayarak Zanta ve Sirigu adaların ve Mora şube-i ceziresi yakınlarında taharriyât icrâ ederek Afrika sahiline kadar gittiler bu sene Otrant Boğazından Girid Adasının sahil-i garbisinde gelirken Matapan Burnu'nun 5 mil cenub-ı garbisinde Bahr-i sefid'in en derin

mahalline tesadüf edilmiştir kibu derinlik de 4400 metreden ibarettir. 1890 ve 1891 tarihlerinde icrâ olunan iskandillerde bulunan umk-ı bahr-i ber vech-i atidir.

1890	1891
2 iskandilde 4000 metreden ziyâde	10 iskandilde 3000 metreden ziyâde
3 iskandilde 3000 metreden ziyâde	2 iskandilde 2000 ila 3000 metreden ziyâde
10 iskandilde 2000 metreden ziyâde	15 iskandilde 1000 ila 2000 metreden ziyâde
13 iskandilde 1000 metreden ziyâde	15 iskandilde 400 ila 1000 metreden ziyâde
16 iskandilde 500 metreden ziyâde	
6 iskandilde 500 metreden noksan	

Bu taharriyât-ı fenniye Bahr-i sefid'in ka'rı hakkında ki efkarı ta'dile uğratmıştır. Mukaddema en derin mahalleri merkezinde zan olunurken şimdi şarkda ve Yunanistan'ın cenubunda olduğu tahakkuk etmiştir.

Pevla sefinesinde denizin derece-i hararetini emlihanın mikdarını suyun rengini şifayetini ta'yin içinde tedkikâtta bulunmuştur. Zıyanın a'mak-ı bahirde nerelere kadar nüfuz ettiğini de ayrıca tecrübe olunmuştur.

Seyyah gügercinlerin denizde tecrübesi

İngiltere'de Manş Denizi sahilinde kain Port Simot limanında icrâ olarak hüsn-ü neticeye dest-res olunmuştur. Burada beslenen gügercinlerden bir takım alarak bir torpido ve istinbotla Manş Denizinde İngiltere sahilinden Fransa sahiline kadar olan mesafeye muâdil bir mesafe açıldıktan sonra kısım kısım salıvermişlerdir. Bu gügercinler kaffesi süratle uçarak meskenlerine avdet etmişlerdir. Sisli bir havada icrâ olunan tecrübede salıverilen gügercinler bir iki dakika kadar istinbotun üzerinde dolaşıldıktan sonra bunlarda yerlerine dönmüşlerdir.

Ma'lûmat-ı Mütenevvia

Tahte'l-bahr hutut-ı telgrafiye de elektirikin sürati

Ahiren Amerika-yı şimalide, Kanada kıt'asının merkezi olan (Montreal) şehrinin tûl coğrafyası İngiltere'de Gronwich Rasadhânesinden ta'yin olduğu sırada bi'l-hesab tahte'l-bahr hutut telgrafiye de elektirikin sürati anlaşılmıştır.

İşaret-i telgrafiye bahr-i muhit-i kebiri geçerek Gronwich'den müze alarak vasıl oluncaya kadar yani 6,400 kilometreye kat' edinceye kadar güzëran eden müddet takriben yarım saniyedir. (Nümayan 0,52 saniye)

Katib-i şimal

Katib-i şimaliyi keşf uğrunda feda-yı can eden seyyahların adedi en cüretkar seyyahlara bile dehşet verecek kadar çokdur. Bir aralık seyyahinin matma' nazarı kutb-ı cenub olmuş idi. Fakat Mösyö (Nansen) namında bir Norveçli Sahek gelecek 1893 senesinde fikrince beherinin boğazında doğru mevcud olan akıntıdan istifade mezkûr boğazdan hareket edip Gronland'ın şimalinden kutb-ı şimali keşf için hazırlanmakta ve (Nansen)in şu teşebbüs-i azmi lehinde ve aleyhinde efkar-ı muhtelife dermeyan olunmaktadır. (Nansen)den evvel Norveç Bahriye zabitanından (Rider) isminde bir zat Gronland'ın sahil-i şarkisini ta'kib ederek bahr-i kutbiye doğru ilerlemektedir. Maiyetinde Kutup denizlerinin soğuşuna alışmış gemiciler bulunan bu zat-ı nihayet dereceye kadar sebat ederek ilerleyecek ve naçar kalınca gittiği yoldan avdet etmeyip boğazları geçecek ve Gronland'dan sahil-i garbisinde kain Danimarka te'sisanına vasıl olacaktır.

Buhar-ı mai'nin mıknaţısa te'siri

İsviçre gazetelerinden biriyle neşr olunan ma'lûmata nazaran buhar ma' ile müddet-i medide teshin olunan mıknaţıslar yüzde yetmiş nisbetinde hassa-ı mıknaţısıyelerini gaib etmekde imiş. Fakat bunlara tekrar mıknaţısıyet hassası verdikden sonra evvelki vech üzere su buharıyla teshin edilirse mıknaţısıyetin zail olması gayet ehemmiyetsiz bir dereceye iniyor ve bu ameliyat tekrar edince hassanın gıyabide hiç mertebesine geçiyormuş. Sert çelikden ma'mul edevata bu usul ile bir mıknaţısıyyet daima hassası verilebilmesi me'muldür.

Moğolistan'da seyahat-i fenniye

1889 tarihinde Rusya erbab-ı fûnunundan Badrençif Silinga Nehri civarında arkeoloji fennince keşfiyât-ı mühimmede bulunması üzerine Petersburg encümen-i fûnun tarafından Moğolistan'da bulunan bilad-ı kadimenin harabelerinde tedkikât-ı fenniyede bulunmak ve şimali Moğolistan'ın

[S.15]

Topografyası hakkında da istihsal-i ma'lûmat eylemek üzere bu taraflara bir hey'et-i fenniye i'zam olunmuştur.

Bu hey'et-i fenniye müsteşrikinden Radolf namında bir alimin taht-ı riyasetinde bulunmak ve Badrençif'de dahil olmak üzere 17 kişiden ibarettir. Bu hey'et-i kadimde Moğolistan'ın hükümetinin payitaht-ı meşhuru olan (Karakurum) beldesinin mevki' zan olunan ve şimdi

Karabalasagun denilen harabelerde tedkikâtte bulunmuş ve Moğolistan'ın birçok yerlerinde taharriyât icrâsıyla istihsal ma'lûmat eylemiştir. Hey'etin reisi olan Radolf elde edilen birçok asar-ı atikada Çin'i hurufatla muharrer ibaretin hal ve karaiti için Pekin şehrine gittiğini ve Moğolistan kadim hakkında bu tedkikât sayesinde ikmal-i ma'lûmat-ı tarihiyye edileceğini Avrupa evrak-ı fenniyesi dermeyeran etmektedir.

Zencilerde tahsile heves

Cemahir-i müttefike Amerika'da tanzim olunan yeni bir istatistik zencilerin tahsil-i maarifde terakkiyât-ı fevkalâdesini göstermek hasebiyle cidden şayan-ı dikkattir. 1840 senesinde Amerika'da bulunan zenciler arasında okuyup yazmak bilir bir ferd bulmak müşkil ve belkide gayr-ı kabil idi. Zencilerin en ziyâde meskun oldukları hükümet-i cenubiye mekatibinde tahsil-i ulûm eden şakirdanın bir istatistik tanzim olunarak netaic-i atiyeye dest-res olunmuştur. 1880 tarihinde ırk-ı ebyazdan 15,463,423 kişide 3,358,527 mektep şakirdi bulunduğu yani yüzde 21,68 kişi tahsil ile meşgul olduğu halde zencilerden 6,944,915 kişide 1,288,229 yani yüzde 18,55 kişi taleb-i ilm zuhur etmiştir. 1880 tarihinden beri bu nisbet-i tezayüd ederek ırk-ı ebyazdan yüzde 45,91 ve ırk-ı esved ve ahmerden yüzde 61,58 raddesine varmıştır.

Lehimsiz zincirler

Bu kere bir ihtira' daha meydana konulmuştur. Buda çelikden ve halkaları lehimsiz şayan-ı dikkat bir nev' zincirden ibarettir. Zincir evvela, makta'-yı salib şeklinde olmak üzere uzun bir çelik levhadan ibarettir. Şekil 1'de olduğu gibi bu levha üzerinde her halkanın mevki'ini göstermek üzere bir takım delikler delinmiştir.

Bu levha bir baskı manivelası altına girerek orada şekil 2 manzarasını alır, bu şekli aldığı zaman zincirler daha delinmemiştir. Bundan sonra halkalar açılır ve nihayetü'l-lamer şekil 2'de görüldüğü üzere meydana çıkar. Bu sûretle i'mal olunan zincirin halkaları ayrı ayrı geçme zincirden daha dayanıklı olduğu bi'l-tecrübe meydana çıkmıştır.

Musavver

Osmanlı Takvimi

Üç seneden beri izzetlü Cemil Beyefendi tarafından tertib ve neşr olunan Osmanlı takvimi bu senede emsalini faik bir surette tab' ve tertib olunduğu gibi Dersaadet'in ebniye-i meşhure ve asar-ı atikasından numûnesini arz ettiğimiz tarzda yapılmış birkaç resmi takvim ve mülâzat-ı kaydiye için ayrıca sehaifi havi olmakla beraber eyyam ve leyali'-i mübareke, hüsuf, kûsuf bazı vukuat-ı tarihiyye, esami-i hükümdaran ile tevellüd ve kuudları saatlerin tahvili, barometreler,

seda ile ta'yin-i mesafe, ala'im-i semadan inkılab-ı hevanın istidlali, mukayesat-ı cedide, atika ve tevarih-i muhtevidir. Kar'in-i kirama hassaten tavsiye ederiz.

Eczası 100 para, mücellidi iki buçuk guruşdur.

Bir haftalık takvim

1309 sene-i hicriye, 1892 miladi											
Günlerin	Aylar				Evkat				İmsak	Alafranga saat ile	Ta' dil-i zaman
	Receb	Şubat-ı Dumânî	Şubat-ı Ezanlı	Rûz-ı kasım sayıları	Tulu' sanc	Öğle	İkindi	Yatsı			
Perşembe	27	13	25	111	12.4 7	6.3 2	9:36	1,3 1	11.8	5:51	13:08
Cuma	28	14	26	112	44	31	35	31	5	52	12:58
Cumartesi	29	15	27	113	22	29	35	31	3	54	47
Pazar	30	16	28	114	39	28	35	31	11.0 0	55	35
Pazartesi	1	17	1	115	36	27	34	31	10.5 7	56	24
Salı	2	18	2	116	32	25	34	30	54	57	11
Çarşamba	3	19	3	117	30	24	33	30	52	58	11.58

[S.16]

İfade-i Mahsusa

Maârifimiz bu nüshadan itibaren ikinci cildine başlıyor. Günden güne tezayüd eden tevcih-i umûmîye layık bir mertebede bulunmak için mümkün mertebe mündericâtının müfid ve resimlerinin nefis olmasına dikkat edilecektir. (Maarif) ahval ve tarihe müteallik bendler yazmak ve nihayet kısm-ı mahsusuna şu'unat-ı fenniye ve medeniye ve ma'lûmat-ı mütenevvia kayd ve fenni eûlencelere devam eylemekten ibaretdir. Ara sıra kar'in-i kiramın mûcib-i hoşnudiyesi olacak sûretiyle ayrıca birer levhada verilecektir.

Maarifimizin kağıdını iyi görmeyen bazı nefa'is-perveran vardır halbuki müte'addid resimlerle on altı büyük sahifeden mürekkeb bir cüz'i 20 paraya vermek, emsali görülmeyen fenni ve ebedi bir gazete olmak hasebiyle siyasiyat-ı müstesna olmak üzere tezyid-i vukuf ve ma'lûmata hadim her nev' makalatı şamil olacaktır. İttihaz ettiği meslek ibtida-ı edebi hükmü fenni ve tıbbi bir makale bulundurmak saniyen umumun istifade edebileceği tarzda ma'lûmat-ı fenniye derç etmek salisen

seyahat

ve

teracim

bir fedakarlık olduğu umumun taht-ı tasdikindedir. Bu fiyat dahilinde kağıdını iyiletmek kabil olmadığından muhzan-fest sût kar'in-i kiramın üzerlerini yerine getirmek için gazetemizi ayrıca

gayet nefis bir kağıt üzerine bir dikkat-i mahsus ile tab' ettirmeğe başladık. Bu nüshanın bir senelik abone bedeli posta ücretiyle beraber 50 guruştur.

Muhteviyât: Edebiyatta fen-Sahrada tesadüf olunan hadisat-ı tabi'yye-Hasta çocuk-Rahip Kanaip-Kürre-i arz Güneş'den evvel tekvin etmiştir-Tarih-i tabi'-Şahin-Kristof Kolomb'un gemileri- Muhasib-i meşhur İnodi-Şu'unat-ı fenniye ve medeniye-Ma'lûmat-ı mütenevvvia-Musavver Osmanlı Takvimi-İfade-i mahsusa

Resimler: Rahip Karaip-Serap-Kristof Kolomb'un gemileri- Muhasib Jak İnodi-Ayasofya Cami

Müdür-i mes'ul: Matba' ve kütüphane sahibi Kasbar

Sahib-i imtiyaz: Ahmed Naci

2.3. İKİNCİ CİLD NUMERO 28 20 ŞUBAT 1307 MAÂRİF

Haftalık ceride-i fenni ve edebiye

Müdür mesûl kasbar?

İdarehanesi: bab-1 ali caddesinde kasbar matbaa ve kütüphanesidir.

Cerideye müteallik hususat için müdüre müracaat olunur.

[nüshası 20 pâre]

Abone bedeli

Bir senelik posta ücretiyle beraber 20 guruşdur idarehaneden alınmak üzere 20 ve ayu kağıd üzerine matbu' nüshalar için 50 guruşdur.

[S.17]

Validenin te'ssüratı çocuğa intikal idiyor.

Emraz mütenevvenin bi'l-vera evlada intikalinden başka Ebeveyn ile etfâl arasında şayan kayd u dikkat 'avarız-ı mahsusa yok midir? Pederden evlada intikal eyleyecek halat maraziden başka belki ahlak-ı peder ile bir çocuğun müttehallik olabilmeseydi muhtemeldir. Lakin asla şayan-ı dikkat burası değil. Bir çocuk görüyorsunuz kulağın barkasında ayağın altında göğsünde zeytun, kıl, biber valehi mevadın Birer şekli bulunuyor. Hatta bunlardan iki dane bilurum ki birinin ayağı altında bir siyah üzüm şekli ve diğerinin göğsünde berkli resmi vardır. İkiside mevsimlerindenaldıkları rengi alıyor. Bundan ilerü gelir?

Birçok atba ile erbai felsefe validenin esna-yı hamile duçar olduğu inkılabat ma'neviyenin çocuğuna te'essüri keyfiyetine kani' oluyorlar. Bizde de esna-yı hamilede validenin çaldığı bir şeyin 'ayni 'ayniyle çocuğunda zuhur ideceği hakkında i'timadlar kavidir. Hamile bir kadının yanında mevsimsiz yemişlerden, tedarik-i gûş şeylerden bahş edilmemek lazım 'ad eyliyor. Bu noktayı tetkik için pek çok alimler sarf zihin itmişlerdir. Bazı erbab ihtisası bunları evham ve erâcîf adına kadar varıyorlar valide ile cenin arasında bir rabita-i asabîyye olmadığı halde sarf-ı ruhani ve ma'nevi olan bir hadise ve ihtisasın nasıl olubda çocukda maddi ve aleni bir nişâne hasıl itdiğine 'akıl erdiremiyorlar. Fakat vuku'at atbanın müşahadatıyla müsbetedir. Doktor (dehrezviye?) dört yaşında bulunan bir çocuğunun düşmekle hasıl eylediği yarayı görerek fevkalade duçar havf olan bir kadının yedi ay sonra doğurduğu bir kız çocuğunun ayın mahallinde kapanmış bir yara nişanesi hamile bulunduğunu müşahade itmiştir.

Ma'lum (nevk? Bavir?) iki ve ka'asa müşahede itmişdir. Bunlardan biri: meylan teşrih müzesinde gördüğü üç aylık iken vefat itmiş bir kızdır. Bu kızın yarı belisinden yukarısı esmer kırmızımtırak bir renkde kıllar ile mestur ve damağında siyah lekeler mevcudmuş. Bu çocuğun validesi çocuğunu doğurmadan evvel sokakda gördüğü yarı belinden aşağısı pantolon ile mestur ve yukarısı açık bir maymuna dikkatle baktığını i'tiraf itmiş. İkincisi, Mu'allim mûmâ-ileyhin[S.18] bizzat başına gelmiş bir vak'adır. Bir gün dereye yıkanur iken bacağına bir diken batar hanesine gelir yarasını temizleyub sarmak üzere iken hamile olan haremi için girer ve zevcenin yarasını görünce fevkalade korkar. Birkaç ay sonra tevellüd iden çocukda aynı mahalde ve aynı halde teneddüb itmiş bir yara nişanesi görülüyor. Hamile bir kadının nazır dikkatini seyr itdiği hangiler arasında yanağın alnın üste dayamış olduğu halde oturan bir küpidün heykeli celb ider. Kadın vaz' hamileden sonra çocuğı beşiğı içinde yanağını anan üzerine dayamış ve küpidün heykelinin vazı'ını almış olduğu halde görülüyor. Çocukta bu hale bir yaşına kadar devam ediyor. Yine bir kadın çocuğunu hiç kimseye göstermezmiş. Çocuğa bakan kadın bir gün sağ ayağının baş parmağı olmadığını görür. Bu valide i'tiraf hakikatle: <<zevceyle uykuda iken Rüyamda bir fare sağ ayağımın baş parmağını kaptı. Bende bu korku ile bağırarak uyandım. Sebeb feryadımı söyledim işte o zaman bu çocuğa hamile idim<< demiştir.

Dört aylık hamile olan bir kadın ahurun kağısını açar ve biri siyah diğeri beyaz ili av köpeğı kadının üzerine hücum ider kadın köpeklerin buraya konladığını olca haberdar olmadığını için ziyade korkar, zevcene çocuğun acayib bir şekilde doğmasından korkduğunu söyler durur ve bu düşünce kendisini muzdarib eyler imiş. Çocuk doğduğı zaman sağ bugünden? uyluğuna kadar mahallin siyah siyah lekeler mestur ve beyaz kılları hamile olduğu görülmüşdür.

Bir zat başı bir ayının başına müşabe gözleri azim cebhesinin nihayetinde ki sath üzerinde ve azim mezburun zevâyâ ulviyesinden henüz çıkmağa başlamış boynuzli bir çocuğı olduğunu söylemiştir. Çocuğun validesi hamile iken bir genç boğadan fevkalade korkmuş. Bu hal yalnız insanlara mahsus değildir. Hayvanatda da vakidir. Müze müdürü doktor (Gray) 1864 senesi şubat yigirmi dördünde Londra cemiyet fenniyesine gagasıyla

Ayaklar papağan ve gaga ve ayağına müşabe bir paylıc ara itmişdir. Bu paylıc doktorun kendi kümesinde doğmuş. Bu halhanede bir papağan bulunmasına ve bunun bağırmasından tavukların korkmasına atf idilmiştir. Yine bir zat çiftliğinde bulunan başı inen başına müşabe bir bargiri olduğunu işitmiş ve buni görmek için giderek yalnız boynuzları eksik tıpkı bir inek başı olduğunu müşahade ve buni köylülerin inekler ile bargirleri bir ahur derununda bıraktıklarına

haml itmiştir. Cenin ile valide beyninde cümle asabiyece bir iştirak olduğu kabul olunamıyor. Acaba diğer bir vasıta nakliye yok midir?

Doktor (Luis) hamile bir kadının karnı üzerine soğuk bir el konulduğu halde rahimde bulunan ceninin harekate başladığını halbu ki cism-i insanı nakl-i hararat hassasını pek az hamile bulunduğu halde bu hareket neden ilerü geldiğini ve hamilenin üçüncü ayında fevkalade bir dehşetle duçar ihtilaç olmuş bir kadının ‘akib-i hamlde çocuğı hiçbir sebep hariç bulunmadığı halde ihtilaç tutularak bir iki ay sonra vefat eylediğini ara iderek bunların ne sebeble ilerü geldiğini soruyor?

Fenni menâfiü’l-la’za ve ilm-i ruh ulemasından bazıları dünyaya gelmeden evvel çocuğun zahmet, rahmet gibi hissiyatla müteessir olduğunu kabul itmektedirler. Hissiyat ve teessürat mâder doğrudan doğruya olmaz sabiyle haciratin ihtizaz ile cenine intikal idebilir. Elyaf asabiyatının halet nevs ü nemada pek ceza-i hattı bir milimterenin onda biri kadar inhiraf bazı uzvun beniyasında külli tesir icra itdiği görülüyor. Tafsilât mesrudaden anlaşıldığı ki: bugün hissiyat validenin ceninine tesirine farz iddiayı avâm ile değil belki müşahadat atba ile müsbet bir keyfiyettir. Hatta bazı atba hamile Olan bir kadının etrafında bulunan eşya ve eşhasın taht-ı nüfuzunda bulunduğunu ve bunların cenine tamamen tesirini iddiaya kadar varıyor. Fakat her kadını asabi ve cüz’i bir te’sirle müteessir farz itmekte mümkün değildir. Ahval hariciye her insan üzerinde [S.19] Aynı te’siri hasıl itmez. Hulâsa: vukuat-ı müşahadat-ı kesire ile müsebbet iken validenin teessür ve hissiyatından ceninin masun olduğu iddia olunmaz. Ve çocuğun tevellüdden evvel validesinin beniyeye ve mirzane tevarrüsle beraber hissiyat ve teesirat hariciyeden validesinin tesiri nisbetinde müessir olduğu kabul olunur. Ve hamile bir kadının kavâ'id-i sahihiye reayatı sırasında terbiye ihlak hissiyat cihetleriyle olan dikkat ve ihtiyatı da asla fazla gülmez.

Doktor Ş. Kemal

Tedmur Harabeleri

(resmi 25.ci sahife)

Temur şamak 190 kilo metro şark şimalinde bir şehir-i kadim idi. Şam ve Halep ve Humus arasında bir mevku mühimmede kain olması ve vaktiyle Irak ile Suriye ticaretinin merkez bulunması hasbiyle pek ziyade kesb-i şöhrat ve me’muriyet eylemiş idi. Kadimde Çin ipliğı, Keşmir şalları, ger-destan kılıçları, Baltık kehribası, Arabistan inculeri gibi eşyaya tedmurun tesis ve binası hazreti Süleymana (m .Ayn) atf olunuyor. Tedmur Avruma insanlarında haremalık?

Manası mu'di olan (palmn:HB:BN: şir) ismiyle ma'rufdur. Mevkinin güzelliği ve suyunun bolluğu tedmurun terakkisini büyük bir medar olmuş idi. Alan temur harabeleri bir çok seneyahı celb itmekdedir. Görenler tedmur harabelerinin hayret-i bahş 'akul olduğuni tasdik itmekde ve asar-ı mütebakaya muammaryaya hayran olub o heybetli taşların nasıl bu keske çıkarıldığı nasıl tutdırıldığı hakkında mutala'at 'amikaya dalmakdadırlar. tedmur harabelerinde şehrin me'muriyeti sabıkası hakkında bir fikir virecek bina ve ma'bed kısımlarını tesadüf olunursada bunların en ziyade şayana dikkat ve hayret olan Şems-i ma'bed meşhurdur. Bu ma'bedin alan birçok sütunları direkleri paydar olub temaşakirane ve luhrasane? Oluyor. tedmur kamus-i i'lamda mazbut ahval tarihiyesinde naziren bu şehri Romalılar zamanına kadar me'mur olub, kendine mahsus hükümdarları var idi. Ki bunlardan (evdanat?) isminde biri İrane karışı romalılara yardım itmekle ağustos ünvanına nail olumuşdi. Bunun halifi olan zevcesi (zenubaya) yahud (zeyneb) romalılara karşı müddet-i medide merdane maksa ve mandan sonra, milladdan 272 sene evvel mağlub ve esir olub, memleketi dahi (urliyan) tarafından tahrib olunmuşdi. Bade (yustaniyanus?) tarafından termim ve ta'mir olunmuş ise de, eski me'muriyetini bulamamışdır. Hazreti Halid bin Veled (Rıza) tarafından muhasara olunub bade ahalisinin Hasan Rızasıyla teslim olmuşdi. Mülük umuyanın ahyarı olan Mervan hammar tarafından ikinci def'a olarak tahrib olunmuş ise de, altıncı karn-ı hicriyeye kadrine meskun kalmış olduğu merviyedir.

[S.20]

{Muvazenet-i Hayat}

Hayat-ı mesele-i mühimmesinin bi'l-cümle zevayü'l-ervah indinden haiz olduğu ehemmiyet ve bu ehemmiyete munzam olan fırt-ı tatik ve ta'mik bi'l-cümle meşgul felsefiyenin mebn-i aleyhidir. tedkik hayatı arzusu her meddağ için variddir, fakat tedkik hayatı icab iden nukat mühimmeyi bulmak ve anı gerek hükmi, gerek fenni istihalat fevkaladeye uğratmamak, andan çıkacak netice-i müstahseneyi asai hareket ittihaz itmek, hayatının arz itdiği sor-ı bedih içinde lazımü'l-ta'mik olanlarını intihab eylemek koca beşerinin asırlardan beri uğraşdığı mühimme-i ictimaiyendendir. İyilik insanlar ve haşi itmiş. Tahriyat-ı fenniye buni ısbat idiyor. Dini bildiği zaman zihnimizde tahavvül husule gelir. İki taşı birbirine sürterek andan bir silah-ı müdafaa' yaparak muvazenet-i hayata çalışan beşeriyet evliya acaba ne fikre malik idi. Kable'l-tarih ahval-i insaniyeyi tatkike çalışan ulema-yı fenni istihracat-ı tabiyeye mazhariyetleri halinde mesrur oluyorlar. Müstüye? Derununda bir insanın dakâyık hayatiyesini görmek ezhan nevşüküfteye irahaya hidmet idiyor: tabî'at heman bir incimad kat'i haline uğramış, sırtında örtünecek yahud kendini bürûdetden muhafaza idecek bir abbasi olmayan, elinde çakmak taşından yapılmıi baltası olan seyard-ı maişet o bürudet müdhişeyi his ider itmez k endini rüzkarlarından emin olan sarp

kayaların altına kıyılarından müteşekkil girivelere, hatta mağaralara kadar andı. İşte beşeriyetin mağara ‘alimi tarihi insaniyeti ikmal edecek vasattandır. İyilik nazır-ı beşer mağarayı bir ilticagah halinde gördüğü zaman idi ki muvazenet-i hayatiyenin kıymetini anladı. Müdhiş hafre-i terab anın nazırında bir melaz intiaş idi. Nazır medhal gardan içeriye şiddetle nüfuz ittiği zaman sahare-i? Müctemi’ anı korkutmakdı. Fakat andan beklercesine sonra oraya giren müteharride ne fikir var idi. O vahşi insan oraya muhafaza-i hayat için girmiş idi.

Eser-i pay mahv olmuş, kimileri çürümüş, alt müdafaası türab müterakim altında kalmış, muasırı olan hayvanatın azami ile karışmış olduğu halde hayatın devr-i evveliyasını göstermiyor, o müteharri oraya m uvazenet-i hayat için giriyor. Zira nazr-ı devrini beşeriyetin a'sâr-ı evliyenin dekayık haytiyesini muhtır bir a'sara tesadüf eylemek ve'l-hasıl beşeriyet-i evelliye a'sarını cem' idere kavânîn tabiye-i beşeriyenin evveliyatında hüküm süren gavamiz fitiriyeyi anlamak istiyor. İkisinde de maksad bi olub tahriyat ve hafriyat esnasında ele geçen bir çakmak anda beyn-i fikr mazi ikaz diyor, diyor ki: Pederim mevzene-i hayata, müdafa-i mahallin tabiyeye bu vasıta ile muvafık olabilmış, muhafaza-i nesle bununla kudretiyab olabilmış, halbuki bin tatkiyat fenniye ile biliyor mu ki buni kullanan el bahşi idi. Vahşet! Ne demek? Medeniyet hazinenin zaddı, bu halde pederime nasıl vahşi diyeceğim. Anın kendine mahsus sanayi var, zorbazı hayvanat müfterse ile mücadeleye kifayet itmedi. Silah yaptı. Mukteziyat-ı insaniyenin en mühimi olan gaflet ana mağara içinde hatta su üstünde hane yaptırdı. Her şah semeredar, her hayvan anın matmah-ı inzarı idi. Pederim vahşi değil idi mütefekkir idi. Fakat tefkiri henüz mübade-i hayatın kenarında olduğundan müvazene-i hayata bu kadar çalışabilmiştir. İşte bir kafa. Bu kanıstad arakana mensubdu. Gazanla hafriyatı buni zahire çıkarmış, içindeki dimağ korkmuş, mahv olmuş, başındaki uzun, kalın, kirli [S.21] Saçlar dökülmüş, in'itâfı vahşi olan öküzler mahv olmuş. O burun, o nakıs intikale? Ağız-ı beyitmiş, yalnız Mahsul zamanı olan koca bir kemik yani başında buluyor.

Pederim bu kim ki üzerindeki mir sematı ile müsabakat-ı hayatiyeyi Ne dereceye kadar ilerletmiş olduğunu gösteriyor. BakınŞu kim ki. Üzerinde bir insan sağ altında bir ok bir yabaniyi öküz kovalıyor, hayvan başını eğmiş, boynuzlarını müdhiş bir surette tutuyor. Resmi pek çirkin fakat pederimin saçları ala top top dökülmüş, çenesinde sipsivri bir sakal var. Vucudi kamilen uryân fakat acıdım bu derece-i terakkide kalmamıştır. Muvazenet-i Hayatiye fikri andan ilerleyeceği o dahi sanayi-i harviyesinde ilerlemiştir. Tunç devri anda ki teyekkuzat-ı hissiyenin başka bir kaba döküldüğünü, demir devri fikr-i insaniyenin daha başka bir nezaket kesb ittiğini gösteriyor. Lakin buna idizham! Netac-ı ta'mîkat bir hadde kadar gidiyor. Bugün ki müdhiş

karupeler, bajler nedir? Ben bunların cümlesini anladım. Hayat-ı milli muvazenetini muhafazaya çalışıyor.

Ahmet Rasim

Mevâd-ı Sıhhiye

Berberler

Divarlara müte'addid-i ineler?, pencerelere tüller vazıyla darü'l-ameliyatını tezyin iden, güzel güzel havlileri göğsünüze sararak parıl parıl parlayan usturaları eline almağa, kendine mahsus bir tavr-ı nezaket ile sizi süslendirmeğe amade bulunan berberin dükkanına girerek güzel koltuk sandalyesine oturuyorsunuz. Bu berber size ağırlık viren sakalınızı tıraş iderek sizi hem güzelleştiriyor, hem de temizliyor. Birkaç gün sonra yüzünüzde ufak ufak kabarcıklar meydana çıkıyor. İbtidâ bir sivilce halde görünüyor sonra sizede şüphe ve endişe verecek bayağı bir yara hasıl oluyor. Etıbbâya müracaat idiyorsunuz. Kemal-i teesüfle uzun bir tedaviye muhtaç olduğunuzu ve uykunuzda yemek takımınızı, bardağınızı çatal ve kaşığınızı ayırmanızı tavsiye ediyor. Neden? Çünkü frenki denilen müdhîş hastalığa giriftar olmuşsunuz.

Yüzünüzün bir yerinde kabuklu kabuklu, ufak ufak sivilceler hasıl oluyor bunlar bir terden diğer tere atlıyor, başınızı, yüzünüzü kaplıyor. Tedaviye çalışıyorsunuz illet idilen müdavata karşı fevkalade bir inad gösteriyor. Muzdarib oluyorsunuz, neden Dâu'l-zekan denilen illete kapılmışsınız.

Bu bir hakikatdır günde adedi mahdud olmayan müşterilerini tıraş iden berber cemiyeti beşerriye içinde sirayet ve intikal imraza vasıta olanlar sırasında ta'dâd olunur.

Düşünelim: berberlerden kapılacak emraz, ya emraz-ı cildiyeden, veyahut frenki gibi emraz bünyeviden olanlardır.

Emraz-ı cildiyeden kesrinin menşe-i mikrob olduğundan, mikroblar her ne suretle olursa olsun dahil-i beden olunca-muafiyet-i şahsiye bulunmadığı halde-tevlîd itdikleri maraz o vücudda baş göstermeğe başlar.

Mikroblar hararet ve bürud-şedidiye ma'ruz olmadıkları halde ifâ -yı hareketden kalmadıkları tecârib adide ile mertebe-i sübute varmışdır.

Bu halde berber usturasına, makasına, sabun sürmek için kullandığı fırçasını bir hararet veya bürüdet vaz' ediyor mi?

Mikroblar bedene duhul için bir yol arıyorlar. Berberler bu yolu mikroblara açıyorlar, kaza-i yüzde yapılan ufak bir çizgi veyahut perdah denilen kılları tamamen gidermek fiili', usturadaki mikrobları bedene idhal ideceği vasıt müeserendedir.

Berberlerin hizmeti nedir? Letâfet-i vücuhıyeyi gençlik [S.22] çağlarında bir kat daha tezyib etmek gayretiyle kılların sath cilden haricde kalan kısmını kal' itmekdir.

Mazereti nedir? Bvucuda unulmaz yaralar açık, bir familyayı mahv eylesek.

Bu mazereti bilerek mi icra ediyorlar? Bundan dolayı berberlerin mes'ul olması icab ider mi?

Bu meselelerin hali bizlere aid değildir. Fakat sıhhat-ı umumiye ve selamet-i beşeriye namına berberlerin kavaid-i sıhhiyeye tatbiken reayete mecbur tutulması arzu olunur.

Berberlere dafi' taaffün icra iden mikroblara karşı ilaç kullanın diye bir ihtar kat'i vaki' olsa virecekleri cevab ola bu dediğiniz ne oluyor? Ecdadımız zamanında ki berberler bu vecihle hareket iderler mi? Olacaktır. Vesait def'i taaffün icra etmek için ustura, makas vesair alanı her gün sava dereceye kadar kaynar su içinde yarım saat kadar bırakmak ve sonra çıkarub bir ustura ile yalnız bir kişi tıraş iderek tekrar o usturayı kaynar su içinde yıkamak kifayet ider.

Hamiz fenik bugün memleketimizde her kesici ma'ruf olmasına mebni mutlak berberlerce bilenmek ve havalilerini hamiz fenik katılmış ile yıkamak ve altlarını kaynar sudan çıkıdıktan sonra hamiz fenikle suya daldırmak vazifeleri muktezasıdır.

Bu vecihle hareket iden berberleri memleketimizde bulmak güçtür. Bir ustura ile iki kişi tıraş iderek bu hizmet o usturaya kafi gören berberde bulmak mahaldir.

O halde biz kendimize netafet yüzünden bir çok ulalve afata ma'ruz kalıyoruz. Her şah için buna karşı iki çare vardır. Biri kendi kendine tıraş etmek ve diğeri tıraş için lazım kalan altı yalnız zatne? tahsisi eylemekdir.

Kendini tıraş itmamak hususunda ma'zur olanlar alat-ı lazıme ba-tedarik ya emniyet itdikleri berbere teslim itmelerini veyahut her tıraş zamanında kendi götürüb tıraşdan sonra tekrar almalarını tavsiye ile iktifa eyleriz.

Kendini tıraş idenler mutlaka saçlarını berbere kestirmeğe mecbur olacaklarından bunlarında makaslarını tedarik itmeleri tavsiye olunur. Berberler hakkında idilecek takayyüdün biride yüzi sabunlamak için bir vasıta isti'al itmelerinden ibaretdir. Bu böylede furçalar kolonyalıyor ise de ekseriyet yine kendi eliyle sabunlamak da devam eylediklerinden hâlbuki

berberin elinde de serayıtı muhtemel bir maraz olub olmadığı meçhul kaldıkça tehlike devam eder. ‘umumi berberlerden bu suretle muhafaza olunur. Berberlerin men’-i mazeretleri çaresi ise kavaid-i sıhhiyeye bilmeleri ve buna tamamen riayet etmelerinden ibaretdir. Şüphesiz her berbere ve taife -i insaniye buni emri der. Lakin menafi’ zatiye selamet-i ‘umumiye namına insaniyetin virdiği şevamiri berberlere efham itmek ve müsamahaya meydan vormemek için de ayrıca bir tedbir her vakt-i lüzum vardır.

Doktor Ş. Kemal

Evrak-ı fenniyeden birinde ceryan iden mübahasa-i tıbbiye dair hakimliğe yeni başlamış biri imzasıyla bir varaka aldık. Mesleğimiz bu gibi münakaşa-i kalemiyeden kat’iyyen ictinab olduğu için varaka-yı derece itmemekde ma’zuruz kıt’ varakaya zeyl olan makale-i etbasını nihayetinden kısmen tıy ile derç eyledik:

İnfluenza? Mikrobu

Kere-i arz üzerinde yakın zamanlarda ‘umumiyetle influenza? İstilasından bahisler olduğu gibi bu sene zarfında yeniden maraz-ı mezkur istilasına musabiyet cihetiyle mikrob ile mütevegil? Ulema cenininde bu hususda teşmir-i sak ihtimam olunarak maraz-ı mezkurun hususi mikrobunun keşfine gayret idiliyordu. Netice-i mübahasa ve mua’raza maraz-ı mezkurun sür’atle sarı, entani müdhiş, ‘umumi bir maraz olduğu karargir olmuştur.

İşbu birinci neticede kemal-i ihtiraz ile ve memnunen aşı’a? Kılındığı gibi maraz-ı mezkur setafilukuk?, penumukuk?, setritukuk? Gibi takbih vezatalara-i mikroblarına mümesil bir mikrob ve beden eyler ve geldiği ekseriyetle kabul olunmuş idi. 1890 senesinde Bekriş? Mektebi ma’lumi mevsiv (babası) şeffaf tesmiyye eylediği bir mikrob keşfetmiş ve bu mikrobun hasıl eylediği teessür influenza? mesavi [S.24] influenza? İle mesab olanlardan birnin parmağından ayağına ile ihraç eylediği bir damla kanı bir tavşanın orada vechiyesine rızık iderek birkaç gün sonra tavşanın kanında gayet küçük birçok mikroblar mevcut olduğunu görmüştür. Bu basılık büyüklüğü bir gerive-i hamranın fitrinin yigirmide biri nisbetinde bulunması mu’ayene ve tecrübenin küçüklüğünü ısbat ider. Bu basıl celatını üzerine nakl idilecek olursa ziyade sarhı bir zer’ hasıl oluyor.

Bir ... bir mimunun? Burun dilediklerine telkih olduğu halde hararet, yorgunak, uykuya meyl, eshal ve influenzanın i’raz-ı ‘umumiyesine müşabe ahval-i zuhur idiyor.

Mösyö koronil bu keşfine akademiye mikrobun mutlaka müttehit bulanarak havas-ı mahsusanın mösyö babası tarafından der-meyan olduğu gibi görüldüğüne ve o halde bu keşife

yeni bir nazırla bakmak lazım gelmeyub eski bir keşif nazırıyla bakılmak lazım olduğuni ‘arz itmiştir.

İşbu keşfiyetden tababıt hazıra influenzanın? Tedavisine şimdilik muvafık olamadıysa bile mikrobların şu suretle bulunması bi’l-ahire zuhur idicek olan influenza? İstilallerine karşı fenni tedaviye eli boş kalmayacağı tahkik ider.

Tıbbiyye-i Mağaralar

Kere-i arz üzerinde cari bulunan nehirlerden birçoğunun yatakları kısmen toprakları altında bulunarak bunlar tıbbiye-i mağaraların esasen teşkiline sebep olmasa bile vücuda getirdiği istiklalatin mağara cevflerinin bi-yevmisi hususunda dahil ve teessürleri pek büyüktür.

Mağaralar ekseriyağayeti büyük ve müte’addid salunlara menakasımdır bu salunlar daima sath-ı zemine mevazi olmayub bazen kademe kademe aşağı doğru iner ve bazen koyu gibi dik bir çukur teşkil eyler ki etraf ve civarını ya mestevi veyahut anları teşkil iden kapıların cinsine göre gayri muntazam bir şekilde olub ekseriyesinde büyük su basatlatlarını veyahut kısmen anları kıt’ iden nehirlerle tesadüf idiliyor.

Teşkilat tıbiyeleri, heyet-i mezalimleri ve derunlarında ki havanın ahval-i muhtelifesi hissiyle mağaralar daima korkunç bir mentire? Maraz ider. Eski zamanlarda terk idenler ile bazı putperest rahibleri mağaralara ma’bed ve enzevegah? İttihaz iderler idi.

Derunlarında bulunan hayvanat kimileri ve daha sair asar-ı münasebetiyle mağaraların ilmi’l-arz nıkt-ı nazırından ehemmiyetleri pek büyük olduğundan sureti teşkilleriyle en meşhur mağaralara [S.24] Daire-i ma’lumat atiyenin i’tasını ve bazı garabet-i engiz resimler dereceyi münasib gördüğü [1]

Mağaraların sureti teşkili hususunda akla en karib olan fevziyat-ı kere-i arz hakkında mevcut olan nazariyat-ı fenniye mesteniddir: arzın şimdiki hale girmeden akdem yani ibtida’i halikatda müzab halinde bulunduğu ve tedricen sathı soğuyarak bu gördüğümüz kesri terabiyenin esası teşkil itdiği zamanlar derununda bir takım inkılabat vukuıyla bunlardan ekseriyenin içi boş kalmış ve işte o boş yerler şimdiki mağaraların esasını teşkil eylemiştir. Tabakatı arzın teşkilat-ı mütekıbesi bunların tavanlarını kalınlaştırmış ve tufan zamanında ekseriyesinin derununa tufandan evvelki zamanlara mensub hayvanat kemiklerini idhal itmiştir. Fakat bu kemikler ekseriyetle fahmiyet-i kılsi havi suların tehbiriyle tavan ve zamanlarında teşkil iden (stalaktit) tabakaları latında bulundukda ve bunlardan ‘arı mağarlarda kemikler

Bulunmaktadır ki açıkda kalan kemiklerin tahvilat-ı hevaiyye hasbiyle tahlil itmelerine haml olunmaktadır.

(stalaktit) ve (selağmiyet)lern teşkili nazariyeti ise şudur:

Tahtü'l-arz ceryan iden ve fahmiyet-i kılsı havi olub mağaranın tavanında damla damla akan sular ya mağaranın tavanında iken veya zemine düşdükdüden sonra tehbir idub

[1]resimler gelecek nüshadadır.

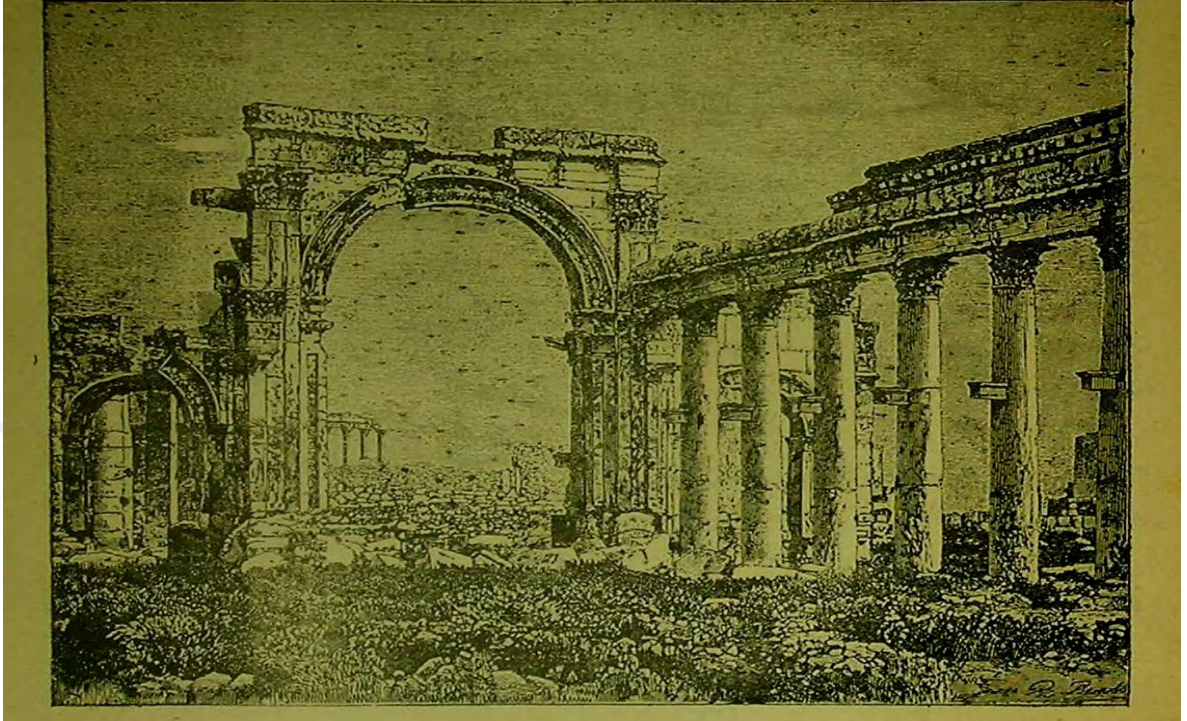
Haml bulunduğu melihi techirle bir kısmı tavanından zemine ve bir kısmı zeminden tavana sütunlar hasıl ider. İşte sanayide isti'mal idilen elçinin esaside bunlardır. Bu sütunlar bazen birleşerek mağaranın tavanına istinadgah gibi görülen paylar teşkil ider.

Nazariyeti sefelenin suret-i fenniye ve ma'kulede ısbat ve takriri ilmü'l-arzca ne kadar mühim ise de boş mağaraların [S.25] Tevsif ahvali coğrafyaca evfedir şayan-ı tedkik olduğundan bunların en meşhurları olan (Adelis Berğ) (Rekler), (Kakahu amiliye) ve (Gurud-ı dazur) mağaralarına dair ma'lumat-ı atiyeye vereceğiz.

Gurud-ı Dazur

(Azur) [1] mağarası İtalyanın (Napoli) beldesi karşusunda kain (Kapri) ceziresindedir ki iyi hevallerde (senluçi) körfeziden vapura rakiben iki saatde buraya muvaselet ve bir ufak kayığa

binerek mağaranın içi seyr ve temaşa olunur. Kayığı mağaraya isal iden Tari boğazı geçince her taraf kapalı ve asi bir mahale varılır ki orada suda, kayalarda, kayıkda vel'-hasıl herşeyi mai'i görülerek caleb-i hayret bir manzara arz ider. Buna sebebi icaba sahn-i haiz olan su tabakasının

-heva gibi- mai renkli olması ve mağarayı tenvir iden ufacık bir fetheden dahil olan zaya? Suyun rengini her tarafa aksi itdirmesidir. Bu nazariyatın sıdk u sıhhatı gerek dalgıçların ve herel kimi uskurlarını ta'mir ve muayene için hususi dalgıç takımlarıyla suya dalan adamların suyi açık mai renkte görmesiyle sabit olmuştur. Mağaranın medhali gayet dar ve alçak olduğundan buraya girek pek muhatıralıdır. Çünkü bu dar kapunun alçaklığı hasbiyle deniz rakd olmadğı zamanlarda ekseriyetle duhul ve huruç güçleşür. Hatta denizin rakd bulunduğu esnada bile mağaraya girmek için kayık içine yatarcasına eğilmeğe mecburiyet el-verir. Suların orada ki sür'at-ı ceryanı pek ziyadedir. Girenlerden bazılarının birkaç gün burada kapalı kaldıkları vaki' olmuştur.

[1] (azur) minarenin mu'anesindedir.

Ma'bedi var.

[S.26]

Ta'rifat-ı seyyid tercümesi

Yigirmi altıncı nüshasından ma'bed

Temlikü'l- din men gayr-i men aliyü'l-din- terekede muhtelif burçlar olubda varislerden biri burcu bakilere 'aid olmak üzere salihen aradan çıkarılmak caiz değildir. Çünkü salihen çıkarılan varisin burcdan hassası diğerlerine yükledilmiş olacağından (temlik elden men gayr-i men aliyü'l-din) keyfiyeti vaki' olur. Fakat sair varise o hassaya mukabil yenikan varisi tebriye iderlerse iş (temlikü'l-din men aliyü'ldin) bulunacağından caiz olur.

Tenafi- (Karalık) ile (beyazlık) ve (vucud) ile (âdem) gibi iki şeyin aynı zamanda bir arada bulunmasıdır.

Tenahid- arkadaşlarından her birine refikin nıfkısı kadar nıfke virmeğdir.

Tenbiye- mütekellimin? Zihinindeki muhataba bildirmektir.

Tenbiye- lugatta muhatadın gaflet itdiği şeye delalet vasıtla hadde mütekellimin? Zihninde gibi muhataba anlatmak üzere münfehim olan şeydir. Bazı efvale görede tenbiye icas-ı atiyenin suret-i mücemlede anlaşılmasına sebep olan kaidedir.

Tenziye- hazreti (Rab)ı evsaf-ı beşeriden ve bi'l-cümle noksan sınıflardan tab'iyyed ve biri itmekden ibarettir.

Ne-Tenkih?- vuzuh-ı ma'na baki kalmka üzere lafzen ihsarıdır.

Tenvin- te'kid fiil için olmayarak başka bir harfin hareketine tabi' olan (nun-ı sakine) yani hareketsiz nundur.

Tenvin-i Terhim- harf-ı ıtlaka bedlen kafiye-i mutlakaya lahık olan ve hareksinden huruf (med9 veya (lin)den biri tevellüd iden kafiye-i müteherekedir.

Tenvin-i mukabele- cem'-i mezkur salmak (nun) ne takabül iden penvindir. (müsellimat)da olduğu gibi

Tenvin-i temkin- dahil olduğu ismin (ism-i mütemekkin) olduğuna delalet iden tenvindir. (zeyd) gibi

Tenvin-i terhim- kafiyelerde yere harf med olandır.

Tenvin-i tenkir- ma'rufe ile nekreyi tefrik iden tenvindir. (sa) ve (me) olduğu gibi.

Tenvin-i 'uz- müdafî'-ileyhin yerine kaim olan tenvindir. (yevmeiz)de olduğu gibi ki bunun aslı (yevmezkan keza)dır.

Tenvin-i gali- kafiye-i mukayyede yani kafiye-i sakineye lahık olan tenvindir.

Tenvin-i tenakız- iki kazayanın selb u icab cihetiyle ihtilafıdır ki birinin sıdkıyla diğerinin bizzat kezbini icab itdirir. (zeyd insandır) ve (zeyd insan değildir) misalleri arasında vaki’ olduğu gibi.

Tenaffir- kelimenin telaffuzi güçleşdirecek ve usrat nıtk-ı mucib olan saffetdir. (ha’ha’) ve (müsteszerat) kelimelerinde olduğu gibi.

Tenzil- Kur’a’n-ı Kerimin hazreti (Cebrail) aliyü’l-islam vasıtasıyla ve ihtiyaç-ı hasıl oldukça nebi zişan-ı aliye-i salatalar hamnek kalbine zahir olmasıdır.

Tenzil- (emzel) ve tenzil) arasında ki fark birincisinin def’-i vahidede ve ikincisinin tedricde isti’malinden ‘ibaretdir.

Tensik-i sıfat- sanayi’ bedi’iyede olub gerek medh u kerem zam için bir şeyi birbirine müte’akib sıfatlarla tevsifdir. (ve hüve’l-gafuru’l-vudud zül’-arşü’l-mecid fealü’l-lemeyürid...) ayet-i kerimesiyle (zeydü’l fasikü’l facirü’l aynü’l sarik) misalinde olduğu gibi.

Tevlid- fiilin failinden diğer bir fiilin tevasutuyla hasıl olmasıdır. İlk hareketi vasıtasıyla anahtarın hareketi gibi.

Tevellüd- hayvanın yazda durgun suda hasıl olanalar gibi anası babasız olmasıdır.

[S.27]

Tavzîh- Ma’rufelere hasıl olan izmarı ref’inden ibaretdir.

Tevfik- cenab-ı hakkın, kullarının ef’alini, sevdiği dileği şeyin muvaffık kılmasıdır.

Tevşîh- acz-i kelimada ikincisi birinciye ma’tuf iki isimle tefsir idilmiş bir (müsenni) zikridir. (Ya şeyyüb ibn-i Adem) misalinde olduğu gibi ki(ya şeyyüb)n iki hasleti vardır: biri hırs, diğeri dolablıdır.

Tevcih- kelamın iki sureti ihtimal olacak iradıdır.

Tevhid- lagtede şeyin bir olduğuna hüküm itmek ve öyle bilmektir. Istılah ehli hakikatde zatü’l-vahiyyeti efhamda tasvir ve evham ve izhanda tahayyül olunabilen şeylerin kafasından tecridir.

Tevhid- Cenap-ı hak (Rab) bilmek ve birliğini ikrar etmek ve kafe-i emsalden tezeyyü eylemekden ibaret olmak üzere üçer.

Tevakkufu’l-şeyyi ‘ale’l-şeyyi (bir şeyin birşeye tevakkufi) tevakkuf-ı şüru’ cihetinden isen (mukaddema) ve şu’ür cihetinden ise (ma’ruf) tesmiyye olunub vucud-ı cihettinden

bulunduğı halde- namaza nisbetle kıyam vuku'ud gibi- şeyde dahil ise (rükün) ve dahil olmadığı takdirde namaza nisbetle namaz kılan gibi- o şeye müessir ise (illete) ve müessir olmadığı halde ister- namaza nisbetle abdest gibi- vucudi olsun isterizale-i necaset gibi ademi bulunsun (şart) namıyla yad idilur.

Tevafuk- adedin- iki adedin küçük bütükde tamamen dahil olmamak ve fakat adedin mezkurına üçüncü bir adede tamamen taksim idilebilmekdir. Sekiz ile yigirmi gibi ki yigirmi, sekize tamam taksim idilemediğı halde her ikiside dörde tamamen kabul taksimidir.

Tevacüd- ihtiyar suretiyle vücudun istidasıdır ki sahibi kemal vücudi haiz değildir. Çünkü tefa'ul bab-ı tegafül ve tecahül gibi gayr-i mevcut bir sıffatın izharı içündür. Havi olduğu tasannu' ve tekalüf hasbiyle ba'zıları buni inkar ve bununla tahsil vucudi çalışanlara ba'zılarda icaze idilir. (en lem tebkü...9 hadis-i şerifi gibi ki ganli ve lahi olanların değil, ağlamağa müsta'di olanların ağlaşmaları murad idilmiştir.

Tevekkül- halkın yedinde olandan ye's ve inadullahide oluna ve vüsukdur.

Tevekkül- malın olduğu şeyin tasarrufi hususunda başka bir adamı kendi yerine ikamedir.

Tövbe- kalbinden ukde-i ısrarı çözüb hukuk-ı rabbın kafesine riayet suretiyle Cenab-ı hakka rucu'dur.

Tövbe-i tasavvuh- bir deha tekrar itmemek için azm ve niyeti kuvvetlendirmekdir. (ibn-i Abbas) Raziye'llâh'ına demişlerdir ki (tövbe tasavvuh) kalben nedamet, lisanen istiğfar ve bedenlen tekrar itmemeye niyetdir. Ba'zı akvale göre (tövbe) la'netde günhadan rucu' ve nedamet olub (tövbe) dahi bu müsabedir. (gafirü'l-zenbi...) ayet-i kerimesinde olduğu gibi. Ba'zılarına göre (tövbe) tövbenin cem'i olub tövbe ise ıstılah-ı şer'i şerifede ef'al mezmumadan ef'al-i memduhaya rucu'dır ki 'amma-i ulema nezdinde insanın vaki olması vacibedir. Vücub (vutubullahe?...) ayet-i kerimesine ve insanın vuku' ise ısrarı mahrumdan devn ve anabanın lağten ve şer'an tövbeye karib bulunmasına mebnidir, ba'zı akvale göre (tövbe-i nusus) gerek aşkar gerek gizli suretde amelde eser-i ma'ası kalmamakdır ki ba'zıları 'inadında sahibin aceleten mucib-i fellahıyye olur. Ba'zı ikrale görede (tövbe) i'tiraf, pişmanlık ve ikla'dır. (tövbe)nin üç ma'nası vardır: birincisi neden yani pişmanlık ikincisi Cenab-u hakkın nehiy itdiği şeylere avdetden ictinab üçüncüsü de ada-i müzaleme sa'idir.

Ma'bedi var.

Nüzhet

[S.28]

Tarihi tıbbiye

Geyik

Geyik ağızıyla keviş getiren hayvanlar cinsinden güzel bir hayvan olup büyüklüğünde isede vucudca andan narin ve tonları sarıya meyyal buz rengindedir. Kuyruğı gayet kısa, bacakları uzun ve ince, ayakları kuzu ayağı gibi ortasından yarıktır. Boynuzi öküz ve daha sair hayvanların boynuzi gibi olmayub adeta dallı budaklı bir ağa. Şeklindedir. Bu dallar her sene ilk bahara yakın ya'ni mart ve nisan ayarında düşüb yeniden sürer ve bir ay zarfında tamamıyla nevşi-nüma bulur. Geyik boynuzi sert kemikli bir maddeden mürekkebolub hayvan yaşlandıkça boynuzinin dal ve budakları ziyadeleşur ya'ni yaşları andan belli olur. Fakat gaddar avcılar bu bi-çare hayvanları ziyadesiyle telef itdikleri cihetle on on iki dalısına nadir tesadüf olunur ise de 1696 tarihin milladiyesinde bir zatın altmış altı dallı boynuzi havi bir geyik telef itdiği kütaplarda muharrerdir.

Geyik gayet vahşi ve ... bir hayvandır. Gündüzleri sık ağaçlı ormanlarda bir ağacın altında yanud otların üzerinde keviş getirir ve geceleri bulunduğu mahallden çıkub otlar. Geyik gayet uzakdan gelen sadayı his ittiği cihetle duyduğu sesi işitmek için başını kaldırır vakit biraz tevkif ile her bir tanarını bakınur ve ba'de kendisini rahatsız idecek bir kimse olup olmadığını aranur.

[S.29]

Geyik vahşi ve ülkeğ olmasıyla beraber gayet mütecessis vahiyle kar kar bir hayvandır.: eğer kendüsünün uzakdan çağırıldığını işitiyor ise durur ve müte'acabine bir tavır ile geçen arabalara, hayvalara, insanlara bakar eğer yanlarında silah ve köpek bulunmadığını görür ise kemal-i emin ile yoluna devam ider ve çobanların çalmakda olduğu kaval veya düdükleri geyik ot ve meyve ağaçlarının yapraklarıyla taayyüş ider ve ağaç tomurcuklarıyla kabuklarını kemirir ekseri iki ve nadiren bir yavru dünyaya götürüb fevkalade bir muhabbetle besler.

Ali Nizammiye

Sakallı

Kadınlar

<<ma'arif<< müzen 23ncüm nüshasına Berlin'de teşhir olunan bir sakallı kadının resmine derç itmiş iden. Bu nüshamızda sakallı kadınların bir numunesi daha 'arz ediyoruz:

Bu kadın İspanyol ve ispanyanın Katalonya eyaletinden olub alan otuz sekiz yanındadır. Yinede çocuğı varmış. Rivayete nazaran çocukların çenelerinde de kıl nişaneleri görünüyormuş.

Sakallı kadınlar ara sıra söylenmekde ve teşhir idilmekdedir. Tarihe 'atıf nair edilse en eski müellifin tarafında sakallı kadınlara dair i'ta-yı ma'lumat idildiğı görülüyor.

Hipokrat tıbbiye asın? Zevcesi tamikiranın hürmetlice sakalları bulunduğına kaydediyor. Erbab-ı 'alim teşrihden Riyolan Paris'de dört buçuk yaşında sakallı ve vücudi kıllı bir alman kızı gördüğünü bir eserinde beyan itmekde ve Avusturya arşidoşes ma'iiyetinde bulunan kadınlardan atvonyalana? İsminde birinin de tamberarken? Gibi bıyığı ve sakallı bulunduğuni diğer bir te'lifinde göstermektedir.

Onunci şarlık ordusunda da sakallının biricik metrevi mütecaviz (!) bir kadın neferlikle mukayyed itmiş. Stuttgart şehrinin garab-ı ulema mahsus müzesinde Baretli Garaca isminde uzun ve kemrah bir kadının yigirmi beş yaşında ve daha ihtiyarlığında altmış iki kat'a resmi bulunduğu mervidir.

Tedkikata girişilirse ihtimal ki birçok sakallı kadınlar daha bulmak kabul olurç

Fakat sakallı kadınlar pek nadir olmamakla beraber daima caleb nazır dşkkat bulunduklarını göstermek için bu kadar mesal kafidir. Sakallı kadınlar hakkında birçok hurufata tesadüf olunur. Azan cümle halikarnası karbinde kain Anfinis? Beldesinde bir musibet geleceği zaman baş rahibenin sakallı müteyakkızına hareket idermiş. Baş rahibenin sakallı eğerti sakallı olduğunda şübhe yoktur fakat baş rahibe hakikaten bir sakallı kadın görmüş olmalı ki bu bed-biri ma'kul görsünde yapsun

Zamanımızdaki sakallı kadınlar ya şurismen saçı İspanyol gibi müsterhane o nedir. O duruyor yahud 23ncü nüshamızda semmi minder iç yassı civanayol? Gibi şehirden şehire dolaşub kendini teşhir ediyor.

Bunlar herhalde bir rağabet-i tabiatdır. Fakat esbab-ı muvacebesi nedir? Ba'zen kadınlrın ihtiyarlandıkça simalarında kıllar daha ziyade zahir olur. Bu 'umumi değildir. 'umumi olsa bütün büyük valideler sakallı olmak lazı gelecek. Fakat nazır dikkar bu hali dereceye kadar fark ve temyiz ider. New York etbasından biri genç ve güzel bir kadının üç çocuk doğurduğunu ve üç hamilende de çenesinde yumuşak kıllar peyda olub iki buçuk pos kadar uzadığını ve vaz' mahile müteakib dökülüb yine vech-i taravet kesb itdiğini hikaye ediyor.

Bu gibi galata tabiyatının esbab-ı fenniyesini bulmak müşkildir. Verasete ev'iyeye şa'riyyenin bir hali ihtilaline atıfla sözi uzatmaktan ise bu hususda doğrisi ma'lumat-ı mefkud diye kısa kesmek oladır.

Avanzade Mehmed Süleyman

[S.30]

Şeunat-ı Fenniye ve Medeniye

Ma'lumat-ı Mütenevvi'

Torpillilere... makas ilavesi

Zırhlılar şimdiye kadar torpil istinbotlarının iras idecekleri mazeretden ma'deni bir ağ ile etrafı kaplanmak suretiyle muhafaza idiliyor idi.

Kapudan ve Yelsun isminde bir İngiliz bu ağıda hükümden ıskat idecek bir makas icad itmiştir. Bu makas torpilin ucuna rabt olunursa ağı kesiyor ve sefinenin teknesine kadar gidiyormuş. İngiliz gazetelerinin rivayetine nazaran icra idilen tecrübelerde bu makas ve takri'atıyla teçhiz olunan torpiller heman sür'atlerine halel gelmediği halde gayet suhulet ve sür'atle ağları kesmiş ve tekneye kadar varmıştır.

Tahtü'l-bahr hareket ider bir sefine

Arz-ı cedid sakinlerinden van-vitana namında bir flemengli tahtü'l-bahr seyr-i sefine mesele-i meşkalesini katiyyen hal itdiğini iddia ediyor. Van-vitina 68 metro tülünde ve bir sigara şeklinde iki dümenli iki pervaneli bir gemi inşa itdirerek mucib ve leh ve hayret bir sür'atle kuvve-i mihretü'l-akterikidir? Sefinenin deruni'l-ekterik? Ziyasıyla tenvir olunur. On dört adamlar sefineyi kullanmakda miş. Van-vitina tahtü'l-bahr sefinesiyle amrika? Sevahilinde birkaç tecrübe icrasından sonra bahr-i muhit altında Avrupa'ya seyahat ideceğini ve günün birinde Fransa'nın Burdu limanında meydana çıkacağını i'lan eylemiştir.

İranda Zeytun Hasılatı

İngiltere'nin Tahran konsolosu devlet matbaasının hariciye nearetine İran'da zeytun hasılatı hakkında bir lahiyye vermiştir. Bu lahiyyeye nazaren Rüstem Abbadın cenub cihetinde bulunan 43 kasabada 000, 80den 000, 100 ne kadar zeytun ağacı bulunmakda olub her ağaç senevi 3, 4 yeni kise zeytun virmekdedir. Bu hesap vasatidir. Zeytun ağaçlarının hasılatı iki snede bir bereketli olur. Hasılatın mecmu' 000, 024 yeni kise zeytun i'tibar olunabilir buda takriben ..., 58 kise a'la cinsinden yağ hasıl ider. Yeninci derece tazyikiyle çıkarılan yağ sabun i'malinde ve kalan posa yine zeytun ağaçlarına gübre makamında kullanılır.

Hasılat ayı olursa 900 gramlık bir şişe zeytun yağın kıymet zahran ve riştede altı gurus kadardır. Bir senelik mecmu' kıymeti 000, 97 frankdırç bu mikdarda ne ikinci derece yağın kıymeti ve nede masaraf hesab idilmemiştir.

Zeytunlar büyük kaplar içinde birkaç ay müddet ihtimare terk olunub sonra damlara serilur ve nihayet iki müstevi taş arasında sıkılarak yağ çıkarılır ahiran İran'ın şimal cihetinde zeytun yağı ihraç için bir Rus şirketine imtiyaz verilmiştir. Bu şirket usul-ı cedide üzere makineler sipariş itmiş.

Edison'un Saati

Fonoğrafın tatbikati adidesinde ve edison'un yeni tertibatından biride lakırdı söyleyen saatdir. Edison bu yeni saatine o suretle bir fonograf makinesi yerleştirmişdir ki saat başlarında yarım ve çeyrek saatlerde saatin üzerine resm olunan bir insan kafası ağzını açarak <<saat beş!>> << beşi çeyrek geliyor!>> gibi beranda ile vakti ihbar ediyormuş. Bundan başka menbi makamında altı mahsusa ile işler bir makinesi daha vardır ki sabahlıyan erken kalkmak isteyen adam saati istediği gibi kuruyor ve saati de vakt-i mua'yyenede <<artık kalk sabah oldu işine git!>> gibi bir avaze ile sahibini uyandırıyor.

Yemek vakitleri saatin << yemeğe buyrun!>> diye bağırması ve ara sıra nashane << tenbelliğin sırası değil? İş görmeli!>> diye haykırmasında var.

küre-i arzda mevcud makilerine mecmu' kuvvetli

kürre-i arzda mevcud makinelerin hasıl itdiği buhar kuvvetinin mecmu' mikdarı hesab idilmiş ve 'umuman arz üzereinde çalışan eşicilerin sarf itdiği kuvvetin iki buçuk manlane mua'dil görülmüşdür. İngiltere'de mevcud makineler 'umuman 000, 000, 7 bargir kuvvetinde olub cemahir mütefekke-i amir yakadakiler 000, 005, 7 ve Almanya'da 000, 005,4 ve Fransa'da 000, 223, 3dür.

Fakat bu hesaba lokomotiflerin kuvveti dahil değildir. Dünyada bulunan lokomotiflerin adedi takriben 105 bin olub cümlesi (7) milyon bargir kuvvetindedir. Bu hesaba nazaran arzın bütün makineleri 49 milyon bargir kuvvetinde dimekdir.

Zengin bir gümüş maari'fi

Cezair bahr-i muhitden Tasmaniye adasında ve (Silistre) ma'den ocağında kloriyet kazadan ibaret ve gayet zengin bir damara tesadüf olunmuşdur. Mevad-ı mahlutası kaulin ile silsileden ibaretdir. Numune olarak alınan kısmı tahlil olunub bir tonyalatdan? 94,225 kilogram gümüş ihraç edilmiş ve 100 kısımda 18 kısım kurşun bulunmuşdur.

[S.31]

Siyah Kara

İtalya'da Payaçanza? Kurbunda kain bardi kasabası ahalisi 48 saat müddet yağub etrafı libas manma burunmuş gibi gösteren karı görür görmez duçar hayret olmuşlardır. Bir kadem kadar sahne peyda iden bu kar- kargısı beyaz-ta'birine tamamen mend olarak simsiyah itmiş.

Mu'ayyene idilub derununda gayet küçük ve siyah rengde la'id ve lahis haşret bulunduğı görölmüşdür.

Kanada Şemendruf Hattında Mükellif Bir Vagon

Amerika'da Kanada Şemendruf hattında gayet mükellif ve hazur ve istirehat için kafe-i levazımı muhtevi bir vagon işletdirilmeğe başlanmıştır. Bu vagon kanada Şemendruf kumpanyası tarafından monreal? Torontu hatında işlemek üzere emsali görölmemiş bir surede inşa olunmuştur. Vagonun tuli 22 kadem (takriben 21metro) olup geceleri beytutata? Tahsis olunan başluca saluni 32 kadem tul ve 9 kadem arzında ve irtifaide 1\2.1 kadimdir. Salonun tavani birer luhai nefise ad oluna bilen ve mebasi arabayı tasvir iden 4 resimle mezindir.

Vagonun varaka taraflarında el yüz yıkamağa mahsus yerler vardır. Bir küçük dökmeye hakikice dökünmekle sabun tuzu dökülür. Bundan başka vagonun bir mutahib ve siyahinin kıymetdar eşyasını muhafaza için muhakeme ber dolayı ve etrafı seyir itmek isteyenler için bir küçük (temaşa odası), bir husus kabinesi, yazı yazmak için lazım olan kalem kâğıt gibi her dürlü eşyayı havi bir mükemmel kütüphanesi ve uzun bir seyahat için muktezi alat ve eşya ile küçük bir eczahanesi vardır. Havası daim teceddüd olunmakta ve makineden gelen sıcak buhar vasıtasıyla teshin idilmekte imiş!

Tahtü'l-arazi bir ziyafet

Enkazlar arasında garabet tabi ile meşhur olan müteveffi duka dupurtlend? amirinin kasım azamına yer altında mahsusa inşa itirdiğı bir dairede menzuyane geçirmiştir.

Şimdi bir hayat olan oğlu duka dupurtlend? pederinin tahtü'l-arz malikhanesine tasrif itmiş isede merakına tevarüz eylememiştir. Fakat bu daireyi istifadesiz bırakmayup ara sıra burada balolar ziyafetler tertip ediyormuş. Yakında verilen bir balonun tafsilatını gazeteler yazmaktadır. gayet mükellef tefriş olunmuş ve şaşalı bir surede tenvir edilmiş olan bu yer altı salonlarına uzun bir merdivenle inilmektedir. İnektene? Asiler edgani? Bu yer altı ziyafetlerine kemali hahişle şitap ediyorlarmış!

Şubat niçün ..kalmış ?

Roma imparatorları zamanın da yolivuz? Kısri derunun da aylar martdan peda ile biri 31 ve biri 30 itibari ile birisine tanzim olunmuş idi. Şubatta sene-i kabisede 30 olup sene-i adiyede 29 gün itibar olunurdi yolisun? Kısri takvimi ıslah iderek seneyi tanzim ittiğı ve adi seneler 365 ve her

dört senede bir gün sırada namını ipka için temmuza kendi namını virup (yolivuz?)tesmiye ider. Alan Avrupa lisanların da (jülye)ve (yoli) gibi isimlerle yad olunur.

Halefi ağustos bu şarka hased iderek temmuzdan sonra kalan aya kendi ismini virmiştir. Alan ağustos deniliyor. Fakat ağustos mensub ayın 30 olmasına razı olamadığından bir gün zamlı (31) 5 aylık itmiş ve bu bir günde zaten bahara 29 olan şubatdan alub zavalluğu bütbütün güdük bırakmıştır.

Ahval-i Havabi

Tahtü'l-safer derecat bir nakıs (-) ile gösterilmiştir

İşaret: Kar =ka yağmur= ya

Derece-i Hararet

Esami-i bıldan	11 Şubat	12 Şubat	13 Şubat	14 Şubat	15 Şubat	16 Şubat	17 Şubat	16 Şubat
Der-saadet	2	4	2	3	3	5	7	
Trabzon	5	6	7	7	Ya 5	Ya 4	2	
İzmir		6	4	5	4	5	6	
Selanik		8	10	11	12	8	9	
Beyrut	15	14	14	15		12	11	
Bağdad		14	11			12	11	
Basra	14		21			19	18	
Halep	9	9	9	11	5	5	20	
Sakız		12	10		11	10	14	
Sofya	-1	-1	Ya 5	2	-4	-1	Ya 0	
Sine	2	Ka 2	-1	0	0	2	2	
Paris	2	Ya 7	9	0	0	2	2	
Viyana	-1	0	0	0	0	1	Ya 1	
Petersburg	-8	-7	-8	-2	-11	-8	-5	
Moskov	2	-8	-5	-8	-5	-7	-11	
Arkanjel	0	-17	-9	-7	-5	-17	-8	
Odesa	0	-1	Ka -2	Ka -3	-1	-4	Ka -2	
Atina	8	9	5				2	
Teriste	9	7	7		5	Ya 6	Ya 6	

Bir Haftalık Takvim

1309 sene-i hicriye 1892 miladi											
Aylar						Evkat					
Esami	Şa' ban	Rumi	Şubat-ı	Frengi	Mart-ı	Kasım	Ruz-ı	şems	Talu-i	Zahr	Te' atıl zamamı
Pençsembe	4	20	4				118	12, 48			11, 04
Cuma	5	21	5				119	25			31
Cumartesi	6	22	6				120	22			17
Pazar	7	23	7				121	21			2
Pazartesi	8	24	8				122	17			10, 47
Salı	9	25	9				123	14			2210
Çarşamba	10	26	10				124	11			16

[S.32]

Fenni Eğlenceler

Makasla cam kesilir mi?

Adeta bir mukavva keser gibi makasla cam kesilebilir mi? Ot, ta'rif ideceğimiz usul ile kesilir. Cam kesecek adam ellerini, makası, keseceği cam su ile mumlu bir kab içine batırmalı. İşte usuli bundan ibaretdir. Su içinde cam makasla müstekim, münehhi arzu edildiği suretde kırılmadan çatlamadan kesilir. Sebebi camın ihzazatını suyun teskin itmesidir. Eğer cam kesen makasın cüzve-i tecrübenin muvafakiyetine mani' olur.

Camın kesilmesine adem-i i'timad gösteren zevat-ı tecrübe buyursunlar. Mülzem olurlar. Gayet ince camlar suya batırılmadanda kesilir. Bunun için camın her tarafına kola ile kağıd şeridler yapıştırılmalıdır. Bu suretle de camın ihtizazı men' idilir. Fakat suya batırmamal eslem tarikidir.

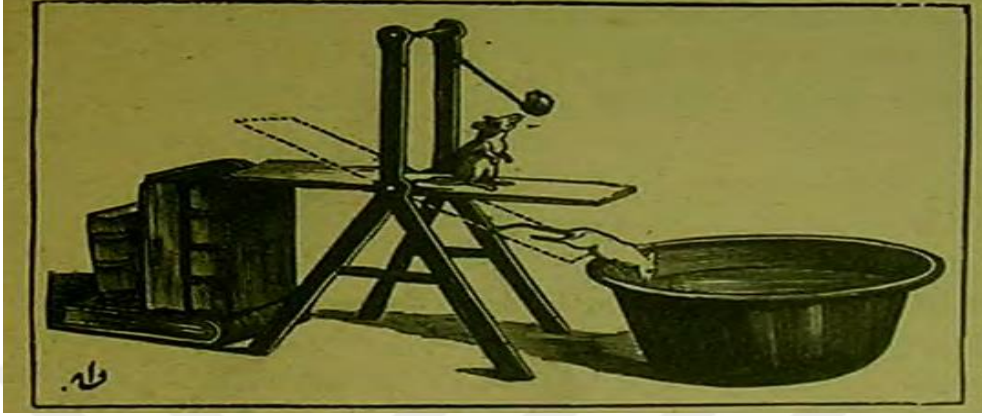
İsmail Ali

Levazım-ı Beyti

Yeni Bir Fare Kapanı

İngiltere gazetelerinden <<ihtira'at<< ceride-i fenniyesi Şemyet isminde bir zatın yeni bir fare kapanı yaptığını i'lan itmiştir. Bu kapanı herkes önde kendisi i'mal ider veya itdirebilir. Farelerin şerinden hasardide olanlara hidmeti büyüktür. Sair kapanlar bir fare tuttukdan sonra

kapanır bu yeni kapan ise danma o ulumağa mehildir. Kapan resimde görüldüğü gibi bir mühür etrafında döner uzunca ve emki bir hatadan ibaretdir. Ali hale bırakıldığı zaman mevazatda durur bu tahtanın bir tarafı kitab ve kutu gibi bir şeye istinad itdiriliyor diğer tarafın yukarısında küçük bir değneğe

farelerin iştihasını tahrik idecek bir parça basdırma veya peynir takılır. Fare bu tahta köprüyeye çıkar. Yeme yaklaşmak için tahtanın mühürünü mutlak bir geçmek lazım. Fakat bu mühri gelince tahtanın muvazantı gaib olur ve farenin sekletiyle boş tarafa gelir. Farede tahtanın bu tarafa evvelce hazırlanmış ve yarı yarıya sotuldırılmış bir kab içine düşürü buradan çıkamaz. Su içinde çabalanıb haykırmağa başlanca << arkadaşları<< merakla köprüye çıkarlar. Fakat hududi geçen suyun içine tekerlenir.

Tashih- <mu'arif<< müzen 27.ci nüshasının ibtidasında bulunan (edebiyatda fenni) makalesi Muhammed Celal Beg efendinin eser-i kalemi olduğu halde suhben imzası unutulmuştur.

(müshaba-i Tıbbiye) validenin tesirâtı çocuğa intikal ider mi?- tedmir harebeleri- muvazenet-i hayat- (hıfz-ı sıhhat)

Berberler- enfalevazanın? Mikrobu- tıbbi' mağaralar- ta'rifat seyd tercümesi- (tarih-i tıbbiye) geyik- sakallı kadınlar- şuuant-ı fenniye- takvim ve ahval havaiyye- fenni eğlenceler- levazım-ı beytiye.

Resimler: hindistanda pondiçeri şehrinde bir meydan- tedmir harabeleri- geyik- sakallı kadın.

Müdebbir mes'ul: matbaa ve kütübhane sahibi kasbar

sahib imtiyaz: Ahmed Naci

2.4. İKİNCİ CİLD – NUMERO 29, 27 ŞUBAT 1307 MA‘ÂRİF

Haftalık ceride-i fenniyye ve edebiyye

Müdür-i mes’ûl Kasbar nâmına mürâca‘at olunur.

İdârehânesi: Bâb-ı Âli caddesinde Kasbar matbâ’a ve kitabhânesidir. Cerideye müte‘allik husûsât için müdire mürâca‘at olunur.

[Nüshâsı 20 para]

Abone bedeli

Bir seneliği posta ücretiyle beraber 30 guruşdur. İdârehânedan alınmak üzere 30 ve iyi kağıd üzerine matbû‘ nüshalar için 50 guruşdur.

Fen’de Edebiyât

Edebiyât’da fen elzem olduğu gibi fen’de de edebiyât lâzımdır. Müntesibin fen olanlar edebiyât’da fen bulunması nasıl istiyorlarsa müntesibin edeb olanlarda fen’de edebiyât görmek arzûsunda bulunurlar. Bu her iki arzû da doğrudur. Fen nükte-i nazarınca hakîkatî ihtivâ itmeyen beriyyet – velevki şa‘şa‘dâr olsun – hiçdir!

İnsan bir olmağla beraber usûl-ı tahsîl her yerde tehâlûf idiyor. Bu cihetle tahsîl, mu‘allimin vuzûh ifâdesine, derece-i irfânate göre terkî iyiliyor. Farz ediniz ki ilûm ve fennûn metnû‘ada yektâ bir fennin âşinâ mevzû‘ bahsî olan fennin ehemmiyeti dâ’ir bir nutuk irâd edecek. Bu nutukda, dinilenler için mükemmelce ma‘lûmât-ı ibtidâ’iye ihzâr edecek. Fakat bu fenn-i âşinânın memâlik-i mütemeddinede yetişen bütün fenn-i âşinâyânın o cüsse hakkındaki fikirlerini bilmekle bu efkâr-ı muhtelifeye uslûb-ı ebediyeye tatbiken herkesin anlayışına göre ifâde itmesi lâzım. Hele fevâ’id-i külliyyesi kâbil-i inkâr olmayan el-sine-i ecnebiyede ha’iz-i fazîlet olmak elzem. Fakat mesele bir şâ’irin, bir muharririn riyâzının gavâmız ve dekâyıkını az birlemeği mecbûriyeti olmadığı gibi bir fenn-i âşinânında tahsîl ideceği el-sine-i ecnebiyenin tekmîl-i nikâtına âşinâ olması o kadar lâzım değildir. Mensûb olduğu fennin istilâ hâttını herkese anlatacak ve öğrendiği el-sine-i ecnebiyenin kavâ’idini bilecek kadar kesb-i mümârese itse kâfîdir. Mütefennin bir adam lisân-ı mâderzâdını noksânsız bilmeli. İfâdeside vuzûh, tahrîrinde selâset olmayan bir mütefennin neye yarar? Müşâhîd riyâzîyundan bir mu‘allimi düşününüz: Dekâyik-i riyâzîyenin hiçbirisi kendisine hafî değildir. Fakat bu dekâyik-i riyâzîyenin mahfazası olan bir fikir âlînen o kadar karma karışık, mütenâfir bir uslûb-ı beyân ile maksadını anlatmağa beyhûde çalışmasına acınır! Bir adam en evvel kendi lisân-ı mâderzâdının kavâ’idini, imlâsını, inşâsını, edebiyâtını hâsılı bütün gavâmiz lisâniyesini öğrenmeden, hikmet, kimyâ, târîh, tabî‘

gibi fenlerle iştigâle bâşlar ve bunlardan anladığını halka anlatmak meziyyetinde [S. 34] mahrûm olursa şu anlayış yalnız kendisine münhasır kalmış olmaz mı? İhtimâl ki bir fenn-i âşinânın maksadını vuzûh ile ifâde idecek derecede edebiyâtda kesb-i mahâret itmesi biraz müşkil bulursunuz. Bu da inkâr olunmaz. Fakat o mahâret lazımdır.

Avâm-ı pesendâne tahrîr olunduğu tarz ifâdesinde anlaşılan ba'zı kütüb-ı fenniyyemiz var. Bunları tahrîr idenlerin kolunca yazı okuma beyânların cümlesi bu ... anlayabileceklermiş. Fakat bu zannın ekseriyetle doğru çıkmadığı da görülüyor.

Muhammed Celal

Hayâlet

Tesâdüfât-ı garibeden ale'l-ekser bahs olunur. Meselâ bir adam ehîbbâsından birini tahayyül idiyor beş dakika sonra fi'l-hakîka tahayyül itdiği zâta tesâdüf idiyor ya rüyasında ya da dalgın bir düşüncesi esnâsında akrabasından birini perişân ve muzdarib bir halde görüyor kalben telâşa düşüyor bir müddet sonra yine o tahayyül itdiği zâtın ya vefâtı haberini alıyor yâhûd bir büyük felâketini işidiyor. İnsanın öyle bir anı oluyor ki ne bir yerde râhat ve huzûr buluyor, ne de bir iş görebiliyor. Sanki pek büyük bir işkence içinde imiş gibi mu'azzeb, bir felâkete uğramış gibi me'yûs görünüyor bu halinin sebebi sorulsa kendi de bilmiyor. Zihnine tebâdür iden evhâm gözünün önüne gelen hayâlet içinde karmakarışık bir ye'is ve mâtem nişâneleri hiss idiyor. Birkaç gün sonra bu adam bir sevdiğinin vefatını haber alıyor. Hemde o sebebini bilmeden mu'azzeb ve me'yûs olduğu sâ'atde bu hissiyât, bu tesâdüfât nâdir değildir. Hemân her aile içinde söylenmiş ve hiss olunmuşdur. Bu neden başka birçok vukû'atda bu tesâdüfât-ı garibeyi merâk idenler tarafından zabt olunmuşdur. Bu halleri sarf bir tesâdüfe haml itmek mes'eleyi kestirme sûretde hal eylemekdir. Fakat bu tesâdüfler arasında acaba hiçbir münâsebet hakkında, bir ta'alluk yok mudur? Müte'essir, muzdarib ve müteheyyiç bir insanın şu ahvâl-i ma'neviyesi bir sûretle bir dostuna bir yakınına intikâl idiyor mu? Bu nûkte ise şâyân-ı takdirdir. Ve tadrîk-i ahvâl-i rûh ile müşteğil Avrupa hükemâ-yı haziresi bu husûsda atıf-ı nazar-ı dikkat idiyorlar.

Mıknâtis hayvanı tecrübelerinin pek ziyâde ilerüye vardırıldığı ve fennûn hazirede ve hâsten ilm-u tabda sahib yed-tûlı olan ve ciddiyâtla iştiğâl iden zevât-ı mu'tebereninde bu tecrübeleri medâr-ı iştiğâl-i ittihâz iylediği şu zamânda hükemâ-yı efrenciye insanlarınında münâsebât-ı ma'neviye ve bir râbita tahrîsinde ilerü gitmeğe çalışıyorlar. Bunların ma'zîleri mıknâtis hayvanından kat'-ı nazar yalnız iki elin temâsı ile iki şahsın biri birine efkâr ve hissiyâtını nakle muvaffak olabileceklerini iddi'âyâ kadar varıyorlar. İşte bu tecârib ve müdde'iyât arasında şimdiye kadar tesâdüfe isnâd olunan vukû'âtın ve meselâ bir hâl-i buhrânda veya sekrât-ı mevtde

bulunan bir şahsın hayâli uzakda bulunan akrabasından birinin gözi önünde zâhir olmasını beşerin akl-i insanı ile anlaşılabilen havasından başka ba‘zı ahvâl almaya ve fevka’l-âdede zâhir olan bir kuvveti daha bulunduğuna kâni‘ oluyorlar ve müşâhadet ve tedkikât ile şu üç neticeye karar viriyorlar.

Evvelâ bir şahsın efkâr ve hissiyatının arada bir vâsita’-i maddeye bulunmaksızın şahıs âhere intikâli kâbildir.

Saniyyen bir hâl-i buhrânda bulunan eşhâsın hayâlleri ihbâr ve akrabası inzârından tesâdüf ihtimâli bulunmayan ahvâlde zâhir olduğu şehâdetler mü’ebbetdir.

Salisen rûh-ı beşerde aklın idrâkından âciz bulunduğu bir kuvvet mekuz? olması muhtemeldir.

Fakat Avrupa hükemâsı ma‘lûmâtın bu dereceden ibâret [S.35] olduğunu da tasdikle beraber bu netâyice desters olabilmek için hayâl-pirûr ve dâ’ima zihinleri müşevveş iştihâsın sözlerine aslâ havâle sem‘-i i‘tibâr itmediklerini ve yalnız mu‘temed ve ceddi zevâtın ifâdâtını ehemmiyetle ... tadkîkât ve tahriyât-i amîka ile kâ’il olduklarını söylüyorlar.

Yine Avrupa ulemasından bir zât müşâhedât-ı hükemâyı nazar-ı tadkîkinden geçirdikten sonra insanın ba‘zı mâddiyonun idd‘âsı gibi yalnız cesedden ibâret olduğunu ve insandan bir kuvve-i ma‘neviye âsâr-ı müte‘addidesi delâletiyle bâhir olduğunu gösteriyor.

Fransa erbâb-ı fennin mu‘teberlerinden ad olunan “Kamil Felamariyon” hünerde bulunan zevcenin katli hininde İngiltere’de mukîm zevcesinin rû’yâda hayâlini perişân ve hûn-âlûd bir halde görmesi ve bir vartaya düşen bir biçârenin hayâli tam felâketi anında bir dostunun nazarında zâhir olması gibi vukû‘âtı ism-i tasrîhi ve resmi telagur ifnâma derç ile izâh ve isbâtıdan sonra diyor ki: bu vukû‘ât kabul olunabilir mi? Fakat reddede çâre var mı? fâ’illerinin sıdk-ı ifâdesinden şüpheye mahal yoktur. Tahkîkâtden bu ifâdâtı mü’eyyededir bunların isbâtını izâh-ı müşkildir. Hissiyât-ı beşer nâkısıdır. Beşer derece-i ekmeliyete varamaz. Aciz ve noksânıyla sarf-ı hakîkati keşfinden dâ’ima âcizdir.

Bir müşahademize nazaran ancak biri birinden mütebâ‘id iki insan arasında bir te’sîr-i ma‘nevi var diyoruz. Fenn-i menâfi‘u’l-izâr bâbında kabul itdikleri vechle efkâr ve te’sîr itmez belki damağızda iczâ-yı ferdiyhenin bir hareketini intâc idiyor. Kim bilir nasıl bir kuvve-i ma‘neviye, bir kuvve-i rûhâniye bir hareket esiriye sebet olur? Esirin bi’l-cümle ihitâzâtı gibi mesâfe-i ba‘ideye intikâl idiyor. Bu kuvvet kendiyse münâsebet ve irtibâtı bulunan bir noktaya te’sîr idiliyor. Mıknâtısın demiri cezbine câzibenin te’sîrine elektrikin mâhiyyetine, elektrikle sedanın

nakline henüz akıl erdirebildiğimi?... tadrk-i rûh-ı beşerle mütevağğil hükemânın fehm ve idrâkı cüz’i bir mertebede değil mi?... İ’tirâf-ı acz idelim bir şey bilmediğimizi söyleyelim.

Halkında insanın en ziyâde idrâkıdan acz getirdiği bir şey varsa yine “kendisi”dir. Beşer-i insan en büyük ilm-i nefsinı bilmek olduğu binlerce sene evvel söylenmiş ve insan geçen binlerce senede birçok ilimler, fenler, sana’atlar öğrendiği halde yine kendini öğrenmekden âciz kalmıştır.

Cenâb-ı Hakk murâdu’l-haysı ta’alluk idince bir hakîkatı izhâr ider, ilhâ ider. Bizde “men-i arif...” kuluna ittibâ’ en beşer için en büyük idrâk, idrâk-ı nefsidir deriz.

Amerika’nın Kristof Kolomb’dan Evvel Keşfi

(Şikağö)da (İspanya)da Amerika keşfi (Kristof Kolomb)un tezkîr ve teşhîr nâmı maksadıyla sergiler açılıyor. Herkesin nazar-ı dikkatine bir cedîd-i keşfinin insaniyetde olan hidmet-i azimâsı arz olunmak isteniliyor. Binâ’en-aleyh ba’zı erbâb-ı tadrk bu husûsda derin tahkîkata mecbûriyet his idiyor. İşte bu kabîlde olarak Alman resâ’il mevkûtesinde “...” ya’ni “kâ’inât” unvânıyla cerîde “...” imzâsıyla ve makâlemize ser-levha ittihâz ittiğimiz unvân altında gâyet müdakkikâne bir makâle neşr itmiştir ki hülâsâ mefâdinin (ma’ârif)imize nakl ve tercümesini münâsib gördük: iki nısf kere sekenesi arasındaki münâsebât ve müvâsalatın mübde’i ne zamândır? vakâyi’-i târihiyede şahid ve delil olacak şeyler en mühim ve en kat’isi “ketb-i atîk”dir. Binâ’en-aleyh Amerika’nın zamân-ı keşfini bize bildirecek rivâyeti cem’ idelim:

Filosof şehir Yunan’ı (Eflatun) âsârının birinde bahr-ı muhît atlasının gâyet münbit ve zengin bir atasını ta’rîf itmekde ve buraya gitmek için (Cebel-i Tarık) Boğazı dimek olan “her göl sütûnunu” geçmek lazım geldiğini bildirmektedir.

[S.36] Tadrkât târîhleri ... şâyân-ı vukûf olan Mısır Ehrimenleri â’sârından bahr-ı muhît atlası ceziresi sekenesinin Avrupa ahalisine hücum itdikleri ve eski Atinalıların bahâdırılığı sâyesinde tard ve def’ itdikleri beyân iylemektedir. Halbuki bahr-ı muhîtın ka’rına ve umkuna dâ’ir icrâ idilen tadrkât Avrupa ve Afrika ile Amerika arasında ve bahr-ı muhît atlası içinde hiçbir adada bulunmamış idiğini meritebe-i subûta vardırdığından âsâr-ı atîkanın bahs ittiği bahr-ı atlası adasının Amerika olmak lâzım geldiği hemân zalâm-ı şekk ve iştibâhdan kurtuluyor.

Rivâyet-i kadîmeden bir hikâye vardır ki bu bâbdâ ânide delil ibrâz idebilirüz: milâd İsa’dan akdem altıncı asırda (Kartacya)lı (Himilko?) Avrupa nevâhi-i şemâliyesine bir siyâhat ticariye icrâ itmiş ve avdetinde anın denizde bulunduğ sıralarda telâtum emvâc ve hubûb-ı riyâhla sefinesi garb-ı cenûbiye düşmüş ve karanın ta’yîn bulunduğuna delil olacak birçok hâlât

müşâhade itmiştir ki (Kristof Kolomb) ve rüfekâsının meşheddâd ve ihtisâsâtı bunlarda da vukû‘ bulmuştur. Fakat (Kristof Kolomb) gibi büyük bir arzu ve itmi’nân kâşifâneye mâlik olamayan (Himilko?) ma‘iyyeti efradının hicâna uğramak sâ’ikâsıyla vatana avdet husûsundaki esrârlarına mutâba‘at itmiş ve İspanyalılar için fâ’ideler bahş iden bir cedîdin kuvve-i karîbeye gelen keşfini geri bırakmağa ve (Kartacya)yı bu fâ’idelerden mahrûm itmeği sebebiyet vermiştir.

(Kartacya)lılar bu seferden avdetleri esnâsında (Asur) ve (Kanarya) adaları önünden geçmişler ve vatanlarına mevâsetlerinden bunu hikâye itmişlerse de (senâto) buralara seyâhati ve hatta bundan bahs idilmesini men‘ iylemiştir. Mısırlılarla eski Meksikalıların âsâr-ı meddeniyesi arasındaki müşâbehet bu iki kavm meyânında bir râbita bulunduğunu işmâm itmekde ve ulemadan (Alkisandar Hobulod) ile (...) tarafından âsârlarında bu husûsa kâ’il olmak derecesinde beyân-ı efkâr iylemekdedir.

Mâ’mâfih bu müşâbehet-i akvâm-ı kadîme ile Amerikalılar arasında ki münâsebetin delîl münferidi değildir. Amerika’yı ve ... sâkin (Açtek)lerin lisânı tadvîk idilse Mısır ve Yunan müverrihlerinin isti‘mâl itmiş bulunduğu (Atlantis) gelmesi hakkında daha vâzih bir fikir hâsıl olur. Bu lisânda (atla)su ve (talân) içinde, yanında ma’nâsını ifâde ittiğinden (Atlantis) gelmesi (suda) ve (su karbında) demek olur ki buda bahr-ı mezkûrun büyüklüğü sebebiyle ıtlâk idilmiş olması muhtemeldir. Bundan mâ’adâ mevâki‘ ve bilâdın esâmiside bu bâbda delîl olarak ikame idilebilür ki Avrupa ve Afrika ile Amerika’da müste‘mil esâmice bu gibi tevâffuk büsbütün eser tesâdüf olamaz.

Atlantika nazar-ı cibâlin (Atlas) ve Amerika sevâhilinde ba‘zılarının (Mikatlan) nâmıyla yâd idilmesi ve (Kanarya) adalarında – vaktiyle Mısırlılarla münâsebetde bulunmuş olan – eski (...)ların ba‘zı âsârı bulunması vücûda sevahilde (...) (...) ve (...) gibi esâmı mevâki‘ isti‘mâl idilmesi ve İspanya’da (...), (...), (...) ve (...) gibi esâmı bilâda ve inhâr Amerika’da (...), (...), (...) gibi isimleri vücûdı hep bunu isbât itdi. ba‘zı âsâr-ı târîhiyeye nazaran Romalıların da Amerika’yı tanıyub ahaliyle münâsebetde bulunduklarına kanâ‘at hâsıl olur. Hatta (...)da vâki‘ (...) şehri harâbelerini tararrî ve keşf iden meşhûr yüzbaşı (Sanantonyo-dal-royu) mezkûr harâbelerin tarz-ı inşâsında ve tahte’l-arz bulunduğu su yollarının metânet ve rasânetiyle şekil ve tertîbinde – ahiren (Pekin)’de bulunan senelerinde isbât itdi vechle – münâsebet ticâriyeleri aktâr-ı âleme yayılan ve Malilerin buralarda münâsebetinde bulunduklarını istidlâl itmekde ve kanâ‘at-ı bahş kıyâslarla müdde‘iyâtının sadme ve sıhhatini isbâta mevîr olmaktadır.

[S.37] Düvelllerden mâ’adâ Avrupa-yı şimâlinin ekser ahâlisi tarafından Amerika-yı şimâliyyeye seferler edildiği ve ez-cümle (... ve İzlanda)lılarla İsveçlilerden bir çok seyyahın veya

bahriyonun? (Grönland) ve hattı şemadini (New York) civârına kadar gitdiği ve orada bulunan ba‘zı iskeletlerle de mertebe-i subûta vardığı üzere (Eskimo) tâ’ifesinin vaktiyle Amerika’ya geçdiği ve (...)ye hicret iden ba‘zı Amerika yerlilerinin rivâyetine nazaran vaktiyle Amerika’da ırk-ı ebyâzında ve alât-ı câriha ile müsella adamlar bulunduğı (...) cümle-i tahkîkâtındandır.

Daha amîk tadrîkât icrâsıyla gerek “kelt” gerek “norman” gerek “cermen”lerin Amerika-yı şimâl ahalisiyle münâsebetde bulundukları ve’l-hâsıl 875 ve 986 târîhinden biri Avrupa ile Amerika sekenesi arasında ma‘ârife ve münâsebât mevcûd bulunduğı mertebe-i subûta varıyor.

Ma‘mâfih Amerika hakkında ma‘lûmât-ı kat’iyye ancak 1347’de Avrupa’da intişâr idebilmiş idi. Çünkü 1000 târîhine kadar Avrupa medeniyetinin derecesi bu tadrîkâta pekde müsâ’id derecede değildi. Dimek oluyor ki Amerika’ya (Kristof Kolomb)un seyâhati bu kıt‘anın Avrupalılarca tanılmasından tamam 130 sene sonra vukû‘ bulmuş ve bu nûkte hakkında (İzlanda) ulemâsından râhib (...)den ma‘lûmât almış ve hind-i şarkiyyeye gitmek fikriyle Amerika’yı keşfe muvaffakîyeti hep bu ma‘lûmât-ı siyâsetde husûl bulmuştur ki oğı tarafından neşr idilen tecüme-i halde bu husûs-ı i‘tirâf idilmektedir.

Ma‘lûmât-ı sâlifeyi ahz ve iktibâs itdiğimiz makâlenin muharriri kulübün nâ‘ı için icrâ idilen nümâyişlerle insâniyete hidmetin derecesine rahne getirmek istememekle beraber Amerika’ya bilerek ilk seyâhat icrâ idenin Almanların icâdı olan (Cermen)lerden (...) olduğu makâlesinin nihâyetinde beyân itmektedir.

Hayvânât dan Eser-i Zekâ ve Temeddün

Ba‘zı erbâb-ı ulûm hayvânât ile beşer arasına mürûrî gayr-i kâbil bir sed çekiyorlar. Hayvânât da görülen ve gösterilen âsâr-ı zekâyı yine bir sevk-i tabî‘yeye haml iderek insanların hâl-i vahşet ve bedeviyette yaşayanlarında bile bi’t-tab‘ merkûz olan hiss-i adâlet ve temeddünün ve merhamet ve fazîlet gibi hasâ’il-i insâniyenin hiçbir zamân mürûr zamânı ve insanlar gibi kuvve-i tab’iyyesini tezyîd için alât ve edavât isti‘mâli ta’akkul idemeyeceğini iddi‘â itmektedirler.

Bu iddi‘âlar ve bu nazariyât şübhesiz insanların hayvânât-ı sâ’ireye rüchân ve tefviki esâsından münşâ’ibdir ve kâ’inât da bir mevki‘-i âlî ihrâz iden insanda meşhûd-ı hasâ’il ve imtiyâzın hayvânât da asla bulunamayacağına evvelce karar kat’i virmekden münba’isdir.

Cenâb-ı hakk beşeri eşref mahlûkat olmak üzere halık buyurmuştur. Hiçbir zamân hayvânât-ı beşeriyet mertebesine çıkarılamaz ma‘mâfih hayvânât da kuvvet ve kudret-i âlehiyeden olarak zekâ ve temeddüne -bulundukları mertebe nisbetde- ber-milân olduğıda inkâr idilemez.

Hayvânâtta âsâr-ı zekâ emsâl-i müte‘addidesiyle isbât idilmiştir. Hayvânâtta âsâr-ı temeddün ba‘zı mütefenninlerin bi‘l-müşâhede zabt itdikleri vukû‘ât-ı atîye ile irâ‘e olunabiliyor.

Treni Bekleyen Bir Köpek

Roma’da ikâmet iden bir ressam bir iş zamanında birkaç gün buradan mübâ‘dat ider ve bu esnâda köpeğini dostlarından birinin hanesine emânet bırakır. Ressâmın Roma’dan infikâkı zamanı dostı ve köpeği şimendüfer istasyonuna kadar kendisini teşyî‘ iderler. Köpek her gün birkaç sa‘ât gidüb istasyonda dolaşmağa başlar fakat birkaç gün mürûrundan sonra trenlerin muvâsalatını o kadar güzel ta‘yîn ider ki sâ‘ir vakitler evdeistirâhat idüb tam trenin muvasalatına bir iki dakika kala mevkiye gelir. Bu va‘ka şübhesiz köpekde zekâ ile beraber ta‘yîn-i evkâta isti‘dâdını irâ‘e ider.

[S.39] Baston Kullanan Bir Merke

Hayvânâtı alât ve edavât isti‘mâline kâbiliyetsiz gören erbâb-ı fennûne de şu meseleler gösterilebilir. Deniz kenarlarında müte‘ayyiş maymunların tuttukları istiridyeleri açub içini yemek için kullandıkları küçük ve sivri taş parçalarını dikme insan bu kadar mahâretli kullanamaz, bu bir şey değil. Asıl şâyân-ı dikkat bir köylünün (usta aliborun) diye yâd olunan bir mürekkebinin zekâsıdır. Umûmen kâbiliyetsiz tanılan merkepleri usta aliborun bir derece bu su’-i şöhretten kurtarıyor. Köylü bu merkeble birde boğasını âle’l-ekser bir arada bulundurmuş fakat kuvvetine mağrûr olan boğa bî-çâre usta aliborunı darb ve tahkîre düçâr ider ve dâ‘ima erlik meydânı kendine kalırmış. Nasılsa bir gün merkebin ziyadece canı yanar ve yerden ayrıca bir sopayı dişleriyle ortasından tutarak en taraflı kendine sûn‘i bir boynuz teşkîl itdikden sonra boğaya karşı müdâfa‘a-i nefis ider merkebin sopasından gâyetle o renk boğa bir daha üzerine hücum idemez. Bu vak‘a müşâhede ile sâbir ve merkebin âlet-i isti‘mâline isti‘dâdını müsbetdir.

Fare

Tadkîkât ve müşâhedâtta ilerü gidildikçe ve insan kendinden dün mertebede bulunan mahlûkâtı aşğar görmek ve anların her bir kâbiliyet-i insaniye, fezâ’il-i beşeriyyeden müberrâ ad itmek dereceye varan inânîyet ve gurûrunu terk iderek nazar-ı ibret ve intibâhını açarsa silsile-i hayvânâtta daha nice âsâr-ı isti‘dâd temeddüne mütala‘a olur. İşte ba‘zen böyle gabâvete misâl olan bir merkebin zekâsı nazar-ı basiretine çarpıyor. ba‘zende bir fare kendisine büyük bir numûne-i merhamet gösteriyor.

Çiftlik sâhibi bir zâtın gögercini beslemeye merâkı varmış her sabah bi‘z-zât vakt-i mu‘ayyende gögercinlerine kendisi yem virmiş. Bu zât lâ-kayd ve hayvânâtına karşı merhametkâr

olduğundan da‘vetimizce gelerek gögercinlerin yemlerine iştirâk iden serçelere ve bir iki cesûr fâreye ses çıkarmaz. Bu da‘vetsiz misâfırlardan bir büyük farenin hali bir gün bu zâtın nazar-ı dikkatini ve merâkını celb ider. Bu fare ile bildiği kadar ağzını yemle doldurub bir tarafa sür‘atle gider ve tekrar gelüb yine doldurur kaçır ve bu hareketini ya‘ni alenî sirkatı defa‘atle icrâ ider. Bu zât sârik fareyi yavaşça ta‘kib iderek farenin ağzındaki yemi ahûrun bir köşesine bozulmuş, harekete cîbil bir hasta gögercinin önüne saçdığını bu bî-çâre hayvan şu merhamet ki fare gibi bir sâdik dostdan mahrûm olsaydı bir iki gün içinde açlıktan ölüb gideceğini nazar-ı ibretle görür.

Leylekler

Hayvânât bir felâkete düçâr olan yakına ve umûmen zu‘âfaya karşı imdâd ve mu‘âvenet itmek kâ‘ide-i ahlâkına vâkîf olmak ve icrâ itmeklede kalmıyorlar. Gerek cem‘iyyet-i beşeriyye ve gerek cem‘iyyât-ı hayvaniye içinde mu‘âşeret ve intizâmın bekâsı için her halde kuvve-i umûmiyenin isti‘mâli ve şîrâza cem‘iyyeti bu zâtların bu kuvvetle te‘dîni lâzım geldiği kâ‘ide-i hukûkiyesine de vâkîf görünüyorlar.

İki leylek bir ocağa yuva yapmışlar mahsûl-ı umûrları olan tek yumurtadan yavru çıkarmağa çalışıyorlar. Yumurtaya gözlerinin bebeği gibi bakıyorlar. O sahibi tuyûrun ahvâlini tadrîk ile meşgûl ilm-i hayvânât ulemâsından bir zât idi. Lâ-celi‘l-tecrûbe iki leyleğin yuvada bulundukları bir gün yumurtayı alır ve yerine bir kaz yumurtası koyar. Dişi leylek bunu fark itmeyerek kaz yumurtası üzerine oturarak nihâyet bir kaz palâzı meydâna çıkar. İlm-i zât leyleklerin nazar-ı dikkatiyle nekrân. Erkek leylek bu halde pek ziyâde münfa‘il olduğunu gösterir bir hışımla âşiyâne zevceden uçar gider.

Bir iki ay sonra beş yüz kadar leylekle avdet ider. Bu leylekler civâr tarlada akd-i meclis-i meşveret ider ve müttehemeye dâ‘ir bir karar i‘tâsıyla iştigâl iyerler. Bu vak‘anın bir leyyin civârında cereyân itdiği muhakkaktır. Leylek sürüsü bu müzâkerenin hitâmında yavrusunun üzerine kanadını açmış olan dişi leyleğin üzerine hücûm idüb kendini de yavruyu da paralarlar. Bu hal yine ilm-i müdakikin pîş inzârından vukû‘ bulur. Hile ve tecrübesine bî-çâre leyleğin fedâ olduğunu görür.

[S.39] Hayvânâtta hiss-i adâlet mevcûd olduğuna daha büyük bir hâne mi isteniliyor?

Kargalar

Kargalar, kuzgunlar, leyleklerde bir kuvve-i cezâyâ bulunduğu müşâhedât mertebe-i subûta vardırırmıştır, fakat bu kânûn-ı cezâ bu hayvânâtın nev‘ilerine göre mütebeddildir. Ba‘zen müttehem bir takdirle iktifâ olunur ba‘zende mutlak-ı ulûm cezâsına çarpılır.

Doktor Omonos Esem'in de? bir zâtın rivâyetine nazaran Şetland? Adalarında kargalar mu'ayyen zamanlarda mu'ayyen mahalede akd-ı ictimâ' iderler ve içlerinde mahkûm oldukları meskenetinden zâhir olan birkaç kargayı öldürürlermiş.

Şempanzeler (bir nev'i maymun) arasında da mer'î ale'l-icrâ kavânin-i adliye bulunduğunu ba'zı müdakkikin müşâhede ve tasdîk işlemişlerdir, fakat maymunlar sefk-ı deme meyyâl olmadıklarından müttehimleri eyüce darb itmek ve yumûr? Ve kalamâkla? İktifâ idiyor.

İnsanlar ile hayvânâtın arasına mürûrî gayri mümkün bir sed çekmek isteyen hakka ahvâl-i beşeriyye ile ma'îşet hayvânâtiyeyi tatbîk ve mukâyeseden sonra i'tâ-yı karar itmekdedirler. Halbuki bunların hayvânât ile mukâyesesini revâ gördükleri asırlardan biri temeddün itmiş ve tarîk-i terkî tekemmülde ... kulaklarına avâz-ı hidâyet irişmiş olan insanlardır. Şübhesiz bunlarla hayvânât arasında bir nisbet bulunmaz. Fakat mukâyeseyi henüz âlim ve hışta puyân olan akvâm arasından intihâb olunacak insanlarla yürütmelidir. Afrika'nın ba'zı akvâm ve haşiyemi arasındaki usûl-ı adliye azân-ı cümle kabilesinden bir kadın katl iden bir câninin bu cinayetine talebi ve mahkemenin bunu kabulü kargaların ve maymunların usûl-ı cezâyasının fevkinde add olunamaz. Hülâsa hayvânâtın ba'zı farziyan hakimâ gibi hisden ve zekâdan ve temeddüne meyliden kâmil mahrûm değildir.

Mevâdd-ı Tıbbiyye

Kezâzın Masl-ı Dem İle Tedâvisi

Kezâz-ı illet müdhişesinin bir mikrob mahsûsdan ilerü geldiği gibi kesb-i kat'iyet itmiş ise de alân zâtına mahsûs bir tedâvinin bulunamamasıyla âlim-i tebâbet bu illete karşı elli bir günde seyirci olmakdan başka bir şeye yaramaz bir halde kalmış idi.

Mösyö Katanı ve Şizonunu masl-ı demin havâs-ı fisyolojiyesini? taht-ı tecrübe ve mütâla'ya alarak kendisine (anti tokzin) namını virerek kezâzda tecrübe itmişler ve tecrübelerinde muvaffak olmuşlardır. Bilâ-hare mösyö Şevaç elinden yaralanarak kezâz cerhiyye mübtelâ olmuş bir genci on beş gün kadar müdâvât sâ'ire tahtında bulundurmuş ise de hiçbir fâ'ide müşâhade olunamayub bilâ-hare (anti tokzin) ile tedâvide başlamış ve bu halde pek çabuk bir zamânda mürîz kesb-i sıhhat itmiştir mösyö Basini yigirmi yaşında parmağından aldığı bir yara ile kezâza mübtelâ olmuş bir adamı tedâvi itmek üzere müte'addid tedâbire mürâca'at işlemiş ve nihâyet hiç biri muvaffakiyet göstermeyerek mösyö Tizoninin? istihzâr iylediği (anti tokzin)den yigirmi beş santi gram hastasına virerek ve aynı günde mikdâr-ı mezbûrî bir daha i'tâ ile avâz ve haymanın? mahv olarak hastanın selâmete erdiğini beyân itmiştir.

Mösyö Rişa ve Hariko? 1888 senesinde külben masl-ı demini şırınga ile itdikleri tecrübelerde müşahedelerinden şu neticeyi çıkarmışlardır.

Hayvânât-ı muhtelif kanları mikroblar üzerine bir te'sîr sâbir icrâ idiyorlar. Ve ihtimâl ki bunlar mikrobların mazarratını ta'dîl edecek bir maddeyi hamildirler ki bunlarla insanlar tedâvi olunub ba'zen te'sirât hissine müşâhede olunabiliyor.

Doktor Ş. Kamil

Tabi'-i Mağaralar

(Raklar)? Mağarası

Bu mağara menâzir-i tabi'ce en zengin olan (İsviçre) [S.40] dâhilinde ve Fransa hudûduna karîb bulunan (Raklar) karyesi civârında 1889 senesinde keşf idilmiş ve derç itdiğimiz resm ilk defa olarak (natür) gazetesi sayar fotoğrafı (Albert Tsandiye) tarafından alınmıştır.

Mağaranın o zamana kadar mütetebbi'in tabi'atın inzâr-ı tadrîkinden gizli kalmış mütetebbi'in bu mağaraya isâl iden ve 16 metre umkunda bulunan kuyunun câhil köylüler tarafından hayvânâtlaşarak atılarak harâb idilişi ve hâميز karbonla boğulmak korkusuna galebe edecek derecede cesâretli bir sâhib tadrîkin bu mağaranın vücûdını bilmeyişidir. Habuki kuvvetli bir merdivanla bu kuyuya inmek pek kolaydır.

Mağara ka'rinin şekli bir mahrût bisâtının parçasına meşâbe olub şimâle doğru mâ'ildir. Muhîti 690:700 ve kasabasının itifâ'ı ba'zı mahallerde 2 ve ba'zı mahallerde 35

ve fethasından ağzından ka'rîne kadar umkî umûden 70 metredir. Mağara dâhlindeki havânın harâreti 10 ve derûnundaki suyun harâreti ise 5 (...) derecesidir.

Mağaranın dâhil-i tavanında asılı bulunan (sitalaftit)lerle zeminden tavanına doğru çıkan (sitalagamit)ler vâsıtasıyla- gayet nazar-ı rebâbir münazara arz itmekdedir ki kâdr-i mutlak, hiçbir mu‘amârın hiçbir heykeltraşın karihasına şıgmayacak derecede sana‘atlı olmalarla müzeyyen kemerler sütûnlar ve dikili taşları bu mağarada cümle kudret-i fâtırasına karşı akl ve istitâ‘at-ı beşerin ne derece küllil ve kasr olduğunu bu vâsıta ile de meydâna koymuşdur.

Sütûnlar bir ağaç parçasıyla evrilince sadâ-yı gâyet sâf bir sûretde aks itdirir. Sütûnların hâvî olduğu kaya kıristalleri her tarafından parıl parıl lema‘ân ider.

Sütûnları teşkîl iden mâddelerin rengi ba‘zen beyaz ve ba‘zen sarımtırak görülür.

[S.41] (Kakaho Amilpa)? Mağarası

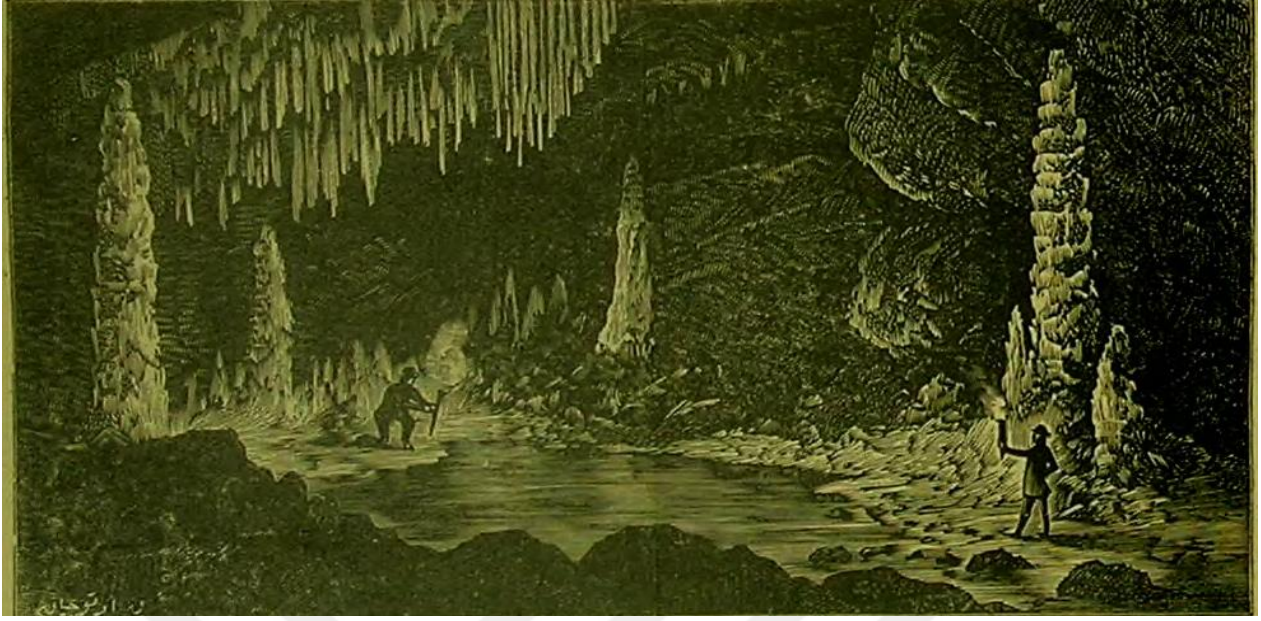

Paris’in 1889 meşhur umûmiyesinde Meksika hükûmeti tarafından teşhir idilen bedâya‘ arasında arz itdiği manzara tab‘iyye şâyân-ı hayret ve temâşâ olan (Kakaho Amilpa) mağarasından muhtelif görünüşlerinden ibâret birçok fotoğraflar bu günde idi ki bu mağaraya dâ’ir derç itdiğimiz resmlerde bunlar arasında intihâb olunmuşdur. (Kakaho Amilpa) mağarası (Konraro)? Hükûmetinin hudûd-ı şimâliyesinde kâ’in ve mutasaddar? ve akıllardan teşkil itmiştir ki elektrik ve (magnezyum) ziyâlarıyla tenvîr idildiği zamân hayret engîz bir manzara arz ider.

1835 sene-i milâdiyesinde keşf idilen bu mağaranın fethası dağ eteklerine olub 1840 senesinde burada seyr ve temâşâ iden siyahından (İzidor Çovaneşterin)? Mağarayı şöyle tasvîr iylemiştir:

“Bu mağaranın husûsân medhali yakınında arz itdiği manzaraya mu‘âdil bir manzara bulunamaz. Buralarını tenvîr iden ziyâyı hafif şâyân-ı temâşâ bir levhâ göstermekdedir ki derûnunda meş‘alelerin ziyasıyla hâsıl olan manzara pek mahdûddur. Mağaranın fethasına yakın mahal-i

arzen 90 metre olub dâhile doğru ilerüledikçe küçülürse de bu

küçülme his olunmaz derecededir. İşte buralarda kayanın irtifa'ı hemân arzına mesâvi gider. Mağara derûnunda 10 kilometre kadar mesâfe kat' itdiğimiz halde nihâyetine varamadık. İhtiyaten beraber aldığımız sicimleri görerek ferhayı tekrar bulabildik. Mağaranın medhalinde 28 santigrad derecesi gösteren termometre en nihâyet vâsıl olduğumuz yerde 33 dereceye çıktı ki burada geçirdiğimiz zamân dört sâ'at bâliğ oldı”.

İhyaren (Kakaho Amilpa) mağaralarının daha derin tarafları keşf edilmiştir ki bunlar arasında (Karlo Paçako) mağaracığı şâyân-ı temâşâdır.

-Mâb'adı var-

[S.42] Ta'rifât-ı Seyyid Tercümesi

Yigirmi sekizinci nüshamızdan mâb'ad

Tevâman? (ikizler) - Bir karından tevellüd iden vülâdları arasında altı aydan az bir fâsıla-i zamân bulunan iki çocuktur.

Tevâtür - Yalan bir şey üzerine ittifâkları tasavvur olunamayan bir kavm ve cemâ'atin rivâyetiyle sâbit olan haberdir.

Tevâbi' - Arapça başkalarına tâbş' olan ve (te'kîd), (sıfat), (bedel), (atf-ı beyân), ve (atf-ı bi'l-harf)dan ibâret beş kısım gelmedir.

Tevâbi' - Bir cihetden kendine sebkât idenin a'râbiyle ma'rib olan her ikincidir.

Teveddüd - Esbâb-ı mevcûbesi vâsıtasıyla akrânın ve de ve muhâlasatını? talebdir ki esbâb-ı mevedded pek çokdur.

Tevriyet - Mütেকellimim kelâmını mefhum zâhiriyesine muhâlefet bir mû'ide murâd itmek üzere irâd itmesidir.

Meselâ ileri gelenlerinden birisi vefât iden bir kabileye harbde (mât-ı imâm kim) [imâmınız oldu] dinilmesi gibi.

Tevlît - Satun alınan mâlî fi'âtı asliyesiyle ya'ni bir şey kâr itmeyerek satmaktır.

Tehevvür - Kuvve-i gazabın bir hay'atıdır ki husûlî anda kalkışılması lâzım olmayan şeylere kalkışılır. Kuvveti za'if olan müselleminin ziyâde olan kiffârla gavgaya kalkışması gibi.

Tevehhüm - Mahsûsâta mûte'allik ma'nâyı cüz'iiyenin idrâkıdır.

Teyemmüm - Lugatta mutlak (kasd) ve istilâh-ı şer'iden temiz toprağı sıfat-ı mahsûsa ile izâle-i hads için isti'mâldır.

Bâb-ı ilşâ?

Serm - (fi'ilin)den (f) ile (n)yi hazfla bâkî kalan (avl)i (fi'il)e tahvîl itmekdir ki bu halde (eserim) ismini alır.

Sikâ - Akvâl ve if'âlden hâ'iz i'timâd olandır.

Selm - (fu'ulün)en (f)yi hazfle bâkî kalan (avlin)i (fu'ulün)e nakl itmekdir ki bu hâlde (eslem) ismini alır.

Selâsi - Mâzî sığası üç harf-i asliyeden teşkil idendir.

Senâ'ileşi (bir şey'in medh ve senâsı) - şey'in ta'zimini iş'âr iden fa'ildir.

Sevab - Cenâb-ı Hakkın rahmet ve mağfiretine ve Resul-i Ekrem Sallallahü Aleyh-i ve's-selâmın şefâ'atine müstehak iden şey ve ba'zı akvâle göre tab'i mülâyim olan şey'in i'tâsıdır.

Bâbü'l-ceym?

Cârî mine'l-mâh (akarsu) - bir saman çöpünü gören sudur.

Câmi'u'l-kelim - Lafzı ez-ma'nâsı çok olan sözdür. (haftı'l-cennete bi'l-mekâre ve haffe'l-nâr bi'l-şehvât....) ve hayru'l-umûr evsatihâ?) hadis-i şeriflerine olduğu gibi.

Cübn (korkaklık) - Kuvve-i gazabiye'nin bir hay'atıdır ki husûlî anında çekilmesi lâzım ve gayr-i lâzım her şeyden ürkülür.

Ceberut - (ab-ı tâlebi'l-mükeyye)ye göre âlim-i azimet ya'î esmâ'i ve sıfâtü'l-hiyye âlimidir. Ekser ulemâyâ göre (âlim usta)dır.

Cehd - Nefî mâzî için oluna (lam) edâtı dâhil olandır ki mâzide terk fa'ili ihbardan ibâret olub nefî bundan a'madır. Ba'zılarına göre ma'nen nefî mâzî ve zıddı mâzî için mevzû' ve üzerine (lam) dâhil olan fa'il mazâr'a'dır.

[S.43] Cedd-i sahîh - Vefât iden şahısla akrabalığında vâlide dâhil olunmayandır. Pederin pederi ve daha yukarı ecdâdın her biri gibi

Cedd-i fâsid - Cedd-i sahihin hilâfıdır. Pederin validesinin pederi ve daha yukarı ecdâdın her biri.

Cedde-i sahîhhe - Vefât iden şahısla akrabalığında cedd-i fâsid dâhil olmayandır. Validenin vâlidesi veya pederin vâlidesi ve daha yukarı ceddelerin her biri gibi.

Cedde-i fâsise - Cedde-i sahîhenin hilâfıdır. Validenin pederinin vâlidesi ve daha yukarı ceddelerin her biri gibi.

Cedd - (hezl)in zıddı olub lafzından ma'nâ-yı hakîki veya mecâzisi murâd olunmaktır.

Cedel - (meşhûrât) ve (müsellemât)dan müretteb kıyâsıdır ki bundan garaz-ı hasmın elzemi ve mukaddemât bir hânî idrâk idemeyenlerin iskât ve ifhâmıdır.

Cedel - Tashîh-i kelâm kasdıyla kulunı bir hacet veya şübhe ifsâd iden hasmını def' itmektir ki bunda hakîkatte husûmetdir.

Cidâl - Müzâhibin izhâr ve takririne müte'allik mübâhasadır.

Ceres - Bir darb-ı kahırla kalbe vârid olan hitâb ... icmâlidir. Buna mebnidir ki beni zîşân-ı vahiy salsale-i cerse (ya'ni çingirakın sesine) teşbih itmiş (ceres)in eşedd-i vahiy olduğunu ve gümüz-ı icmâlin ve hafâyasından ahkâmın keşf ve tafsîli pek güç bulunduğunu beyân buyurmuşlardır.

Cerh-i mücerred - Şahidin fâsık bulunması ve fakat cezâyâ müstehak olmamasıdır. Şâhidlerin şurb-ı hamr, katl-i nüfus, rüşvet veya madde'inin mâcûrî olmaları gibi.

Cüz'i - Bir şey'i tegrkîb iden parçalarıdır. Ulemâ-yı arûza göre şa'irin takti' olduğu parçalardır.

Cüz'-i lâ-yeteceza - Müzehheb mütekellimine göre ne haricen ve ne vahimen ve ne de farz-ı aklı ile inkisâmı kabul itmeyen ve kendi gibiler bir birine inzimamıyla icsâm-ı teşkil iden cevherdir.

Cüz’-i hakîk - Tasviri vukû’ı şirketi men’ idendir, (zeyd) gibi. Bunun cüz’-i tesmiyesi külliyye tesbitledir. Külli ise cüz’-i cüz’iyyedir ki b halde cüz’-i mensûb ve cer’-i mensûb olan cüz’idir ve (külli-i hakîki) buna mukâbildir.

Cüz’-i izâf - Umman-ı tahtında buunan her ehassdan ibâretidir. Hayvana nisbetle insan gibi. Cüz’-i tesmiyesine sebep dahi başka bir şey’i tesbitle cüz’i olmasıdır. (Küll-i izâfı) buna mukâbil olub şey’in a‘midir?. (cüz’-i izâfı) cüz’-i hakîkîden a‘ma olub bir şey’in cüz’i ise başkasıyla bi’l-ittihâs anı teşkil ider. Hayvanın (zeyd)in cüz’i olması ve zeydin hayvanla başkasından merkeb ve nâtık bulunması gibi. Bu takdirde zeyd (külli) ve hayvan (cüz’i) olub hayvan zeyde nisbet idilse hayvan (külli) ve zeyd hayvana nisbet olunsa zeyd (cüz’i) olur.

Cüz’i - Aştırından iki cüz’i hazfıdır. Darb ve urûdun hızfı gibi ki bu halde (mecrû) nâmıyla yâdd idilür.

Cisim - İb’âdı saliseyi hâ’id cevher ve yâhûd cevherden teşkil iden mürekkebdir.

Cism-i ta‘limi - Tulâ’i arzen ve umken kâbil-i inkısâm ve nihâyeti satıh olan cisimdir. Cism-i tabî’nin nihâyeti olub (cism-i ta‘lîmi) tesmiyesine sebep-i ulûm ta‘lîmiye ya‘ni ta‘lîm-i riyâzete mensûb (kem-i mutassal) ve (kem-i tafsil)den bâhis ulûm-ı riyâzında bundan bahs olunmasıdır ki çocuklarca idrâki kolay olmak hasebiyle ta‘limlerine bunlardan bedâ’i idilir idi.

Cesed - Hayâl-i munfasılın tasrifîyle temsil ve yâ (cin) gibi cism-i nârı ve yâhûd ervâh-ı melâ’ike ve insaniye gibi cism-i nûrî hay’tında kuvve-i zâtiyyeler hal’-i ulyâsı iktidârını hâ’iz ve habsi biraz haddin azâde bir sûretde zâhir olan ervâhın kâffesidir.

Mâb’adı var

Nüzhet

Telli Turna

Turna kuşlarının cinsi keşirdir. Telli Turna'nın tügleri kül rengini andırır boz renkte gagası ve boynı ve bacakları ince ve uzun, uzun parmakları hâvî olan ayakları sivri turnaklarıyla müsella olub başının üzeri boynunun arkasına doğru gider müteharrik kalemlerden bir nev'-i sorgûc ile müzeyyendir.

Bu kuşlar sulak yerlerde, nehâr kenarlarında ta'yîş ider. Her ne kadar balık avlamakla meşgûl olur ise de suda yaşayan diğer kuşlar gibi şikârını ta'kîb itmezler ve suyun dibinde anı yakalamak için aslâ suya dalmazlar. Sahile yakın ve derinliği az suların içine girerek ve karlı ve sabırlı bir tur gayri müteharrik oldukları hâlde durub küçük bir balığın, bir kurbağanın yanlarından geçmesini beklerler ve derhâl boyunlarını eğerek şikârlarını sür'atli bir sûretde gagalarıyla yakalarlar. Telli turnalar havâya yüksek kalkarak fevka'l-âde bir sur'atle uçarlar. İlkbaharda sürüler ile tecemmu' iderek su kenarlarından vâki' bir tâkım küçük ormanların tenhâ mahallerine girift dallardan müteşekkil âdî yuvalarını inşâ iderler. Yavruları yumurtadan çıktıkları vakit babalarıyla anları beslemek için bir tâkım küçük balıklar toplayub götürürler, tuna yavruları uçmaya başladıkları zamân yuvadan çıkub balık avıyla kendileri meşgûl olurlar. Telli Turna'lar seyr ve seyâhat iden kuşlardan olduklarından ağustos da memâlikimizi terk ile ilkbaharda tekrâr avdet iderler. Tüglerinin kar gibi beyaz olması cihetiyle beyaz turna ta'bîr olunur bir nev'-i turna daha vardır. Ebû'l-hazîn ve ebû-makûk denilen balıkçılar iler Mısır turnası da Telli Turna nev'-inde aynı tabî'atda güzel kuşlardır.

Ali Nazima

[S.45] Avusturalyalılar

Kerre'-i arzın beşinci kıt'ası ad olunan okyanusyanın ekseriya cezâ'ir muhîtin en cesimi olan Avusturalya Adası'na nisbetle Avusturalya kıt'ası nâmıyla yâd olduğu ma'lûmdur. Avusturalya'nın dâhilinde bulunub Viktorya Çölü nâmıyla haritalarda gösterilen mahall hakkında şimdiye kadar mefkûd olan tafsîlât-ı lâzimeyi istihsâl itmek üzere bir hey'et teftişinin devr ve seyâhat itdiğini ve bu hey'et tarafından şimdiye kadar kuru bir çölden ibâret zan olunan mahallerin ağaçlık ve ormanlık olub sekene-i kadîme ile de meskûn bulunduğu müşâhede idildiğini yazmış idik⁸⁶.

Bu keşfiyât-ı cedîde münâsebetiyle Avusturalya Adası ve sekene-i kadîmesinin resmlerini derç itmeği münâsib gördük:

Avusturalya cezire-i kebîresi İngiltere Devleti'nin taht-ı idâresinde bulunan 763 milyon hektâr ittisâ'ındadır. İbtidâ Asya kıt'asında mutassal iken tahvilât ve harekât-ı arzın sebebiyle araya deniz hücum iderek Avusturalya'yı Asya'dan ayırmış ve ara yerde bir tâkım küçük ve büyük cezâ'ir müctemi' husûle getirmiş olması ilmu'l-arz ulemâsı muhtemel ad itmekdedirler.

Avusturalya'nın en münbet mahali Hind Denizi ciheti olub Avusturalya kıt'asında küçük limânlar bulunmağla beraber büyük körfezler ve nehirler mefkûddur. Mer'âları güzeldir bazı ma'dene tesâdüf olunur. Avusturalya ceziresi nisf-ı kerre'-i cenûbiyede bulunduğu içün mevâsiminin bizim mevâsimimize nazaran ma'kûs olacağı âşikârdır. Harâreti pek mütebeddildir. Avusturalya'nın cenûb ve garb-ı cenûbı cihetlerinde neşv ü nemâ bulunan ba'zı nebâtât bi'l-hassa şâyân-ı dikkatdir. İzân-ı cümle tıbda yaprakları ve kökü müste'mil olan ve kerre'-i arzın üzerindeki ağaçların en yükseği bulunan okaliptus (istima ağacı) Avusturalya'da kesretle tesâdüf olunur. Hatta bu ağaçlardan 1500 metre irtifâ' kadar vâsıl olanları nâdiren müşâhede olunmuşdur. Bu hesâbca Mısır-ı harem? Kebiriyenin zirvesi ve Eyfel kulesinin ol irtifâ'ı ile şöhrat alan Roma'da kâ'in ... kalesi bu ağacın yaprakları altında kalacaktır.

Avusturalya'da bulunan hayvânâta gelince bu kıt'ada en ziyâde tesâdüf olunan kangurulardır. Tüyleri gâyet güzel ve dil-nişîn muhtelif el-cins tüyûrda Avusturalya'ya mahsûs gibidir.

Avusturalya'nın sekene-i asliyesi (resmi 40'ıncı sahifede) ırk-ı asûde mensûb olub birkaç kabileye münkasımdır.

Bu zencilerin en uzun boyluları bizim orta boylu adamlara ancak mu'âdil olabilir. Çırıl çıplak denecek bir halde gezerler. Karınları şişkin olduğu gibi dudakları ve hatta çene kemikleri ilerüye

⁸⁶ Ma'ârifin 24'üncü nüshası – 37'inci sahifesi.

duğru çıkıktır. Saçları siyah ve kıvrırcık olub cümcümelerini mu‘âyene iden ba‘zı erbâb-ı fenni zekâvetden pek nasibleri olmadığını söylüyorlar. Bulundukları sefâlet hâlinde bunu isbât ider.

Bu zenciler İngilizler adada yerleşdirdikleri zamân pek ziyâde korkmuşlardı alân sayd ile sersâriyâne yaşamakta ve ara sıra kurd-böcek, bulabildikleri şey’, hatta tefessüha başlayan leşleri bile ekl iderler. Avusturalya zencileri yavaş yavaş azalmaktalar. İlerüde bu cinsin kemâlen yetmesi de muhtemeldir. Açlık, sefâlet vahşet hayatlarını taksîr idiyor. El-hâletü’l-hazihi bu zencilerin adedi 50 bin’den ziyâde tahmîn olunmuyor.

Avusturalya ibtidâ Portekizler tarafından 1601 sene-i milâdiyesinde keşf olunmuştur. Sonra Hollandalılar keşfiyât icrâ iderek burasını (Yeni Hollanda) tevsîm iylemişler idi. Kapûdân ... 1770 târîhinde ki seyâhat-i meşhûresinden sonra İngilizler Avusturalya’da müs’temire te’sîr itmişlerdir. Fakat kimse muhâceratarağbet itmediğinden bir müddet Avusturalya terkinden mahrûm kalmıştır.

Burada gâyet zengin altun ma‘denlerinin keşfi üzerine şâyân-ı hayret bir sru‘atle terki kesb itmiş ve Avrupa’nın her tarafından cezireye muhâcirler gelerek tavin iylemişlerdir. Bu sâyede cesîm ve muntazam şehirler meydana gelmiştir. Meselâ tekmîl Avusturalya’nın makarrı olan “sidnayı”) terki ma‘ârifce ve intizamca Avrupa şehirlerinden dûn bir mertebe değildir.

Şimdi cezirenin tekmîl-i nüfûsı 2 milyon.

[S.46] Şu’inât-ı Fenniyye ve Medeniye Ma‘lûmât-ı Mütenevvi‘a

Bahr-i Muhît Atlasının Cereyânları

Monako bir nesnin bir müddetden beri “ayrondol” silinesiyle bahr-i muhît atlasının akındılarını tadrîk ile iştigâl iylediğı ma‘lûmdur. ... tecârib ve tadrîkkâtını ikmâl iderek akındıların bir haritasını tanzîme muvaffak olmuştur.

Avrupa ile Amerika beyninde bahr-i muhît atlasının nukât-ı muhtelifesinde cereyânı ta’yîne medâr olmak üzere atdığı 1675 secâdan? 226’sı karaya düşerek bunlar düşdüğü memleketlerin vâli ve hükûmetleri ma‘rifetiyle keşiflerini ve zamân-ı vürûdlarını mübeyyen evrâk-ı resmiyye ile beraber ... i‘âde olunmuştur.

Bu secâların nokta’i’l-kasile? Karaya düşdükleri nokta ve bahr-i muhît atlası satığında kat’ itdikleri mesâfe bir harita üzerinde işâret ve sarf itdikleri zamân hesâb idilerek ve tadrîkkât-ı amîke icrâ olunarak bahr-i muhît atlasını ceryânları anlaşılmış ve merkezi Asur adalarının garbında bulunmak ve sularının ceryânı soldan sağa olmak üzere gâyet geniş bir girdâb teşkil

itdiği bir dereceye kadar sâbit olmuşdur. Bu girdâbdan atılan sular İrlanda, İskoçya ve Norveç sahillerine kadar Avrupa'yı şimâliye doğru bir ceryân hâsıl itmekdedir.

Bu girdâbın sularının gayri muntazam devre yapması bir hortuma mişâbih zan olunuyor. Bu civara atılan secâlar Asur adalarına ve yâ mevâki'-i sâ'ireye kendilerinden evvel atılanlardan pek çok sonra geldikleri de bu zannı te'yîd idiyor.

... bu tecrübelerinden ceryânların sür'atini ta'yîn-i muvaffak olmuş ve secâların kat' itdikleri mesâfe ve saf iyledikleri zamân hesâbla ceryânların sur'atı hakkında netâyic-i âtiyyeyi istihsâl idüb bir cedvelde tertîb iylemiştir.

Asur ile İrlanda ve Norveç arasında 24 sâ'atde 5 mîl 18 Kanarya adalarından Antil?, Bahama ve Bermud? Adalarına 10 mîl 11 bir müddedden Asur adalarına müntehî kavsın nısf-ı şarkisinde 6 mîl 42.

Bahr-i muhît atlasındaki girdâb-ı kebîrin nısf-ı garbiyesinde suların sur'at-i ceryânı en ziyâde olduğunu müstebân oluyor. Bu sur'atde alize rüzgârlarının te'sîrine hatt-ı istivâ akıntısına ve mıntika-i hârada tebarruhâtın ziyâdeleri ki ceryânı teshîl itmesine atıf idiliyor.

Pamuk Taşından Porselen

Hayvan-ı nebâtı ve ma'deni umûmen mevâdu'l-yafiiyye? İçinde elyaf en küçük olan pamuk taşıdır. Eger tos halinde ifrâğ olunan pamuk taşı bilâ-hare terkîb ve imtizâc itdirilirse müsâmeni gâyet sayk? bir mâdde elde idilebileceği âşikârdır. Pamuk taşının terkîbi silîlite-i mağzı killisiden ibâret olduğu için su ile karışdırılması kolayca bir hamîr hâsıl idüb bu da pişirilse sert ve bununla beraber mesâmeleti bir cisim meydâna gelmekdedir.

İşte bu usûl ile mösyö Garos tarafından istihsâl olunan pamuk taşı porseleni mikrobların mürûruna müsâ'ade itmeyeceğinden mâ'iyâtın süzülmesi için pek büyük kâ'idesi görüleceği vesâ'ir porselen süzgeçlere tercih olunacağı me'mûldur.

Kutb-ı Cenûbide Keşfiyât

Baron ... tarafından kutb-ı cenûbiyede icrâ-yı seyâhat ve keşfiyât için bir hey'et tertîb olunmakda idi. Bu hey'etin mesârifine mukâbil olmak üzere Avusturalyalılar tarafından cem' olunacak i'âne-i nakdiyyenin cem'î sekeneye uğradığından kutb-ı cenûbi seyâhatinin de tertibâtın muvaffakîyetinden kat'a ümîd itmemekdedir. Bu seyâhatin icrâsı fecr-i kutbı tadrîkâtından ma'lûmât-ı müfide intizâr iden erbâb-ı fenni ne kadar memnûn idecek ise adem-i muvaffakîyetde o kadar mahzûn iyleyecektir.

Doktor Yonker?

Afrika’da icrâ itdiği seyâhât ve keşfiyât-ı müte‘addide ve bi’l-hassa Afrika’nın vasat-ı cihetleri hakkında tadrîkât ve tatbi‘ât-ı fenniyye ve mütâlâ‘ât-ı mahsûsayı hâvî neşr itdiği kıymetdâr eser ile kesb-i temyîz iden Doktor Yonker? 1840 târîhinde Moskova’da tevellüd iden Almanya’da ve Petersburg’da ulûm-ı tabiyyeyi tahsil itmiş ve 1874 târîhinde Afrika seyâhatine başlayarak Tunus’da ve Mısır’da bulunmuş ve Natron ve Fiume? gönüllülerini bahr-i ahmer sevâhilinde gezerek sevâkin ve Hartum’a kadar gitmiştir.

1878’de Sudan’da keşfiyât-ı icrâ itdiği gibi 1880’de Hartum civârında tadrîkât-ı mühimmede bulunmuştur. Bir müddet daha vasatı Afrika’da seyâhatden sonra Avrupa’ya avdet idüb vaktini “Afrika’da seyâhat” nâmıyla Almanca Viyana’da neşre başladığı gâyet mufassal ve mükkem bir eserin itmâmına hasır itmiş idi. Ziyâ’ı ve eserinin nâ-tamam kalması Avrupa coğrafya cem‘iyyetlerince mûcib-i te’essüf olmuştur.

... Selefleri

Fransa evrâk-ı fenniyyesi hesâb-ı zihnide zekâ-yı hârik al‘âdesiyle şöhreti alan sâk ... tevsîk ve ta‘rîf-i ahvâliyye alanı iştigâl itmekdedir. Avrupa’da halleri üzerine vakte ve umliyanê muhtâc olan mesâ’il hesâbiyyeyi zihnen hal idenlerin birincisi (inodı)? değildir. Bundan evvel 1840 târîhinde Henry Mondo? isminde [S.47] bir delikanlı yine Fransa encümen-i fûnnûna takdîm olunmuş idi. Mondo’da? inodı gibi bir çoban idi. Bu da sürülerini ra’i iderken çâkıl taşlarıyla hesâb yaparmış. Ve arkamdan bî-haber itmiş. Henry Mondo’nun hesâbda zekâsı bir mu‘allimin nazar-ı dikkatini celb olarak bunu parsa getirmiş ... fennûn takdîm iylemiştir. Riyâ-zı meşhûr kuşunun Mondo hakkında tanzîm itdiği bir makâlede Mondo’nun hesâb-ı zihnideki zekâsı kemâl-i istiğrâba takdîr olunuyor.

Mondo’nun evvel (...) isminde on iki yaşında birçok mesâ’i riyâziyyeyi suhûlet ve sür‘atle zihnen hal itmekte şöhret almış idi.

Geçen asr-ı milâdîsi evâsıtına doğru (...) isminde bir İngiliz en uzun ve karışık fâ’iz hesâblarını pek aziz-mânde zihnen hesâb itmekle şöhret kazanmış idi.

Inodı? ile silislerin bir mertebede doğru büyükleri ya’ni cümlesinin fakir köylü çoban oldukları ve hesâb zihni ile sarf-ı isti‘dâd fitri sâ’ikası olarak kuyularda bayırlarda iştigâle başladıkları şâyân-ı dikkatdir.

Hindistan’da Pondiçeri Şehri

(Resmi geçen nüshada. Sahife 24)

Hindistan'ın Koromandel Sahilinde ve Bengala Körfezine Nazo? meşhûr şehirlerden biri de Pondiçeri şehridir.

Fransa'nın taht-ı idâresinde bulunan bu şehre ... ma'mâriyesi üzere inşâ olunmuş olan ba'zı ma'âbed ve güzel ağaçlarla muhât birkaç meydân şehre ziynet virmekdedir. Nüfûsı 40.000 râddesinde olub hind-i keteni? nâmıyla şehrimiz erbâb-ı serveti meyânında i'tibâr kazanan nâzik ipek kumaşlar şehrin başluca ihracatındandır.

Pondiçeri Fransa Devleti'nin taht-ı idâresinde olub şehrin mebni olduğu mahall ile nevâhisi 28.000 hektâr ittisâ'ındadır.

Musavvir Yeni Osmanlı Takvimi

Üç seneden beri Cemil Beg Efendi tarafından tertîb olunan Osmanlı takvimi bu sene de emsaline fâ'ik bir sûretde tab' ve tertîb olunduğı gibi dersa'âdetin ebniye-i meşhûra ve eser-i atıkasından birkaç resmi ve molla hattât-ı kaydiye için ayrıca sehâ'if-i hâvî olmakla bareber eyyâm ve leyâlî-i mübâreke, husûf, kesûf, ba'zı vukû'ât-ı târîhiye, esâmi-i hükümdâran ile tevellüd vukû'udları, sâ'atlerin tahvili, barometreler, sadâ ile ta'yîn-i mesâfei a'lâ'im-i semâdan tebdil-i havânın istidlâli, mikyâsât-ı cedîde, ve atıka ve tevâric-i müsta'mele, meskûkât-ı Osmaniye ve ecnebiye hakkında ma'lûmât-ı müfideyi vesâ'ir pek çok mebâhis-i fenniyyeyi muhtevidir. Kâri'in-i kirâma hassaten tavsiye ideriz.

İcrâsı 100 para mücellidi 3 buçuk ilâ cildlisi 5 guruşdur. Merkez tevzî' kasbâr-ı kitâbhâne ve matba'asıdır.

Hülâsa-i Coğrafya-yı Osmani

Coğrafya fenninde âsâr-ı münteşiresiyle ehliyet ve liyâkati isbât iden ve kütübhâne-i milliyemize hidmet-i meskûrede bulunan refa'atlü Ali Cevad Beg Efendi hülâsa-i coğrafya-yı Osmani nâmıyla memleke-i şahânenin ahvâl-i tabi'iyeye ve siyâsiyesinde bâhis eserinin nâtuli kısmını da neşr itmiştir. Coğrafyayı Osmani tahsîli ile mütevaggil mekâtib-i şâkirdânı için ne derece bâ'is istifâde ise memâlik-i Osmaniye hakkında zübdet-i ma'lûmat almak isteyenler için de o kadar şâyân-ı tavsîyedir. Birinci kısmı 100 para ve neşr olunan bu kısım 5 guruşdur.

Nebâtad ve Eglenceleri

Tavanda Yürüyen Cânâz

Amerika'nın ba'zı şehirlerinde ki ... mûcib-i hayret bir cânâzlık yapılıyor bu da oyuncının başı aşağı tavanda yürümesinden ibâretdir. Cânâzın bu sûretde başı aşağı yürüebilmesi tanzîk havânın tatbîkât-ı mûte'addidesinden biridir. Oyuncının yürüdüğü tavan yâhûd tahta 8 merte tûlunda olub gâyte mücellâ ve düzdür. Oyuncının ayağında birer müdevver kavûçuk çârık vardır. Bu çârıklar 11 santimetre katrında ve 15 santimetre sahnede olub ikinci şekilde⁸⁷

Ahvâl-i Hevâya

Tahte'l-sıfır derecât bir nâkıs (-) ile gösterilmiştir.

İşâret: kar = ka yağmur = ya

⁸⁷ Metnin devamı 48. Sayfada yer almaktadır.

Derece-i Harâret

Esâmi-i bûldân	Şubat 18	Şubat 19	Şubat 20	Şubat 21	Şubat 22	Şubat 23	Şubat 24
Dersa'âdet	6	3	6	11	9	4	8
Trabzon	6 12	Ya 8	12 7	6 9	5 15	8 13	9 7
İzmir	14	Ya 14			13		6
Selanik	Ya 15		16	16	16		16
Beyrut	11	15	14	12	13	14	19
Bağdad	13	16		18	19		20
Basra	9		9	10	9		
Haleb		16	14	12	16	14	13
Sakız	Ya 1	Ya 3	Ka 2	2	Ka 5	Ka 4	9
Sofya	1	Ka 3	2	3	Ya 6	3	Ka 3
Sığa?	Ya 1	1	2	7	4		6
Paris	3	Ka 3	Ka 8	9	Ka 6	9	8
Viyana	14	12	25	27	Ka 18	16	Ka 18
Petersburg	5	8	13	11	10	11	19
Moskova	13	26	17	18	10	16	19
...	Ya 4	Ka 2	Ka 5	3	Ya 2	Ka 3	3
Odesa	11	Ya 11		9	13	Ya 8	Ya 9
Etna	7	Ya 8	1	3	3	2	3
...							

Bir Haftalık Takvim

		1039 sene-i hicriyye 1892 milâd									
Eyyam	Aylar			Rûz-ı kasım	Evkât						
	Şa'bân	Şubat Rumi	Mart Frengi		Tulû'-ı sems	Zahir	Asr-ı evvel	i'sâ Des	İmsâk Des	Alafran ga sâ'at Des	ta'dîl Sâd
Pençsenbe	11	27	11	125	12,9	6,1 3	9,30	1,3 0	1,30	6,7	00
Cum'a	12	28	12	126	6	12	30	30	27	8	9,42
Cum'aertesi	13	29	13	127	2	10	29	31	24	9	40
Pazar	14	0	14	128	12,00	9	39	31	21	10	23
Pazartesi	15	2	15	129	11,58	7	28	31	18	10	07
Salı	16	3	16	130	55	8	28	31	15	13	8,50
Çarşenbih	17	4	17	131	54	5	27	31	13	14	32

[S.48] İrâ'e olunan maktû'undan da anlaşılacağı üzere mak'udur.

Çârığın merkezinde nihâyeti arizâne olarak delinmiş birer ki mevcûd olub bu rekba? tabanına koyunca merbût ve ayni vechle arizânı delinmiş bir zerfek derûnuna gider. Bu nekba? İle zerfek arizânı deliklerinden bir demir çubuk geçirilmiştir. Bu da mahûrî teşkîl ider. Bu vâsıta ile fotin ile çârık arasında mufassallı bir fasıl-ı müşterek teşkîl olunmuş olur. Zarif topuk irtifâ'ındadır. Ve ayağa muhkemce merbûtdur. İşte bu tertibât tavana ayakdan asılmak için kafidir.

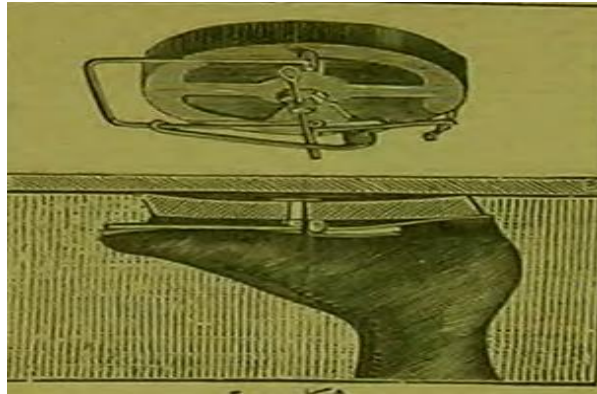
Baş parmağın altına kadar giden şu

şekilde bir demir çubuk daha vardır. Bunun iki üçi kavçuk çârığın demir kısmı üzerine rabt olunmuştur.

Bu demir çubuk tertîb olunan bir yay vâsıtasıyla zâten çârığın nâzim bulunmağa sâ'î olduğundan ayağın tabanını tazyîk ider. Demir çubuğun bir kısmı arka tarafa tertib olunmuş bir mânola vâsıtasıyla çârığın arkasında ki bir seddâdayı tahrîk ider.

Çârık bir sath-ı müstevî üzerine tatyikle tazyîk olunursa çârığın mak'arlığında bullunan hevâ – seddâdanın içeriden dışarıya açılacak vechle tertîb olunmasından nâşî – çıkar ve çârıkla tavan arasında muhkem bir kuvve-i iltisâka hâsıl olur.

Kuvve-i iltisâkiyenin husûlünden sonra şeklinde çubuk üzerine tazyîk idilerek seddâda açılarak bu hâlde bu şılga hevâ dâhil olarak kuvve-i iltisâkiye kalmaz. Tavanda yürüyen cânbâzın ma'rifeti çârıkları mücellâ sır-tah eyuca tatyîk

itmek ve bir ayağını kaldırmak için çarığın altına hevânın duhûluna müsâ‘de iylemekden ibâretidir. Yürürken ayağını kaldırub atacağı vakte dediğinin hevâsı matlak alınmış olmalı ki oyuncu düşmesun. Bu vaz‘iyyetin kuvve-i tahmilesini hesâb kolaydır.

Çarık 4,5 pos katrında (11 santimetre) olduğundan sathı 16 pos mer‘i ider bu sath üzerine tazyîk iden hevâ 108 kilogram olduğundan ve anın taklîdi ise 57 kilogramı tecâvüz itdiğinden altında biraz kusûr olsa bile bu fark tazmîn ider.

Bununla beraber çarığın tertîbâtı pek mükemmel olmadığından oyuncunun düşdüğü vak‘adır. Fakat düşerken seyircileri tevhiş itmemeğe ve umûd-ı fakriyyesini kayırmamağa dikkat itmelidir. Oyuncunun ara sıra düşmesi muvaffakiyetsizliğine sebebiyet virdiğinden başka ahâlinin heycânını da‘vet iderek muvaffakiyetini te‘mîn iyeler.

Muhteviyât: Fen‘de Edebiyât – Hayâlet – Amerika‘nın Kristof Kolomb‘dan Evvel Keşfi – Hayvânâtıdan Eser-i Zekâ ve Temeddün – Kezâzın Masl-ı Dem İle Tedâvisi - Tabi‘-i Mağaralar (iki resmi var) - Ta‘rifât-ı Seyyid Tercümesi – (Târîh-i Tabî‘) Telli Turna – Avusturalyalılar (Resmi var) Şu‘inât-ı Fenniyye ve Medeniye Ma‘lûmât-ı Mütenevvi‘a – Yeni Kitaplar – Bir Haftalık Takvim ve Ahvâl-i Hevâya – (Nebâtat ve Eğlenceleri) Tavanda Yürüyen Cân bâz.

Müdir-i mes‘ul: Matba‘a ve kitâbhâne sâhibi Kasbar

Sâhib-i imtiyâz: Ahmed Naci

[S.49] Rûz-ı vilâdet ... hümâyûnda neşr olunan nüsha-i mahsusa

2.5. İKİNCİ CİLD – NUMERO 30, 12 ŞA‘BÂN 1309 MA‘ÂRİF

Müdür-i mes’ûl Kasbar.

İdârehânesi: Bâb-ı ‘Âli caddesinde Kasbar matbâ’a ve kitabhânesidir. Cerideye müte‘allik husûsât için müdire mürâca‘at olunur.

[Nüshâsı 20 para]

Abone bedeli

Bir seneliği posta ücretiyle beraber 30 guruşdur. İdârehânedan alınmak üzere 30 ve iyi kağıd üzerine matbû‘ nüshalar için 50 guruşdur.

Rûz-ı vilâdet Hazret-i hilâfet-penâh

Rûz-ı vilâdet hazret-i şehinşâhaniyye tesâdüf iden bu yevm-i makarrı ve bir meserret bütün? Kalub Osmaniyât için bir ... ma‘âdinde altı yüz senelik bir millet ma‘azıma-i? İslâmiyenin bir devlet celîle-i Osmaniyenin yeni bir devr-i terkisi? Cûlûs-ı meyâmin.

[S.50] Me’nûs Hazret-i Tâcdârî ile ibtidâ iylediği gibi, yine o devlet ma‘azıma? yine o devlet-i celîle için eyyâm-ı sa‘âdet ve refâhın ilk ... vilâdet-i Cenâb-ı cihân-bânî ile tenvîr-i uyûn iylemiştir.

Şehinşâh avâtıf-ı kester? halîfe-i ma‘delet-pirûr Sultan Abdülhamid Ham sâni Efendimiz selâtin-i cihana ve hükümdârân-ı izâma bâ‘is fahr u mübâhat olan bir nâdide-i fıtratdır. Fıtrat-ı ulviyet peydâsı küncine-i fezâ‘il olan şehinşâh-ı ma‘delet iktinâhımız işte bu yevm-i ma‘zezden kehvâre-i izz ve iclâlî tenvîr, işte bu leyle-i madrûd, bütün cihân-ı İslamiyeti tesdîd buyurmuşlardır. Bu büyük padişahın ulviyeti ve kudsiyeti ta‘rîf ve tavsîf mümkün değildir.

Osmanlıların – Her dürlü fûnûn ve sanâyi‘ şümûlî olmak üzere – ibtidâ iden terakkiyât-ı harku’l-âdesi velî-ni‘met bî-nimetimiz velî-ni‘met âlîm efendimiz hazretlerinin sâye-i ker-mevâyesinde husûle gelmiştir.

“Medeniyet” gelmesinin murâdını “ma‘rifet” olmasına nazarâ-i ma‘ârif-vâye-i haret-i padişahide bütün miller mütemeddineye gıpta-i bahşâ olan ma‘ârifiniz az bir müddet zarfında bizce ne kadar terkî etdiği bâ‘is-i takrîr ve hayret olmağla beraber şâyân-ı mülâhazadır. Fennûn maktû‘asıyla cihânın mevâsı kemâlâtına gıpta-i bahşâ olan garbın hazâ‘if-i irfânını şeref-i eshâb-ı fazîletinin ağûş-ı irfânına bırakırmekdeki lütuf ve ihsân âle’l-âl cenâb-ı padişahı hâric ez-ta‘dâddır.

Zalâm-ı mâzinin devr-i mechûliyeti içinde nâyâb olmağa başlayan terakkiyât-ı mazîmiz nazar-ı dikkat ve insâfa alındıktan sonra ma‘ârfin bugün hâ‘iz olduğunu terakkiyât-ı hâzıranın ehemmiyet fevka’l-âdesi takrîr olunabilir. Mu‘allimler görülür ki mensûb olduğu fennin gavâmız ve dakâyıkını şâkirdânene tefhîm itmek için mürûr-ı zamâna muhtâc değildir. Âlimler bulunur ki tahsil itdiği ilmin meziyyet-i celîlesini bir uslûb-ı meziyye ile ısbâta mukarrerdir. Muharirler yetişir ki terakkiyât-ı hâzerey muvaffak eserler ile devlet ve milletin en sâdık hâdemeleri olduğunu isâbet iderler. (Mayanis?)de yetişen günberiğ? Nâmında ki muhterî‘ usûl tab‘a reşk? itdirecek tâlebeler pirûru-ı şâyân olur ki tab‘ itdiği bir eserin nefasetine hayrân olmak kâbil olamaz. Bugün velî-ni‘metimiz efendimiz hazretlerinin erbâb-ı ma‘ârifeye karşı lütufa izâle? buyurdıkları inâyât mu‘âllifâyât? Cenâb-ı tevlîd itdiği teşvîk ... olarak – gerek manzûm olsun, gerek mensûr bulunsun – zîver âlim matbû‘ât olan eserler her sâhib-i ma‘arrifin nazar-ı takrîr ve istihsânını celb ideceği bir dereceyi bulmuştur.

Merhamet ve ma‘delet seniyye-i hazret-i hilâfet-penâhinin eser-i bâhire-i celîlesinden olarak te’sîr ve teşkil iden bu nice mekteplerden başka dârü’l-acize ile zirâ‘at ve dilsiz mekteblerinin te’sîsi şehinşân ma‘delet iktinâh efendimizin lisân-ı şükrân ve ... yâd idilecek eltâf-ı şâhânelerinin birer nişâne-i celîlesidir.

Sınûf-ı beriyye ve bahriyemizin kesb-i intizâm ve mükemmeliyyet itmesi dahi evvel şehriyâr ma‘delet-i girdârın sâye-i lütuf ve inâyetinde husûl-ı pezîr olarak bu cihetle mestûr Osmaniye üç i‘lâ-yı şânâ irtifâ itmiştir.

Hâsılı terekkiyâtı asriyemizin muhibbisi ve bi’l-cümle teba‘a-i sâdika-i şâhânenin hâmisî olan şehriyâr ma‘âlî? pirûr efendimiz hazretlerinin du‘âsı vâcib ola dâyi-i hilâfet-penâhlarıyla tezyîn-i lisân müsâdefet iderek vâcibe-i ubudiyeti dîn-i kemâl meserretiyle tekrâr idebiliriz.

[S.51]

Ey Ruz-i Viladet-i Cenab-ı Şehriyar

Ey Ruz-i viladet-i şehinşah

Uluviyetine tebarek Allah

Ey saadet

Ey matluî nir-i meali

Ey sabah-ı münir pür letafet

Ey latif-i pür saadet

Bir niri eyledik ne izhar

Her alemleri itdi ğark-u envar

Her şaalesi mühür-i itiladır

Piraye-i levha-i semadar

Ey leyl-i mukaddes ve münevver

Her ihtirak..... benzer

Bakdıkça şua'ı mühr dine

.....eyledi asman zemine

Envar akıyor minarelerden

Parto yağıyor setarelerden

Toğdı bu şeb ayırdı dehr-i manver

Bir padişah setvede atvar

Tolaşdır adaletiyle alem

Faruk ile madaletde tevaim

Yok misali cihanda

Tarih buna şahadet iyler

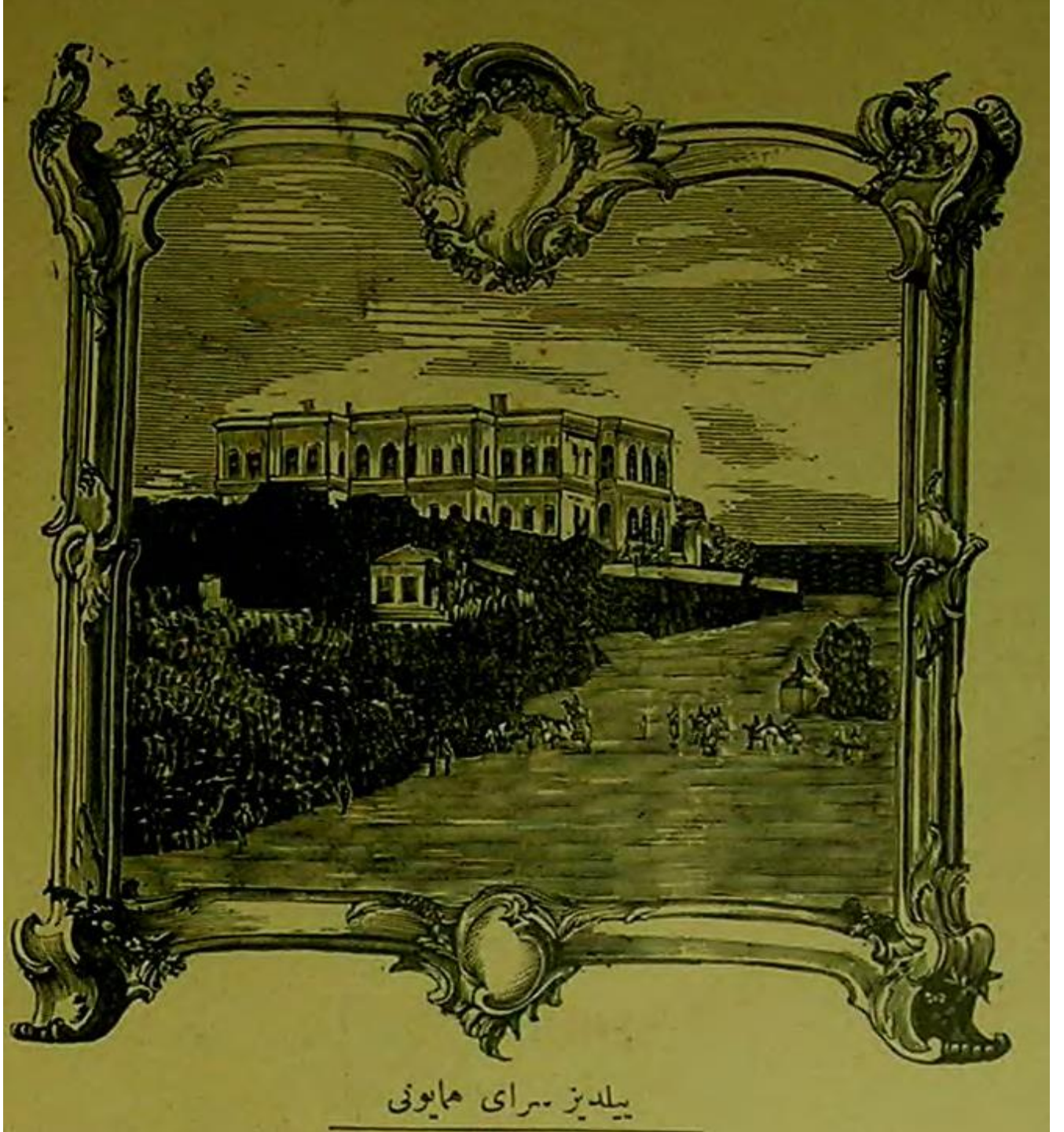
Uluviyetine yeter bu isbat

Maksudi teceddüd kemalat
Cu ile ihtışami her an
Hurşid cihana şelale ifşan
Sultan Hamid Han Ğazi
Serverlerin oldi serfirazi
Hurşid hilafet mukaddes
Takdise gelir evzati herkes
Eser-i nübiviyede adilane
Gösterdi adaletini cihana
Afak iden bu rütbe revşan
Bir barakadır zeka ve tenden
Derununda maarif oldi ali
Günden güne eyledi teali
Mektebler acildi pek mükemmel
Fikr ile ne böylemiydi evvel?
Ey padişah adalet-i ifraz
Bir milleti latifin itdi ihya
Manında iftab-ı ruhşan
Her köşeyi eyledik derhşan

[S.52]

O.....hiç ğayet olmaz
Uluviyetine nihayet olmaz
Bir bülbül ider celali...
Her nağmesi başlar itilaya

İhlas ile başlayım duaya
Eyler o duayı paki ezber
Amin dimeğe koşar melekler
Sultan Hamid kamuranın

(Yıldız Sarayı Hümayuni)

Kıl gönlünü pir-u server ve handan

İkbalini daima derahşan

Her saniye her zaman ve her dem

Dinsun ona padişah-ı alem

Mehmed Celal

(Hamidiye Camiî nur-u lamimi)

[S.53]

Arz-ı Şükran

Şayeste-i takdisisin ey ruz-i derahşan
Ey ayd-ı saadet yakışan sabahki unvan
Bir lamian olur müşrik ikbale diyabar
Bir sualen ider alem-i uluviyetine taban
Bir ayd-ı saadet görülir pür-i tav içinde
Bir ruz-ı viladet ki olur şu'şu'â efşan
Her yüzde kılar şe'ale-i mehtab tecelli
Bir leyl-i viladet ki ider dilleri handan
İşte bu gece eyledi tenvir cihani
Kudsiyet nur-u nazar hazret-i sultan
Evvel şah..... ve hurşid.....
Emsalini duran o lali görmedi duran
Genç kerem ve merhameti mecmuî iltaf
Hurşid sema-yı kerimi metlîi ihsan
İkbalini takdir idiyor alem-i bala
İclalini takdis idiyor nirr-i zişan
Ufkunde-i uluviyetdir devr-i zekat
İftida-i kutsiyetdir alem-i itfan
Her lafi ider hazret-i Sultan Hamid'in
Bu alem-i imkanedeki büyük müşkili asan
Daralur olur pertu iclaline meftun
Hatemler olur lütfuna ihsanına hayran

Ahdında şetaret ile her dide mensur
Derununda mesret ile her köşe gülistan
İclalini gördikçe düşer ğıbtaya Hurşid
Oldukça olur pertu iclali firuzan
Ferman-ı Hümayununa delbeste-i avalem
Emr eylese bin köşer olur tabii ferman
Ey padişah ma âdaletin iyiliyor ihya
Biçarelerin lafzın olur derdine derman
O saf-i hümayununa kablemi nihayet
Binlerce sanğur dahi kör olsa sana havan
El üçde celal ile dua şah-ı cihana
Keblemi evvela vasif hümayununa payan
Latifinle şahinşah-ı kiram pir-u rey şad et
Ey halki her alem olan hazret-i yezdan
Kıl taht-ı Hümayun-u vücuduyla serfiyab
İltifan ile ile şah alemi şadan
Mehmed Celal

[S.54] Sultan-ı Ali Osman

Hazret-i Ertuğrul' un uluviyeti
Eylemedi tamim-i esasi devleti
Hazreti Osman onun mahsülüdür
Ol celili alişan onun mahsülüdür
Eylemedi sultan-ı Osman-ı şehri
Şam-ı Osmaniye her gün üçgiri

Himmeti Murad'dan eyleme ol dadavur

Zabt ve temsimi eylemedi bir hayli bir (1)

Hazret-i sultan edrazam daima

İzmid'i izhar-ı kıyas ve itila

İzmid'i feth eyledi iclal eyleme

İznik-i zabt eylemedi iclal eyleme

Azimet-i teshil edub perverdekar

Rum iliyi ibtida-i askerler güzar

Cay idub şahzade bir himmeti (2)

An eyleme aramekan davleti

Pak şer sahradan geçen cenk arada (3)

Bais şandır bütün askerlere

[1] Koyunhisar, Karacahisar, Burusa

[2] Hüdavendigâr Gazi Hazretleri

[3] Kosova sahrası

Satveti neşr etti Sultan Bayezid

Oldu düşmanlar seraser Tebriz

Alemi feth etmede kıyıları sebat

Fethini takrir ederdi kainat-ı

Hazreti sultan Mehmed daima

Eylemedi bu mülke bahs-ı itila (1)

Asr-ı kabili lütfütabib eylemedi

Düşmanı kahr-u tedib eylemedi

Oldu mahsul-ü hayat-ı emvarı
Padişahın cihanın serveri
Kaimen iclalini seyir eylemek
Kaimen ikbalini seyir eylemek
Girdide ol bir himem İstanbul'a
Eylemedi deniz-i alem İstanbul'a
Kıyıları hep tesyiri İslamiyeti
Didi mescid eylemedi karsiyeti
Eylemedi her ferdi Sultan Bayezid
Her himmetle Mustâğfir
Satvet-i saltanat-ı Selim niknam
Eylemedi müşkilat-ı iktimam

[1] Sultan Mehmed ol hazretleri

[2] Sultan Selim ol hazretleri

[S.55] Seyfi oldi düşmana dehşetfeza

Hamasi şairlere hayret feza

Mazharı latif beni zul-i alem

Sahib-i seyf ve kalem bir padişah

Rezmi taarif itse dünya ah ider

Eyer ervah-ı şehidam iktizaz-ı

Aşkî tarif itse dünya ah ider

Kalbi hasen ruhuyla ah eder

Andaki iclale hayran olmalı

Zannın her dem şahvan olmalı

Bak kemal-i satvet ve uluviyete
Bir ğarabete arz iderler hazrete
Derki ol sultan-ı afak-ı sebat:
"bir şehre itmek kifayet kainat"
Amma dünyayı eder de ram eyleyen
Düşman şimşir beni daim eyleyen
Kana boğdı hançeri deryaları
Lale açdı çaldıran sahraları
Hazreti Sultan Süleyman heda
Kıyıları meftun-u cihana itilal
Efseri dünyayı tenvir eylemedi
Nagihan-ı Sultan-ı Selim pirkemal [1]
Düşmanı etdi esir bicemal
Eylemedi mahsul ömri bir zaman
..... düşmanlara atsın fesân

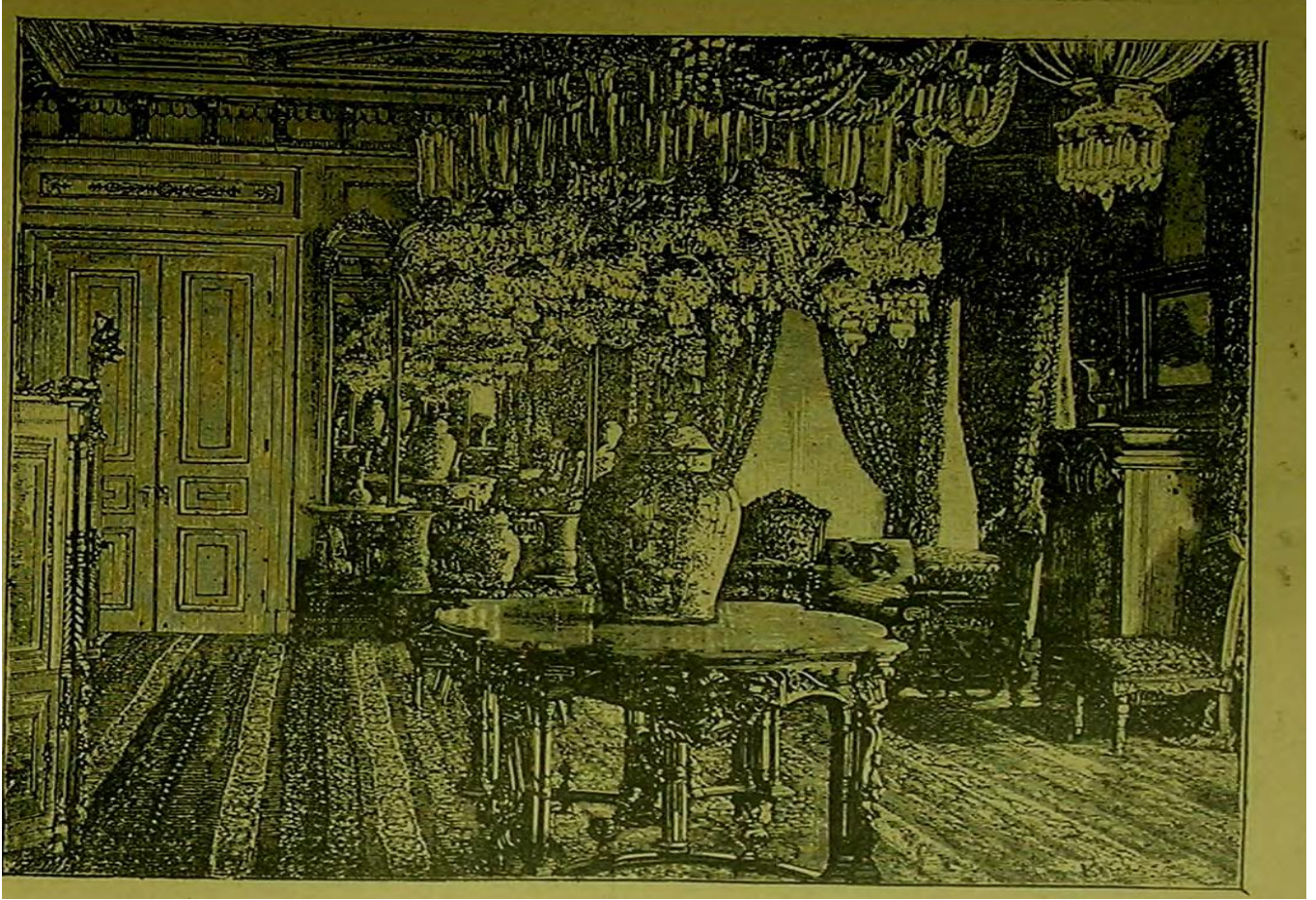
[1] Sultan Selim Sani Hazretleri

Vermede mühr-ü semay-ı arz ve şân
Hazreti Sultan-ı Mehmedin nişan [1]
Ol şehinşah arşa itdi itilal
Geldi andan sonra Sultan Mustafa [2]
Hazreti Sultan-ı Osman-ı kerim [3]
Oldi bir lütfi hüdavendi alem

Fethi Bağdad'ı olub bir padişah
Oldu makrun fuyuzat-ı ala
Azimeti kablamaı takdir itmemek
Kendi Bağdad bahşet abadedek
Satvet-i Sultanı İbrahimden
Satvet oldu düşman atsin
Feth olundu haneye ol satvet eyleme
Şan eyleme, iclal eyleme, devlet eyleme
Olmada tarihimizde daima
Satvet-i Sultan Mehmed doğma [4]
Himmet-i Sultan Süleyman-ı şehir [5]
Demiran-ı alemde oldu üçgir
Hazreti Sultan Ahmed her zaman [6]
Verdi hep asar-ı satvından nişan
Parladı şimşir Sultan Mustafa [7]
Oldu mühri devleti pertev-i feza

-
- [1] Sultan Mehmed salis hazretleri
[2] Sultan Mustafa evvel hazretleri
[3] Sultan Osman sani hazretleri
[4] Sultan Mehmed rabii hazretleri
[5] Sultan Süleyman sani hazretleri
[6] Sultan Ahmed sani hazretleri
[7] Sultan Mustafa sani hazretleri

[S.56]

Parke parlatdı envarı

Saika yağdırdı nur-u hançeri

Hazreti Sultan Ahmed'dir o şiri (1)

Şan-ı Osmaniye kıyıları üçgiri

Himmeti bir mülki ihya eylemedi

Şanı Osmaniye ilal eylemedi

Pek büyük sultan Mahmud'un yeri

Kahru manan-ı cihandar-ı askeri

Hazret-i Sultanı Osman-ı celil (2)

(1) Sultan Ahmed sani hazretleri

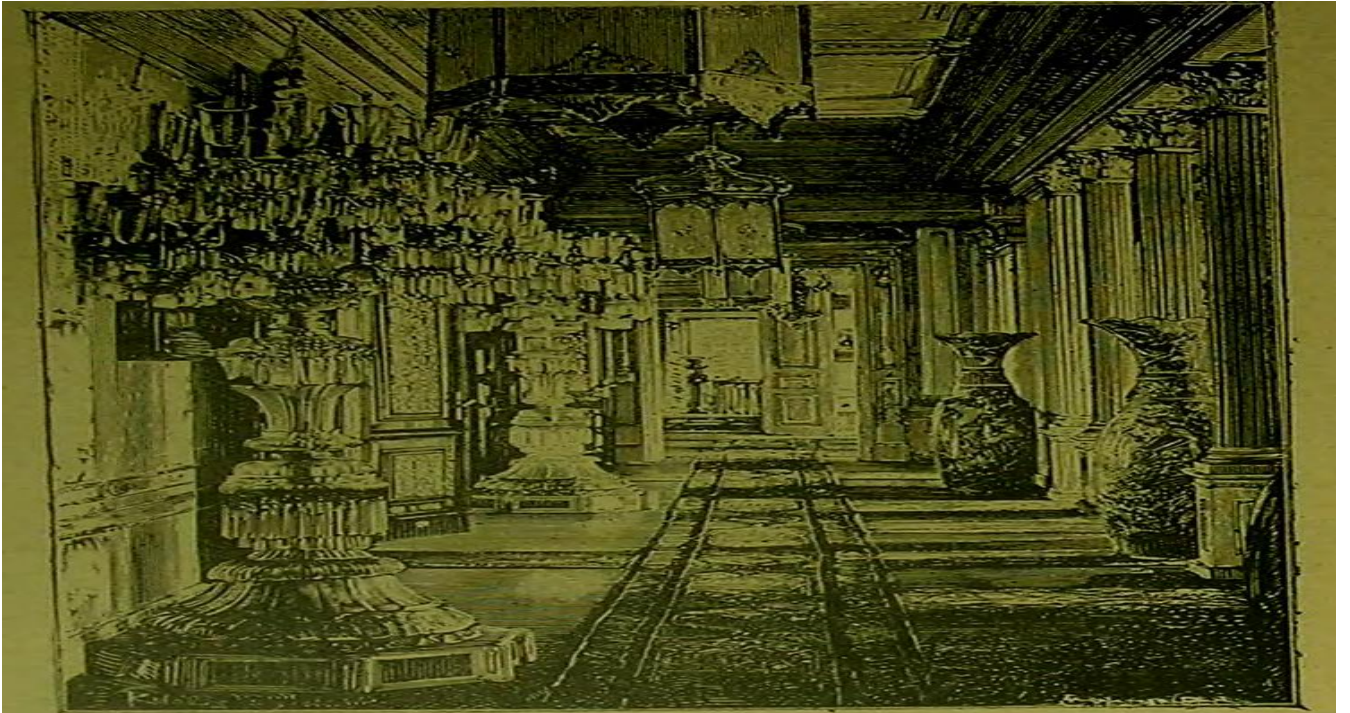
(2) Sultan Osman sani hazretleri

Nuru Osmaniye-i Pertev-i nişan
Pertev feyziyle oldu aşîkar
Oldu Sultan-ı Mustafanın satveti (3)
Askerin bir afatab devleti
Lütfu çok Sultan-ı Hamid-i evvelin
Ol şehinşah ve kerimi ikmalin
Eylemedi Sultan-ı Selim piruzan (4)
Alemler asar alem-i aşîna
Oldu feyzi fikri hamiyi deha
Marifet-i devrinde kıyıları itila

(3) Sultan Mustafa salis hazretleri

(4) Sultan Selim sani hazretleri

[S.57]

Merhamet perverdi Sultan-ı Mustafa (1)

Muadelet evradı Sultan Mustafa

Hazreti Sultan Mahmud şehir (2)

Kıyıları arz-ı ihtîşâmı bir serir

Devleti lütfiyle ihya eylemedi

Eşkiyayı kahr ve imha eylemedi

Hazreti Sultan Mecid'in himmeti

İrtikası itilası satveti

(1) Sultan Mustafa rabii hazretleri

(2) Sultan Mahmud sani hazretleri

Safhayı tarihimize bir satvetli şan

Varmıdır hiç olmaya bir şöhreti şan

Adlid en büyük adlıların

Akılları en büyük akıllıların

Devrini müstefrik etdi himmeti

Bir şerefdir devri insaniyeti

Hazreti Sultan Hamid-i kamuran

Olduğu gün zib-i tahtı azımuşan

Açdı bir devir terakki şan eyle

İncilal-i bezir-i irfan eyle

[S.57] oldu yaver-i azimet-i lütfi heda

Böyle bir sultan-ı satvetini intima

Pertevi lütfundan olsa hissiyab

Talimi handan olurdu afitab

Mah-ı taban-ı cihan-ı merhamet

Anfitab-ı asimam muadelet

Devri adil-i tacıdarı bir sabah

Anda her Pertev semayı inşirah

Lütfi bir devir edeb itdi keşad
Himmeti kişvar-ı küşay-ı adli devad
Sayedinde eylemedik kesb-i mesar
Bahtiyarız bahtiyarız bahtiyar
Oldu ol sultanı karsi imtiyaz
Padişahan-ı cihana serfiraz
Tabiin uluvvîyetini eyleme kıyas
Her sözi bir şanlı Kanuni Esasi
Kalmadı dillerde ğammı irtibat
Oldu devri gülîstanın inbisat
Cihansende nuru irfanı mültemi
Anda ahlakı amire müctemi
Adlinin her leması mühri kerim
Memleketin her köşesi bağı eram
Eylemiş lütfi Cenab-ı müsteam
Tabiini envar-ı şan
Ol adalet niri ol padişah
Cümleye insafını kıyıları penah
Devleti lütfiyle ilal eyledi
Milleti adliyle ihya eyledi
Vasfina payan anın emr-i mahal
Sarfi ile arzı demakil ey celal
Ey cihanı var iden perverdekar
Eyle ol şanı cihan-ı pür mesar

Hasreden virsun o şan-ı kamuran

Tahr-ı alemincet Osmaniye şan

Mehmed Celal

[S.58] Terakkiyât-ı Tıbbiyye

Cedd-i emced şehriyârı cennet-mekân firdevs-i âşiyân-ı Sultan Mahmud Han adlî zamân sultanlarından mekteb-i tıbbiyye müceddeden küşâd olunmuştur.

Şimdiye kadar güzêrân iden yarım asra karîb bir zamân cüz'ide bugün tasdîk-i kerde-i ecneb oldığı üzere mekteb-i tıbbiyyemizle orada neş'et iden etibbâ-i hâzika pek büyük eser terakî gösterilmiştir.

Padişah ma'ârif-i penâh ve şehriyâr ma'delet iktinâh şevketlü azimetlü padişahımız Sultan Abdulhamid Han Sânî Efendimiz Hazretlerinin asr-ı hürevânelerinde her tarafça meşhûd dîde-şûkr ve ... olan terakkiyât-ı hasene ve meşkûre cümlesinde mekteb-i tıbbiyye ve hay'at-ı etibbâ pek büyük istifâde itmiyeler ve bu husûsda kendilerine ihsân buyurulan in'âm ve iltifâ mülûkânelerin bi-hakkın minnetdârı kalmışlardır.

[S.59]

Bugün ol padişahı zişân sayesinde ki: Avrupa medâris-i tıbbiyyesinde ikmâl-i fenn-i celîl-i tıbb ile meşgûl ve imâl-i hayriyye-i mülûkânelerine etbâ hareketi muheyâyâ pek çok gençler bulunur.

Mekteb-i tıbbiyye talebesinin ikmâl tedrisât-ı tıbbiyye için Avrupa'ya i'zâmı hemân asr-ı ma'delet hasır hazret-i hilâfet-penâhiyyeye mahsûs olan bir muvaffakiyet dinilebilir.

Halka-i tadrîs üstâdânelerinde bulunmak medâr-ı iftihârımız olan ve bu sûretle kullarımız da esâslı birer mevki' hürmet-i işgâl iden birçok hizâk-ı etibbâ sâye-i mu'allî vâye-i şehriyârdan burada gösterilmekde oldukları kudret-i ilmiyeden başka Avrupa cem'ıyyâtı tıbbiyyesine kendilerini el-hak tanıtmış zevât-i aliyyedendir.

Asr-ı mülûkânede, şu'abât-ı fenniyyenin en dakîk, en mu'tenâ bir kısmı olan fenn-i cerrâhî tahsilinde gösterilen gayret ve hamiyet sezâ-vâr sitâyîştir.

Avrupa'nın en muntazam, en mükemmel cerâ'id-i tıbbiyyesi akademilerde, meclislerde Osmanlı talebesini takdîr ile tahsîn idiyorlar.

Padişah-ı zîşân efendimiz hazretleri erbâb-ı mürâca‘atın en zekilerini bi’l-intihâb Avrupa’ya i‘zâm-ı husûsunı fermân buyuruyorlar. Etibbâ-yı Osmaniye şehinşâh-ı ... Agah Efendimiz Hazretlerinin sâyelerinde kesb-i şeref ve mübâhâyat idiyorlar.

Asr-ı Abdulhamid Han Sânî Hazretlerine gelinceye kadar mekteb-i tıbbiyyede bir imrâz-ı cildiye dersinin ayrıca okutdurulmadığını her tabib i‘tirâf ider.

Bu mühim dekâyik-i fenniyyeyi huzûr ve râhatını sa‘âdet ve selâmet mülk ve millet hısr iden padişahımız efendimiz hazretleri i‘lâ itdi de ... gerdânını? hakikaten âlim idecek mu‘allimler ihsân buyurdu.

Pastor kim idi? biz bilmiyor idik. Bunu da bize halife-i zîşânımız tanıttırdı. Bir hey’et-i tıbbiyye i‘zâmını fermân buyurdu, mektebde darü’l-ameliyât te’sîsi itdi. Erbâb-ı hayat böyle bir maraz-ı müdhişe karşı mazhar tedâvi olduklarından dolayı ebediyetle müteşekkirdirler.

Koh? için en evvel hey’et-i tıbbiyye gönderen hükümdârân sâ’ire içerisinde padişahımız efendimiz hazretleri oldu. Osmanlılar terakkiyât-ı fenniyyeye ne kadar hâhişkâr olduklarını cihâna karşı isbât buyurdular.

Mektebin kimyâhânesi mefkûd idi? bu kimyâhâneyi padişahımız i‘lâ iyledi. Hastahanalar ma‘dûm idi dinilebilir. Padişahımız anları da ihyâ itdi.

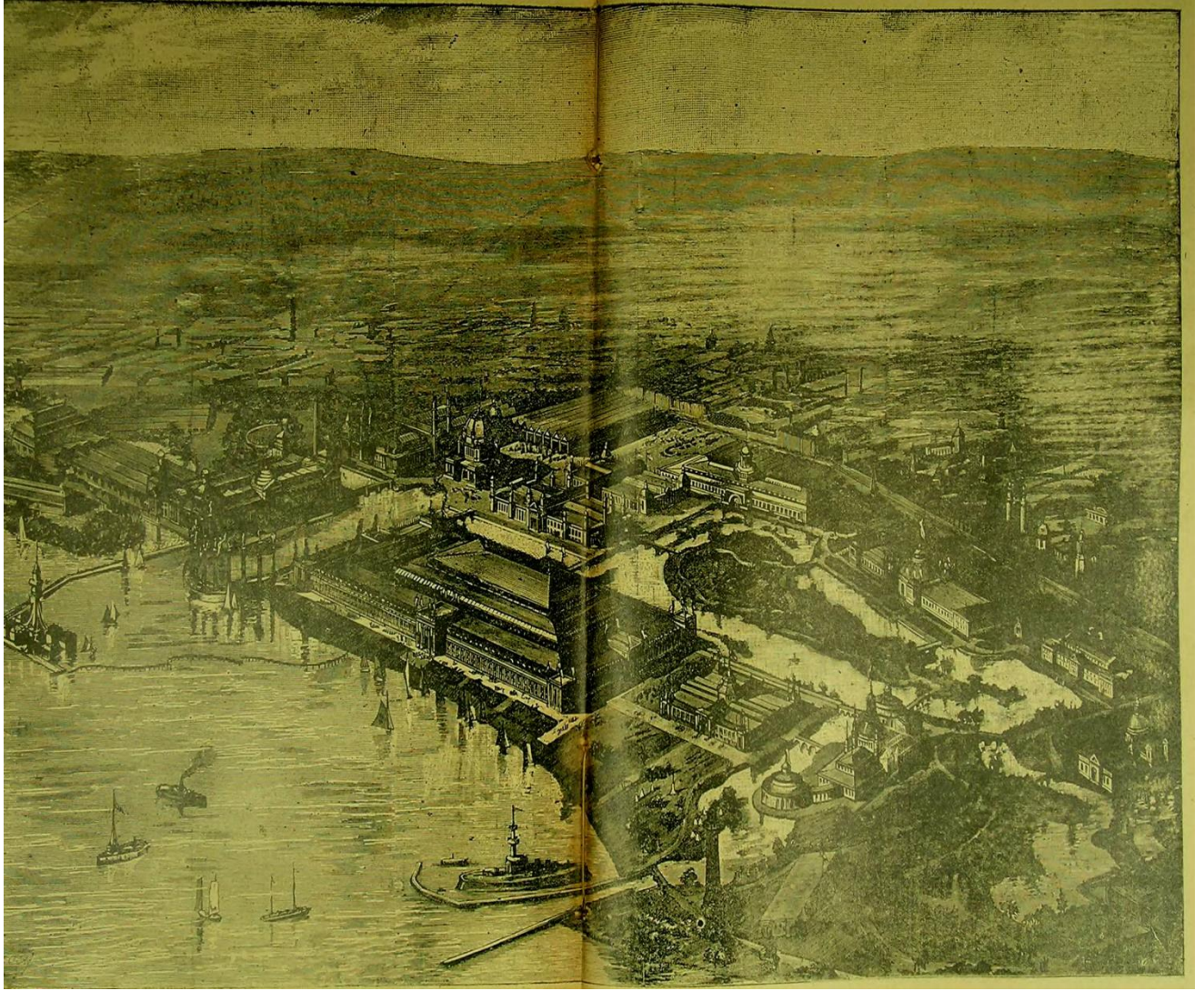
Cümleyi taltif ile mütehallik olan padişahımız efendimiz hazretlerinin hey’et-i etibbâ hakkında ihsân buyurdukları eltâfın hadd ve pâyânı yoktur.

Bize şu satırlara kemâl-i acımızla beraber yazdıran velâdet-i pür-meymenet cenâb-ı hilâfet-penâhiyeye müsâdif olub umûma kalub osmaniyece id-i bir bâlâyı-ı olan bu günki şeref-i azîmenin sadâkat ile memlû kalbimize virdiği memnûniyet-i azîmâdır.

Cenâb-ı Hakk padişah-ı âlim-penâh efendimiz hazretlerinin el-yevme’l-kıyâm erîke-pirâ-yı izzüşân buyursun Amin.

Doktor Ş. Kamil

[S.60-61]

[S.62] Şikago Serkisi?

Amerika'nın keşfi târîh-i âlim medeniyetde vâki' mühimmede ve kâşfi tanılan Kristof Kolomb müşâhir-i ricâlden ma'dûddur. 1893 senesi Amerika keşfinin dört yüzüncü senesi olduğundan Amerika'nın Şikago şehrinde hasseten şu son senelerde ihtirâ'ât ve keşfiyât-ı harku'l-âdeye mehd-i zuhûr ve tarîk-i temdinde bir mertebe-i bâlâya vâsıl olan Amerika kıt'asının terakkiyât-ı fenniyye ve medeniyesini göstermek ve umûm-ı âlim medeniyetin âsâr-ı sanâ'iesini bir yerde cem' etmek ve Kristof Kolomb'un tezkîrnâmıyla Amerika keşfi içün ehemmiyet-i medeniyesiyle mütenâsib şenlikler yapmak maksadıyla bir meşher-i umûmî açılıyor. Amerika hükûmeti tarafından hükûmet-i seniyyeninde bu meşher-i umûmiye iştirâki iltimâs olunması üzerine iltimâs vâkı'ın kabulü hakkında maksad-ı hümayûnları i'lâ-yı şân-ı mülk ve devlet olan hâmî-i fennûn ve ma'rifet-i velî-ni'met beyniyetimiz? padişahımız efendimiz hazretlerinin irâde-i mülhemiyet âda-i tacdârileri şeref-sudûr buyurulmuş ve sûret-i iştirâkla ırsâl olunacak imti'â

dâhiliyemize bir karar vermek üzere mahsûsen komisyon teşkil itmiş idi. Mahzâ-i ikdâmât-ı mütevâliye-i cenâb-ı cihân-bânî ve teşvikât-ı sâniye-i tacdâri sâyesinde günden güne kesb-i terakkî iden devlet-i ebed-müddet-i osmanniye'nin Şikago Serkisi? iştirâkı Amerikalılarca fevka'l-âde bir sürûrî bâ'is ve umûm-ı âlim medeniyetçe bir hiss te'sîri müntec olmuştur.

Meşher-i umûmiyede devlet-i aliyye-i osmaniyyemize tahsîsen kılınan mahal-i sûret mutantana ve müşa'şada me'mûrin Osmaniyyeye teslîmi olunarak Şikago Serkisi üzerinde Avrupa düvel-i mu'azzamasından ibtidâ-i râyet zafer-i âyet-i Osmaniye'nin temevvûç itmesi Amerika'da medih-i sürûr-i azimi müvecceb olarak terakkiyât-i medeniyemiz medih olunmuş ve terakkiyâtın yegâne müsebbeb ve hâmisî olan şevket-mâb efendimiz hazretlerinin hasâ'ir-i âliyye ve evsâf-ı celîliyesi kemâl-i ihtirâm ve sitâyişler yâd ve tezkâr kılınmıştır. Böyle bir padişah-ı zîşân nâ'ilesiyle el-yevmü'l-kıyâm müftehir olalım.

Gazetemizle Şikago Serkisi? dâ'ir ma'lûmât-ı lâzîme i'tâsını arzû itmekde idik. Bu nüshamızda arzûmuzun husûlunu gördük.

Şikago meşher-i umûmiyesi birkaç sene evvel Paris'de küşâd olunan meşher-i umûmiye mu'âdil belki de göstereceği havârik-i fenniyye ve terakkiyât-ı beşeriyye ile ana fâ'if bir sûretde ve gâyet vâsi' olarak tertîb idiliyor. Serki'nin ebniye-i muhtelifesi Mişigan gölünün sâhilinde inşa olunmaktadır. Serki'nin hey'et-i müdiresi inşâ'ât cihetini amerikanın en meşhûr mu'ammârlarından müntahab on zâtın yed-i iktidâr ve maharetine tevdi' iyledi. Şikago Serkisi'nin devâ'ir-i muhtelifesi arasında ağaçlıklar ve gezenti yerleri bulunacağı gibi bi'l-hâssa sani'-i kanallarla biri birinden tefrik idilecek ve hem de seyr-ü temâşâyâ bir derece daha lezzet verilecektir. Bunlar Serki'nin hey'et-i mecmû'asını irâ'e itmek üzere derç itdiğimiz levhada da görülebilir.

Bu meşher-i umûminin binâları Paris Serkisi'nin olduğu gibi tekyil demir inşâ'ât üzerine müretteb olmayub ahşabdan yapılacak ve fakat burada isti'mâl olunan ahşab o sûretde güzel terbiye oluyor ve renkleniyor ki inşâ'âtın hitâmında sâf mermerden yapılmış gibi görünecek.

Mişigan gölünün suları Serki'nin her dâ'iresi önünden geçilmesi giceleri ziyâ-yı ... ve rengârenk fişenkerin aks-ı ziyâsıyla Serki'yi bir derece nûr-ı ifşân kalmak ve etrafa bir letâfet vermek maksadına mebnîdir.

Serki sanâyi' muhtelif dâ'iresi, ma'âden, sanâyi'-i nefise vesâ'it-i nakliye, bağçıvanlık, balıkçılık, kadınlara mahsûs sanâyi' dâ'ireleri gibi birçok devâ'ir-i şâmil olacağı gibi fennûn

bahriyenin terakkiyâtını göstermek ve bi'l-cümle âlât ve vesâ'it-i bahriyenin teşhir-gâhı olmak üzere bir sefine-i husûsa Şikago Serkisi'ni mütemmimâtına idhâl olunmuştur.

Serki'nin balıkçılık kısmında bulunacak gâyet büyük bir “akvaryum” pek ziyâde câlib-i hayret olacağı rivâyet [S.63] olunuyor. Denizde ve yâ tatlı suda yaşayan hayvânâtı aynen âlim-i tabi'atda deniz içinde vakârında yaşadıkları gibi canlı olarak irâ'e itmek üzere tertîb olunan ve kalın camlarla âd tâbir deniz maktû'undan seyr ider gibi seyr idilen mahallere akvaryum diyorlar. Şikago'da tertîb olunacak akvaryumda hayvânât-ı cerîyenin her nev'i inzâr istifâdeye arz olunacaktır.

Şikago meşher-i umûmiyesinin kadınlar dâ'iresinde şâyân-ı dikkatdir. Fennûn ve fa'ârife â'id pek çok husûsâtda erkeklikle bî-hakkın rekâbet iden Amerika kadınları umûmen kadınların meşgûl olduğunu sanâyî'e mahsûs bir dâ'ire tertîbini tasavvur itmişler ve bu tertibâta erkek eli karışdırmamak için cehd ve ikdâm göstermişlerdir. Kadınlar dâ'iresinin idâre ve tertîbât-ı umûmiyesi mâdem Poturmalmarm? nâmında bir kadının yedinde bulunduğu gibi dâ'irenin palânlarını ve rûsûmlarını yapan inşâ atını hesâb iden ma'mârda yine Meys Haydan? isminde bir kadındır.

Kadınlar burada mükemmel bir matbah, bir hastahane tertîb idecekleri gibi o konucak kitablar sarf kadınların âsâr-ı kalemiyesinden ve erkeklerin mu'âveneti olmaksızın yalnız kadınlar tarafından tahrîr ve idâre olunan mecâmi' mevkûtadan ibâret olmak üzere birde kırâ'athânesi bulunacaktır.

Kadınlar tarafından icâd ve ihtirâ' olunan âlât ve edevâtı teşhîre mahsûs bir dâ'iresi de olacaktır. Amerika kadınları bu tertîbât ile kâbiliyetleri isbât ve ba'zı i'mâl sanâyî'de erkekler mertebesinde dûn olmadıklarını irâ'eye çalışmaktadırlar.

Şikago Serkisi'nden erbâb-ı fennûnun en ziyâde intizâr itdiği şey elektrik fennin tatbikât-ı mükemmelesini ve Edison yeni keşfinin vaz'-ı inzâr âmme idildiğini görmektir.

Günden güne febka'l-âde bir terakkî gösteren elektrik gitdikçe umûmen kesb-i ehemmiyet idiyor fennûn hâl-i hâzıra ve sûret-i terakkî ve tevsî' husûsuna atıf nazar-ı dikkat olunursa âtı için idilecek tahminlere ve ümîd olunan terakkiyât-ı fenniyyeye hemân kâmilten elektrik esâs koyacağına itmi'nân hâsıl olunur. Bi'l-cümle Edison gibi bir hârîka-i fıtratın ihtirâ'ât cedîdesi – şimdiye kadar âlim fen'de gösterdiği âsâr fevkâ'l-âde olmak hasebiyle umûm-ı erbâb-ı fen tarafından sabırsızlıkla beklenir. Elektrik, müte'allik fennûn Amerika'da daha ziyâde tevsî' ve terkîsi imsâl müte'addidesiyle rû-numâ olduktan başka umûmen men'ûat-ı beşeriyyede bir

cesâmet fevkâ'l-âde gösteren ve fennûn hazîrede de hakkıyla ısbât liyâkat iden Amerikalıların tertîb itdikleri şu meşher-i umûmiyenin elektrike â'id kısmında erbâb-ı fen büyük fâ'ideler ve neticelere intizâr idiyorlar.

Amerikalılar birçok mübâheseden sonra Şikago meşher-i umûmiyesi için Paris'in Eyfel kulesi tarzında ve katları Eyfel'de olduğu gibi murabba' olmayub müdevver bulunmak ve irtifâ'ı 320 metreye kadar vâsıl olmak üzere bir kula inşâsına karar vermişlerdir.

Bu kulede gösterilecek mahâret sür'at-i inşâsı olacak imiş. Bu taklîdi Şikago meşher-i umûmiyesinin şöhretiyle cesbân düşürmeyenler vardır.

Maksadımız Şikago Serkisi'ne hükûmet-i seniyyenin iştirâkından dolayı Amerikaca hâsıl olan memnûniyeti müftehrâne arz itmekden ve Serki'nin umûmı ve "kuşbakışı" bir resmini irâ'e itmekden ibâret olduğu için Serki'nin taksîmâtına karışub her bir dâ'iresinin tarz-ı inşâsı ve cesâmeti hakkında ma'lûmât-ı mufassala kaydından ihtirâz idtik. Ancak şâyân-ı dikkat ve müvecceb-i merak bir iki noktasını sûret-i umûmiyede beyânla iktifâ iyledik. İlerüde Serki'nin aksâm-ı muhtelifesinin irâ'esi ve her bir kısmı hakkında tafsilât-ı lâzıme i'tâsı mukarrerdir.

Devlet-i ebed-müddet-i Osmaniye'nin sûret-i iştirâkine dâ'ir zevât-ı âliyye ve muktedireden mürekkeb mahsûsen in'ikâd iden komisyonun mukarrerâtı hakkında destres olabileceğimiz ma'lûmâtı da arz ideceğiz; ve Şikago Serkesi'ne mahzâr velî-ni'met bî-müntemiz ma'ârif-pirûr ve padişahımız efendimiz hazretlerinin teşvikâtı-ı seniyyeleri ve eltâf-ı tacdârileriyle vucûd bulacak ve şân ve şeref milliyemizi i'lâ ve medeniyet-i Osmaniymizi inzâr-ı cihânda rû-numâ idecek olan dâ'ire-i Osmaniye hakkında kemâl-i iftihârla resm ve ma'lûmât-ı dercine çalışacağız.

İvanzâde Muhammed Süleyman

Müdür-i mes'ûl: Kasbar – Sahib-i imtiyâz: Ahmed Naci

[S.64] Tahrîş-i? Ni'met

Dürr-i yektâ-yı gencine hilâfet ve saltanat-ı padişah terakki-i pirûr ve şehinşâh-ı ma'ârif-i kester velî-ni'met bî-müntemiz Sultan Abdulhamid Han Sânî Efendimiz Hazretlerinin sâye-i sa'âdet sermâye-i zillullahilerinde terakkiyât-ı Osmaniymizin her gün bir sûretle tecellisi görülmekde ve envâ'-ı müsâ'âdat-ı seniyyelerine karşı ashâb-ı fazl ve arifân kendilerini mecbûr-ı şükrân bilerek müktesebât-ı ilmiyelerinden evlâd-ı vatanı müstefid itmek emeliyle pey-der-pey neşr-i âsâra çalışdıkları ve kütübhâne-i milliyemizin tevsî' terakkisine hizmet itdikleri ma'a'l-iftihâr meşhûd olmaktadır. Bu abd-i âcizdahi on altı seneden beri intişâr-ı ma'ârif vesâtet itmek ve beş yüzi mütecâviz fenni, edebi, mütenevvi', kütüb ve resâ'il vücûda getirmek sûretiyle vüs'-i

iktidârımın müsâ‘desi derecesinde ifâ-yı hizmete hasır-ı evkâf iylediğim gibi ahiren umûmen mekâtib-i Osmaniye de tadrîs olunmak ve mekâtib-i mezkûre programlarına muvaffak sûretde yeniden tertîb olunmuş ders kitaplarını câmi‘ olmak üzere “kitâbhâne-i tadrîsât” unvân-ı umûmiyesi altında bir külliyyât-ı âsâr vücûda getirüb bunu “tadrîsât-ı ibtidâ’iye” “tadrîsât-ı rüşdiye” “tadrîsât-ı i‘dâdiye” tadrîsât-ı âliyye” nâmıyla dört dereceye tefrîk iyledi. Külliyyât-ı tadrîsâtı te’sîsden maksad-ı acizânem ilûm ve fennûn müte‘allik âsâr-ı cedîdeyi derece-i tarakkî-i ma‘ârifimize muvaffak bir sûretde tahrîr ve tertîb itdirmek ve ibtidâ’iye, rüşdiye, i‘dâyı ve âlî derecât-ı tahsîliyyeye göre muhtasar, zübde, mufasssal ve gâyet mufasssal âsâr-ı ilmiyye vücûda getirmek ve bu sûretle evlâd-ı vatana nâcîzâne bir hizmet müfthhirede bulunmak ve sâye-i merhâme-i vâye-i cenâb gibi sitânide? her şu‘be-i ilm ve ma‘rifetde rû-numâ olan terakkiyyât-ı cedîdeye tevkîf hareketle teksîr matbû‘ât-ı Osmaniye ve tevsî‘ vesâ‘it-i tahsîliyyeye hüsn-i hizmet iylemekdir. Mahzâ inâyât-ı bî-gâyet hilâfet-penâhı ve erbâb-ı mütâlâ‘nın rağbeti, mü’ellifin ve müterciminin himmet ve gayreti sâyesinde kitâbhâne-i âcizânemin derece-i matlûbede mükemmeliyyet kesb itmesiyle ümid var olmakdan ve icrâ-yı vazîfe ile ebnâ-yı vatana bir hizmet-i müfthhirede bulunmak için bir arzûyı ve cüdânı hiss itmekdeyim. Matbû‘at-ı Osmaniyyeye karşı ifâsına çalışdığım hidemât-ı nâcîzâneden biri de sâye-i ma‘ârif vâye-i Cenâb-ı cihân-bânî de matbû‘âtca günden güne sâha ârâ-yı birûz olan terakkiyyât-ı mehâsin-i gâyet cümle-i cemilesinden olarak neşri karîn müsâde-i seniyye-i hazret-i padişahi olan “ma‘ârif” cerîde-i üsbû‘üyyesinin on beş sene evveline gelinceye kadar âlim-i mabû‘ât-ı Osmaniye’de meseli görülmeyen bir derecede ehven ve bununla beraber imkân-ı müsâ‘id olduğu kadar nefis ve muntazam olarak neşri husûsıdır. Her dürlü âsâr-ı terakkiye asr-ı ma‘ârif hasır-ı cenâb gibi sitâninin? füyûzât-ı bâhiresinden olarak nâ’il olduğumuzdan hemân Cenâb-ı Hâlık bî-çûn-i padişah ma‘ârif-pirûr ve şehinşân-ı terakkî-i kesret-i efendimiz hazretlerinin ömr ü iclâl hümâyûnlarını mezdâd buyursun du‘âsını heme-ân zîver-i zebân sadâkat ve ubûdiyet iderim.

Ma‘ârif gazetesi müdiri matba‘a ve kitabhâne sâhibi: Kasbar

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MAARİF GAZETESİ DEĞERLENDİRİLMESİ

Yapılan çalışmada, Ma'ârif gazetesinin (21–30) sayı aralığı transkripte edilmiştir. Gazete toplam 10 sayı ve 160 sayfadan oluşmaktadır.

Her hafta Perşembe günleri yayımlanan Ma'ârif gazetesinde önemli bilgilere yer verilmektedir. Bir memleketin önemli meseleleri hakkında bilgi verebilecek en önemli kaynak gazetelerden biridir denilebilir. Gazetede sıklıkla ele alınan konular başlıklar şeklinde bölümlere alınarak değerlendirilmesi yapılmıştır.

1- TABİATTA YAŞAYAN HAYVANLAR

Gazetede hayvanlar aleminden birçok hayvandan bahsedilmektedir. Gazetede yer alan hayvanların özellikleri, neleri yedikleri, nerelerde yaşadıkları hakkında önemli bilgiler yer almaktadır.

Gazetede yer alan hayvanlar hakkında bilgi verilirken genellikle yazar kısmına Ali Nezima ismi yazılmıştır.

Bu hayvanlar hakkındaki özelliklere alt başlıklar halinde değinilecektir.

1-1. Kaplan

Maarif Gazetesinin 21. Sayısında hayvanlar aleminden ilk olarak Kaplandan bahsedilmiştir.

Kaplanın kedigiller familyasından olduğu ve kediden çokça büyük olduğu ancak Aslandan daha küçük olduğu belirtilmiştir.

Asya ve Afrika kıtalarının en sık ve ağaçlı ormanlarında yaşadıkları, gündüzleri dinlenerek geçirdikleri ve geceleri avlandıklarından bahsedilmiştir.

Kaplanın hayatının tehlikede olduğunu hissetmesi ile beraber insanların üzerine atıldığını ve insanlarda bulunan tüfeklerden dahi korkmadığını ve bu nedenle her sene birçok insanın kaplan saldırıları nedeni ile öldüğünden bahsedilmiştir.

Kaplanın postunun kısa tüylü olduğu ve pul pul benekli olduğundan bahsedilmiştir. Kuyruklarının kedi kuyruklarına benzediğı, pençelerinin büyük olduğu ve bazı zamanlarda pençelerindeki uzun tırnakları sakladıkları bazen de bu tırnakları kullandıkları belirtilmiştir.⁸⁸

1-2. Sırtlan

Maarif Gazetesinin 21. Sayısında hayvanlar aleminden ikinci olarak ise Sırtlandan bahsedilmiştir.

Sırtlanın iri bir çoban köpeğinden daha büyük ve kuvvetli olduğundan bahsedilmiştir. Çizgili ve benekli türlerinde iki sırtlan türünün olduğu belirtilmiş ve çizgili sırtlanın at yelesi gibi bir yelesinin olduğu belirtilmiştir.

Sırtlanın ölü cesetlerle beslendiğı ve dişlerinin yapısından dolayı kemikleri rahatlıkla öğüttüğünden bahsedilmiştir.

Sırtlanların genellikle Afrika kıtasında yaşadıklarından bahsedilmiştir.⁸⁹

1-3. Tilki

Maarif Gazetesinin 22. Sayısında hayvanlar aleminden Tilkiden bahsedilmiştir.

Gazetede Tilki'den bahsedilirken et yiyen hayvanlar arasında en hilekar, yağmacı ve insanları fazlası ile zarara uğratan bir hayvan olduğundan bahsedilmiştir.

Tilkinin görünüş itibari ile Kurda benzediğı, yapısı itibari ile de köpekten daha küçük olduğundan bahsedilmiştir. Burnunun sivri, dişleri sivri ve keskin ve kulakları dik olan bu hayvanın gözlerinin kedi gözleri gibi parladığından bahsedilmiştir.

Derisinden kürk yapılabildiğı, kuyruğunun uzun, tüylü ve gayet güzel olduğundan bahsedilmiştir.

Tilkinin gündüzleri ormanda yer altında uyuduğı ve geceleri ise avlanmak amacıyla insanların yaşadıkları yerlere yaklaştığı ve dağda tavşanları, bıldırcınları, kümes ve çiftliklerde ise tavuk, ördek ve kazları avladığından bahsedilmiştir. Tilkinin avını yakaladığı zaman onu rahat yemek için bulunduğu yerin uzağına veya yuvasına götürdüğünden ve yavrularını bu şekilde beslediğinden bahsedilmiştir.

⁸⁸ Ma'ârif Gazetesi, No.21, s.335.

⁸⁹ Ma'ârif Gazetesi, No.21, s.335.

Tilkinin et yiyen bir hayvan olduğu ama bazı zamanlarda bağlara da girdiğinden ve üzüm yediğinden de bahsedilmiştir.⁹⁰

1-4. Gergedan

Maarif Gazetesinin 23. Sayısında hayvanlar aleminden Gergedandan bahsedilmiştir.

Gergedanın yeryüzünde Fillerden sonra hayvanların en büyüğü olduğu belirtilmiştir. Gergedanın gayet kuvvetli olduğu yapısı itibari ile çirkin bir hayvan olduğundan bahsedilmiştir. Biçimsiz bir başı olan Gergedanın burnunun üzerinde bir boynuzunun olduğu, gözlerinin küçük olduğu, vücudunun sert olduğu ve ayaklarının vücuduna oranla daha kısa olduğu belirtilmiştir.

Hind Gergedanlarının kalın, sert, uzun, sivri ve eğri olan boynuzları özellikle başka hayvanlara karşı kendisine çokça fayda sağladığından bahsedilmiştir.

Gergedanların ağaç kökleri, fidan ağaçları, kamışlar, otlar ve yapraklar ile beslendiğinden bahsedilmiştir.

Gergedanların ormanlarda bulunan şelalelerde, bataklık ve ırmak sahilllerinde bulunmayı sevdikleri ve çamurda yuvarlanmaktan hoşlandıklarından bahsedilmiştir.

Gergedanların yaşadığı yerler ise Hindistan ve Asya kıtasının sıcak ölkelerinde ve Afrika kıtası olarak belirtilmiştir.⁹¹

1-5. Hüdhdü veya Çakır Kuşu

Maarif Gazetesinin 24. Sayısında hayvanlar aleminden Hüdhdü (Çakırkuşu) anlatılmıştır.

Çakırkuşu adıyla da bilinen Hüdhdü Kuşu Serçe sınıfına giren gayem sevimli bir kuştur. Gagası ince, uzun ve biraz eğimlidir. Kafasının üzerinde iki sıra halinde tüyler bulunmaktadır ve her bir sıranın ortasında uzun tüyleri vardır. Hüdhdü kuşu kafasının üzerindeki bu tüyleri açtığı zaman iki buçuk parmak yüksekliğinde bir daire ortaya çıkıyor.

Hüdhdü kuşları göçmen kuşlardan olup ölkemize ilkbaharda gelir sonbaharda da ölkemizden göç ediyorlar. Hüdhdü kuşları sürüler halinde hareket etmezler. Tek ya da çiftler halinde hareket ediyorlar.

Hüdhdü kuşları yuvalarını ağaç kovuklarında yapıyor ve bu kovuklarında yumurtluyorlar. Genellikle 4 veya 5 adet yumurta yumurtluyor ve kuluçkaya yatıyorlar. Hüdhdü kuşları herhangi

⁹⁰ Ma'ârif Gazetesi, No.22, s.350.

⁹¹ Ma'ârif Gazetesi, No.23, s.368

bir tehlike anında canları pahasına yumurtalarını ve yavrularını bırakmaz onları terk etmezlermiş.

Hüdhüd kuşları küçük küçük ve kısa kısa öterler. Öterlerken zi, zi, hüd, hüd, hüd şeklinde öttüklerinden bu kuşlara Hüdhüd ismi verilmiştir.

Hüdhüd kuşları insanlara kolaylıkla alışıp kendilerine yakın gördükleri kişilere rahatlıkla yanaşırlar. İnsanların kendiler için kafeslerin kapıları açık olsa bile uçmaz burada kalmaya ve evin içerisinde rahatlıkla istedikleri yerlere uçar, evin içerisinde rahatça hareket ederlermiş.⁹²

1-6. Papağan

Maarif Gazetesinin 25. Sayısında hayvanlar aleminden Papağandan bahsedilmiştir.

Papağanlar ağaçlara tırmanan ve ağaçlarda gezen kuşlardır. Gagaları kısa, eğri ve sert olduğundan sert çekirdekleri ve bademleri kırar ve içini çıkararak bunları yerler.

Sesleri gür olduğundan insanın çok hoşuna gitmese de diğer kuşların ve insanların seslerini taklit eder ve sözleri bir araya getirerek kısa bir cümleyi söyleyebiliyorlar. Bu taklit yetenekleri gagalarının şeklinden ve dillerinin kalın ve yumuşak olmasından kaynaklanmaktadır.

Pençelerinde dört adet parmakları olup bunlardan ikisi ön tarafta diğer ikisi de arka taraftadır.

Yeşil, kırmızı ve gümüş renginde birkaç papağan çeşidi vardır. Bunların arasında taklit yeteneği en iyi olanı kırmızı ve gümüş renginde olanlarıdır.

Aras denilen bir papağan çeşidi vardır ki bu papağan diğerlerine benzese de onlardan daha büyük ve kanatları çok güzeldir. Bu papağanlar konuşmıyorlar.

Kakatu atabir denilen papağan türünün ise tüyleri beyaz olup başlarında bir sorguç bulunmuş. Gagaları sert olduklarından ağaçları gagaları ile koparıyorlar. Bu papağanlar seslerini insan sesine benzeterek bazı kelimeleri çok güzel ve rahatlıkla söyleyebiliyorlar.

Tuti tamir denilen papağan türü ise insanlara daha rahat alışıyorlar.

Bu papağanların tümü Amerika, Afrika, Asya ve Okyanusla kıtalarının sıcak ülkelerinde yaşıyorlar.⁹³

⁹² Ma'ârif Gazetesi, No.24, s.385

⁹³ Ma'ârif Gazetesi, No.25, s.396

1-7. Güvercin

Maarif Gazetesinin 26. Sayısında hayvanlar aleminden Güvercinden bahsedilmektedir.

Güvercin tavuk ve hindi sınıfına mensub kuşlardandır. Yabani güvercinler tarlada, ormanda ve ağaç kovuklarında çiftler halinde yaşarlar.

Yabani güvercinlerin tüyleri mavimsi gümüş rengindedir. Boyunları yaldızlı yeşil renginde ve kanatları beyaz ve kuyrukları siyah rengindedir.

Yabani güvercinler ürkek kuşlar olduklarından gayet hızlı ve seri şekilde hareket etmektedirler.

Yabani güvercinler yumurtalarını ilkbaharda yapar ve kuluçkaya yatarlar. Yeni doğan yavrular gıdalarını aramaktan aciz olduklarından anne babalarının bakımına muhtaçtırlar. Bu güvercinler yabani tohumları, kayın ağacı meyvelerini, kestaneleri, palamut tanelerini ve tarlalardan beslenirler.

Güvercinler göçmen kuşlardan olup ilkbaharda ülkemize gelir sonbaharda ise yeniden ülkemizden giderler.

Yabani güvercinlerin dışında bazı güvercinler vardır ki bunlar insanlar çabuk alışıyor ve insanlar tarafından yapılan kümeslerde çiftler halinde yaşarlar. Gündüzlerini yemeklerini arayan bu güvercinler geceleri ise yeniden kendileri için yapılan bu kümesleri geri dönüyorlar. Bu güvercinler insanlara ve yaşadıkları yere bir süre sonra alıştıklarından başka bir yere götürülse bile buraya geri dönüyorlar.

Bu güvercinlerin dışında İran veya Bağdat güvercini, Boyunu bağlı güvercin, Anvers güvercini ve liz güvercini türleri de vardır.

İran veya Bağdat güvercininin burun deliklerinin hizasında ve gagasının etrafında etler bulunuyor ve gözlerinin etrafında da ateşi kırmızı renkli daireler vardır. Bu güvercinlerin boyunları uzun, ayakları ve bacakları da kırmızı rengindedir.

Boyunu bağlı güvercinin gagası kısa ve etrafında çok az et parçası olup gözlerinin kenarında kırmızı renkli ince bir daire vardır. Boynunun ön tarafında kıvrıkcık tüylerden oluşan ve diğer tüylerinden beş altı kat uzunlukta tüyleri vardır. Uzaktan bu güvercinlere bakıldığında güzelce bağlanmış boyun bağı andırıyormuş.

Anvers güvercini uzun boylu, gagası uzun ve kuvvetli, kanatları kuyruğunun ucuna kadar uzanan ve uzun tüylü bir güvercindir.

Liz güvercini ise Anvers güvercinine benzese de vücudu biraz daha toplu ve küçük gagalıdır ve gözünün etrafında bulunan daire de beyaz renklidir.⁹⁴

1-8. Şahin

Maarif Gazetesinin 27. Sayısında hayvanlar aleminden Şahinden bahsedilmektedir.

Şahinin gagası büyük ve keskin ve eğridir, pençelerinde avını parçalamak için sivri tırnakları vardır.

Şahinin çenesi büyük ve sırtı ile kanatlarının üzeri esmer renginde olup başının üstü ve göğsü ise kestane rengindedir.

Şahin yüksekten ve hızlı uçabilen bir kuştur. Ördekler, küçük tavuklar, güvercinler, keklikler ve tavşanlar Şahinin başlıca besin kaynaklarındandır.

Yuvasını yüksek dağlara ve kayaların deliklerini yapar. Yumurtlama döneminde dişi şahin kuluçkaya oturur, erkek şahin bu dönemde ve yavruların yumurtadan çıktıktan sonraki döneminde yavrularına ve dişi şahine yiyeceklerini getirir.⁹⁵

1-9. Geyik

Maarif Gazetesinin 28. Sayısında hayvanlar aleminden Geyikten bahsedilmektedir

Geyik ağzıyla geviş getiren hayvanlardandır. Kuyruğu kısa, bacakları ince ve uzundur. Boynuzları diğer hayvanlardan farklı olarak adeta bir ağacın dalları gibidir. Geyiğin bu dallı gibi duran boynuzları her sene mart ve nisan aylarında kendini yeniliyor. Geyiklerin bu boynuzlarının yapısı onların yaşını da gösteriyor.

Avcıların bu hayvanları avlaması nedeni ile bu hayvanlar en fazla 10-12 yaşlarına kadar yaşayabiliyorlar.

Geyik gündüzleri sık ormanlarda bir ağacın altında veya otların üzerinde geviş getirerek dinlenirken geceleri otlanırmış.

Geyikler uzaklardan gelen sesleri işittikleri vakit başlarını kaldırı ve etraflarını incelerler. Kendilerini rahatsız edecek bir durumun olup olmadığını kontrol ederler.

Geyikler yabani hayvanlardan olmasına rağmen insanlardan kendilerine herhangi bir zarar gelmeyeceğini anladıkları zaman yollarına yavaş yavaş devam ederler.

Geyikler genellikle iki yavru dünyaya getirirler bu sayı nadiren de olsa bir tane de olabiliyor.⁹⁶

⁹⁴ Ma'ârif Gazetesi, No.26, s.414

⁹⁵ Ma'ârif Gazetesi, No.27, s.12

⁹⁶ Ma'ârif Gazetesi, No.28, s.29

1-10. Telli Turna

Maarif Gazetesinin 29. Sayısında hayvanlar aleminden Telli Turnadan bahsedilmektedir.

Telli turnaların tüyleri kül renginde, gagası, boynu ve bacakları ince ve uzundur. Ayak parmakları uzun ve sivri tırnakları vardır.

Telli Turnalar sulak yerlerde ve nehir kenarlarında yaşarlar. Telli turnalar balık avlamakla uğraşmalarına rağmen diğer balıkçıl kuşlar gibi balıkları takip etmez ve balıkları yakalamak için suya dalmazlar. Sahile yakın yerlerde ve derinliğin az olduğu noktalarda suyun içine girer ve kararlı ve sabırlı bir bekleme ile küçük bir balığın veya bir kurbağanın yanından geçmesini beklerler. Avları yanlarından geçerken de avını hızlıca yaklarmış.

Telli turnalar yüksekten ve hızlı uçabilen kuşlardandır. Telli turnalar ilkbaharda sürüler halinde su kenarında bulunan küçük ormanlarda تنها bir yerde dallardan yuvalarını yaparlar. Yavruları yumurtadan çıktıktan sonra dişi ve erkek turnalar onları beslemek için küçük balıklar avlayarak onları yavrularına getirirler. Turna yavruları biraz büyüdüktan sonra yuvadan çıkar ve kendi yiyeceklerini kendiler aramaya başlarlar.

Telli turnalar göçmen kuşlardan olup ilkbahar aylarında ülkemize gelir ve ağustos ayında da tekrar başka yerlere göç ederler.

Telli turnaların tüylerinin beyaz olanları da vardır. Bunlara da Beyaz Turna denilmektedir. Balıkçı Turna ve Mısır Turnası denilen Turna türleri de vardır.⁹⁷

2- GAZETEDE GEÇEN HASTALIKLAR VE TIBBÎ ÇÖZÜMLER İLE SAĞLIK İLE İLGİLİ DİĞER KONULAR

Maarif Gazetesinin çevirisi yapılırken gazetenin farklı sayılarında Hastalıklar ve onların tedavi yöntemleri ile beraber, gençler için jimnastik vb. birçok sağlık bilgisi yer almaktadır.

Maarif Gazetesinin 21. ve 30. sayılarında sağlık ile ilgili bilgilerin olduğu kısımda genellikle Doktor Ş. Kamil ismi ile yazılar yazılmıştır.

2-1. İnfluenza

Maarif Gazetesinin 21. Sayısında yer alan bu hastalık;

Bulaşıcı olan bu hastalık daha önce olduğu gibi bu sene de memleketimize Avrupa'dan gelmiş ve pek çok insanı etkilemiştir.

⁹⁷ Ma'ârif Gazetesi, No.29, s.44

Avrupa'da gazetelerde yer alan haberlere göre bu hastalık özellikle Almanya ve Avusturya'da ölümcül etkisini daha fazla göstermiş.

İnfluenzanın niteliğinin teşhis ve tedavisi hususunda şehrimizin ileri gelenlerinden bazıları tarafından bazı gazetelere makaleler yazılmış ise de görülen lüzum üzerine Maarif Gazetesi'nde bu konu hakkında bilgi vermeyi uygun gördük.

"Öteden beri yazdıklarımızı okuyan ve buna ilgi gösteren kişilerin malumu olduğu üzere her konuda konuşmaktan çekinerek mesleğimin gereklerinden olmakla beraber başka yayınlardan bu hastalık hakkındaki incelemem çokça faydalı olmasa da uzun uzadıya yazılan birçok iddia ve fikirlerden daha fazla kuvvetli olduğunu garanti ederim" Doktor Ş. Kamil

Ülkemizde hemen hemen her iki senede bir görülmekte olan bu hastalık Avrupa'nın görüldüğü ve yayıldığı da bilinmektedir.

İnfluenzanın bulaşıcı bir hastalık olduğu bu hastalık hakkında fikri olanlar tarafından kabul görmüştür. Figaro Gazetesinde yer alan bilgilere göre hastalığı kapıların vücudundan çıkan salgılar ve belirtilerin sonrasında mikroplar görülmüştür.

İnfluenza çocuklarda, gençlerde, yaşlılarda, kadınlarda ve hatta hayvanlarda da görülmüş. Öyle ki bu hastalık kişiden kişiye değişkenlik gösteriyormuş. İnfluenzayı bazı kişiler nezle benzeri bir hastalık olarak kabul etseler de yeni ortaya çıkan belirtiler ile beraber bunun tam olarak böyle olmadığını gösteriyor.

İnfluenza bazen hafif olarak geçse de bazen de ölümcül sonuçlar da doğurabiliyormuş. Hafif geçen influenza hastalığında ateş, baş ve bel ağrıları ile gözlerde ve boğazda yanmalar sonucunda üç dört günlük bir tedavi sonucunda geçebiliyor.

İnfluenzanın birçok çeşidi olmakla beraber şekli-i mahlukiye denilen türünde tedaviye çok dikkat etmek gerektir.

Şekli ruiyede zor nefes alma, ateş, kuru öksürük ve balgam çıkarma belirtileri vardır.⁹⁸

İnfluenza ilk andan itibaren etkisini çok şiddetli göstermekle beraber hastalarda ateş belirtileri ile ortaya çıkar. Bu ateş genellikle geceleri başlar ve sabaha kadar devam edermiş.⁹⁹

İnfluenzanın 1775 senesinde Viyana'da ortaya çıktığı zaman gözlemlendiği kadarı ile ishal ve ciltte tabaklanma ve renk değişikliği şeklinde olmuştur. 1830 senesinde Paris' te daha

⁹⁸ Ma'ârif Gazetesi, No.21, s.331.

⁹⁹ Ma'ârif Gazetesi, No.21, s.332.

sonra da yine 1830'da İrlanda'da ortaya çıkmış. İrlanda'da ortaya çıkan bu çeşidinde nefes zorluğu belirtisi şeklinde oluyor. 1837 senesinde de bütün Avrupa şehirlerinde görülmüş ve ölümcül bir halini almıştır.¹⁰⁰

İnfluenzanın teşhisi zan edildiği kadar kolay bir şey değildir. Sekizinci günden başlayarak ter ve ishal influenzanın belirtilerindendir. Tedavisine gelince kişi ister kabız olsun ister olmasın müsil ilacına ihtiyaç vardır.¹⁰¹ Eğer belirtileri hafif ise aspirin vermek ve ağır yemeklerden kaçınmak ve bununla beraber dışarı çıkmaması hastalığı atlatmak için yeterlidir.

Kuru öksürük ve göğüsde yanma olduğu zaman ise göğsü yumuşatıcı ilaçlar kullanmak ve gerekli tedaviyi uygulamak yeterlidir.¹⁰²

Dünya üzerinde yakın zamanlarda genellikle İnfluenzanın yayılması ile ilgili haberler olduğu gibi bu mikrobun tanınması için çalışmalar da yapılmıştır.

İnfluenza mikrobunu kaparlardan birinden alınan kan örneği bir tavşana enjekte edildiğinde bu tavşanın birkaç gün sonra bu hastalığın belirtilerini taşıdığı görülmüştür.

Doktorlar şimdilik İnfluenza hastalığının tedavisinde başarılı olamadılarsa da bununla ilgili çalışmalar ve tedavi usulleri denenmeye devam etmektedir.¹⁰³

2-2. Kömür ve Soba Çarpanlara Nasihatler-Dersler

Maarif Gazetesinin 22. Sayısında yer alan bu durum ile ilgili önemli tespitler ve böyle bir durumda yapılması gerekenlerden bahsedilmiştir.

Kömürün yanarken çıkardığı duman ve koku ve karbon insan vücuduna zarar verir cinstendir. Kömür o halde yanarken zehirli bir hal alır.

Kömürün yanarken ve yandıktan sonraki zamanlarında insan vücuduna etkisi ile bundan sonra yapılması gerekenlere baktığımız zaman;

Evvela kömürden zehirlenenlerin göstermiş oldukları belirtilere bakmak gerektir. Ağızda, boğazda yanıklık ile şiddetli ateş, baş ağrısı, baş dönmesi, kulak çınlamaları, kuvvetten düşme, vücutta meydana gelen morluklar ve kalbin şiddetli atması gibi durumlar kömürden zehirlenmenin belirtileridir. Bu durumlarda gerekli tedbirler alınmazsa insanın ölümü ile sonuçlanır.

¹⁰⁰ Ma'ârif Gazetesi, No.21, s.332.

¹⁰¹ Ma'ârif Gazetesi, No.21, s.333.

¹⁰² Ma'ârif Gazetesi, No.21, s.334.

¹⁰³ Ma'ârif Gazetesi, No.28, s.22-23.

Şimdi yapılması gerekenlere baktığımızda; zehirlenmeye sebep olan şey eğer mangal ise odadan çıkartılmalı, soba ise söndürülmelidir.

Daha sonra zehirden etkilenen kişi çıplak olarak soyulmalı, yere yatırılmalı, başına ve ayaklarına soğuk sulu bezler gezdirilmeli.

Sunni teneffüs yapılmalıdır. Burnuna amonyak koklatılmalı, kahve yedirilmeli ve beline kadar soğuk suya sokulmalıdır.¹⁰⁴

Eğer zehirlenmenin etkisi yukarıda bahsedildiği kadar değil de baş ağrısı, boğazda yanıklık ve ateşin yüksek çıkması ile kalırsa o halde bu zehirlenmeye sebep olan şey odadan çıkarılmalı, pencereleri açıp odanın havasını değiştirmek, soğuk su ile başı, yüzü ve göğsü yıkamak ve amonyak koklatmak yeterlidir.¹⁰⁵

2-3. Gençler İçin Hava ve Teneffüs

Maarif Gazetesinin 23. Sayısında yer alan bu konu ile ilgili önemli tespitler ve kalabalık ortamlarda havasız kalındığında yapılması gerekenlerden bahsedilmiştir.

"Hava teneffüsün ekmeğidir, bu ekmek yinecek yere teneffüs idiliyor, fark bundan ibaretdir." Matesn Simon¹⁰⁶

Simon'un hava teneffüsün ekmeğidir şeklindeki sözleri hayatın gerçeğidir. İnsan açlıkla mücadele ederken günlerce dayanabiliyor iken nefes almadan iki dakika yaşaması imkansızdır. O halde hava ekmeğin teneffüsü olmakla kalmıyor hayatın devamlılığının tek şartı oluyor. Kanserli insan nasıl ki yaşayamıyor, ancak insan için lazım olan bu kanın da temiz olması gerekiyor ve kanın temizlenmesi için yine hava gerekiyor o halde insan için en önemli şey temiz havadır.

İnsanı güzel yemekler ve yiyecekler pek güzel beslerken, besin değeri az olan bir gıda da insanın beslenmesi için yeterlidir. Ancak insana yaşaması için lazım olan en önemli şey saf ve temiz havadır.

Hastaneler, tiyatrolar, kiraathaneler, konserler ve balolar her türlü insanın olduğu alanlardır ve buralarda yanan lambalar ve sobalar buranın havasını bozuyor ve bu durum nefes almayı zorlaştırıyor. O zaman birdenbire bir hararet, baş dönmesi, baş ağrısı ve kulak çınlamaları

¹⁰⁴ Ma'ârif Gazetesi, No.22, s.353.

¹⁰⁵ Ma'ârif Gazetesi, No.22, s.354.

¹⁰⁶ Ma'ârif Gazetesi, No.22, s.359.

gibi sıkıntılar ortaya çıkabilmektedir. Özellikle kansız ve zayıf gençlerde bu durum daha çabuk görülebilmektedir.¹⁰⁷

2-4. Venedik Sıhhiye Kongresi

Maarif Gazetesinin 24. Sayısında yer alan bu konu ile ilgili Kongrenin neden toplandığından bahsedilmiştir.

Koleranın Hindistan'ın Ganj Nehri'ni kullanımı ile beraber bu ülkeden çıkmakla beraber bu ülkede koleradan ölümlerin az olduğu belirtilmiştir.

Kolera Süveyş Kanalı açılmadan önce daha çok Hindistan' da ve kutsal topraklar olan Mekke-i Mükerrreme ve Medini Münevvere' ye hac vazifesi için gelen hacı adaylarından bulaşması ile beraber en fazla Mısır' a kadar geldiği, ancak Süveyş Kanalı'nın açılması ile beraber özellikle İngiltere'nin bu bölgede ticari faaliyetleri sebebi ile buradan Avrupa'nın diğer ülkelerine de yayılmıştır.

Venedik Sıhhiye Kongresi koleranın bu yolla Avrupa'nın diğer ülkelerine sıçraması ve ölümlerin artması nedeni ile toplanmıştır.

İngiltere Hindistan'dan çıkan bu hastalıktan dolayı buranın geçici olarak karantina alınması fikrinin kendilerine ticari zarar vermesi nedeni ile Venedik Sıhhiye Kongresine şiddetle karşı çıkmıştır.

Venedik Sıhhiye Kongresi koleranın bu şekilde yayılması noktasında buna herhangi bir çözüm üretememiştir.

İngiltere bu duruma ticari çıkarları nedeni ile karşı çıkmış, bu nedenle koleranın bu şekilde yayılmasının nedeni İngiltere Sıhhiye Meclisleridir.¹⁰⁸

2-5. Verem Hakkında Yeni Bir Usul-ü Tedavi

Maarif Gazetesinin 25. Sayısında yer alan bu konu ile ilgili olarak 12. Sayıda bahsedilen konuların devamı yer almıştır.

Bütün insanlığı dehşete düşüren bu hastalık hakkında Avrupa'da insanlar rekabete kapılmış ve her taraftan tedavinin usulleri hakkında türlü türlü yayınlar ve yazılar kaleme alınmaya başlanmış. Hastalıklar hakkında fikir sahibi olan birçok insanda bu tedavi

¹⁰⁷ Ma'ârif Gazetesi, No.23, s.360-361.

¹⁰⁸ Ma'ârif Gazetesi, No.24, s.375-376.

yöntemlerinin yer aldığı yayınları ve kitapları işaret etmiştir. Bu durum asıl tedavinin uygulamasını zorlaştırmıştır.

Bu hastalıkta tedavinin başarılı olması için yavaş ve emin adımlarla ve insanın bedenine zarar vermeden hareket edilmesi gerekmektedir.

Doktor Desnus isminde bir hekim insanlık için büyük bir hizmet olan ve havayı kısa sürede temizleyen bir cihaz icat etmiştir. Bu cihaz hem hastanın olduğu yerdeki kötü havayı temizliyor hem de hastaya herhangi bir yan etkisi olmayan bir alettir.

Carbureteur electr-statique ismiyle anılan bu cihaz bir heyetin önünde denenmiş ve odanın havasını üç buçuk dakika gibi bir sürede temizlemiştir.¹⁰⁹

2-6. Gençler İçin Jimnastik

Maarif Gazetesinin 25. Sayısında yer alan bu konu ile jimnastiğin insan vücuduna faydaları ve jimnastik çeşitleri hakkında bilgi verilmektedir.

Jimnastik gençler için vücutlarının sağlıklı olması için elzemdir. İnsanlar vücutlarını zinde tutmak istiyorsa bu jimnastikle çok rahat olabiliyor.

Jimnastiğin iki çeşidi vardır. Biri Jimnastik-i Sanai ve diğeri de Jimnastik-i Tabiidir. Jimnastik-i sanaiyi yapabilmek için belli başlı alet-edevat ve spor malzemesi gereklidir. Bunlarda yapılan sporun amacı çabuk yorulmamak ve terlememektir. Bunun dışında bu jimnastiğin çok fazla faydası yoktur.

Tabii jimnastiğe gelecek olursak; koşmak, yürümek, yüzmek, dans etmek ve maç yapmaktır. Yürümek günde iki saat gibi bir zamanı alsa da bedenin rahatlığı ve sağlığı için çokça faydalıdır.

Denizde yüzmek insanın 10 dakikasını almalıdır. İnsan yüzerken vücudun her tarafı çalıştığından faydalı bir spordur. Yüzmek insan için faydalı olsa da belli bir süreden fazla yüzmek insan vücudunu yorduğu gibi zarar da verebilmektedir.

Dans etmek vücudun çoğu uzvunu hareket ettirdiğinden faydalıdır, ancak tek bir kişi kendi kendine dans edemeyeceği için gençlerimiz tarafından pek rağbet görmemektedir.

Maç yapmak insan vücuduna en faydalı sporlardandır. Bu sporda insanın kolları, bacakları ve bütün uzuvlar hareket ettiğinden gençler için bilhassa tavsiye ediliyor.¹¹⁰

¹⁰⁹ Ma'ârif Gazetesi, No.25, s.391-392.

2-7. Rahip Kanaip

Maarif Gazetesinin 27. Sayısında yer alan bu konu ile ilgili olarak Almanya' da yaşayan Rahip Kanaip' in tedavi yöntemi hakkında bilgi verilmiştir.

Rahip Kanaip 1821 yılında Almanya'nın Vorishofen kasabasında dünyaya gelmiş fakir bir ailenin çocuğudur.

Rahaip Kanaip hastalandıktan sonra hastalıklar ile ilgili kitaplar, makaleler vb. yayınlar okurken suyun tedavide kullanılabileceği ile ilgili bir yazıya rastlamış ve bunu kendisinin tedavisi üzerinde uygulamıştır. Tuna Nehrinin buzlarını kırarak soğuk suya girdi. Bu tedavi kendisine şifa olduktan sonra Rahip Kanaip suyun hastalıklar üzerindeki etkisini daha çok araştırdı.

Vorishofen'e dönen Rahip Kanaip burada su ile tedavilere başladı. Bir süre sonra küçük olan bu kasabaya her türden insan Rahip Kanaip' e tedavi olmaya gelmeye başladı.

Rahip Kanaip'in bu tedavi usulleri sonrasında sahte doktor suçlaması ile mahkemeye çağrılır, fakat mahkemede "ben bir doktora müracaattan aciz olanları avutuyorum" diyerek kendisini savunur ve bu mahkemeden beraat kararı alır.

Rahip Kanaip' in ünü bir süre sonra o kadar çok yayılır ki Almanya'da onun adını taşıyan Kanaip Belat adıyla bir gazete yayınlanmaya başlar. Fransızca olarak ta Kanaip Jurnal yayınlanmaya başlar.

Kanaip' in tedavi ettiği hastalar genellikle her türlü ilaç tedavisini görmüş ve çare bulamamış olan hastalardır.

Kanaip fakirlere, çaresizlere öğretmenlik yapıyor. Fakat Vorishofen' e gelemeyenler de oluyor. Rahip Kanaip bunlar için "su ile tedavi-i şafı" ve "nasıl yaşamalı" kitaplarını yazar. Bu eserler o dönemde 300.000 nüshası satılmıştır.

Rahip Kanaip su ile yedi türlü tedavi deniyor.

1. Mide Hastalığı olanlar
2. İstihmam (Soğuk, sıcak, ılık, kuru otlar ve saman banyoları)
3. Baş ve ayak buhar banyoları
4. Dizlerdeki önemli bölümler, zehir ve genel beden üzerine
5. Bütün bedeni veya bedenin bir kısmını

¹¹⁰ Ma'ârif Gazetesi, No.25, s.392-393.

6. Baş ve bütün ayakları

7. Su içmek

Şeklinde tedavi usulleri deneyerek insanları tedavi etmiştir. Rahip Kanaip bu tedavileri uygularken suyun soğuk olmasına dikkat etmiştir. Hatta bazı zamanlarda suyun içine kar atarak suyun daha fazla soğuk olmasını da istemiştir.

Rahip Kanaip, Tifo, kesik, sara, çeşitli asabiyet hastalıkları, mide hastalıkları vb. birçok hastalığı su ile tedavi ettiğini Fransızcaya çevirdiği "su ile tedavi-i şafii" isimli kitabında belirtmiştir.¹¹¹

2-8. Kezazın (Tetanoz) Masl-ı Dem (Kan) İle Tedavisi

Maarif Gazetesinin 29. Sayısında yer alan bu konu ile ilgili olarak Tetanoz hastalığının tedavisi hakkında bilgiler verilmiştir.

Tetanoz hastalığının nedeninin bir mikrob olduğu ve bu hastalığın kişiden kişiye farklılık gösterdiği, her insanda aynı tedavinin uygun olmadığından bahsedilmiştir.

Mösyö Katani ve Şizonunu tetanoz hastalığının fizyolojisini araştırmışlar ve bunun sonucunda da anti tokzin ismini verdikleri bir tedavi yöntemi ile beraber bu hastalığın tedavisinde başarılı olmuşlar.

Mösyö Sevaç elinden yaralanarak tetanoz olan bir genci farklı tedaviler uygulayarak iyileştirmeye çalışmış bunda başarılı olamayınca anti tokzin tedavisini uygulamış ve bunun sonucunda bu genç kısa bir süre sonra iyileşmiş.

Mösyö Basini yirmili yaşlarında olan ve parmağından aldığı bir yara sonucunda tetanoz hastalığını kapam bir gence anti tokzinden 25 santi gram verdikten sonra bu genç aynı gün içerisinde iyileşmiştir.¹¹²

2-9. Tıbbi İlerlemeler (Terakkiyat-ı Tıbbiye)

Maarif Gazetesinin 30. Sayısında yer alan bu konu ile ilgili olarak Osmanlı Devleti'nde tıp alanında olan gelişmelerden bahsedilmiştir.

Sultan Mahmud Döneminde yenilenerek açılan Tıbbiye Mektebinde işinin ehli olan doktorlar eserlerini arttırmışlar.

¹¹¹ Ma'ârif Gazetesi, No.27, s.5-7.

¹¹² Ma'ârif Gazetesi, No.29, s.39.

Sultan Abdülhamid Han'ın padişahlık döneminde Avrupa Tıbbiye okullarına öğrenciler gönderilmiş ve bu öğrenciler orada başarılı olarak Osmanlı Devleti'nde de tıp alanında ilerlemelerin olduğunu bütün her kese göstermişlerdir.

Osmanlı Devletinden öğrencilerin başarısı bütün Avrupa devletlerinde dillendirilmeye başlanmıştır.

Sultan Abdülhamid dönemine kadar tıbbiye mekteblerinde cilt hastalığı dersi okunmuyordu. Sultan Abdülhamid ile beraber bu derste mekteblerde okunmaya başlandı.

Pastor Tıbbiye mekteblerinde okunmaya başlandı.

Koh hastalığı için sağlık kurullarına bir heyet göndererek Osmanlı doktorlarının aslında ne kadar bilgili ve donanımlı olduklarını diğer devletlerin doktorlarına ve hükümetlerine de gösterdi.

Sultan Abdülhamid Osmanlı Devleti'nde tıp ilminin gelişmesi için hem yurt dışına öğrenci gönderdi hem de ülkede tıp ile alakalı olan bütün teçhizatı temin ederek bilginin daha da artmasının önünü açtı.¹¹³

3- GAZETE'DE YER ALAN EĞLENCETÜRLERİ

Gazetemizin belirli sayılarında geçen “*fenni eğlenceler*” başlıkları altında farklı farklı eğlence türlerinden bahsedilmiştir.

Gazetemizde yer alan Fenni Eğlenceler konusundaki eğlence türlerini İvanzade Mehmed Süleyman' ın kaleme aldığını görmekteyiz.

3-1. Resimli Mum

Maarif Gazetesinin 21. Sayısında yer alan bu konuda evlerimizde bulunan mumların sade görüntüsünden farklı olarak üzerlerinde farklı resimlerin olduğu mumların göze daha hoş geleceğini belirtmiştir.

Resimli mumları yapmak için gazetelerdeki resimlerden hoşumuza giden bir resmi alarak resim içe gelecek şekilde mumun etrafına sarılmalı ve bir kibrit yardımı ile resmin üzerinde hızlıca gezdirerek ve mumun üzerine sardığımız resmi kaldırdığımızda resmin muma geçtiğini görürüz. Bunun için dikkat edilmesi gereken şey resmin sağlam olması ve kağıdının kalın olmasıdır.¹¹⁴

¹¹³ Ma'ârif Gazetesi, No.30, s.58-59.

¹¹⁴ Ma'ârif Gazetesi, No.21, s.338-339.

3-2. Sıçrayan Para

Maarif Gazetesinin 22. Sayısında yer alan bu konuda bir madeni paranın masanın üzerinden nefes yardımı ile ve elle dokunmadan alındığı ve bunun için yapılması gerekenleri belirtmiştir.

Madeni parayı masanın üzerine koyduktan sonra masanın kenarına çenemizi yaklaştırarak paranın altına hızlıca üfleliyoruz. Böylece nefesimiz paranın yerinden oynamasına ve havaya sıçramasına neden olur. Havaya sıçrayan bu parayı elimize alarak böylece bu eğlenceyi sonlandırabiliriz.¹¹⁵

3-3. İnci Çiçeği

Maarif Gazetesinin 23. Sayısında yer alan bu eğlencede evlerimizde solmayan, dökülmeyen ve bozulmayan bir çiçeğin nasıl yapıldığını görüyoruz.

İçi su ile dolu bir bardağın üzerine yanan bir mumu tutarak mumun erimesini sağlıyoruz. Mumun bardağa uzaklığına göre tanelerin büyüklüğü farklı oluyor. Mum eritme işi bittikten sonra ince bir tel alarak ucunu ısıtıyoruz ve bardakta bulunan taneleri tele geçiriyoruz. Büyük taneleri aşağı küçükleri yukarı gelecek şekilde tellere taktıktan sonra telleri birbirine bağlıyoruz. Yeşil bir kağıttan da yaprakları yaparak bunları bir saksıya koyuyoruz. Bu saksıdaki çiçekler ne soluyor ne de dökülüyor. İstedğimiz kadar saklayabiliriz.¹¹⁶

3-4. Makasla Cam Kesilir Mi?

Maarif Gazetesinin 28. Sayısında yer alan bu eğlencede makasla cam kesmenin mümkün olduğu belirtilmiştir.

Camı kesecek kişi ellerini, makası ve keseceği camı su ile dolu bir kaba koymalı ve camı kesmeye başlamalı. Cam suyun içerisinde kırılmadan ve çatlamadan kesilecektir. Bunun nedeni suyun camı teskin etmesidir.¹¹⁷

Maarif Gazetesinin diğer sayılarında da çeşitli eğlence türlerine yer verilmiştir. Gazetemizin 24. Sayısında farklı bir eğlence türünden bahsedilmektedir. Öncelikle bir bardağa dörtte üçüne denk gelecek şekilde su doldurunuz. Bardağın kenarının kuru olduğuna dikkat ettikten sonra dayanıklı bir kağıt koyunuz. Kağıdın kenarları bardağın kenarlarını üç dört santim geçsin. Kağıdı yarım saat kadar burada bırakınız. Bardaktaki suyun neminden dolayı kağıdın üç tarafı bardağın kenarlarından biraz açılır. Bunun üzerine şişe mantarlarından birini bardağın

¹¹⁵ Ma'ârif Gazetesi, No.22, s.355.

¹¹⁶ Ma'ârif Gazetesi, No.23, s.371.

¹¹⁷ Ma'ârif Gazetesi, No.28, s.32.

üzerindeki kağıdın üzerine koyunuz ve mantarın üzerine bir adam resmi çizip yapıştırınız. Birkaç dakika sonra bu mantarın bulunduğu yerden sıçradığı görülür.¹¹⁸

Eğlenmek için yapılan farklı farklı uğraşlardan bahsedilmektedir. Öncelikle ağzı mantar ile kapalı bir şişe alınız. Mantarın içine bir toplu iğne ile delik açınız ve bu deliğin içinden bir ip geçirin ve bu ipin ucuna da bir düğme yapıştırınız. Daha sonra şişenin ağzını ve mantarı balmumu ile kapatınız. Şimdi ne şişeye ne de mantara dokunmaksızın şişenin içindeki ipi keseceğinizi söyleyiniz. Şişeyi alarak odadan dışarı çıkınız ve bir süre sonra şişenin içindeki ipin kesildiğini ve düğmenin yere düştüğünü ve ipin geri kalanının mantarda asılı kaldığını gösteriniz. Gazetenin ilgili sayfalarında yapılan bu eğlence türlerinin resimler aracılığı ile de detaylı bilgiler sunulmaya çalışılmıştır.¹¹⁹

4- ASKERLİK İLE İLGİLİ KONULAR

Maarif Gazetesinde askeri konular ile ilgili de bilgilere yer verilmiştir.

Savaşlar sırasında insanlara büyük hizmetler vermek maksadı ile ordugahta ya da şehirlerin etrafında süreli hastanelerin yapılmasını doktorlar zorunlu görmektedir.

Bu süreli (mevkut) hastaneler iki çeşit yapılabilir. Bunlar çadır ya da baraka şeklinde olabilir. Bunlardan hangisi daha kolaydır tartışılabilir. Bu konu ile ilgili 1891 yılında toplanan Londra Hıfz-ı Sıhhat Kongresinde müzakereler olmuştur.

Barakanın inşa edilmesi için lazım olan malzemeler her yerde olsa da bunların yapım aşaması zaman alan bir durumdur. Tam aksine çadırdaki durum tam tersidir. Hem kurulması hem de taşınması işlemi barakaya göre daha kolaydır. Fransa kadınlar heyeti bundan dolayı çadır hastanelerinin inşa edilmesini uygun görmüştür.¹²⁰

Fransa Cemiyet-i Fenniye-i Askeriyesinin bir konferansında Doktor Mösyö Şelman bir muharebe istatistiği paylaşmıştır. Buna göre Kırım Savaşında (1846-1854) 468.000 askerden 33' te 1 askerin öldüğünü, 1859 İtalya Savaşında 405.000 askerden 45' te 1 askerin öldüğünü 1870 savaşında 810.000 askerden 47' de 1 askerin öldüğünü ve son olarak Rusya Savaşında (1877-79) 596.000 askerden 49'da 1 askerin öldüğünü belirtmiştir.

Paris makalelerinden birinde Avrupa Devletlerinin ordularında bulunan topların miktarı hakkında bir istatistik kaleme almıştır.

¹¹⁸ Ma'ârif Gazetesi, No.24, s.387

¹¹⁹ Ma'ârif Gazetesi, No.26, s.418-419.

¹²⁰ Ma'ârif Gazetesi, No.21, s.336

Buna göre :

Hükümet	Batarya	Top
Fransa	480	2880
Almanya	434	2620
Rusya	339	2004
Avusturya ve Macaristan	241	1836
İtalya	198	1188
İngiltere	110	660
Romanya	68	700
İspanya	63	378
İsviçre	50	300
İsveç ve Norveç	48	257
Portekiz	35	207
Belçika	34	196
Flemenk	20	129
Yunanistan	17	102
Danimarka	12	98

şeklinde belirtilmiştir.¹²¹

Gazetemizin başka bir sayısında Avrupa ordularında askeri balonların düzeni ile uğraşmakta ve balonların düşman ordularının üzerinde dolaştıklarından bahsedilmektedir. Dönemin tüfeklerinin menzilin bu balonlara yetişmediğinden ve bunun sonucunda da tüfeklerin menzilin arttırıldığı, daha önce 200 metreye kadar menzili olan bir tüfeğin artık 1800 metrelere kadar menzillerinin olduklarından bahsedilmiştir.¹²²

¹²¹ Ma'ârif Gazetesi, No.21, s.337-338

¹²² Ma'ârif Gazetesi, No.25, s.401.

5- SANATLA İLGİLİ KONULAR

Gazetenin değerlendirmesine devam ederken sanat hayatıyla ilgili bilgilere de rastlanılmaktadır. Avrupa'da pek çok sanat eserinin yapıldığından bahsedilmektedir.

5-1. Kurtuba Camii

Kurtuba Camii Endülüs Emevilerinin İspanya'da bıraktıkları en meşhur ve en güzel mimari yapılardandır. Kurtuba Camii içinde bulunduğu sanat dünyasının ihtişamlı ve benzersiz bir yapısıdır. Büyük bir vadinin içinde inşa olunan bu camii büyük mermer sütunun içinde olup, doğu ve batı taraflarında dokuzar kapı ile süslenmiş ve bütün sanat dünyasının hayretini üzerine çekmiş büyük kapısı ile beraber toplamda on dokuz kapısı vardır.

Emsali çok az olan bu camii tarih boyunca pek çok kez tahrip edilmiştir. İşlemelerin üzerine kireç suyu dökülmüş, oymaları sökülüp satılmıştır. Bu tahriplerden kurtulan caminin mihrabı olmuştur.¹²³

5-2. Mişigan Darülfünun Müzesi

Mişigan Darülfünun Müzesi'nin olduğu yer kırk dönüm bir arazinin üzerinde olup her tarafta olan ağaçlar büyüklüğünü ortaya koyuyor.

Bu büyük arazinin üzerinde bir çok yollar ve ağaçlar vardır. Yolların her iki yanına ağaçlar dikilmiştir.

Doğu kapısından içeri giren biri içinde bir müzenin de olduğu salona adım atmış olur. Bu salonun her tarafında kıymetli eşyalar bulunmaktadır.

Salonun karşısında bir çok oda vardır. Bu odaların birincisi kıymetli taşlara, ikincisi, üçüncüsü ve beşincisi hayvanlara, beşincisi kuşlara altıncısı da kıymetli koleksiyona ayrılmıştır. Bu odaların altıncısının içinde ayrıca Çin İmparatorunun hediye ettiği kıymetli koleksiyon yer almaktadır.¹²⁴

5-3. Gurud-ı Azur

Azur mağarası İtalya'nın Napoli beldesinin karşısında yer alan Kapri civarındadır. Senluçi körfezinden vapurla buraya iki saatte gidilebilmekte. Bir kayığa binerek mağaranın içi gezilebiliyor. Kayalarda, suda her şeyde mavi renkler görülüyor. Bunun sebebi ise suyun hava gibi mavi renkli olmasıdır.

¹²³ Ma'ârif Gazetesi, No.21, s.336-337.

¹²⁴ Ma'ârif Gazetesi, No.25, s.400-401.

5-4. Raklar Mağarası

Bu mağara 1889 yılında İsviçre topraklarında keşfedilmiştir. Fransa sınırlarına yakın Raklar civarındadır. Bu mağara keşfedilmeden önce bölgede yaşayan köylüler burayı pisliklerini attıkları yer olarak kullanmışlar. Mağaranın içine bir merdivenle inilebiliyor ve mağaranın içinde yer alan dikit ve sarkıtlar rahatlıkla görülebiliyor. Mağaranın içerisindeki dikit ve sarkıtların rengi bazen beyaz bazen de mavi olabiliyor.¹²⁵

Gazetemizde ayrıca Kakaho Amilpa Mağarasında da bahsedilmektedir. 1835 yılında keşfedilen bu mağara dağların eteklerindedir. Mağaranın içerisine girenler 10 km kadar yol gitmelerine rağmen mağaranın sonunu göremediklerini beyan etmişler.¹²⁶

6- ZİRAÎ FAALİYETLERLE İLGİLİ KONULAR

6-1. Sebzeler

Sebzenin bir çok çeşidi vardır. Lahana, Pırasa, Salata, Hindiba, Kuzukulağının yapraklarından saplarından şalgam, havuç, turp, patates, yer elmasının köklerinden ve tanelerinden fasulye, bakla, nohut, domates, kabak, tane ve meyvelerinden enginar, kuşkonmazın çiçeklerinden faydalanılır. Sarımsak, soğan ve maydanoz gibi bazı sebzeler de yemeğe tat vermek için kullanılır.

Bu bitkilerin her birinin farklı faydaları vardır. Her birinin farklı bakımı vardır. Bakıma muhtaçtırlar. Eğer gerekli bakım yapılmaz ise bunlar yabani otların arasında kalır ve kururlar.

6-2. Meyve Ağaçları

Ağaçlar meyvelerine göre ayrılırlar. Armut, Elma, Ayva, Portakal ve Mandalina gibi çok çekirdekli meyve ağaçları,

Kayısı, Şeftali, Kiraz, Erik gibi tek çekirdekli meyve ağaçları,

Üzüm, Böğürtlen, İncir ve Frenk Üzümlü gibi taneli meyve ağaçları vardır. Bunların en büyük özelliği aşırıya muhtaç olmaları. Budanarak bu ağaçlar daha sağlıklı kalabilirler.

6-3. Süs Bitkileri

Bahçelerin güzelliğini artırmak, bahçeleri daha göz alıcı yapmak için çiçeklerinin veya yapraklarının güzel olduğu bitkiler bahçeye ekilir. Bunlar süs bitkileridir.

Başlıca çiçekler şunlardır; koyun gözü, menekşe, hercai, karanfil, ıtır, şakayık, kana çiçeği, akşam sefası ve begonyadır.

¹²⁵ Ma'ârif Gazetesi, No.29, s.40.

¹²⁶ Ma'ârif Gazetesi, No.29, s.41.

6-4. Bahçelerin Usul-i Tarihi

Küçük bahçeler tellerle ayrılır ve etrafları sarılır. Herkes bu bahçeleri kendi isteğine göre düzenler.

Avrupa' da bahçeler genellikle Fransız ve İngiliz usullerine göre dizayn ediliyor. Fransız usulünde tarlalar belli bir plan ve ölçü dahilinde olur. Dikilen ağaçlar belli bir düzene göre toprakla buluşur ve bu ağaçlar budanır. Güzel bir görüntü elde edilir.

İngiliz usulünde ise düzen çok fazla yoktur. Doğa taklit edilerek bahçeler dizayn edilir.¹²⁷

7- GİYİM İLE İLGİLİ KONULAR

Maarif Gazetesinin çevirisi yapılırken bazı sayılarında bu konu ile ilgili bilgiler de yer almaktadır.

Elbise aslında insanın vücudunu layıkıyla korumak ve setr-i avret (başkalarının görmesinin haram olduğu yerler) etmek için giyilmelidir.

İki çeşit elbise vardır. Teadid (zorunlu) giyilen ve Elbis-i Dahliye olanlarıdır.

1- Teadid Elbise: mevsimlere göre bazen vücudu sıcak tutmak için kat kat giyilen bazen de ince giyilen elbiselerdir. Bu elbiseler üst üste giyilirken aynı tip olmamalıdır. Çünkü aynı tip elbiselerin üst üste gelmesi ile insan vücudu gerektiği kadar hava alamaz.

2- Elbise-i Dahliye (İçte Giyilen Elbiseler)

2.1. Gömlek

İnsanın kısa bir uğraş ile üzerine giydiği gömlek her insanın giymesi gereken bir elbisedir. Ancak gömleğin üretiminin zahmetli olması ve kullanılan malzemenin pahalı olması nedeni ile bunu her insanın alması mümkün değildir. Giyilen bu gömlek çabuk kirlendiği için de haftada bir yıkanması gerekmektedir. Fanila gömlek yıkandıkça da kumaşı çekildiği ve küçüldüğü için bunu her insanın giymesi mümkün değildir.¹²⁸

2.2. Fanila (İç Çamaşırı)

Fanilanın giyilmesi ile beraber insan vücudu birçok hastalıktan korunmasına neden olmaktadır.

¹²⁷ Ma'ârif Gazetesi, No.24, s.385-386.

¹²⁸ Ma'ârif Gazetesi, No.22, s.354-355.

İç çamaşırı giymek soğuğa karşı korunmak ve soğuktan gelecek olan hastalıkların da önlenmesine neden olur. Bademcikleri olanları için boğaza kadar özel üretilen bir iç çamaşırı giymeleri bademcik hastalıklarının da önüne geçmesine neden olmaktadır.

Hastalıklara karşı vücudu zayıf olanlar ve göğüs hastalığı olanların mevsimlere göre özel üretilen iç çamaşırı giymeleri onların faydasına olmaktadır.

Bazı insanlar yalnızca kış mevsiminde iç çamaşırı giyerken yazın bunları çıkararak gömlek giydikleri ve kışın giydikleri iç çamaşırlarını bahar aylarının sıcaklığına kandıklarını ve iç çamaşırlarını vaktinden önce çıkardıklarından bahsedilmektedir. Ancak bunun bir zamanının olduğu ve buna dikkat edilmesi gerektiğinden bahsedilmektedir.

Ticarette vb. işlerle uğraşıp sürekli olarak yollarda olanlar ve askerler için iç çamaşırının hem yazın hem de kışın giyilmesi gerektiğinden bahsedilmektedir.

Hem gömlek hem de iç çamaşırı zaman zaman yıkanması gereken kumaşlardan oldukları ve zamanla bu yıkanmaya bağlı olarak küçüldükleri ve bozulduklarından bunların daha geç küçülmelerini ve bozulmamalarını sağlamak için giymeden önce bir tahta üzerine serilmeli ve bir kap sıcak suyun içine yirmi beş dirhem (1 dirhem=3 gram) sabun bu suyun içine karıştırılmalı ve bu sabun iyice eridikten sonra tahtanın üzerine serilen gömlek veya iç çamaşırının üzerine bütün her tarafına gelecek şekilde dökülmeli ve bu sıcak olarak dökülen su soğuyana kadar beklenilmeli. Su kumaşın üzerinde iyice soğuduktan sonra kumaşı sıkmadan asılmalı. Böylece kumaşın yıkanmaya bağlı olarak küçülmesi ve bozulması daha geç olacaktır.

2.3. Don (İçlik- Tayt)

İçlik dediğimiz pantolonların altına giydiğimiz kıyafetler de aynı gömlek ve iç çamaşırı gibi kirlendiğinden ve yıkanması gerektiğinden onun da aynı gömlekte olduğu gibi giyilmeden yıkanması ve kurutulması durumunda giyilme ömrü daha da uzar.

2.4. Çorap

Çorap ayağa (mülasık) bitişik olduğundan ve insanın her şeyden çok ayağından muhafaza ederek ve ayakların terlemesini engeller. Çorabın yaz-kış genellikle yün olması ancak yazın ince çorap, kışın ise kalın çorap giyilmelidir.

2.5. Erkekler İçin Harici Elbise

Erkeklerin arkalarına giyecekleri harici elbiseler mensub oldukları meslek ve zanaatının icabına göre olup ona göre giyeceği elbiselerin sağlam ve dayanıklı olması gerekir. Mesela

sürekli sandalye ve kanepe üzerinde oturan İngilizleri taklitle Osmanlı tertibi üzerine minder ve şilteye oturan birinin dar pantolon giymesi rahatsızlığa neden olmaktan başka bir şey değildir.

2.6. Serpuş (Şapka)

Kadınların başlarına taktığı bu şapka hafiftir. Kadınların başlarına göre bir şapkayı bulmaları pek kolay değildir. Bu nedenle onlar kendilerine göre bir şapkayı yapabilirler.¹²⁹

2.7. Yakalık

Elbiselerin yakaları insanın gerdanına ve ensesine bitişik olduğundan çabuk terleme yapıyor ve kirleniyorlar. Böyle bir durumda elbise kirli olmasa bile yıkanmasına neden olmakta ve elbisenin çabuk yıpranmasına sebep olmaktadır. Yakalık denilen şey insanın boynunun etrafını saran ve gömleğin içine giyilen bu yakalıklar elbisenin daha geç kirlenmesine neden olmaktadır. İnsanın rahat etmesi için çok fazla sıkmadan biraz gevşek bırakılmalıdır.

2.8. Boyunbağı

Yumuşak ve hafif olup, sağlıklı yaşamak ve sağlığına dikkat edenler için genellikle de bademcik rahatsızlığı olanlar için faydalıdır. Ancak bu da boyunbağı gibi boğazın etrafını sardığı için çok fazla sıkılmamalıdır.

2.9. Papuş (Ayakkabı)

Çorabın üzerine giyilen ve sokaklarda dolaşılan gerektiğinde çamura da basılan ve sağlık için son derece önemli olan ayakkabılar bir çok maddeden üretilmektedir.

Bir ayakkabı her şeyden önce insanın ayaklarını sıcak tutmalı ve ayaklarından soğuk almasını engellemelidir. Ayakların sıcak tutulmaması birçok hastalığı da beraberinde getirdiği için ayakların sıcak tutulması ve kuru kalması önemlidir.

Ayakkabı ile sokakta taş, toprak ve bazen de çamurun üzerinde gezildiği için bunların eskimesi ve yıpranmaları daha çabuk olmaktadır. Bu nedenle ayakkabı üretilirken ya da alınırken ayakkabının sağlam olmasına dikkat edilmeli. Kullanılan malzeme sağlam derilerden olmalı. Özellikle kışlık ayakkabıların tabanlarına mantar ve keçe yapılmalıdır.

Gerek sağlık ve gerekse temizlik için ayakkabı mest ile giyilmelidir.

Ayakkabı alınırken ayakkabının ne dar ne de bol olmaması gerekiyor.

Kirlenen ayakkabıların temizlenmesi için nemli bir bez veya yumuşak bir fırça kullanılmalı ve gerekiyorsa boyanmalı ve badem yağı ile yağlanmalıdır.

¹²⁹ Ma'ârif Gazetesi, No.23, s.368-369-370.

2.10. Çocuk Elbisesi

Çocuklar biraz büyüdükten ve elbise giymeye başladıktan sonra elbiselerinin bol, rahat ve hafif olmasına dikkat edilmeli. Modaya uymak uğruna çocukları sıkacak ya da kollarını bacaklarını açıkta bırakacak elbiseler giydirilmemeli. Kışın çocukları soğuktan korumak için üst üste kalın elbise giydirilip çocuk bu elbiselerin içinde boğulmamalıdır.¹³⁰

2.11. Renklilerin Muhafazası

Renkli elbiselerin de yıkanmaya ihtiyacı olan elbiseler yıkandığında renkleri solduğundan bu elbiseler yıkandığı zaman şunlara dikkat edilmelidir;

Evvela- elbiseler yıkanacağı zaman bir kova soğuk suya öküz otundan bir kaşık karıştırıp bu ot suyun içerisinde iyice karıştırılmalı.

Saniyen (İkinci olarak)- başka bir soğuk su kovasına sirke karıştırılıp bu kova da hazır olarak bekletilmeli.

Salisen (Üçüncü olarak)- ılık su olan bir leğene bolca sabun katılmalı ve güzelce köpürtülüp yıkanacak olan elbiseyi bu leğenin içine yayarak ve asla ovmayarak her tarafına iyice bu sabunlu su yedirilmeli ve bir süre bu şekilde bekletilmeli.

Rabian (Dördüncü olarak)- sabunlu sudan çıkararak öküz otu karıştırılan kovaya katılarak ovmadan yıkanmalı.

Hamisen (Beşinci olarak)- sirkeli olarak bekletilen sudan iki defa geçirilerek kuruması için bir yere asılmalı.

Sadisen (Altıncı olarak)- kumaş daha tam kurumadan bir ütü ile ütülenmelidir.

Böylece renkli elbiselerin renkleri daha uzun süre dayanır. Bütün bunlar yapılırken dikkat edilmesi gereken hususlar da vardır. Bunlar;

Tenbih 1- elbiseler daha tam kurumadan ütülenmelidir.

Tenbih 2- elbise ütülenmeyecekse o zaman kuruduktan sonra katlandıktan sonra kaldırılmalı ve ertesi gün ütülenmesine dikkat edilmelidir.

Tenbih 3- elbiselerin yıkanması belli bir zamana bırakılmamalı bu iş en kısa sürede yapılmalıdır.

¹³⁰ Ma'ârif Gazetesi, No.24, s.382-383.

Tenbih 4- renkli elbiseler kışın yıkanıp soğuk havada kurutmaya bırakılırsa bu elbisenin bozulmasına neden olur. Bu nedenle elbisenin soğuk almamasına dikkat edilmelidir.

Tenbih 5- elbise kaynar suda yıkanırsa veya ütü çok sıcak olduktan sonra ütüleme işi yapılırsa bu durum elbisenin bozulmasına neden olur.

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren sayısız gazete ve dergi yayınlanmış, Osmanlı basın ve yayın hayatına dahil olmuştur. Gazete ve dergiler yayınlandıkları dönemin birer aynası niteliğindedir. Bu nedenle gazete ve dergiler incelediğimiz ve hakkında bilgi edinmek istediğimiz dönemin siyasi, kültürel, sosyal ve ekonomik yönlerini yansıtarak o dönem hakkında detaylı bilgi edinmemizi sağlamaktadır.

Maarif gazetesi 1891 yılında Osmanlı basın ve yayın hayatına dâhil olan edebi ve fenni özellikte bir gazetedir. Dönemin siyasi anlayışından dolayı siyasi konuların dışında her konuya sayfalarında yer vermiştir. Osmanlı Devleti topraklarında olan askeri, edebi, kültürel ve eğitimle ilgili konuların yanında Avrupa, Amerika, Çin ve Avustralya gibi yerlerde meydana gelen gelişmelerde gazetenin sayfalarında belli başlıklar halinde yer edinmiştir. Gazetede işlenen konulara kısaca değinecek olursak, tarihi konularda; II. Abdülhamid dönemi iç ve dış gelişmeleri, Edebiyat alanında işlenen konular; Mehmed Celal in yazmış olduğu şiir, makale ve mektup gibi edebi eserlere yer verilmiştir. Tıp alanında işlenen konular; influenza hastalığı, Venedik Sıhhiye Kongresi, Veremin tedavisinde yeni bir tedavi usulü, Rahip Kanaip'in geleneksel tıp ve tedavi yöntemleri, Tetanozun tedavisi, Kömür ve soba zehirlenmeleri halinde yapılması gerekenler hakkında bilgi verilmiştir. Zirai alanda işlenen konular da; sebzeler, meyve ağaçları ve süs bitkileri hakkında bilgi verilmiştir. Hayvanlar aleminden Kaplan, Sırtlan, Tilki, Gergedan, Hüdühüd Kuşu, Papağan, Güvercin, Şahin, Geyik ve Telli Turna hakkında bilgi verilmektedir. Bunun dışında gazetede çeşitle eğlence oyunlarına yer verilmiştir. Ayrıca gazetede kimi zaman sayfanın tamamını kimi zamanda yarısını kaplayacak şekilde resimlere yer verilerek işlenen konular görsellerle desteklenmiştir.

Sonuç olarak Maarif gazetesini etkili kılan geniş bir konu yelpazesini içinde barındırmasıdır. Günümüz edebiyat, tarih, coğrafya, bilim ve teknolojik alanlarına yönelik konuları içinde barındırması gazeteyi önemli kılmaktadır. Ayrıca konuların görsellerle pekiştirilmesi, sadece Osmanlı Devleti'nde meydana gelen gelişmelere değil aynı zamanda çeşitli ülkelerde veya bölgelerde meydana gelen her türlü konuya yer vermesi onu aynı dönemde yayımlanan diğer gazete ve dergilerden farklı kılmaktadır.

KAYNAKÇA

AKKAYA, Mehmet Ali, *Türk Beşikdevri Basmalarında Yazma Kitap Geleneğinin Etkileri ve İç Kapağın Gelişimi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003.

AKKAYA, Mehmet Ali, *Türk Kitap Basmacılığı Tarihçesi ve Beşikdevri*, İstanbul 2008, s. 1-16.

ALTIN, Hamza, *II. Meşrutiyet Devri Osmanlı Mizah Basını*, Grafiker Yay. , Ankara 2014.

AYDENİZ, Hediyeullah, “Tarihsel ve Literal Açıdan Yerel Gazetecilik”, Suat Sezgin (Ed.), *Türkiye’de Yerel Basın*, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yay. , İstanbul 2007.

BARAN, Sinan, “Türk Basın Kanunlarının Genel Görünümü ve 5651 Sayılı Kanunun İnternet Gazeteciliğine Etkileri Üzerine Bir Tartışma”, *Erciyes İletişim Dergisi*, C. 5, S. 4, Kayseri 2018, s. 387-404.

BAYKAL, Hülya, *Türk Basın Tarihi (1831-1923)*, Afa Matbaacılık, İstanbul 1990.

BENEK, M. Kazım, “Osmanlı’da Basının Doğuşu ve II. Meşrutiyet’e Kadar ki Gelişimi”, *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 6-7, Siirt 2016, s. 27-39.

BÖREKÇİ, Ülkü Ayşe Oğuzhan, “İttihat ve Terakki Dönemi’nde Gazetecilik Kimliğinin Hüküm Gecesi Romanında Görünümü”, *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 1, Konya 2013, s. 212-232.

ÇELİK, Hümeysra, *Başlangıçtan II. Meşrutiyet’e Osmanlı İmparatorluğu’nda Basın*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2012.

DEMİR, Kenan, “Osmanlı’da Basının Doğuşu ve Gazeteler”, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 5, Iğdır 2014, s.57-88.

DEMİR, Şerif, “İktidar-Basın İlişkilerinin Osmanlı Devleti’nde Görünümü (1831-1918)”, *TheJournal of AcademicSocialStudies*, S. 33, 2015, s. 367-377.

DOĞANER, Yasemin, “Hürriyet ve Modernleşme Enstrümanı Olarak Osmanlı’da Basın”, *Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 29, S. 1, İstanbul 2012, s. 109-121.

ERBAY, Erdoğan, *Maârif Mecmuası-Tafsilli Fihrist ve Bütün Şiirler-*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 1991.

GİRGİN, Atilla, *Türkiye’de Yerel Basın*, Der Yay. , İstanbul 2009.

GÜLMEZ, Mevlüt, *2. Abdülhamid Dönemi (1876-1908) Basının Dili*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 2013.

HAYTA, Necdet, *Tarih Araştırmalarına Kaynak olarak, Tasvir-i Efîkâr Gazetesi (1278/1862-1286/1869)*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2002.

İNÜĞUR, M. Nuri, *Basın ve Yayın Tarihi*, Der Yay. , İstanbul 1993.

KARAL, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi (Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri 1876-1907)*, C.VIII, TTK Basımevi, Ankara 2011.

KARAL, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi (Islahat Fermanı Devri 1861-1876)*, C.VII, TTK Basımevi, Ankara 2011.

KOCA, Ferhat, “Molla Hüsrev”, *DİA*, c. 30, İstanbul 2005, s. 252-254.

KOLOĞLU, Orhan, *Osmanlı’dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yay. , İstanbul 2013.

KOMİSYON, Gazetecilik, *Türk Basınının Doğuşu ve Gelişimi*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 2011.

Maarif Gazetesi 21. Sayı

Maarif Gazetesi 22. Sayı

Maarif Gazetesi 23. Sayı

Maarif Gazetesi 24. Sayı

Maarif Gazetesi 25. Sayı

Maarif Gazetesi 26. Sayı

Maarif Gazetesi 27. Sayı

Maarif Gazetesi 28. Sayı

Maarif Gazetesi 29. Sayı

Maarif Gazetesi 30. Sayı

ORAL, Fuat Süreyye, *Türk Basın Tarihi 1728–1922*, Ankara 1968.

ÖNER, Sema, “Türk Basınının İlk Resmi Gazetesi Takvim-i Vekayi’de Padişah Portresine İlişkin Haberler”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, İstanbul 2011, s.149-168.

TOPUZ, Hıfzı, *II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitapevi, İstanbul 2005.

UÇAROL, Rifat, *Siyasi Tarih (1789-2010)*, Der Yay. , İstanbul 2010.

YALÇIN, Semih, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihinin Kaynakları*, Berikan Yay. , Ankara 2003.

WEB KAYNAKLAR

BARINDIK, Görkem, (10 Mayıs 2017), Erişim Tarihi: 09 Temmuz 2020, <https://indigodergisi.com/2017/05/turk-basini-ilk-sansur/>

Türk Tarih Kurumu, Erişim tarihi: 09 Temmuz 2020, <https://www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu/>

Wikipedia, Erişim Tarihi: 06 Temmuz 2020, https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Johnnes_Gutenberg

مواقف انبیا

آقشام زمانی

اوخ بولطافت!.. هر کولکده برباشقه حس پیدا ایدر. خورشید مغرب آرا، صوک شعاعیه شواحق جبالی، کستانه آغاچلرینک ذروه سنی، یشیل تپه اوستنده قاولتی چالارق، حسیات غریبانه سنی ترجمه ایدن چوبانی، چنزارک دامان زمردینی اوپن، اطرافنده کی قایلره بیاض کوبوکلر صاچان جویباری، چیچکلرک هوای نسیمی بی تعطیل ایدن کوزل قوقولری آراسنده - روحی دوشوندیره چک قدر - ساکتانه اوچوشان سودالی کلبکارک قانادرلری یالیزلار. آه بواقشام زمانی!

آوجی، تفنکنی اومزینه طیامش، چانطه سنی آرقاسنه آلمش اولدینی حالده، یشیل یاراقلرک آراسندن کورونور. چوبان، اک لطیف لوحه لک مخلوقات معصومانه سنی تشکیل ایدن قوزولری، قویونلری اوکته قاتمش، اوصاف، اوکوزل، قلینک - احتمال که برنادره حسن ایچون اویانان - حسیاتی قاولک طاعلره، دره لره، بعضاده اک سودالی کولکلرک نازک، رقیق اعصابنه عکس ایدن نعمات طرب فزاسته تودیع ایتمش اولدینی حالده سعادتق تعقیب ایدر. آقشام زمانی برکوی عالمک سمای نورانیسی آلتنده بولونمالی. انسانک زیر نظر آتنده بریشیل زمین دالعه لیر، پک یاواش آقپور کچی کورینن و - آرا صیرا - صحرا، آغاچلره، تپه لره ننی سویلین بودره، بوییشیل زمینی ایکی به آیریر. هوای نسیمی لطافت ایچنده پرورشیاپ اولان برکویلو قیزی، اوموزینک اوستنه برصودستی آلمش اولدینی حالده، دره نلک غیر منتظم کوروسندن کچر. بوزمان هر کوشه ده برحس، هر دالده برسودا اویانیر.

بابل - غالب - عشقه دائر بر شرقی اوقور. برکویلو بو وحشی نغمه یه پیروک ایدر. وحشی بر قوشک آجی رقه قه سی فضای بی انتها ایچنده اوزانه اوزانه غیب اولور. نسیم خفیف یاراقلر ایله برابر روحی ده اوقشار. بویاراقلرک بر موسیقی ترانه سندن دهامعنیدار، دهالطیف اولان ترنمی احتیاسات بشریه یی تسخیر ایدرک، روحک ایچنه دوکولور.

بتون اشیانک خواب سکوته دالینی بر زمان ده اولور. بو اثناده قنادرلرینک آلتنده صاقلادینی سهام محبت ایله کنج کولکلری جریحه دار ایتمک فرصت آرایان، نازک لاری رعشه دار ایدن، لطیف دوداقلری - بیلم نصل بر آتش ایچنده - یاقان سودا، یاراقلرک آراسنده تنفس ایدر. ینه او اثناده، امواج آهنگساز، بیاض ساحلری کوبوکلر ایچنده براقان آجیق، صاف دیکیزک کنارنده، برشاعر متفکر کرسی استغراق عدایتدیگی قایانک اوستنده اوتوره رق، باشی لاری ایچنه آلدقندن صوکره بو بحر خروشانک دامان سماویسی اوپن افقلره باقار. ینه او اثناده آقشام زماننک کدریلره قسوت بخش ارلان اوحال غریبانه سی آراسنده، اولو آغاچلرینک قویو، یشیل سایه لری روحی غریب بر صورتده رعشه دار ایدن قبرستانک سکونت مطلقه سی ایچنده، دیزچوکش، بویینی اکش، مزاره قایانمش اولدینی حالده، آجی کوز یاشریله اغلایان بر زوالی کورولور. ینه او اثناده، برصدای معنوی - یردن کویک عکس ایدن بر نغمه کچی - اوزوالی نلک روحی ایچنده ضنین انداز اولور:

محمد جلال

مستقبله فن

مستقبله فن

عجبا مستقبله فن عالم انسانیه دهانه خدمت لر ایده چک؟ فن سایه سنده عصر انسانی حیرتده براقه چق خارقه لر و غریبه لر کوردی فقط بو کون عالم مدینتک وفنون و معرفتک واصل اولدینی درجه ترقی اوکنده عقل بشرک ده ایرچوق خارقه لر اظهارینه اقتداری تسلیم اولنیور و ترقیت فیه قبولرینک هر طرفده آچلدیغنی کورن فکر استراستمز بشرک دهانه لره احداثه، ابداعنه مقتدر اولدینی دوشونیور و مستقبله فن عالم انسانیه دهانه خدمت لر ایده چک؟ دیور.

فنک هر شعبه سنده کوندن کونه بیوک ترقیلر کور یلیور فقط عالم انسانیت مستقبله هانکی قندن اک زیاده مستقبله اوله چق؟ بوکا بر حکم قطعی ویرلمزسه بیله بو استفاده نلک و بو نعمتک عقللره اک زیاده حیرت ویره چک اعجب و بیلر کوسترن قوه الکتریقیه یوزندن اوله جفته احتیال ویریلر.

خدیو مرحوم محمد توفیق پاشا

خدیو مصر توفیق پاشا حضرت تلی ذات الرنه خسته لغنه
دوچار اوله رق جهادی الاخرک ۷ نجی کیجه سی ارتحال دار بقا

ایلمش و ضیاع ابدیسی
عموماً موجب حزن و الام
اولشدر .

مرحوم مشار الیه
۱۲۷۰ سنه هجریه سنده
تولدایدوب ۱۲۹۶ سنه
سی ۱۹ مبانک ۱۹ نجی
کونی خدیو مصر تعیین
بیورلمش ایدی .

خدیویت جلیله به نصب
وتعیین بیورلدینی کوندن
بری مقام خلافت مقدسه به
قارشی کوستردیکی فرط
عبودیتی واحوال مشکله
ایچنده حسن تسویه اموره
موفقتی شایان نذکاردر .

مرحوم مشار الیه سلك جلیل عسکریده بولنوب ۱۲۷۵

(خدیو مرحوم محمد توفیق پاشا)

سنه سی ربیع الاولنده رتبه سامیه مشیری بی احراز
بیورمشلدر .

مرصع امتیاز نشان فروغ افشانی والتون وکوش مدالیه لری
مرصع عثمانی و مجیدی
نشان ذیشانلریله متمدد
اجنبی نشانلرینی حائز
وحامل بولنیورلرایدی .
اوروپاده تحصیل علوم
وفنون ایش اولدقلری
کبی ترکیه عربجه ،
فرانسزجه وانکلزجه
یاده واقف ایدیلر .

مرحوم مشار الیه
الهامی پاشانک کریمه
عصمت و سیمه لری امینه
خانم افندی ایله
تزوج بیوره رق درت
اولادی دنیا به کلشدر :

خدیو مصر فخامتلو دولتو عباس حلمی پاشا حضرت تلی ،
محمد علی بك ، خدیجه خانم نعمة الله خانم .

پوسته چانطه سی

سفائن انشا سنده نیکیلی چلیک استعمالی - قرمز مورینا - فوطوغرافیک
مسائل عدلیه ده خدمتی - الماسه قیاری دلك - هم واپور هم تراموای
اخیراً جاهیر متفقاً آمریقاده اجرا اولانان تجربیه لریوزده
اوچدن بشه قدر نیکیلی حاوی اولان چلیک لوحه لری عادی
چلیکلرک ضعیفی درجه سنده بر مقاومت کسب ایتدیکنی
کوستر مشدر . بوندن بشته نیکیلی چلیک دکز صولرینک
تحت تأثیرنده هیچ بروجه لری رخنه دار اولما مقده و مدیه واستریدی
کبی حیوانات بحریه نیک استیلا سنه و مسکن طوقه سنده مانع
بولنقده ایش . نیکیلی چلیک عادی چلیکدن بر درجه دها
متین اولدیغندن انشات بحریه ده استعمالی موجب محسنات

کثیره اوله جقدر . شمدیکیره نسبة عین متاننده انشا اولنه جق
برس فینه نیک ثقلتی نصف نصفه تناقص ایده جک و ثقلتک
تناقصی قوه محرکه کی تزید ایلجه جکدر . بو حالده آز کور
صرفیه شمدیکی سرعت ویریه بیلجه جکدر .
الک زیاده نیکیل معدنی حاوی اولان قطعه امریقاده
کائن قنادا قطعه سی اولوب سوپریور کولندن لابرادور
شبه جزیره سنه قدر بتون قنادا اراضیسی نیکیلی حاوی
اولدینی و سنوی برملیون طونیلاته نیکیل اخراج ایده بیلجه جکی
عند التحقیق اکلا شلم مشدر . انشات بحریه ده نیکیلی چلیک
استعمالنه باشلانیدینی تقدیرجه قنادا قطعه سنک کسب ثروت
ویسار ایده جکی آشکاردر .

ایتمک ایچون بواسولده ۷۰۰۰ طونیلاتهلقی برواپورانشاسته
تشبث ایتمشدر.

حاصلی بویکی اصول سفائنک سوپه ریور کولی اوزرنده
مشهود اولان محسنات واداره سندن یقینده بیوک دکزلرده ده
استفاده یه جفی محقق کوریدیور.

شیخ غالب

عثمانلی شاعرلری ایچنده بک بیوک بر موقع شرف
احراز ایابن شیخ غالبک بدایع ادبییه سنی تدقیق ایدنلر بو
شاعر عالی نظرک شعشعه خیال، نزاهت تصور، علویت
افکار، اهنک افاده کبی هر بری بر ادیب ایچون سرمایه
مباهات اولان مزیات جلیله یی حائر ونقی، ندیم، فضولی
مثلو فطرتک نادر آیتشدردیکی اعظم آراسنده نام فضیلت
آسمانک یاد اولمنسک جائز اولدیغنی تسلیم ایدرلر. دیوان
بلاغت عنوانی شعرای قدماک یداحترامنده طوتولدیغنی کبی،
فضولینک «لیلا و مجنون» ی، ناپینک «خیر آباد» ی یولنده
یازدیغنی «حسن و عشق» ی بوکون غریبک خزائن عرفانی،
شرقک بدایع ادبییه سیله مزج ایدن آثار ادبییه مزک پک
چوغنه غبطه بخش اولابیلیر.

بونکله برابر، «حسن و عشق» ک حاوی اولدیغنی آیات،
بعض تصورات غریبه دن پک ده خالی دکلد. بوتصوراتک
بولدیغنی زمانک ترقیات ادبییه سنه عطف اولنمی موافق
انصاف اولور.

حسن و عشق، الواح شاعرانه نک اک لطیفلرینی، اک
نازکلیغی، اک رقیقلرینی ارانه ایدن بر کتساب عالیدر. بو
عندلیب معرفت، بوعلوی اثری یکریمی الی یاشنده یازمشدر.
تصورلری نه قدر پارلاق، نه قدر عاشقانه در!

یکرمی الی یاشنده کی بونادره ادب:

طرز سلفه نقرم ایتدم
برباشقه لفت تکلم ایتدم
ظن ایتمک سوبله بویله برسوز
کل سنی سوبله بویله برسوز
ارباب سخن تمام معلوم
ایسته قلم ایسته کشور مردم

انگشت خطا اوزاتم اوبد

بسه یقنه بر نظیره سوبله

کبی - کندیسینک زمان و موقعنه نسبتله بر درجه یه قدر
خوش گوریه بیلن - بر فخریه ایله بیان حقیقت ایتمشدر.
«اقسام ادب ایچنده، موفقیت حصولی اک چوق مشکل
اولان (مؤخذات)» ده اقتدار مدققانه سی ذوق سلیم
شاعرانه سنه کافل بولنان بر ادیب، حسن و عشق نظر تدقیقندن
کچیردیکی صیره ده «عمومیتی اعتباریه «لیلی و مجنون» ایچون
مخزن لطائف حیات دینیله جکی کبی «حسن و عشق» ایچون ده
مرآت بدایع تصوراتدر دینیله بیلر! اوصورتده، که غریبک بیک
یولده اسباب تشویق ایله پرورده ایده بیلدیکی شاعر لریک
وخصوصیه فرانسه نک - اون طقوزنجی عصر کالاتنده -
تک ایلر قیتشدر بیلدیکی شاعر مشهور (ویکتور هوغو) نک
بعض آثارنده کوروبده حیران قالدیمز او قسوتلی قسوتلی
مشعشع خیال لریک، او قورقنج قورقنج دلپسند تصور لریک
بعض نظائرینی حضرت شیخک «حسن و عشق» نده کو-
ره بیلیرز.

بردیگر ادیمزده، «حسن و عشق» ایچون:

کلمه سر اوشاعر بظنه

کویا بوکتاب ایچونه هرانه

دیمشدر.

مشاریه استانبوللوردر. پدیری مصطفی رشید افندی نامه ده
برذاتدر.

ابتدا مسلک کتایه هوس ایتمشدی. صوکرملری درویش
نهاده نک درجه علوی بی بوذات عالیقدری طریقت مولویه یه
سوق ایلدی. غلطه مولویخانه سی ددرلرندن ایدی. بالآخره
بومولویخانه نک شیخی اولمشدر.

بیک ایکی یوز اون اوج تاریخنده قرق ایکی یاشنده وفات
ایتمشدر.

محمد جلال

حفظ صحت شباب

۴

کنج لرایچون هوا و تنفس

هوا تنفسک اکمکیدر، بواکمک یینه جک بره تنفس ایدیلور،
فرق بوندن عبارتدر. (ماسن سیون)
قدماک هوا تنفسک اکمکیدر یولنده واقع اولان

حل مسائل

$$\text{جواب } ۱۷۲۹ = ۱۹ \times ۹۱$$

$$۱۶۲ = ۹ \times ۱۸$$

۱۸۹۱

جواب قمرک نصف قطر وسطی (۱۷۳۷,۵) اولدیغندن مساحت
حجمیه سی $\frac{4}{3} \pi (۱۷۳۷,۵)^3$ اولوب بوده اصلاح اولورسه
تقریباً (۲۲) میلیارد کلمه کلمی اولور. بر کلمه تیره بر تریون
کیلو غرام صوبی حاوی اولدیغندن قمرک ایچینه صوطولدی بر سه ق
۲۲,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ کیلو غرام صو آیر

غیرت ایتلی بو وجهله حاضر انسان بر الما حضاردن
بریسنه ویریلوبده صویلمسی طلب اولورسنه المایی صویان
ذات ال طوقونلمدینی حالدده داخل ایکی پارچه یه تقسیم اولدیغنی
کوردرک متحیر قالیر.

متقابلاً بو عملیات تکرار اولنه رق المایی درده بولمک ده
ممکندر.

اعوان زاده
محمد سلیمان

PAUL ET VIRGINIE

(Suite)

Un jour que je descendais du sommet de cette montagne, j'aperçus, à l'extrémité du jardin, Virginie qui accourait vers la maison, la tête couverte de son jupon, qu'elle avait relevé par derrière pour se mettre à l'abri d'une ondée de pluie. De loin je la crus seule; et m'étant avancé vers elle pour l'aider à marcher, je vis qu'elle tenait Paul par le bras, enveloppé presque en entier de la même couverture, riant l'un et l'autre d'être ensemble à l'abri sous un parapluie de leur invention. Ces deux têtes charmantes, renfermées sous ce jupon bouffant, me rappelèrent les enfants de Leda, enclos dans la même coquille.

Toute leur étude était de se complaire et de s'entr'aider. Au reste, ils étaient ignorants comme des créoles et ne savaient ni lire ni écrire. Ils ne s'inquiétaient pas de ce qui s'était passé dans des temps reculés, et loin d'eux; leur curiosité ne s'étendait pas au delà de cette montagne. Ils croyaient que le monde finissait ou finissait leur île: et ils n'imaginaient rien d'aimable où ils n'étaient pas. Leur affection mutuelle et celle de leurs mères occupaient toute l'activité de leurs âmes. Jamais les sciences inutiles n'avaient fait couler leurs larmes; jamais les leçons d'une triste morale ne les avaient remplis d'ennui.

à suivre

بول ایله ویرژینی

مترجمی
محمد عطا

مؤلفی
برناردن دوسن بیهیر

برکون شوطاغک تپه ندن ایدوردم، باغچه نیک نهایتده
ویرژینی بی کوردم: شدتله یاغمه قده اولان سورکسز بریاغموردن
کندیسنی محافظه ایتمک ایچون فیستانک آرد اتمکنی باشنه
اورتمش اولدینی حالدده خانه یه طوغری قوشیوردی. اوزاقدن
بن آنی یالکیز صاندم؛ لکن یوریمسنه یازدیم ایتمک اوزره
یانه یاقلاشدیغیم زمان کوردم که بول او اورتویله هان بو-بتون
مستور اولدینی حالدده (ویرژینی) نیک قولینی آلتسده در.
کندی ایجاد کرده لری بویه برشمسه آلتسده بر ابرجه بولمیرینه
ایکیسی ده کولورلایدی. روزکارایله قاپارمش فیستان ایچنده
بولان شواکی دلبر چهره له داتک - بر صدف ایچنده بولان
[۱] - چوجقلرینی اخطار ایدردی.

بونلرک هپدوشونجه لری بر برینه خوش کورنمکدن،
بر برینه معاونت ایتمکدن عبارت ایدی. ذاتاً-
مستملک کاتده طوغان اوروبالیر کبی - جاهل اولوب نه اوقومق نه ده
یازمق بی برلردی. اسکی زمانلرده، کندیلرندن اوزاق برلرده
وقوعه کلش اولان احوال آنلرجه هیچ مدار اشتغال دکل
ایدی. انتظار تحریرلری بوطاغک اوتسسه امتداد ایتزدی.
جزیره لری نروده نهایت بولورسه عالم ده اوراده نهایت بولور
ظن ایدرلر، کندیلر نیک بولندینی یرده شایان ارزو برشی
بولنه بیله جکنی هیچ تصور ایتزلردی. بر برینه، برده والده-
لرینه اولان محبتلری فعالیت فکر به لرینی تمامیه اشغال ایلردی.
فنون بی فائده هیچ بر زمان کندیلرینی کوز یاشی دوکمه
مجبور ایتمه مشیدی، باعث حزن اوله جق بر اخلاق درسی
کندیلرینی اندیشناک ایلمه مشیدی. (مابعدی وار)

[۲] اساطیردن بره نروده به لمجدر. له داتک توأم اولان ایکی چوجقی که بری (فاستور)، دیکری (بولوکس) در. - تمثال دوستی اولتی اوزره
یاد اولور. بوراده دخی اومقصدله تلج اولدینی خفی کلدره

محمد رأفت، مکتب ملکیده دن فلورنیه لی یوسف جمال، کیریلوس، حبیب، محمد ممتاز، اوقاف کتبه سندق حسین عونی، مکتب سلطانی دن اسماعیل حق، نمونه ترقیدن شمس الدین، مکتب اعدادیدن فوزی افندیلر، محمد سلیمان.

یکی کتابک

برقاج سنه دهری نشر اولوب
محررینک اقتدار ذاتینی صورت
مکملده کورستن بو تقویم بو
سنهده محرری باب والای سره کرمی لوازمات عمومی دردنچی شمه
خلفاسندن جیل بک افندی واسطه سیله ترتیب اولمش بو هفته ایچنده
انظار قارئین کرامه عرض ایدلک اوزره بولمشدور.

سنین سابقه و نشر اولنان سائر تقویمله نسبتله حقیقتاً مکمل
ولازمکن تصاویر ایله مصور اولان اشبو تقویمک ترتیبندن طولانی
محرری تبریک ایلرز

«مجامع الادب» دن برنجیسی اولان بو کتاب
اصول فصاحت
لسانه رعایت شرطیله الفاظی مقتضای
ظاهرله ایجاب حاله توفیق، معنای واحدی طرق مختلفه ایله ایراد
ایلمک و تناسب کلمات و تجارب فقراتی کوزتمک کی باشلیجه درت ماده دن
بو بولرک اصول وقواعدندن باحث اولورق ایکی باب اوزرینه تقسیم
اولمش اولوکی باب کلمه ده کی ایکنجیسی کلامده کی فصاحت و بلاغتی
حاوی بولمش بر اثر فیتدردرز.

ایکنجیسی - علم معانی
توفیق ایدرک کلامی ایجاب حال و موقمه و مقتضیات احواله
تطبيق قیلان حالات وقواعد واصول وفوائد دن
باحث بر اثر کرازه بادر. مفتاح کنوزه فائق لسان بو کتابک حاوی اولدینی
علم معانی در اس الیاس ادب بودر.

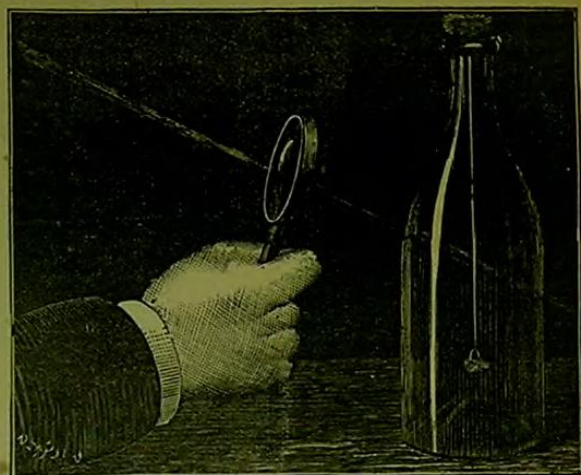
اوچنجیسی - علم بیان
یکدیگرندن متفاوت طرق مختلفه ایله ایراد ایتک
اصوللری حاوی بر کتاب مستطابدر. لسان ادب اک
زیاده رونق و شطارت و برن بو کتابک حاوی اولدینی فن بیاندر.
بهای ۱۰۰ پاره

دردنجیسی - علم بدیع
کلمه جک صورتنده انتساق وانسجام و روحه صفا
ورره جک بر حاله ترتیب وانتظام بولمق اصول وقواعدینی
جامع یعنی تحسین کلامدن بحث ایدن علی حاوی
و کلامک هر نوع تربیاتی متأخرینک بدایعندن اولان علم بدیع ایله اکال
اولنورکه اوده بو کتابدن عبارت بر اثر معتبردر.

بشنجیسی - علم عروض
توفیق ایتک و بوجه ایله کلام منظوم ایراد ایتک
اصوللری تلمه دلالت ایدن و اوزانک صحیحی
فاسدنن بمیره عت اولوب بر کلامک منظوم اولوب اولدینی تمامیه
بیلدیرن علی شامل بر کتاب فوائد نصابدر.

بهای ۱۰۰ پاره

درونده کی ایلمکی کسه جک کزی حضاردن برینه سویلکیز.
شیشه یی الهرق اوطه دن طیش اری چیقوب براز صکره
تکرار عودتله دروننده کی ایلمکک یار یسندن کسه یله رک بر
قسمک دوکمه ایله شیشه نک دینه دوشدیکنی کوستر بر سکنز.

صورت اجرا سنه کلاجه: بو تجربه نه کیجه ونده قبالی
هواده اجرا اولنه میوب انجق کونشک حرارتلی بر وقتنده
اجرا ایدلمیدر. ایلمکی کسمک ایچون شعاعات شمسیه بر
پرتوسزله ایلمکک اوزرنده بر نقطه یه طوبلامق کفایت ایدر.
انجق ایلمک اولجه براز سیاه نور ایسه کسمسی دهه زیاده
تسریع ایدلش اولور، شیشه نک بیاض اولسی تجربه دهه
الو بر شیلیدر.

اعوان زاده
محمد سلیمان

حل مسائل

۲۵ نمرولی نسخه مزده مندرج مسئله لری ایلک دفعه
مطلوبه موافق اولورق داخلیه ناظری زاده احمد مدحت
بک حل ایتکله هدیه موعودینی کتبخانه دن اخذ ایدرملری
مرجودر.

صورت حل:

جواب
۱

جواب: مطلوب اولان اوج حرفلی کله (طاش) در. ایلک
حرفک حذفیه (آش) و ایکنجی حرفک حذفی و تقدیم
و تأخیر یله (شط) اولور. مسئله لری ایکسینی ده طوغری حل ایدنلر: